3 1761 03930 4548

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

KAREL AND MIROSLAVA

CVACHOVEC

JOS. J. KOVÁŘÍK.

1898

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVENSKÝCH.

DÍL OSMÝ.

SPISY KARLA AL. VINAŘICKÉHO.

SVAZEK PRVNÍ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1871.

KARLA AL. VINAŘICKÉHO

SEBRANÉ SPISY

VERŠEM I PROSOU.

SVAZEK PRVNÍ.

DROBNÉ BÁSNĚ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1871.

Veškera práva vyhrazuje si nakladatelstvo.

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Předmluva vydavatelova.

Převzav archem pátým po vůli zvěčnělého strýce svého, kan. **Karla A. Vinařického**, další vydávání literarních jeho prací, dostal jsem se při samém počátku tohoto posvátného mi odkazu poněkud v nesnáz.

Znám ze častých osobních styků valnou sice většinu prací ctěného spisovatele zevrubně, anto jsem v posledních dobách života jeho i rovnati mu a připravovati je k tisku pomáhal; k tomu zachováno též množství jeho rukopisů. Některé však práce drobné, jakými započal zemřelý v „Národní bibliotéce“ výbor spisů svých, udržely se v liter. pozůstalosti jeho toliko v opisech cizých, působíce vydavateli nesnáz výše právě dotčenou; jelikož nelze tu rozhodnouti, jsou-li to naskrze skladby jeho vlastní, které zvěčnělý k tisku dával opisovati, a nepřimísila-li se snad tu neb tam nějaká práce cizá.

Bylo-li by se stalo tak přese všechnu opatrnosť a úsilí, jímž nížepsaný hleděl se dodělati pramene u věci té; doufá, že dobrá vůle bude mu omluvou v záležitosti tak nesnadné.

V Praze, v den sv. Ivana, 25. června 1870.

V. Ot. Slavík,
prof. při obec. gymn. real. v Praze.

DROBNÉ BÁSNĚ.

I. DĚTSKÉ.

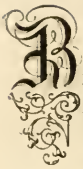

Budíček.

Bílý den!
Z peřin ven!
Nebeské oko,
zlaté sluníčko
bude brzíčko
státi vysoko:
Bílý den!
Z postele ven!

Budu se mýti.

Nebudu dlíti,
budu se mýti:
čistota sluší
tělu i duši.

Oblékám se.

Šaty mám,
v ně se oblékám:
otci a matce je děkuji
oba mne ošetřují.

Ale kdo pak ošacuje
beránky a ptáčata?
Kdo na jaře ozdobuje
luka kvítím posetá?

Nevidím ho, neb jest pouhý duch:
ale vím, že jest můj Pán a Bůh.

Otče náš!

Dítě klečí, ruce spíná:
Za ním v bílém jasném kroji
anděl stojí.
Dítě modlitbu počíná:

„Bože, otče náš,
jenž na nebi obýváš,
pochváleno
buď Tvé jmeno
ve Tvém království!
Jako svatí na nebi
s anděly Tě velebí,
i má duše Tebe ctí.
Poslušna chce býti tvé
vůle přesvaté!
Dej, co lidem třeba,
vezdejšího chleba!
Odpusť, jestli pochybíme;
i my také těm,
kdož nám činí protivenství
z lásky k Tobě odpustíme.
Pomoz nám v nebezpečenství!

Hříchu zlého zbaveni
Dejž ať dobrým andělem
do nebe jsme vedeni!
Amen, staň se vůle Tvá!“

„„Amen!““ anděl zašeptá,
a ta slova svije u věnec
a uvitý růženec
nesa v nebe odletí,
a jej klade Bohu k obětí.

Vzývání anděla strážce.

Strážný andělíčku,
ty můj přítelíčku,
laskavě na mne hleď,
po cestě dobré mě veď.
Učiním, co budeš chtíti;
rač jen při mně býti.
V srdci mém se v čas
tvůj ozývá hlas:
já na něj pozor dám,
dobře se zachovám.

Na procházce v poli.

Kolem vůkol Boží divy;
Pán Bůh tady všecko živí,
i ta malá ptáčata
i ta kvítků poupata.

Kvítí.

Na louce se třpytí
z jara nové kvítí,
žluté, modré, červené
a rozličně barvené.
Odkud se to všecko vzalo?
pod sněhem-li v zimě spalo?
kdo v ně vlil zas novou šťávu?
kdož tu vůkol barví trávu?
odkud bylin čerstvá síla?
kdo jim rosu, déšť posílá?
kdo je sluníčkem zahřívá?
kdo tou vůní jich dařívá? —
Bože, Tvé to dílo jest,
chvála Tobě buď a čest!

Počet živočichů.

Kolik je na zemi zvířátek,
kolik pod oblohou ptáčátek?
Kdož pak mi to poví z lidí
co mé oko sotva vidí, —
kdo zvířátka všecka zná,
kdo na zemi spočítá
všecky broučky a červíčky,
všecky ve vodách rybičky?
Lidé velcí, učení,
v uměních vycvičení,
sotva jejich jména znají:
jak je všecky spočítají?
Darmo já se lidí ptám,
jediný Bůh ví to sám:
on jim denně pokrm dává,
i mně život zachovává.

Díky Bohu!

Bože na nebi,
jazyk můj tě velebí!
Ty mi dáváš, co potřebuji,
i z čeho se raduji.
Děkuji tobě
v té rané době.
Rodiče mi zachovej,
práci jejich požehnej!

Holubička.

Sotva bílý den zasvítá,
holubice v polích lítá;
lítá, nelení,
tam po osení,
a již v rané době
hledá pokrm sobě. —

A když najde tam zrnéčko,
zaplesá její srdéčko.
Mine hodina,
nezapomíná
holubice matka
na svá holoubátka.

Prázdná domů nepřiletí,
pokrm nese pro své děti.
Děti čekají
a zavrkují,
když se jejich máti
nazpět domů vrátí.

Více než ta holubinka
péčuje o mne matinka;
práce nešetří,
i když jsem větší,
miluje mne stále;
to ji buď ke chvále!

Vlašťovička.

Aj, ty vlašťovičko milá,
kdes tak dlouho létala?
hnízdo své jsi opustila
a je prázdné nechala!

Či jsi byla v teplém kraji
po ten celý zimní čas,
a se navrátila v máji
do dědiny naší zas? —

Vítej, rozmilá poutničko,
z předaleké končiny!
Teplé zahřévá slunéčko
již i naše krajiny.

Dopřejeme ti místečka,
přijmeme tě pod střechu,
vleť si do svého hnízdečka,
potřebuješ oddechu!

Malé ptáče.

Po zahradě malé ptáče
sem a tam vesele skáče;

potěšení z toho mívá,
a k tomu si rádo zpívá.

Sotva bílé ráno svítá,
kolem hnízda ptáček lítá,
brzo na větvičku sedá,
brzo dole broučky hledá.

Ale když volají staří,
ptáček chvilenky nezmaří;
jak je slyší, domů letí.
Tak činí poslušné děti.

Vrabec.

Vrabče, vrabče
ty zlý chlapče!
proč se s jiným pereš,
zrnko ze zobáčku béreš?

Hlasy ptačí.

Slepička na dvoře
kdáče a krákoře,
vlašťovka švehołí,
že jí nic nebolí.

Hrdlička chce cukru,
pět peněz křepelka,
a v lese žežulka
volá pořád: kuku!

Víc umíme my žáčkové,
nežli ti milí ptáčkové;
hláskujeme, čteme, píšeme,
do desíti počítáme:
až budeme větší
písničku i delší
zazpíváme.

Ptáčkové u stodoly.

Přiletují s pole ptáci ke stodole,
a švitoří: hlad nás moří;
po celém okolí není nic na poli,
jen samý sníh! —

Cepy se utíší,
mlatcové pak slyší,
oč ptáci žádají,
i hned povídají: Líto nám jich!

Ptáčkové čekají,
zrníčka padají ze mlatu ven.
Aj, ten byl ptáčků, chudých zpěváčků,
veselý den!

Člověk a skřivánek.

Člověk.

Proč málo, skřivánku,
na zemi zpíváš?
pověz, můj milánku,
proč vysoko létáš,

pod oblaky dlíváš,
křídlama třepetáš?

Skřivánek.

Dole bydlím a sedám,
dole potravu hledám;
pod oblaka lítám,
Boha tam oslavuji;
křídlama třepetám,
že jsem zdráv, se raduji.

Liduška a holubička.

K Lidušce do pokojíčka
přiletěla holubička.
Liduška malá se radovala;
dala jí k zobání
zbytky od snídaní,
a ji hladila
a k ní pravila:
„Nebojíš se holubičko?“
Holubička zavrkala:
„Proč bych se tě bála!
zlého jsem nic nedělala;
ty tak dobrá vyhlížíš;
viď milá holčičko,
viď, že mi neublížíš?“

Jeníček u hnízda.

Malý Jeníček, hodný hošíček,
našel hnízdo vloni na jabloni,
a v něm hezká ptačátka.

Sotva ho spatřila mladátka,
strachy se třásla a sípala,
jak by o pomoc volala.
Starší přiletěli, obletovali,
a žalostně pokřikovali:
„O dobrý Jeníčku,
slituj se trošíčku,
nebeř nám děťátek,
ubohých holátek!“ —
Jeníček ptáčkům rozuměl,
s jabloně slezl a odešel:
ptáčkové zazpívali,
hošíkovi děkovali.

Neškoď ptáčkům.

Neškoď, chlapče, ptáčkům,
veselým zpěváčkům,
oni líbě zpívají
a housenky zbírají.
Netrap nikdy zvířátek,
nevybírej holátek;
cítí bolest, jako ty,
nedělej jim trampoty!

Srdéčko.

Srdéčko čerstvě mi tluče v tělíčku,
a to má rádo tatínka, matičku.
Víte-li, odkud to srdéčko mám?
Dobrotivý Bůh mi je dal,
dobrými věcmi mne obdaroval,
za to mu všecko, i dušičku dám.

Ptáček v zimě.

(Die Hermana).

Kdo to klepá venku?
Hleďme, modrý ptáček!
na našem okénku
sedí ubožáček.

V poli všecko pusto,
sněhu padá husto.
Nám je dobře ve světnici,
ptáček mrzne na větvici.

Pojď sem, ptáčku,
pojď zpěváčku!
drobtů dosti máme,
těch my tobě dáme,
a na první jarní den
pustíme tě zase ven.

Sucho.

Rosa nepadla,
tráva uvadla
tam na poli;
žíznivá luka,
země se puká
na podolí.

Rosu, rosičku,
vláhu, vlažičku,
obloho dej!
Kvítí uvadlé,

byliny sprahlé
hojně zalej!

Déšť na políčko
na oseníčko
dá s nebe Bůh.
Vlažička spadne,
a hned omladne
pole i luh.

Bouře.

Slunce jako oheň pálí,
páru les vydychuje;
mraky se hradějí v dálí,
bouře vystupuje;
vítr ohybuje strom,
hluboko hřímá hrom.

Nebojím se hlučné bouře,
ani mraků černých kouře;
všecko to Bůh spravuje.
své tvory ochraňuje,
bouře i blesk jsou jeho dary,
bleskové spálí škodné páry.
Byliny bouřka zourodňuje,
pole se zaraduje.

Mlsný pudlíček.

Kdo mi smlsal mlíčko,
moje snídaníčko?
dostanu-li zloděje,

tomu zle se poděje!
Aj, co vidím pak, pudlíčku?
mokrou, bílou bradu máš!
hráváš-li si na kočičku?
proč do kouta zalezáš?
stydíš se a strachuješ?
viď, že mlsati víc nebudeš?
sic tam visí metlička
na mlsného pudlíčka!

Hoch a psík.

(Dle Hermana.)

Hoch. Pojď ke mně, malý hafáčku,
seděti zrovna se uč!
Psík. Ach! ach, můj mladý panáčku,
malého mne tak nemuč!
Hoch. S chutí jen do toho, dej pozor jen!
budeš to uměti za jeden den;

Panáček ukazoval, a psíček pozoroval:
zrovna seděl, přímo chodil,
když mu do vody co hodil,
s chutí tam skočil, třeba se smočil,
rychle to vynesl ven;
z toho byl hoch potěšen:
rád se též učíval hošíček,
byl z něho moudrý pak mužíček.

Mopsík a Lešan.

(Dle Hermana.)

Mopsík. V dešti a větru, jako ty,
nechtěl bych já běhati!
Lešan. U kamen zde dřepěti
sluší jenom štěněti.
Mopsík. Já si v pokoji rád hovím.
Lešan. Já rád na poli zvěř lovím.

V zimě i v létě pole a háj
zdály se Lešanu jako ráj;
na peci Mopsík líhal a spával,
sotva že za dne k obědu vstával.
Lešan byl stále zdráv a vesel:
nemocen Mopsík často ležel.

Chlapec a housenka.

Chlapec.

Mám tebe, housenko, již tě mám!
zkazilas mi fialky,
hezoučké i bazalky;
teď tebe nohama zašlapám.

Housenka.

Slituj se, hochu,
život mi přej,
pokrmu trochu
jenom mi dej;
za sklo mě zavři, jako v klec,
budu pak hezký motýlec.

Mravenec.

Aj ty malý mravenečku!
co to neseš v tom ranečku?
při takovém pospěchu
nepřeješ si oddechu! —
O ty stvoreníčko malé,
jak jsi pečlivé a dbalé
o svůj krátký živobyt,
o pokrm a o svůj byt! —
Rovně pilní druzi tvoji
všickni skrovné síly pojí,
dělajíce vespolek
zároveň svůj úkolek. —
Vše se hbitě pohybuje,
žádný v ničem nechybuje,
každý sílu namáhá
a druhému pomáhá.

Malé, spojené však síly
k žádoucímu vedou cíli.
Této pravdě, milé dítě,
mraveneček naučí tě.

Chlapec a hlemejžď.

Chlapec.

Zdlouha, lenivé zvířátko,
zdlouha se pohybuješ,
za den málo cesty ulezeš,
podívej se, hlemejžďátko,
udělám jen skok,
a jsem dále za tu chvíli:

ty za dlouhou míli
počítáš můj krok.

Hlemejžď.

Nechlub se, panáčku,
že hbitější nohy máš:
půjč mi jich, jonáčku.
co dovedu uhlídáš.
Hle já nosím po světě
svou chaloupku na hřbetě.
Vezmi na záda svůj dům,
a na horu nebo dolů
o závod pobělnem spolu.
Směj se pak nám hlemejžďům.

Hádej!

Bez noh, předce po málu
na strom vylezu i na skálu;
ačkoli dva růžky mám.
nikoho nepotrkám;
jsou měkkounké
a hebounké,
na nich visí oči mé,
chci-li zastrkuji je.
Co jsem, tobě zvěstuji:
Já jsem domkář malý,
domek mám ze skály.
a v něm přebývám.
Lezu-li jen ledakam,
nosím ho na zádech;
víš-li o mých spádech.
Řekni, jak se jmenuji?

Kanárek hádá.

„Dobré jitro, můj žlutáčku!
nesu něco do zobáčku:
Křehký písek, pěkně bílý,
rozplyne za malou chvíli
kanárkovi v hubince
a zachutná sladince.
Hádej, hádej, co je to?
uhodneš-li, dám ti to.“ —

Kanárek přiskočí,
pozamhouří očí,
pozdvihne nožičku,
drbe si hlavičku,
moudře se zamyslí,
pohádku přemyslí,
náhle pak zapěje:
„Lili li lili!“ —

Hošík se zasměje:
„Ptáček se mýlí!
Arci že lilie
kvíteček bílý je.:
není však sladký
jako můj dárek,
zná jej kanárek.

Poslouchej milánku,
opáčím hádanku:
Křehký písek, pěkně bílý,
rozplyne za malou chvíli

kanárkovi v hubince
a zachutná sladince.
Ví-li mlsáček, co je to,
dám mu to.“

A žlutý ptáček
pozdvihne nožičku,
drbe si hlavičku,
moudře se zamyslí,
pohádku přemyslí,
náhle pak zapěje:
„Ky ty to lípy!“

„Co?“ hoch se zasměje,
„kvítí to z lípy?
Ptáček se mýliti ráčí;
můj ten dárek
nad květy z lípy je sladší,
zná jej kanárek.
Poslouchej milánku,
opáčím hádanku:
Křehký písek, co sníh bílý,
rozplyne za malou chvíli
kanárkovi v hubince
a chutná mu sladince.
Ví-li, mlsáček, co je to,
dám mu to.“ —

Po třetí ptáček
pozdvihne nožičku,
drbe si hlavičku,
moudře se zamyslí,

pohádku přemyslí,
zobáčkem tipá,
jazýčkem sípá:
„Cuky ty fili!“ —

„Cukr to bílý!
Uhodls, na!“
a pacholíček
bílý cukříček
ptáčkovi dá.

Veverka a opice.

Veverka vesele hopcovala
v lesíku po stromech tancovala;
skákala sem a skákala tam;
vždy ale dobře se dívala kam.

Opice dole ji spozoruje,
a také na větev vyskakuje;
hopcuje sem a hopcuje tam,
myslí že větvička každá je trám.

„Dej pozor, opice, neskákej výš:
sic této rozkoše zlým zakusíš!“
Opice veverku neposlouchá;
dobrá ji vyletí rada z ucha.

Všetečně tančila v lese pořád:
za to se posléze musila kát;
skákala výše a výš nahoru,
konečně skočila bez pozoru.

Větvička praskem se zlomila, ach,
opička ležela ve trampotách!
Cítila velikou velmi bolest,
proč byla všetečna? snášela trest.

Kocourek a veverka.

Ondy v dobré hodině
  našel Mourek,
maličký kocourek,
  ořech v šupině.
K mlsání nelíný
  kousne do šupiny,
a hned ořech odhodí,
a to zlostně prohodí:
  „Fi, to hořké jako jed!
to se mi nehodí za oběd.“ —

Po mrzutém kocourku
ořech našla veverka,
  a ta čiperka,
béře jej do pazourku,
  kouše, šupinu oloupá,
kousne do škořápky,
  až to chroupá.

„Co to? kámen?
kámen těžší bývá.
Anebo ten tvrdý výlupek
ještě něco v sobě skrývá,
a to snad mi bude vděk?
Lehký jest, zdá se dutý býti.
Mám se dáti odstrašiti

hořkou šupinou,
tvrdou skořepinou?
Nač pak mám já zoubek zdravý?
Co v něm vězí, zkusím na krátce:
s chutí dám se do práce!“ —
Vesele to veveřice praví,
louskne, opět louskne,
a hle chutné jadérko vylouskne.

Myška.

Jednou myška malá
staré povídala:
„V našem dvoře
na komoře
stojí domeček.
V kulatém okénku
na tenoučkém proutku
visí pěkný kroužeček.
Za ním v koutku
já jsem viděla
strojenou pečenku;
líbě voněla.
Před ní jest jen z nití mřížka,
překousne ji každá myška:
pojďme tam, v té době
pochutnáme sobě.“ —

Stará myš jí moudře praví:
„Chraň se domku, chraň se mřížky,
věz, to past je na nás myšky.

Jestli do ní vlezes,
zpátky nevylezeš;
veta po tvém zdraví!"

Myška nevěřila;
bláhová! myslila,
že ji stará
darmo kárá,
a jí nepřeje lahůdky.
Sotva tedy stará z budky
vyšla někam do dvoru,
mladá běžela na komoru.
K pasti se přiblíží,
vůkol se ohlíží;
prohlíží ten proutek,
okénko i koutek.
Pečenka líbezně voní;
překáží jen mřížka.
ale myška
dá se do ní,
kousne, jen to lupne,
nitka pustí,
mřížka pukne,
Ale ach!
jaký strach
na myšku se spustí!
Kroužek se vytáhne,
myšku v poli stáhne;
ta se bídně vrtí:
„Proč jsem neposlechla!" běduje,
volá o pomoc, hořekuje:
Marně — kroužek ji uškrtí. —

Včela a čmel.

Bylo jaro a jasný den.
včelky z oulu lítaly ven;
s květu na květ sedaly,
plástve medu dělaly.
K oulu přiletěl
medojedný čmel,
a do hádky hned se dal,
včeličkám se vysmíval:

„Hej, včeličky, jak se máte?
Hubené jste! jíte-li jed?
Kamž pak asi svůj dáváte
pracně udělaný med?“
Včelka jedna se zastaví
a čmeli takto vypraví:

„„Arci že vy čmeli
o mnoho jste tlustější
a proto také bujnější,
než mi malé včely:
Ale páni strejcové
jste vy břichopáskové,
zvyklí sami všecko sníst!
To však nedělá vám čest.
Lidem přáti, méně jísti,
obyčej to včelek jest.““

Po ní čmel zahovoří:
„Blázen, kdo se tak moří!
Med i vosk lidem-li dáte,
což pak sami z práce máte?“

Na to dobrá včela
tak odpověděla:

„„Radost jistě velkou máme,
když té naší píce
nemocným poskytujíce
ku zdraví jim pomáháme.
V kostele též ku chvále Boží
voskové svíce pěkně hoří.““
Řeči té se čmelák smál
a včeličky ptal se dál:
„A kdo vám dá v zimě žráti,
když nemůžete ven se bráti?“

Na to praví sobcovi
včelička čmelákovi:
„„Kdo jinému také přeje,
toho druzí neopustí;
i ať cokoliv se děje,
Bůh naň bídy nedopustí!““

Včelkou zahanbený čmel
bruče dále odletěl. —
Včely měly medu dosti,
vosku také do hojnosti;
každý oul užitku dal,
hospodář se radoval.

Po příhodě této
přišlo druhé léto,
bylo velmi deštivo,
mlhavo a mrazivo.

Pracovité včely
málo který den
v pole mohly ven,
málo medu měly.

Hospodář to dobře věděl,
ale pomoci jim hleděl;
zarmoucené dělničky
potěšoval včeličky:
„Málo medu, málo máte,
nyní já vám medu dám;
vy mi ho zas jindy dáte
když ho potřebuji sám.“

Tak byly včelky opatřeny,
od hladu v zimě ochráněny.
Ale jak čmeláku asi
vedlo se v ty smutné časy?
Hladu mnoho snášel;
nikdo mu jíst nepřinášel;
zhubeněl a oslábnul
a konečně zahynul. —

Borový stromeček.

(Dle německého.)

Borový stromeček v zeleném háji
v lednu i v máji
od hlavy do paty
jehličí měl šaty.
Na ně si častěji stěžoval;
onehdy hlasitě žaloval:

„Všickni sousedé moji
listí mají zelené,
hebounce uhlazené:
já mám jehly pichlavé
a špendlíky žlutavé;
každý se mne bojí.
Bodejž zejtra ráno
listí zlaté bylo mi dáno!“

Na noc usne stromeček
a má tichý spáneček
a hle, ráno stal se div:
přebohaté listy zlaté
stavěl stromek na odiv.
Vesele výská, vesele jásá,
a po háji pyšně hlásá:
„Teď se mi, sousedé, nevyrovnáte;
vy jen sprosté listí máte:
já mám přebohaté
šaty zlaté!“

Zapadá slunce za horami,
tulák se béře houštinami;
pytel má veliký v zadu,
napřed vousatou bradu.
Vida zlato, se zasměje;
nekupuje, olupuje.
Darmo stromek prosí,
škůdce neuprosí:
vousáč nedbá na to,
do pytle schovává zlato,
a zbohatlý nenadále
s pytlem béře se dále.

Stromeček se do pláče dá,
srdce mu žalem usedá:
„Ach," praví, „teď se stydím.
docela holý sám se vidím.
Bodejž by zejtra ráno
listí ze skla bylo mi dáno!"

Na noc usne stromeček
a má tichý spáneček;
a hle ráno stal se div:
stromek staví na odiv
listí skleněné, krásně barvené;
na sebe se dívá,
jiným se vysmívá,
a po háji pouští hlas:
„Aj, kdo z vás
šaty má jako já,
pěkné skleněné,
krásně barvené?"

Dokud slunečko jasně svítí,
stromek až milo se třpytí:
než nastojte, vítr nastane,
lesem prudce provane,
přiletí jako blesk a hrom,
tam kde se pyšní skleněný strom,
a hned listí skleněné
v trávě leží roztříštěné.

Stromek do pláče se dá,
srdce mu žalem usedá:
„Ach," praví, „teď se stydím,

celý poruchaný sám se vidím.
Bodejž by zejtra ráno
listí heběí bylo mi dáno!“

V noci stromeček vyspává,
ráno časně povstává,
smutný zrak svůj čistí;
dostal zelené, hebounké listí.
Z novu pouští hlas,
a se chlubí zas:
„Hleďte, všem se vám
nyní vyrovnám;
jako vy mám listí zelené,
hebounce uhlazené!“

Ledva to dopoví
stromeček borový,
koza přichází bradatá
a s ní mlsná kůzlata.
Všecky se vůkol umístí
a snědí hebounké listí.

„Ach, má žádost byla opičí!
nechci již bohatého
listí zlatého, ani skleněného,
ani hebce zeleného:
chci jenom svoje jehličí!“

Smutné stromkovo usnutí,
smutné bylo procitnutí.
A když ve dne na sebe se dívá,
vesele znovu se pousmívá.

V háji slyšeti hlasitý smích,
stromeček zůstal tich.
Již se více nechlubil,
ani slova nemluvil.

Proč pak stromy se smály,
jež na blízku stály?
Podivnou mocí
stromeček v noci
dostal listí jehličí;
a ty nosí na věčné časy.
Kdo tomu nevěří,
nech si cestou naměří
do háječku;
najde tam špendličí
na borečku.

Fialka.

V koutě tmavém, v trávě sprosté
na jaře fialka roste;
líbá vůně z ní páchnoucí
zastavuje mimo jdoucí;
hledají, a najdou kvítko,
to pokorné jarní dítko.

Růže.

Na trní vyrůstá růže;
ta učiti tebe může,
že se po žalosti
dočekáš radosti.

Hra na koníčka.

Z maštalíčka ven budeš vyveden!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
z maštalíčka ven budeš vyveden!

V ruce bičík mám, ostruhy ti dám!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
v ruce bičík mám, ostruhy ti dám!

Biči, biči, fič! pojedeme pryč.
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
biči, biči, fič! pojedeme pryč.

Hopsa, hejsa hop! jen mne nepokop!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
hopsa, hejsa, hop! jen mne nepokop!

Cupy, dupy, cup; kopytem zadup!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
cupy, dupy, cup! kopytem zadup!

Hato, hato, skoč! honem se zatoč!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
hato, hato, skoč! honem se zatoč.

Ty se upachtíš, zastavíme již!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
ty se upachtíš, zastavíme již!

Konec jízdy, huj! tiše tady stůj!
Můj koníčku vraný, pěkně osedlaný,
konec jízdy, huj! tiše tady stůj!

Králíček.

Byl malý králíček
veselých očiček;
po dvoře běhával,
skákával, sedával
králíček.

Seno a jetýlek
míval za obídek,
chrastí a lupínky
nosil mu malinký
chlapeček.

Pospolu hrávali,
spolu běhávali;
kde seděl hošíček,
přisedal králíček
na bobek.

Uši nastavoval,
ani se nehýbal,
když mu hoch povídal
anebo zazpíval
písničku:

„Dlouhé jak zajíček,
má uši králíček.
Já taky, ty taky
jsme oba ušati,
králíčku!“

„Rychlé, jak zajíček
má nohy králíček.
Já taky, ty taky
jsme oba nohati,
králíčku!“

„Jasné jak zajíček
má oči králíček,
já taky, ty taky
jsme oba okati,
králíčku!“

„Umíš-li králíčku,
nějakou písničku? —
Kdybys jen hlasu měl,
zpívat by jsi uměl,
králíčku!“

Mluviti neumíš:
mně ale rozumíš;
že tebe miluji,
že tě ošetřuji,
dobře víš.“

Chlapcova písnička
těšila králíčka.
Za ni poděkoval,
kolem obskakoval
chlapečka.

Kolíbavá.

Spi, malý bratříčku,
ve své postýlce.
Polož jen hlavičku;
spáti se ti chce.

I zajíček spává
v lese a v poli,
a když ráno vstává,
nic ho nebolí.

Ubohý zajíček
spává na zemi:
Ale můj bratříček
v měkké posteli.

Zavři jen očinka,
a se nehýbej:
teplá je peřinka,
se neodkrývej.

A budeš-li spáti
v bílých peřinkách,
bude s tebou hráti
chlapeček ve snách.

A to bude zlatý,
milý chlapeček;
sám to bude svatý
tvůj andělíček.

Křídlama zlatýma
on pohybuje,
a na tebe jima
chládek fofruje.

Usni, můj miláčku,
usni, usni hned;
přijde ku panáčku
andělíčků pět.

Ti mají jablíčka
pěkně červená,
kolem pacholíčka
rozkutálená.

Usni, můj bratříčku,
zpívala jsem moc;
dokonám písničku:
spi již; dobrou noc!

Panenka.

Ať si hoši hrají,
ať si skákají:
i děvčátka mají,
čím si zahrají.

Ráno obleknu se
něco posnídám,
a po své panence
hned se ohlídám.

Dám jí košilíčku,
bílý šáteček,
červenou sukničku,
modrý páseček.

Pak ji na židličku
pěkně posadím,
co dnes budem dělat,
s ní se poradím.

Ona ustrojena
pokojně sedí;
tichá jako pěna,
jen na mne hledí.

Rozprávím, poslouchá,
mluvit neumí:
ale co já řeknu
všemu rozumí.

Spolu se vodíme,
spolu tancujem;
na táčky chodíme,
a se radujem.

Také jí strojívám
jídla k obědu;
pekávám, vařívám,
co jak dovedu.

A nemá-li hladu,
říkám, by šla spat;

v postýlku ji kladu
za den kolikrát.

By usnula, zpívám
hezkou písničku.
a tak ukonejším
malou holčičku.

Ať si hoši hrají,
ať si skákají
i děvčátka mají,
čím si zahrají.

Pasačka.

Paste se housátka, roste vám travička;
roste vám, přiroste, spadne-li rosička.
Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Do žita, pšenice na škodu nechoďte,
housátek maličkých, husy, tam nevoďte;
Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Neposlechnete-li, pozdvihnu metličku,
pošlehám, potrestám mlsavou hubičku.
Hudě hej, hejhej, hejsa hej!

V louži se nebrouzdej, housátko žlutoučké,
umej se v potoce, a budeš běloučké.
Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Umyta, hezounká budeš pak husička,
a k duhu půjde ti zelená travička,
Hudě, hej, hejhej. hejsa, hej!

V zimě pochválíme tvoje bílé péří,
a ty dáš nám také pečeni k večeři.
Hudě, hej. hejhej. hejsa hej!

Paste se housátka; až se napasete.
pořádkem za sebou k domovu půjdete
Hudě, hej. hejhej, hejsa hej!

Housátka, husičky, děláte štěbety,
nenadělejte jen na sebe klevety!
Hudě, hej, hejhej, hejsa hej! —

Hra na vojáky.

Tluče bubeníček, tluče na buben,
a svolává chlapce, chlapci pojďte ven!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Vezměte své tašky a své ručnice,
připněte si k boku ostré šavlice!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Do řady se stavme, malí vojáci,
a budeme někdy hodní jonáci!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Zde je břeh u cesty, jako pevný hrad,
toho dobudeme beze všech útrat!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Tam stojí bodláčí: Hej na ně spolu!
To my posekáme: Všem hlava dolů!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Utíká zajíček, má před námi strach;
běžet ho necháme, ušetříme prach.
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Sedě teď na bobku stříhá ušima,
snad se nám vysmívá ta čtveračina?
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!

Hola, hura, hej.
nikdo nemeškej!

My ho potrestáme, neuteče zdráv;
na zajíce střelme: Pif a puf a paf!
Zahrajem si na vojáky,
máme flinty a bodáky!
Hola, hura, hej,
nikdo nemeškej!

Zahnali jsme svého již nepřítele:
vítězi se vraťme domu po dole!
Hráli jsme si na vojáky,
složme flinty a bodáky!
až pak bude čas,
zahrajem si zas!

Medvěd.

Hle vizte, děti, medvěda,
jak těžký krok mu, až běda!
A medvědář ho bez ustání
popouzí holí k tancování.
Bubínku zvuk, píšťalky pisk
svolává lid, muži to zisk.

Živá jest medvěd lenota;
půl svého prospí života:
Lenivce hůl pak často straší,
a kožich jemu pán vypráší.
Vy buďte vždy pracovití,
a ostanete bez bití.

Medvěd je velmi mlsavý.
kde čije med, neloudavý;
včel žíhadla pak za mlsání
ku pomstě na sebe pohání.
Vidíte jak naplněna
bolestmi mlsných odměna!

Medvěd se náhle rozhněvá,
a bručí hned a zamumlá.
Než, děti, vy tak nedělejte,
jak medvědi vy nemumlejte:
sic provlíknem skrz nosejček
i vám železný kroužeček.

Hle, jak je medvěd ucourán,
a ušpiněn a rozcuchán!
I dobře, dál že již odchází,
vidět ho déle chuť přechází.
Vy buďte dobří, bedliví,
ne medvědové bručiví.

Píseň o nedbalém žáku.

Ivánku náš, co pak děláš?
tys pořád ospalý, k učení nedbalý,
co z toho máš?

Vstaň a se mej, vlasy česej,
honem oblekni se, poklekni, modli se,
do školy spěj!

Iváneк vstal, dlouho hledal;
nevěděl, kam šátek, punčochy kabátek
včera si dal.

Ivánku, již se opozdíš;
z kostela děti jdou, do školy se hrnou,
ty tu stojíš!

Iváneк hle, do školy jde,
práznou má taštičku, zapomněl na knížku
v komůrce své.

Domu běžel, kde by ji měl;
dlouho hledal kolem, až ji pak pod stolem
pozdě našel.

Ivánku náš, co pak děláš?
děti jdou ze školy, ty teprv do školy
se kolébáš?

Styděl se pak loudavý žák; —
potom byl pilnější, k učení hbitější,
hodný školák.

Píseň letní.

Tráva, tráva, tráva zelená!
Usychala travička,
spadla na ni rosička;
tráva, tráva, tráva zelená!

Hájek, hájek, hájek dubový!
V něm obývá slavíček,
umí mnoho písniček;
hájek, hájek, hájek dubový!

Louka, louka, louka za vodou!
Květou na ni květiny,
libovonné byliny;
louka, louka, louka za vodou!

Růže, růže, růže červená!
Kdo jí trhá píchne ho,
do palečku měkkého;
růže, růže, růže červená!

Lípa, lípa, lípa košatá!
Líbě voní její květ,
z něho včelky berou med;
lípa, lípa, lípa košatá!

Žito, žito, žito se bělá!
Nový zraje chlebíček:
naklepeme srpeček;
žito, žito, žito se bělá!

Pšenka, pšenka, pšenka dozrává!
Až ji všecku požneme,
obžinky mít budeme;
pšenka, pšenka, pšenka dozrává!

Léto, léto, léto radostné!
Koho těší v poli klas,
zvučný vydá zpěvu hlas;
léto, léto, léto radostné!

Písně mlatců.

Dvoucepní.

Klop snop! tep, klep!
mlat, plat! cep, chléb!
spát, hrát! cuch, dluch!
mlat, plat, chléb!

Třícepní.

Takto pán tři mlatce
pobízí do práce:
„Vezmi cep, poď na mlat,
dám ti chléb, dám ti plat!“

Čtyrcepní.

Čtyři mlatci takto klepou,
touto notou cepy tepou:
„Z bělky dám si mouku mlýti;
buchty, dolky budu míti.“

Péticepní.

V ruku beru cep, peru na otep,
pozdviženým zas cepem tepu klas.
Nikdo se nemať, podle noty mlať!
tak do snopů bí.

Šesticepní.

Biju, peru, klepu, slámu, klasy tepu;
mlat je moje pole, tady ve stodole!
Pamatujte si to, mlátíte-li žito;
takto šesti cepy perem do otepí.

Osmicepní.

Chutě doma na robotu.
nebojte se, hoši, potu!
Podle noty robotiti
veselé je živobití.

Cepy tady kolo mají.
klepajíce dupotají;
Nebolejí ruce více,
jako nohy po muzice.

Dvanácticepní.

Na mlatě tepeme, bijeme, pereme;
byla-li robota, bude i sobota,
a po ní neděle, to bude veselé
to bude muzika i taneček.

Koleda.

Pastýři.

Den se uchýlil, pastvy konec;
beranů nezní více zvonec.
Chopme, se hoši, šalamají,
dud i varhánek a hubojí!
A hubojí!

Dudy dují se, zadudají,
píšťaly, trouby zahudají;
Echo se v háji probuzuje,
a naše písně opětuje.
Opětuje.

Ovce, beránci, lehněte si.
ve měkké trávě pospěte si.
Až bude zejtra k pasení čas,
zbudí vás trouby měděný hlas.
Měděný hlas.

Dnes bude Báťa ponocovat,
my druzi všickni půjdeme spat.
Jen se žehnejme Hospodinem,
pak si pokojně odpočinem.
Odpočinem.

Báťa.

Žádaná rosa s nebe padá,
Bujně poroste tráva mladá;
hvězdy se leskem třepetají,
září podivnou vydávají.
Vydávají.

Mrákotu jasno rozptyluje,
jako den nový prosvituje:
na nebi hlasy prozpěvují:
jakou nám radost oznamují?
Oznamují.

Andělé.

Sláva na výši Hospodinu!
Na zemi pokoj všemu lidu!
Vstaňte tu chvíli, pastýřové,
vám přinášíme zprávy nové.
Zprávy nové!

Dnes narodil se vám Spasitel,
světa celého Vykupitel.
V jeslích děťátko naleznete,
Plénkami čistě obvinuté.
Obvinuté.

Chudé děťátko váš bude Pán,
Ježíš a Kristus on jmenován.
Sláva na výši Hospodinu!
Na zemi pokoj všemu lidu!
Všemu lidu!

Pastýři.

Vesele zněla zpráva nová,
pojďme do města Davidova.
Dary přinesme králi nebes,
Ježíši Kristu klaňme se dnes!
Klaňme se dnes!

Pastýři blíží se k jeslím, a kleknouce prozpěvují.

Zdráv buď, Ježíšku roztomilý!
Ty budeš Pán náš milostivý,
Beránka tobě obětujem,
A svoje srdce ti věnujem!
Ti věnujem!

Tři králové.

Hvězdu jsme divnou znamenali,
po ní na cestu sem se dali.
Vizme to krásné dítě Boží!
Složme mu tady svoje zboží!
Svoje zboží!

Jeden.

Já ti kadidlo obětuji,
syn jsi ty Boží, osvědčuji.
V té víře stále státi budu;
ta mě ochrání ode bludu.

Druhý.

Z lásky přináším tobě zlato,
ty mi daruj svou lásku za to!
Poddaný tvůj jsem: Ty jsi můj Pán,
budiž ode mne oslavován!

Třetí.

Myrha ti patří k oslavení:
ta těla brání porušení.
Ty z hrobu vstaneš: po tobě já,
to jediná jest naděje má!

Všickni tři.

Dary ty přijmi, Synu Boží!
kterých ti láska naše složí;
laskavě přijmi dary ty dnes,
milostiv nám buď, králi nebes!
Králi nebes!

Pomláska.

Vejce, vajička
snáší slepička;
hledá je, sbírá je
hospodyné.

I vy mi dáte,
až vyhledáte,
vajíčko červené
malované.

Na to vajíčko
pište slovíčko,
ať se zaraduje
srdéčko mé.

Dejte pomlásky
a z vaší lásky
budu se těšívat
častějikrát.

Kohouti chlouba.

Já jsem pán!
Panství jest mi dáno
na dvoře;
co zde krákoře,
všecko mi poddáno.
Já jsem pán!
Zavolám-li na slepice,
hned jsou u mne pochlebnice;
zrnko-li kde vyhrabám,
to jim dám.
Před nimi vždy chodím,
a je vodím,
já jsem jejich vůdce.
Blíží-li se škůdce,
já jich bráním,
běda, koho raním!

Mámť já ostrý nos,
běda, kdo je bos!
Hřeben má je čest;
jako korunka;
na hlavě mi sedí,
dolů pyšně hledí;
červenější jest
nežli červenka.
A jaké mám peří!
Mé slepičky věří,
že jsem jenerál.
Komu bych se méně zdál?

Já jsem pán!
Panství jest mi dáno
na dvoře;
co zde krákoře,
všecko mi poddáno.
Já jsem pán!

Dvě hádanky.

1.

Hezký jsem panáček,
strakatý mám fráček.
Jako voják bojuji,
nepříteli vzdoruji.
Nosem jako slon se bráním,
až do krve raním.
Ostruhy mám, a pěšky chodím;
posel nejsem, jiných vodím.

Hřeben mám,
a se nečesám.
Stoje spím,
s ponocnými bdím,
po nich také zpívám,
a lidí budívám,
nový den ohlašuji. —
Hádej, jak se jmenuji?

2.

Bez noh, předce po málu
na strom vylezu i na skálu;
ačkoli dva růžky mám,
nikoho nepotrkám;
jsou měkkounké
a hebounké,
na nich visí oči mé,
chci-li, zastrkuji je.
Co jsem tobě zvěstuji:
Já jsem domkář malý,
domek mám ze skály,
a v něm přebývám.
Lezu-li jen ledakam,
nosím ho na zádech:
víš-li o mých spádech:
řekni, jak se jmenuji?

Hádanky prostonárodní.

1.

Stojí v poli hůlčička,
na té hůlce kulička,

a v té duté kuličce
hvězdiček na tisíce.

2.

V kulovatém chlívě
uvázáno hříbě:
zařičí-li, ej tu chvíli
slyšeti ho cesty míli.

3.

Přišel k nám žebráček,
strhaný měl kabátek;
zatočil se po sednici,
praštil sebou pod lavici,
nyní stojí v koutku,
drží v hrsti kopu proutků.

4.

Já jsem hezký chlapíček,
červený mám pláštíček.
a na hlavě strup,
břicho plné krup.
V rukou držím ostrý meč,
hrozím hochům: Jděte preč!
Bodám, kdo okolo meze
za ploty všetečně leze.

Mladý drátenik.

Ze Trenčína vyšla vdova
a s ní její sirotek.
Zponenáhla přišli oba
na vysoký pahorek.

Tam se loučí dobrá máti
se svým milým synáčkem;
on se musí světem brátí
chodit za svým chlebíčkem.

Matka pláče, synka líbá
na posledy v bílou líc;
ještě pak se k němu shýbá
a dí: „Nespatřím tě víc!“

„„Neplač, moje drahá máti!““
těší vdovu sirotek;
„„Bůh mne tobě zase vrátí,
lidé dají chlebíček!““

„„Lidé dobří na Moravě
hlady mříti nedají,
v Čechách také na Vltavě
za práci mzdu podají.““

„„S Bohem, matko, jmenem Páně
jdu již tebou požehnán!
S Bohem, vy Trenčínské stráně!
uvidím vás, dá to Pán!““

S dobrou myslí matku líbá
v Boží vůli odevzdán;
matka pak se k němu shýbá
a dořekne: „Dejž to Pán!“

Sirotek již na Moravě
pilnou rukou pracuje,
potom v Čechách na Vltavě
za mzdu malou dratuje.

Na jaře ho čeká máti,
domů spěchá sirotek,
radost jemu cestu krátí;
matce nese výdělek.

Povodeň na moravském poli

roku 1830.

Byla zima tuhá
a nehoda druhá
mnoho sněhu napadlo,
smutné na jaře divadlo!
Na horách ledovitých
sluncem a deštěm roztál sníh.
Potoky zrůstaly v široké řeky,
kol sebe vydaly divoké jeky,
doly a lučiny zatopily,
roviny v jezera proměnily.
Proudem se valil Dunaj k městu;
ledy se stavěly proudům v cestu.
Domy jak ostrovy z potopy strměly,
ubozí lidé o pomoc úpěli.
Těžké je se živlem potýkání!
tu ledu vír, tam proudění vod;
jinde byl mělký k plavbě brod. —
V nouzi této mimo nadání
jasný pán se vyskytnul,
jako hvězda zasvitnul.

Nedbaje na proud, na vodu,
nedbaje na přívalné ledy
pomoc rozesílal všady,
těšil a poskytoval rady;
a lid strachem a bídou bledý
v pánu poznal arcivévodu
Ferdinanda dobrého,
krále našeho.

Muchomůrka.

„Půjdeme, dítě dnes
v panský les;
myslivec nám dovolil
v zeleném doubí
sbírat houby;
Bůh je chudým udělil.“

Dí dcerušce vdova.
Dítě zaplesá
slyšíc její slova;
poprvé jde do lesa.

Tam jí ukazuje matka
hřiby, smrže a kuřátka,
houby chutné a zdravé
hnědé, žluté, bělavé.

S matkou spolu dítě hledá,
a hned muchomůrku zvedá:
„Hle matičko, houba ta
krásná je, kropenatá!“

Zvolá dítě potěšené:
matka praví nezkušené:
„Šálí tebe pěkná tvář,
houba ta — jedovatá
líčený je lhář.

Houby.

(Dle pověsti národní.)

Z podlesí šla chudá žena
v tváři celá utrápena;
kráčela po pěšině,
až pak byla v lesině.

Náhle potká neznámého
pána, vzhledu ctihodného.
„Co tě trápí?“ pán se ptá;
„rada má ti pomoc dá.“

„„Co mne trápí?““ chudá žena
řekla pořád zamračena,
„„Co jiného? chudoba,
lidská bída, nehoda!““

Neznámý pán zajde v křoví;
zmizí před očima vdovy:
Ale za nedlouhý čas
navrátil se k ženě zas.

„Na! to schovej do zástěry!“
Pán dí, „na večer pak šerý
doma ohledej můj dar,
hleď, by nepřišel na zmar!“

To řka zmizel nenadále.
Žena chtivá opodále
dřív než večer byl nastal,
dívá se, co pán jí dal.

Dívá se a spatříc — houby,
touží, zvolá z duše hloubi:
„Ach, on se mi posmíval;
houby, smetí v klín mi dal!“

Zahodíc je, zajde v houšti. —
Za ní po té samé pouští
drvoštěp se po práci
domů právě navrací.

Spatří houby pohozené,
sbírá sem tam rozházené.
a dí: „Ejhle Boží dar;
škoda, ležel by na zmar!“

Domů přišed, houby vaří,
z nádoby se voda paří,
v tom se dvéře na jednou
u chaloupky otevrou.

Cizí člověk venku stojí,
a zpět zase jít se strojí:
Zahlédnuv jej drvoštěp
zvolá: „Nemám sice chléb:

Než pojď blíže, dobrý hosti;
budem oba míti dosti,
co mi dnes Bůh nadělil;“
řka to, v mísu houby slil.,

Houby tvrdé v mísu třesknou,
ale na dně se zalesknou.
K večeři host přisedne;
dřevař v mísu pohlédne,

a naříká: „Ach nehoda!
tvrdé houby čirá voda!
Nevím, hosti, co ti dám;
krom hub ničeho nemám!“

„„Neběduj, viz co máš v míse!
Hle v ní ryzé zlato stkví se!““
„Zlato?“ ptá se drvoštěp;
„zlato není, tuším chléb,“

„Zlatem můžeš-li syt býti,
rač, můj hosti, si ho vzíti!“
Po něm zvolá cizí host:
„„Šťasten, kdo má na svém dost!““

Pán i host byl sám Syn Boží,
jenž to drahé v míse zboží
opět v houby proměnil,
a jich sám též okusil.

Klekání.

Světlo denní od nás mizí,
zvonek zvoní a vybízí
ku klekání.
Konec práce! v noční chvíli
pracovitých Pán Bůh sílí
v tichém spaní.

Modlitba večerní.

Dřív než půjdu na lože,
děkuji ti, můj Bože,
za to, co jsi mi dnes dal,
čím jsi mě potěšoval.
Pode tvou
ochranou
budu tiše spáti
a k novému ránu
čerstvě zase vstanu.
Rač to, Bože, dáti!

Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mi mou dušičku.

Slavík.

Vůkol všecko spí:
jediný jen ptáček,
líbezný zpěváček
ve křovině bdí.
Bdí a zpívá;
ze hrdélka lije
jemné melodie.
Chvíli odpočívá,
a pak pláče, naříká,
a zas měkkou notu
mění do štěhotu,
až radostným plesem
píseň jeho proniká
křovinou a lesem.
Jako z kůru klášterníků

ohlas jemu v podálí
odpovídá od skály.
„Zpěvný, lesní poustevníku,
tluč jen ve svém loubí, tluč:
ale také mne nauč
ke cti Boží v noci májové
prozpěvovat žalmy takové!“

Otázka

(z Guidona Görressa).

Kdo učí písněm ptáče
sladkým a líbezným?
Že laň a jelen skáče,
kdo dává radost jim?

Kdo větrům bouřit káže,
a jinde šepce v nich?
Kdo na pořádek váže
déšť, teplo, mráz a sníh?

Potůčky kdo vyvádí
ze skály hrčivé?
Kdo v moře hlubé svádí
vod proudy ječivé?

do slunce v ranním čase
ku vstání budívá,
hvězdiček stáda pase,
jak pastýř vodívá.

Že jak ovčinky chodí,
a se nepotkají,

a o nic neuhodí
a neklopýtají?

O, kdo jest, řekni mnedle
ten mistr jediný,
který na jaře hnedle
maluje květiny.

A sklenul na obloze
povětrný si dům,
i laskav dal ve voze
bydlíčko hlemýždům?

Kdo křeše ve mrákotě
klikatý hromu blesk,
sesílá po suchotě
políčkům rosy lesk?

Jmenuj, kdo tě, mé dítě,
i mne též učinil?
na života usvítě
kdo ti dušičku vlil?

A pak až po svém čase
tvá pouť se dokoná,
kdo tebe z hrobu zase
a k sobě povolá?

I dobře zná on tebe;
zde jeho poslouchej:
i řekne u vrat nebe:
„Mé dítě, zavítej!“

Sláva Boží.

Bože, kdo se Ti vyrovná?
Sláva Tvá jest nevýslovná;
pro ni nemá člověk míry,
kromě oka pouhé víry.

Země, lůno tvé tajemné,
na věky-li bude temné? —
Dříve dno tvé prokopáme,
nežli Boha vyskoumáme!

Skály tvrdé, ani ve dne
okem lidským neprůhledné!
Bůh jen hustou vaší mříží
jako křišťálem prohlíží!

Hory, nad oblaky čníte:
snad se výší svou pyšníte?
Vyšší vás je sláva Páně;
Té se klaňte vaše stráně!

Pole širé i vy pouště,
nastavte si lesní houště:
Boží roucho širší bude,
obalíc vás ještě zbude.

Moře, na hluboké dno tvé
sahají též lodní kotve
Nepřemůžeš málo dosti
moudrost Boží hlubokosti!

Nebe noční, modrojasné,
hvězdovité, jak jsi krásné!
Krásnější však nejsi zvláště,
nežli kraj Božího pláště!

Slunce, před tvým zlatem ve dne
měsícovo stříbro bledne:
Shasla by však slunci záře
před jasností Boží tváře!

Blesku, letě z temných mraků
rychleji, než kámen z praku,
nepřeletíš na peruti
Božské mysli pouhé hnutí!

Hromobití, strašlivé jsi;
živočichy hlas tvůj děsí:
echo tys Božího hněvu
na lehkou zlých lidí plevu.

Ohni, živle ty horoucí,
těla proníkáš planoucí:
Duší moc tvá se netýká;
v ně jen milost Boží stíká.

Bože, kdo se Ti vyrovná?
Sláva Tvá jest nevýslovná;
pro ní člověk nemá míry,
kromě oka pouhé víry.

S Pánem Bohem!

S Pánem Bohem počínám,
s Pánem Bohem dokonám!
Člověk slabý nic nezmůže,
Jestli Pán Bůh nepomůže.

Pane Bože, pomáhej,
k práci chuť a sílu dej!
Až my dílo dokonáme,
Tobě, Pane, chválu vzdáme.

Píseň ranní.

I.

Bůh nám stvořil slunce krásné,
světu dal to světlo jasné;
i mně dává dost radostí,
když plním své povinnosti.
Po tmě noční nastal den,
občerstvil mne tichý sen.
Od nehody Bůh svou mocí
ochránil mne této noci;
vesel jsem a zdráv se cítím,
proto s celým živobytím
Bohu se obětuji,
díky jemu věnuji.

II.

Minula již noc i sen,
ukázal se nový den.
Tebe, Bože na nebi,
moje duše velebí.

Za to, že se raduji,
Tobě, Pane, děkuji.
Tys mi otce, matku dal,
Živé mi je zachoval:
dej též, ať jen to činím,
co by líbilo se jim.

Večerní.

I.

Slunko již zachází, rosu večer sází
na trávu a květiny;
Od kaple klekání malý zvon vyzvání,
šero kryje dědiny.
S pole po své práci čeládka se vrací,
a modlí se potichu
andělské to zvěstování, a po denním lopotání
cítí v srdci útěchu.

II.

Bože, budiž veleben
za to, cos mi dal ten den.
Žádám Tebe o pomoc,
dej mi i mým rodičům,
i milým učitelům
ku posile tichou noc.

III.

Přijmi, dobrý Bože,
díky srdce mého,
že jsi mne dnes chránil
ode všeho zlého.

Chraň mne této noci
anděli strážnými,
aby děsiti mne
nedali sny zlými.

A zdráv až pak vstanu
ráno na usvítě,
chválit budu tebe,
chci být dobré dítě.

Přimlouvej se za mne,
Panno nejsvětější!
Svěť mi ve dne, v noci,
hvězdo nejjasnější.

Pohled k nebi.

Jak slavíček švehlí,
když ho srdce rozbolí;
jak růžička vůni dýše,
když rosička padá tiše;
jak radostí včela zní,
když ji kvítek zavoní:
tak i já si zpívám,
Pána Boha vzývám,
v duši rozkoš mívám,
když se k nebi dívám.

Láska Boží.

Ovečky skákají po loučinách,
včeličky létají po květinách.
Ptáčata švehlí po celý čas,
po háji, po poli slyšet jich hlas.

A Pán Bůh dívá se s nebe dolů,
jak slastí oplývá vše pospolu.
I rosičku čerstvou na zem leje,
každému stvoření radost přeje.

Ptáci.

Hleďte na ptactvo nebeské,
jak se živí, jak je hezké!
šat má velmi rozmanitý,
z heboučkého peří šitý,
žlutý, modrý, červený,
černý, bílý, zelený;
a jak sotva ráno svítá,
sem a tam v povětří lítá,
chvílkami jen na zem sedá,
kde zahlédlo zrnko, zvedá,
a pak jako k Boží chvále,
prozpěvuje neustále.

Dítky, vy se pomodlete,
než chlebíčka užijete!

Pán Bůh dobrý je.

Jak se nebe, země
skvějí překrásně,
vše to mluví ke mně:
Pán Bůh dobrý je!

Slunéčko se směje,
zem se raduje,
ptáček mile pěje:
Pán Bůh dobrý je!

Obilíčko, kvítí,
sad i háj i luh,
všecko radost cítí,
že jest dobrý Bůh.

Dobrý's, Pane Bože,
laskavý jsi k nám;
než co já, ubože,
za tvou lásku dám?

Tys mi dal hubičku,
tu Ti daruji,
neb Tě v mém srdéčku
velmi miluji.

Milovat Tě bude
vždycky dítko Tvé;
nebo vidím všude:
Pán Bůh dobrý je!

Bůh všudy přítomný.

Ejhle, jak měsíček
spanile vychází!
kolik jej hvězdiček
na nebi provází!
Jak tuto noc tmavou
měsíc ozařuje:
tak Pán Bůh svou mocí
všecko naplňuje.
On nás všecky vidí,
je všudy přítomen:

na zemi u lidí
i v nebi zároveň.
Tam kde moře leží,
tam kde slunce běží,
kde zahrady kvetou,
kde se skály věží,
v městech i na poušti,
mezi dolinami,
v palácích, chalupách
i zde — Pán Bůh s námi.

Anděl strážný.

Na pahorku za dědinou
vypíná se zhůru háj.
a když zimní doby minou,
jest to jako malý ráj.

Ptactvo líbezně tam pěje,
vše tu plno lahody,
v létě z vesničky tam spěje
mládež sbírat jahody.

Nad mladistvé tamo stromy
pne své týmě starý dub,
přečkal věky bez pohromy,
zžírá jej však času zub.

Mysl zbožná obraz vážný
přibila tam na suku:
jest to andělíček strážný,
veda dítko za ruku.

K tomu obrazu chodival
pomodlit se Jeníček.
za ruku ho tam vodíval
jeho starší bratříček.

Anděl strážce chránil v mládí
od všeho jich úrazu,
že se chodili tak rádi
modlit k tomu obrazu. —

I ty rádo, milé dítě,
andělíčka strážce měj,
na večer i na usvítě
k němu vždy se modlívej.

On pak bude též tě vodit,
neodstoupí od tebe;
budeš cestou cnosti chodit,
a ta vede do nebe!

Nevinné dítky.

Jestli časně jako kvítky,
umírají dobré dítky;
zdaž-li pak se proto ztratí?
Duše nezůstane v hrobě,
sám Pán Bůh ji béře k sobě,
těla v soudný den jim vrátí.

Louka.

Na zelené louce kvítí
ve všech barvách vykvetá,

a když slunce ráno svítí,
rosou louka posetá
v lesku perlovém se třpytí.
Bůh, jenž tolik živí brouků,
ptactvo peřím odívá,
květovaným tuto louku
kebercem též pokrývá. —
Když tak sličně polní kvítí
šatí Pán Bůh v jarní čas:
jak by neměl přiodíti,
milé dítky, také vás!
Jak by neměl naviděti
vás ten Otec pečlivý:
však jste jeho drahé děti,
a on o vás dobře ví!
Nenaříkejte, vy chudí!
Bůh vám dobrodince zbudí.

Zahrádka ditek.

Zahrádku znám pěknou,
je to místo krásné;
usmívá se na ni
slunce nebes jasné.

V ní pod krásným nebem
hojně květin roste;
k radosti jsou mnohé
v spanilosti prosté.

Zahrádka ta pěkná
školou se nazývá:

v ní se dobré símě
v srdéčka zasívá.

A v ní oku milé,
utěšené kvítky —
toť jsou bohabojné,
ctnostné, pilné dítky.

O jak velmi mílo
je v té škole býti,
když se dobře daří
mladinké to kvítí!

Neškod'me stromům.

Z výstavného, lidnatého města
do vsi tiché přímá vede cesta;
podle ní s obou stran je v pořadí
nasázeno štěpné stromoví;
v stínu jeho pocestný se chladí,
odpočine si a pohoví.
Z jara když stromoví v plném květu,
libou vůní člověk okřívá;
ptactvo zde se zastavuje v letu,
a na ratolestech pozpívá.
A když v letě ovoce tu zraje,
a jablka na štěpích se rdí,
zdá se býti tu obrázek z ráje,
jehož anděl k dětem takto dí:
Přivykejte, dítky, tomu,
byste neškodily stromu;
Pán Bůh sám jest jeho původce,
a chce, aby nesl ovoce.

Stromovní školka.

Blíže dvora v údolině
štíhlotyčná ehmelnice,
za ní dále na rovině
rozkládá se štěpnice.

Při ní zvláštní ve ohradě
školka jesti stromovní;
rozličné tu pohromadě
stromky vyrůstají v ní.

V bezpečné té opatrovně
každý outlý stromeček
má, by záhy rostl rovně,
za podporu kůleček.

Vrbovými k němu proutky
opatrnost štěpaře
přivázala jej, dle choutky
aby nerost' v nezdaře.

I ty, outlé dítě, záhy,
podobno jsouc stromečku,
pilně potřebuješ strahy,
podpory i prouteřku!

Květnice.

Pod okny poklidné světnice
rozkládá se zahrádka jen skrovná;
jest však rozkošná v ní květnice,
jíž ve vísce žádná není rovná!

Jsou v ní malé sice záhonky,
roste tam však mnohé kvítko něžné:
jiřinka tu vedlé pivonky,
růže vedlé lilie tam sněžné!

Zahradníkem této květničky
Jeníček jest, milovník jsa kvítí:
jemu pak dvě malé sestřičky
pomáhají zalévat i plíti!

Každé jaro nové přibytky
do kypré se země vysázejí;
v létě z celé vísky pro kytky
hoši sem a dívky přicházejí.

První máje, kvítka na vénec,
jejžto nábožná mu láska strojí,
svatý dostává vždy vlastenec,
jehož socha v prostřed návsí stojí.

Fialka.

Skrovná fialka se skrývala
na jaře před lidmi v trávy lůně;
okolo však jdoucím bývala
slastí utěšená její vůně.

Proto každý něžné bylince
před ostatním přednost kvítím dával;
touže po té Vesny milince
v její skrytosti ji vyhledával.

Nechav státi květin v zahradě
k spanilé se fialince blížil,
za její pak skromnost k náhradě
k ní se náchylně až k zemi snížil.

A tak utrhnutá sloužila
prostomilostností ku okrase,
zdá se však, že brzo toužila
po předešlé skrytosti své zase.

Zpomínajíc na svou travičku,
hleděvůči hynula a chřadla,
stále sklánějíc svou hlavičku,
až posléze samou tonhou svadla.

Skromnost, dítě mé, a pokora
v skrytosti si libují a klidu;
hlučná nesvědčí jí prostora,
světa lesk a sláva, ni dav lidu.

Růže.

Rozvíjí se v sadě růže,
jest to růže stolistá;
slunéčko ji dopomůže,
rozvije se dočista.

Mine jaro, v parnu léta
růže zase odkvěte;
bude po kráse té veta,
jako po všem na světě!

Přijde jeseň, tuť i s růže
také listí opadá;
ustele si zima lůže,
pusta bude zahrada!

Tak hle, dítě, nezůstane
na růži než trní jen;
tak se též tvé kráse stane,
pomine co krátký sen!

Bilá holubička.

Aj holubičko, jak jsi milá,
vždycky čistotná, pěkná bílá!
Chci si, jako ty,
hledět čistoty.

Žežulice.

Po měsíci máji
pacholík šel v háji,
a žežulka s buku
zakukala: „kuku,
škoda jara, kluku!“
Podle rozumu jak věděl,
hoch žežulce odpověděl:
žežuličko, nežaluj,
v létě také se raduj!
Léto také musí býti,
my musíme pšenku žíti,
v podzim ovoce dozrává,
pro zimu lahůdku dává.

Nech ať se to všecko střídá.
více už nenaříkej,
v létě také zakukej! —
A žežulka s buku
vesele pak odpovídá:
Ku-ku-ku, ku-ku,
moudrý jsi, kluku!

Vrabci.

Vrabče, vrabče, ty čtveráku,
nehezký je tvůj „štilip“,
posmíváš se mi: „Čti líp!“
Já však mám tě přece rád,
ač nejsem tvůj kamarád;
ze všech štěbetavých ptáků
sám tu v zimě přebýváš,
ač někdy i hlady máš.
Sletuj tedy s hůry dolů
pro zrnka si před stodolu,
pšeničku si nevybírej,
na jaře housenky sbírej,
živ se skromně stravou nebe,
a já pochválím pak tebe.

Husička.

Ta naše husička
jak moudrá holčička,
na pastvě nerepetí,
na cestě neklevetí,

o jedné noze stává,
druhou pak pod křídlo dává,
jedno oko otevřené,
druhé pak má přimhouřené:
na polo spí,
na polo bdí.

Včelka.

Včelko smutně, smutně bzučíš,
což vždy stejnou notou hučíš?
Včelky chlapeček se ptá,
včelka v odpověď mu dá:

Líbezněji já bych péla,
kdybych jako ty hlas měla.
A což zvučná píseň má
smutnou se ti býti zdá?

Věř mi, zpěvu mého skutek
není žalost ani smutek;
já si tak prozpěvuji,
lkám-li neb se raduji.

Každý tvor dle svého pudu
jeví tíseň blaha, trudu:
slavík libým tlučením,
včelka temným bzučením.

Pomsta.

Dobré zvířátko je včela,
a však pomsta její smělá
o život ji připravuje.

Ublíží-li ona komu,
nejvíc jí to samé škodí.
Zlé nejvíce škodí tomu,
svévolně kdo sám zlé plodí.

Sup a čáp.

Volá sup:
čápe, hej,
něco dej
mi na zub!

Čáp honem
dí po něm:
máš-li chuť,
tu pobuď;
raků, žab
sobě lap!

Dí mu sup:
co do těch,
těch si nech!
tam holub;
já za ním
poletím.

Letěl sup
dál a dál,
a holub
se ho bál;
ale aj,
byl tu háj.

Hajný sám
čekal tam.
pif a paf!
rány dal
a pes haf!

Dále sup
neletěl;
sám holub
uletél.

Čápi.

Hejsa, hejno čápů letí!
radují se malé děti.
Zelená se louka, les,
raší líska, raší bez.
Již je jaro, léto bude!
celý háj tu píseň hude.

Medvěd a včely.

(Veselý kousek.)

„Slyšte mne včely,
špatně jste bděly,
hned mi hned
dějte med:
nedáte-li, běda vám,
celý oul vám porouchám!"
Tak hulákal medvěd u dubu,
a včeličky strašil: „Bru, bru, bru!"
Na mumlání jeho včely
s posměchem odpověděly: „Bžu, bžu, bžu!

Hledej si po lukách jako my medu,
zloděje zbodeme žíhadlem jedu!“

Ale medvěd ve své pýše,
rozzloben se drápe výše,
kůru odlupuje,
jazyk vyplazuje;
roj celý naň se sype,
ukrutně ho štípe;
medvěd se ohání dole,
a potom utíká v pole,
mrzutě bručе: „Bru, bru, bru!“
Včely pak za ním: „Bžu, bžu, bžu!
Dejte všeličkám pokoje,
nepůjdou na vás do boje!“

Včeličky.

Z oulů ve včelníku na zahradě
pilné vyletují včeličky,
sbírajíce po louce a sadě
v pěkném počasí den celičký
látky k léku též i ku osladě.

Z bylin rozmanitých na výletu,
i z těch také, v nichž se tají jed,
z vonné lípy v utěšeném květu
ssají šťávu, lahodný z ní med
připravují, a vosk pro osvětu.

A když z poblízka anebo zdálí
do oulů se k matce vracují.

žádná z nich i doma nezaháli,
všecky o závod tu pracují,
tak že samo dílo jich je chválí!

Přičiňtež i vy se, dětičky,
buďte pilny, jako včeličky;
ano, každá medonosná včelka
v pilnosti buď vaše učitelka!

Koňské barvy.

Podle barvy zveme koně
vrané, popelavé, broně,
plavé, tigry, myšky,
rysky, hnědé, lišky,
jablečáky a siváky,
višňáky a plesniváky.

Hodiny.

Ručičky:

Nač byste vy bez nás byly?
My zvěstujem každou chvíli;
bez nás nevěděl by svět,
jsou-li dvě neb jest-li pět.

Kolečka:

Zavésit vás někam stranou,
pochodíte s péknou hanou!
svět vás shodí se stény,
proto že jste bez ceny.

Zavaží:

Jen se déle nehádejte!
sem se na nás podívejte:
my jsme, co dáváme sílu
k veleprospěšnému dílu.

Moje čeleď.

Já čtvero pacholků mám;
kamkoli vyjedou,
všecko mi vyvedou,
co jim jen za práci dám.
Prvnímu říkají: Skohoutemvzhůru,
druhému říkají: Všeckonašňůru,
třetímu říkají: Sámuděl ej,
čtvrtému říkají: Vždyposlouchej!

Mám čtyry dívčice,
pilné pracovnice,
co se jim přikáže,
každá hned dokáže.
První se jmenuje: Čistilka,
druhá se jmenuje: Nedlilka,
třetí se jmenuje: Dovtipujse,
čtvrtá se jmenuje: Poděkujse!

Oči.

Mám dvě jasné, bystré oči,
ty se hbitě, kam chci, točí,
jima vidím stromy, pěkné kvítí,
i jak slunce na obloze svítí.

Milý Bůh dal potřebný mi zrak:
ach, slepému stíní černý mrak!

Uši.

U hlavy mám uši,
těmi poslouchati sluší;
slyším-li volati tatínka,
aneb zavolá-li matinka:
„Pojď sem, dítě,
pojď sem hbitě;“
ani chvílku nelením,
bez prodlení běžím k nim;
oba dva mne rádi mají,
někdy také říkávají:
„Poslušné buď vždy, mé dítě!“

Ústa.

Ústa mám a mluvit umím;
čemu ještě nerozumím,
na to rodičů se ptám,
co si myslím, rozmlouvám.
Směji se a někdy zpívám;
každý den se též modlívám,
a má duše velebí
Pána Boha na nebi.

Ruce.

Zde ruka, zde ruka,
pět prstů na ní,
ta pravá, ta levá
s loktem a s dlaní;

posavad obě, jak
já s kamarády,
s hračkami hrávají
pospolu rády.
Nechť malé ručky si pozahrají,
až budou silnější
a k dílu schopnější,
práce dost nadělají.

Nohy.

Nohy mám, a na nich pevně stojím;
žebych padnul, toho se nebojím;
v chůzi a běhu pozor dám,
a daremně neskákám;
z přímа, jako voják, chodím,
v blátě marně se nebrodím.

Píseň májová.

Zas slunéčko teplé hřeje,
zas na nás se s hůry směje,
ať po dlouhém spánku
všecko zas okřeje.
Vítej, máji, vítej,
jasné nám zasvítej!

Vítej modrá fialinko,
libovonná ty květinko,
a pod hájem vítej,
pěkná konvalinko!
Vítej máji, vítej,
věnce nám uplítej!

Kdy tak líbě, jako v máji,
zpívá ptactvo v stinném háji?
Tu hned každému se
zdá o samém ráji.
Vítej máji, vítej,
dlouho nám zakvítej!

Rolník.

Rolník z rána vstává k dílu,
nejprvé se pomodlí;
ostří kosu, srp a pilu,
do práce jít neprodlí.
Potom oře, vláčí v poli,
seče, v parnu nelení,
svážÍ snopy do stodoly,
aby měl chléb týdenní.

Nepýchej!

Nepohrdej nikdo druhým;
není soused pod tebou:
svazkem spojeni jsme tuhým —
se společnou potřebou,
kromě té světější páska —
váže nás — Kristova láska.
Jeho těla — církve — jsme
nerozdílní oudové.

Píseň pracovitých divek.

Pilně, sestry, pleťme,
práce sobě hleďme;

pokud k tomu čas;
čas utíká jako voda,
každé chvílky věčná škoda.
uplynulý jednou čas
nevrátí se nikdy zas.

Neohlížejme se,
jest-li kde co hne se,
nezahálejme;
hleďme stále na své dráty,
oka čítejme, a paty
řádně, pevně splítejme,
i dobře ujímejme.

Šátky obrubujme,
prádlo připravujme,
to náš úkol jest;
učme se též háčkovati,
vyšívati, síťovati:
to povinnost naše jest,
to děvčátkům dělá čest.

Proto tedy dbejme
a k dílu se mějme,
milé sestřinky:
všímejme si té včeličky,
kterak létá den celičký
vůkol vonné květinky;
tak pracujme, sestřinky!

Zednici.

Písek, vápno, kamení
potřebujem k stavení;
a když to vše máme,
do práce se dáme.
Pěkně zní kladívek tluk;
slyšte, slyšte: tuky, tuk!
Dejme si, jonáci,
záležet na práci!

Hra na řemeslníky.

A. Zakázka.

1. Vandrovníci.

Vandrujeme vandrovníci,
a jsme chudí řemesníci,
putujeme ve dne v noci;
přispějte nám ku pomoci!

Společníci.

Co umíte, zjevte nám,
opatříme práci vám.

V. Raci nejsme — a stříháme,
klepet ostrých užíváme;
včely nejsme — a pícháme,
žíhadlo své v ruce máme.
Hádejte vy mladíci,
jací my jsme chasníci?

S. Vy jste krejčí, pojďte k nám,
kabátek ušíte nám.

2. Vandrovníci.

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. Na třech nožkách sedáváme,
široko se rozpřahámе;
dílo vlastní natloukáme,
cvoky, floky zaklepáme.
Hádejte vy a t. d.

S. Obuvníci, pojďte k nám,
vyflokujte botky nám.

3. Vandrovníci.

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. Práce naše bývá perná,
dílna naše celá černá,
brzo fučí, brzo hlučí,
brzo jako zvonek zvučí.
Hádejte vy a t. d.

S. Kováři jste, pojďte k nám,
podkovejte botky nám.

4. Vandrovníci.

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. My jsme bílí jako křída,
u nás noc a den se střídá;
jestli že se nás dotknete,
bílí jako my budete.
Hádejte vy a t. d.

S. Mlynáři jste, pojďte k nám,
na koláče smelte nám.

5. Vandrovníci

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. V černé kukli chodíváme,
černé schody nosíváme,
černí jako mouřeníné,
černého se nebojíme.
Hádejte vy a t. d.

S. Kominíci, pojďte k nám,
kamínka vymeťte nám.

6. Vandrovníci.

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. Dřevo pěkně hladíváme,
z něho stužek naděláme;
něco klihem sešíváme,
něco na prach rozřezáme.
Hádejte vy a t. d.

S. Truhláři jste, pojďte k nám,
pravídka srovnejte nám.

7. Vandrovníci.

Vandrujeme a t. d.

Společníci.

Co umíte a t. d.

V. Lžíci máme, kaši máme,
ale té my nejídáme;
nemažem ji na koláče,
mažeme ji na hranáče.
Hádejte vy a t. d.

S. Zedníci jste, pojďte k nám,
domeček vystavte nám.

B. Výdělek.

1. Krejčí.

Hotovi jsme, ušili jsme
na zakázku kabátek;
tu jej máte, a nám dáte
hezký žlutý dukátek.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezměte svůj výdělek.

Krejčí.

Za dukátek děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

2. Obuvníci.

Hotovi jsme, sflokali jsme
blýskavých pár botiček;
tu je máte, a nám dáte
za ně pěkný zlatníček.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezměte svůj výdělek.

Obuvníci.

Za zlatníček děkujeme,
s Bohem déle putujeme.

3. Kováři.

Hotovi jsme, skovali jsme
na botky pár podkovek:
tu je máte, za ně dáte
dva šestáčky, budou vděk.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezměte svůj výdělek.

Kováři.

Za šestáčky děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

4. Mlynáři.

Hotovi jsme, semleli jsme
bílé pšenky koreček;
zde ji máte, a nám dáte
za mletí toláreček.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezměte svůj výdělek.

Mlynáři.

Za tolárek děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

5. Kominíci.

Hotovi jsme, vymetli jsme
ze všech pecí saze vám:
když uznáte, jisté dáte
půlzlatníček za to nám.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezméte svůj výdělek.

Kominíci.

Za půlzlatník děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

6. Truhláři.

Hotovi jsme, srovnali jsme,
vám pravídka, školáci;
tu je máte, a nám dáte
po krejcárku za práci.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezméte svůj výdělek.

Truhláři.

Za krejcárek děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

7. Zedníci.

Hotovi jsme, vyzdili jsme
malý, hezký domeček;
jak uznáte, za něj dáte
bankovních sto péteček.

Společník.

Zdař Bůh! dobře počítáte,
vezměte svůj výdělek.

Zedníci.

Za bankovky děkujeme,
s Bohem dále putujeme.

Kolo.

(Tanec malických.)

yři hoši a tolikéž děvčat postaví se okolo nejstaršího chlapce, ečního mistra, a chopivše se za ruce dokola poskakují, zpívajíce: hopsa, hopsa, hopsasa a t. d.

Taneční mistr
(zpívá):

V kolo hoši, dívčinky,
podejte si ručinky,
každý něco prozpěvujte
a potom si zahopsujte!

V kolo hoši, dívčinky,
podejte si ručinky!
Trala, trala, tralará,
hola, hola, holará. } (Při tom zpívají

všickni poskakujíce kolem dle taktu:)

Hopsa, hejsa, hopsasa,
hejsa, hopsa, hejsasa!

Hoch první
(zpívá):

Já jsem z Vídně lazebník.
oholím za okamžik,
nepořežu bradu, líce,
do větru mám dobré plíce.
Já jsem z Vídně lazebník,
oholím za okamžik.

Tan. mistr: Trala, trala, tralará,
hola, hola, holará. } (Při tom jako výše.)

Všickni: Hopsa, hejsa, hopsasa,
hejsa, hopsa, hejsasa.

Děvče první
(zpívá):

Já jsem z Prahy švadlena,
po Čechách vyhlášena;
podle mody umím šíti,
vyšívám též pěkné kvítí.
Já jsem z Prahy švadlena,
po Čechách vyhlášena.

(Tan. mistr a všickni jako výše.)

Hoch druhý:

Z Paříže jsem parukář,
věřte mi, že nejsem lhář;
dělám vlasy, dělám hlavy,
že se zdají býti pravy.
Z Paříže jsem parukář,
věřte mi, že nejsem lhář.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Děvče druhé:

Já jsem z Brna pradlena,
v Moravě vyhlášena;
bez kartáče prádlo peru,
vápno k bílení neberu.
Já jsem z Brna pradlena,
v Moravě vyhlášena.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Hoch třetí:

Já jsem celý sladký pán,
dělám perník, marcipán;
v pochoutkách já obchod vedu,
z mouky, syrobu a medu.
Já jsem celý sladký pán,
dělám perník, marcipán.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Děvče třetí:

Jsem kuchařka výborná,
kuchaření radosť má;

vařím, smažím, nezahálím.
pařím, peku, nepřepálím.
Jsem kuchařka výborná,
po městě mne každý zná.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Hoch čtvrtý:

Já jsem kupec a svůj krám
za sta zlatých neprodám;
bez ustání vážím, měřím,
kdo mi platí, tomu věřím.
Já jsem kupec a svůj krám
za tisíce neprodám.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Děvče čtvrté:

Z náměstí jsem kupcová,
kuchařka mne dobře zná;
každý chválí zboží svoje,
čerstvé, zelené je moje.
Z náměstí jsem kupcová,
kuchařka mne dobře zná.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Tan. mistr:

Tanečního plesu dost,
škodila by přílišnosť;
kolem ještě dotancujte,
naposledy zahopcujte.
Tanečního plesu dost,
škodila by přílišnosť.

(Tan. mistr a sbor jako výše.)

Šumaři.

(Veliká opera pro lidi malé.)

Osoby jednající:

Kapelní mistr šumařů.

Dva houslaři. — Basař. — Dva klarinetisté. — Trubiroh. — Dva huboisté. — Dudák. — Pištěc. — Fagotista. — Trubač. — Bubeník. — Cimbalník. — Turecký tambor. — Všickni nástroji svými opatřeni.

Sbor* šumařů:

My jsme šumaři, chudí hudbaři;
kde my zavadíme, lidi potěšíme,
mladí tancují, děti hopcují.
Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Hrejte houslaři, hra se podaří!

Houslař:

Prsty ohybujme, šmytec vytahujme
oba pospolu, nahorů dolů. **
Fidli, fidli, fidli, šmytec nenamydli:
ku tanci je čas; strun se ozve hlas.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
Hudba hlaholí v celém okolí.

* Kdykoliv celý sbor šumařů zpívá: „Župy, župy, župy, okolo chalupy“ každý dělá jakoby hrál na nástroj svůj.

** Po těchto slovech houslaři dělají jakoby na housle hráli.

Kapelní mistr:

Zadrhni basou, zahýbej chasou!

Basař:

Basa moje hučí, div se nerozpučí,
Huk se rozléhá, uši zaléhá *
Buchy, ruchy, buchy, zabrní vám sluchy,
Basou zahučím, chasou zatočím.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Zapískejte hned na svůj klarinet!

Klarinetista:

Jak pasačka volá na kačátka holá,
klarinety též volají mládež;
„Kačenky, Lidošky," obujte si nožky,
pojďte do kola: muzika volá.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Zatrub nám na roh, hodný budeš hoch!

* Po těchto slovech nápodobí šumař hru na basu.

Trubiroh:

Hubu hodně duji, zvuky vyluzuji
z rohu dutého, zakrouceného. *
Hudu, hudu, hudu, dokud moci budu;
dokud ducha mám, rohem zarochám.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí!

Kapelní mistr:

Hrajte na huboj, na fukací stroj!

Huboista:

Kvokám jako kvočna: ej to bude skočna!
huboj mi kvoká do dne do roka. *
Stroj můj má své zvyky, honí tanečníky
jednou k poskoku, jindy do kroku.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí!

Kapelní mistr:

Hej dudáku hej, na dudy dudej!

Dudák:

Strakonické dudy slyšeti je všudy,
kejdy dudají, se ozývají. *

* Po těch slovech šumař dělá jakoby na svůj nástroj hrál.

Dudy, dudy, dudy, dudáček je chudý,
kobza má meká, bídy se leká.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí!

Kapelní mistr:

Pískej pískači, dech-li ti stačí!

Píštěc:

Píšťalinka píská, vesele mi výská;
malá muzika uši proniká! *
Mnoho křiku, výsku, ale málo zisku;
píšťalou křičím, hrdlem slavičím.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí!

Kapelní mistr:

Foukni na fagot podlé nových not!

Fagotista:

Fagot fuky duje, a hned zahudruje,
někdy zafrká, někdy zabrká. *
Fuky, frky, fuky, fagot dělá hluky,
nástavený brk působí ten frk.

* Po těch slovech šumař dělá jakoby na svůj nástroj hrál.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Trub na polnici v poli znějící!

Trubač:

Chasa raduje se, radostí se třese,
Jest-li v podloubí trouba zatroubí. *
Hadry, hadralinky, kapry nejsou línky,
Trouba hlaholí v širokém poli!

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Hochu zabubnuj na bubínek svůj!

Bubeník:

Za patami pluku na bubínek tluku,
palička klepá, na kůži tepá. **
Tluky, ťuky, tluky, buben dává zvuky,
jeho tlučení řídí kročení.

* Po těch slovech dá trubač před ústa polní troubu, a zpívá jakoby na ni troubil.

** Po těch slovech bubeníci dělají, jakoby na buben tloukli.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Turku zabuchej na sud koženej!

Turecký tambor:

Jako puma houká, hrubý buben bouká,
ozývá se tluk, rozlíhá se hluk! *
Šumy, šusty, šumy, hrachy nejsou pumy,
dál o jeden dům, nový bude šum.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Kapelní mistr:

Slyšte, co praví cimbál cinkavý?

Cimbálník:

Pojďte blíže, pojďte, do cimbálu hoďte,
co by cinkalo a zabřinkalo! **
Cinky, pinky, břinky, desetník malinký
Ne-li více dost bude pro radost.

Sbor:

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

* Po těch slovech bubeníci dělají, jakoby na buben tloukli.
** Po těch slovech šumař dělá, jakoby na svůj nástroj hrál.

Kapelní mistr:

Za dvacetníky vzdáváme díky!

Sbor šumařů:

Nežli odejdeme, ještě zahudeme
ze svých partesů chase ku plesu!
župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí.

Župy, župy, župy, okolo chalupy,
hudba hlaholí v celém okolí!

Pastýřové u jesli.

Odedávna těšili se lidé,
že Pán Ježíš na svět přijde.
Když pak narodil se
v milostivém roce
v Betlemě Syn Boha Otce,
anděl o půl noci právě
pastýřům se ukázal,
jež tam pásli stáda v trávě,
a jim takto zvěstoval:
„Do Betléma jděte,
v stáji tam najdete
v jeslích pacholátko;
světa Spasitel je to děťátko!“
I jiní andělé zpívali
a s nebes oblohy hlásali:
„Sláva Bohu na výsosti;

aby podlé své milosti
hříšný lid vykoupil,
sám Syn Boží s nebe stoupil!“

Pastýři to slyšeli,
a na nebi viděli
jasnou zář neobyčejnou,
a hned píseň stejnou
s nebeskými anděli:
„Sláva Bohu!“ zapěli.
Do Betlema pospíchali,
aby první uvítali
narozené božské dítě.
A tam v stáji na úsvitě,
jak nebeský archanděl
v noci byl jim pověděl,
našli v jeslích položené
krásné pacholátko,
plénkami jen obložené.
Maria Panna jim děťátko
to milostné ukázala;
jejich srdce zaplesala;
ihned se mu klaněli
a radostně zapěli:
„Sláva Bohu Stvořiteli!
Sláva světa Spasiteli!
V chudobě se narodil,
by chudobných potěšil!“

Průpovidky pro školu.

1.

Poslušné dítky
jsou milé kvítky.

2.

Bůh nás živí, potěšuje,
všecko dobré uděluje.

3.

Denně jest můj obyčej,
mýti ruce, obličej.
Česám také vlásky,
čistý dojde lásky.

4.

Kdo hledí pořádku,
nepřijde do zmatku.

5.

Kdo pořádku nemiluje,
sám si škodu způsobnje.

6.

Pozdravení zdvořilé
bývá každému milé.

7.

Kamením kdo hází,
hanba ho provází.

8.

Posilněný vstávám s lože,
za to děkuji ti, Bože!
Chci se dobře zachovati,
představených poslouchati.
Dobrou vůli mám v tu chvíli,
k vyplnění dej mi síly.
Kdybych neměl dobrý býti,
rač mne dříve k sobě vzíti.

9.

Vždy jsem, Bože, ve tvé moci,
ve dne i ve tmavé noci.
Cos mi dal dobrého
a utěšeného,
za to v této době
díky činím Tobě.
Odpočinu si, svou dušičku
poroučím Ti, můj Ježíšku!

10.

Kdo na mále nepřestává,
ničeho víc nedostává.

11.

Kdo se zlobí, svého zdraví
nenadále sám se zbaví.

12.

V srdci hněv a zlost
škodlivý je host.

13.

Nikdy ohněm nehrej sobě,
sic na škodu bude tobě.

14.

Dítky, píti nemáte,
jste-li právě uhřáté.

15.

Uhřátý kdo náhle pije,
samý jed do sebe lije.

16.

Nebuďte holčičky
mlsavé Evičky.

17.

Nebuďte kloučkové
mlsní kocourkové.

18.

Čemu zvyknem z mladosti,
neodvyknem v starosti.

19.

Mladá mlsačka
stará žebračka.

20.

Co neznáme
jíst nemáme.

21.

Kdo druhému přezdívá,
sebe sám zneuctívá.

22.

Kdo do školy nechodí,
hloupostí si uškodí.

23.

Kdo na jiné rád žaluje,
Zlé srdéčko vyzrazuje.

24.

Co ti protivno samému,
nikdy nečiň to druhému.

25.

Každému se zalíbíš,
učiníš-li, co slíbíš.

26.

Chceš-li dostat odpuštění,
pamatuj na polepšení.

27.

Nikdy nebuď mlsavý,
abys nebyl churavý.

28.

Na zloděje trest
ustanoven jest.

29.

Cizí věc kdo nalezá,
ať ji hned,
zase zpět,
komu patří, odevzdá.

30.

Nutí-li tě někdo k zlému,
nechtěj být po vůli jemu.

31.

Skok, lezení všetečné
bývají nebezpečné.

32.

Kdo zvířátka bije, trápí,
tomu Pán Bůh věk ukrátí.

33.

Má-li ti kdo věřiti,
pravdu musíš mluviti.

34.

Z divoké radosti
bývají žalosti.

35.

Ptáčky nemuč ve svévoli,
také cítí, co jich bolí.

36.

Kazisvěte, nekaz stromky,
ovoce nenesou zlomky.

37.

Kdo se rád a pilně učí,
lehce všemu se naučí.

38.

Za vůz sedat není radno,
nožička se zláme snadno.

39.

Kdo si dobře radit nedá,
pak nadarmo pomoc hledá.

40.

Nezralé ovoce
působí nemoce.

41.

Kdo ke kamnům v zimě pospíchá,
v nemoci to těžce oddychá.

42.

Kdo je v jídle hltavý,
škodí sobě na zdraví.

43.

Bázlivý se straší
někdy hrnce s kaší.

44.

Kdo kořalku pívá,
jed do sebe lívá.

45.

Kvapné jedění a pití
ukracuje živobytí.

46.

Co se děje, Bůh to řídí,
k dobrému pobožných lidí.

47.

Starším dejte, dítky, čest,
posměváčků čeká trest.

48.

Příznivý má přízeň,
závistivý trýzeň.

49.

Pozoruj, kde ostrá věc,
nebudeš bídný slepec.

50.

Co se ti káže, neptej se proč?
raději k práci hned se zatoč.

51.

Kdo jinému kazí radosti
sám si způsobí žalosti.

52.

Kdo chudému co daruje,
sám své srdce obraduje.

53.

Jidlo, byt a šat, jejž máme,
od rodičů dostáváme.

54.

Stále poslušný chci býti,
tak to Pán Bůh ráčí chtíti.

55.

Přej a bude tobě přáno,
v čas potřeby pomáháno.

56.

Vlastního se bojí člověk stínu,
má-li těžkou na svědomí vinu.

57.

Bez Božího požehnání
marné každé počínání.

58.

V Boha svého doufej silně,
pomůže ti neomylně.

59.

Něco jen až do věčnosti
zachová svou cenu vždy:
nezměněná krása ctnosti
potrvá až na věky.

II. PRO VĚK DOSPĚLÝ.

Kantáta

ku jmeninám vysoce důstojného pána P. Josefa Dytricha.

(V hudbu uvedl Jos. Vorel. 1822.)

Proslov.

Jihu zažeň z okolí péče trudné
pod sever až, věčným by stuhly mrazem!
nižádná ať nekalí ducha mutnosť,
ni žel, ni bol tu chvíli radostnou!
utěšená všady ať panuje rozkoš! —
Sstupte se svatyně Helikóna Musy,
nadchněte stroje milé duchem vaším!
nápěvy se vinoucí plyňte líbě,
struny hebké rokotujte libozvuky,
plesavý opětuj jen ozvěno hlahol!

Sbor.

Plesné bratří jen věnce vijte,
z prsou srdečný cit vylejte
blahé radosti cit: plesem
ctěného Otce slavte jmeniny.

Hlas A.

Vyviň se cite vděky jevící
k blankytnému nebes klenutí!
Vyjevte ústa radosť jevící,
v souhlasu s srdcem plesy plyňte.

Sbor.

City, jež v srdci dlejí,
ty naše ústa pějí.

Hlas A.

Lýro vydej libohlas, doneste
perutí větérkové hlahol
jemným k uchu tknutím, povězte
jak Otci synů srdce plesem vrou!

Sbor.

Srdce synů plesy vrou
díků zdroje otevrou.

Proslov. Hlas B.

Komu vaše vděky plynou
plesných ňader nad hladinou.

Hlas A.

Neznáš muže výtečného?
neznáš Otce velebného?
Pohled jeho káže vážnosť,
jen vlídnosť oko jeví jasné.

Hlas B.

Aj znám muže výtečného,
známť i kmeta velebného,
vážnýť Mentor, an k ctnoty chrámu
pečí vede syny otcovskou.

Sbor.

Tomu naše vděky plynou,
plesných ňader nad hladinou.

Hlas A.

Tamto v lůně údolí rajského
vine se potůček křišťálový:
jeho tok vyniká nezkalený
ze zdroje jakoby kastalského.
Čistě prýštící
šumným tokem,
čerstvým skokem
chvátá k ouvalu.
Květné jenom břehy tok mu ouží,
žádná bouř hladinu nezakalí,
ledem věčná Vesna nezahalí;
běh jeho se tam k jezérku krouží.
Tam k Edénskému,
kdež nehasne
světlo jasné
vodném v zrcadle.

Hlas B.

Onoho jak potůčka tok pluje,
potůčka to křišťalového:

by tak dni Otče plouli Ti,
Hygeiy bys dary oplýval;

Novou Ti Vesna sílu vlévala,
bysi mnohých požíval májů,
blahé po pouti Cherubín
vynes' Tě v lůno Vlasti věčné;

Dvouhlas A—B.

Co otci to přejí Ti synové,
i přijmi důkaz uctivosti,
z jarých květin vitý věnec
vděčnosti dar Ty vlídně přijmi!

Sbor.

Chvála Tobě Vlastimile,
díky Tobě, Otče dobrý,
žíi dlouho nám,
žíi stále nám!

Josefu Vorlovi.

(1822.)

Aj, jakýmis jal duši mou Ty kouzly?
když jsem ondy v přeblažené to době
uslyšel Tvých strun zvuky. Kouzelný zněl
stroj krasocitným

nadšený tónem. Libohlas se plížil
v nápěvích lůzných, zvuky než se sešly
v proudu souhlasném; na to lad ten opět
jemně umíral.

Kdes tolik, vzácný druhu, jen dojemných
čerpal těch písní? Ale což se táži?
tvůj zajisté duch zaletěltě druhdy
tam na Olymp až,

kde pěním božským ho nadechly Musy. —
Kéž by tam Vorle mne peruť donesla
tvá, k divotvorným pobytům nebeským
lét mne vynes' Tvůj!

Zbožně se k božské svatyni přiblíživ
Mus požádal bych, by Ti lýru slavnou,
též i vábné písně darem daly mně
Orphea věstce!

Kéž byla vroucí vyslyšána žádosť!
kéž bychom písní i dosáhli lýry,
k vlasti jenž české by vřelou ve srdcích
vzbouzely lásku! —

Žalozpěv u hrobu přítele.

(1822.)

Temné lůžko chová milenou již schráň ducha tvého,
již časným osudem smrť krutě rozkotala.
Teď slza má skrápí rov tvůj, an více mi nikdy
svým ku prsoum přivinouť tě, druhu volno není! —
Kam jste uplouly, drahé vy památky, chvíle milostné
přírody co z žídel čerpali jen jsme blahosť?
Tožť kvítků něžných hojnosť nám věnčila Vesna;
háj zelený, květné smály se louky na nás.

Ó tenkrát co topol štíhlý, směle jenž čelo týčí
k blankytnému nebi, všem jsi vichrům vzdoroval.
Než hrůzná leporostlý kmen zachvátila bouře,
tvého kmen života s výše u prach srazila.
Schráně pak od spanilé spanilejší duch se odloučil:
po krásných lících nevzkvetl víc ruměnec;
Jasná ondy, mlhou jsou temnou zastřena víčka,
rtů stkvoucí zmodřila truchliva charpa rubín.
Aj, kde oheň je prvý? — Chvílka zmařilať ho kratinká,
chvíle to zlá, nepřejíc světla čilého lidem. —
Jun že jarý muž býti lupem smrti jáť nepomyslil:
mutná pravda nyní odkryla klam mi blahý.
Jak kamenás' Morano! proč medle nešetřila mládce?
což zavinil? Tam kmet osněžený tě volal:
Jej jsi volíc v oběť byla by's jemu sejmula břímě
obtížné. Shrbený kmet ti kořisť jalová?
Lidstva tyranko krutá, což ráději mládce vyhlídáš?
žíti co sotva počav tobě klesá za oběť!
Šíp tvůj záhubný druha v útrobu těžce ranívá!
já i na rově upím, jenž kryje družce popel:
Chladná země obyt tvůj; víc mi tě zříti nepřáno! —
což? — neuzřím tebe víc? — K tvým kdo ukáže bytům
dráhu mi nadzemským? — aj rozcestí, kde dělí se
časná říš s věčnou, — tamto čekej; zde zatím
já vyvodím na hrobě tvém pomník přemilostný;
růží keř zdařilý okrasa rovce budiž.
Hloub zpupný ni mramor by památku do srdce mi nevryl,
než z keře kvítko lepé, družce obraz spanilý.
Soudná též až uhasne dechem smutným pochodeň má,
utěšeně v náruč navždy zalítnu milou.

Modlitba v bitvě u Lipska.

(Z německého od Frid. Theod. Körnera. — 1822.)

Otče tebe vzývám!
dým čirý z děl hukem mne zaráží,
kol smrtonosné blesky se kříží. —
Zprávce bojů tebe já vzývám!
otče vediž mne sám! —

Otče vediž mne sám! —
k vítězství mne vediž nebo pádu!
Znáť, Pane, tvá velení se učil jsem;
kam, Pane, líbo Ti, rač mne vést!
Znám tebe, Bože můj! —

Známť Tebe, Bože můj!
V listí šumotu jenž se jevíváš,
též i bojů v hučení lidobitných;
žídlo milosti, Tě poznal jsem!
Ctím Tebe, Otče můj!

Otče, požehnej mne!
Svůj život v chranu odporučím tvou,
an daroval's jej, nechť i odejmeš;
buď k živu neb smrti žehnej mne!
Otče, požehnej mne!

Ctím Tebe, otče můj!
Smrť v lítém hromu až mne přivítá,
mých i ze žil zemi tok pokrvácí
Tobě se, Bože, jenom podám!
Otče, požehnej mne! —

Píseň při svěcení školy.

(1822.)

Komu příroda v ňádra čilá vlila
pro blaho cit člověčenstva:
ten hlasně ať radosť jeví
při veškerém plesání.

Sbor.

Dobra veškerého přítel
ať zde každý zaplesá.

2.

Svatyni hle kněží otevírají,
v nížto prvá ctnoty záře
též uměn úsvit růžový
jeví se již mladistvu.

Sbor.

Světlo zorní nám zavítej,
svým paprskem osviť nás.

3.

S nebe sem Cherubín uvodí ctnoty,
ty spanilé dcery božské,
by krásu jich ušlechtilou
zalíbilo mladistvo.

Sbor.

Ctnosti jen vždy oblibujme,
pilně se střehouce vad.

4.

I neobmezené Bohačlověka
zde zjevují se milosti,
by, čím je Božstvu zavděčen,
holec zvěděl již outlý.

Sbor.

Chráme vítej nám velebný,
lásce božské jenž učíš.

5.

Blaženému ku cíli jaká vede
člověka cesta, a jistá,
v bezdnou nekles' by ve propasť,
strážný zde káže anděl.

Sbor.

Tou my cestou pokračujme,
nedbajíce nic trní.

6.

Zrna kéž vsazená by se ujmula,
v štípky jaré i vyrostla!
By z nich pučící libě květ
vydal potom plod zdárný.

Sbor.

Otče žehnej ty nebeský,
krásně by zdařil se sad.

7.

Kdokoliv k dělu svou přiložil ruku,
vlasť jemu díky podává
již teď se krásnou zásluhou,
an k dobru přispěl obce.

Sbor.

Pějte chválu, pějte díky,
a blahého díla čest!

Přiletěla ondy.

(1823.)

Přiletěla ondy
k dívce holubinka,
na levé nožince
stužku měla černou.

Holubinko bílá
poselkyně lásky,
tvá co mi nožinka
stužku nese černou?

Zavrká, zapláče
holubinka bílá:
stůně ti nemocný
na loži miláček.

Odletěla s bolným
poslice srdéčkem;

zalkalo bolestí
dívčino srdéčko.

V hájině ve doubí
žalostí slavíček;
vzdychající hájem
mutná děva kráčí:

Ptáče milopěvné
co upíš žalostně?
stůně ti milenka?
mně stoně miláček.

Nestoně — umírá —
odpěje slavíček:
mílek ach i můj snad,
děva dí, umírá.

Došla děva klidné
mílkovy chyženky,
na střeše tu temně
pokrakuje vrána.

Poděšena dívka
vejde do chyženky:
tu leží miláček
v zápasu posledním.

Mra pohlédne mílek
líbě na milenku,
a milenka na rtech
mu dušičku líbá.

Vykopá milenci
v háji děva rúvek,
kvítky jej ověnčí
slzami zalívá.

Běduje slavíček
v háji pro milenku,
a děva na rově
nyje pro miláčka.

Františkovi Palackému.

(V hudbu uvedl Jos. Vorel. — 1823.)

Vítej nám do lůna vlasti
vítej nám veležádaný!
O blahodějná
chvíle radostná,
o miloděčná!
Námtě dopříváš
zírati pěvce,
pěvce milého,
jenž k ideálu
říši vynes' se,
krása jemuž se
živě jevívá.

Aj šumnotoká Vltavo
vděky mu libojemně zašeptni,
jeho jak mile veslo a člůnek
tvých stříbrotoků začeří.

Jemně zašeptni:
„pěvče milovný,
jak tebe ráda
zpívati slýchám!
Ó neopouštěj
mé břehy více,
je zpěvy jímej,
je zpěvy kouzli.“

Vesna.

(V Teplicích 1823.)

Zdobená kvítky vesna procítla;
vnadami svými vše okouzlila.
Kamo pokyvnula
tamo i krásoty
vděky a lahody
se zjevovaly.

Tu spěje jun v prostoru ladnou
ve lůno přírody omlazené,
zde by se zakochal
v lepotách vesny
miloděčné,
blahodarné.

V prostoře volněji dýše jinoch,
dmou se blahem ňádra opojena;
ze polí zelena,
ze peřesta lučin
oko se raduje
srdce těší.

Aj, libohlasný pěvec u blankyt
výš výše se vznáší perutěmi:
ze jeho hrdélka
libohlasy linou,
hlasy jemné
a kouzelné.

„Skřivánče“, jinoch citliv zvolá,
„skřivánče! kdo takým nápěvům,
kdo tebe naučil
těm libohlasům?“ —
Pěvec odpěje:
„Máti milá!“

„Máti milá? od srdce k serdci
máti zpívati robě učí,“
u sebe vece jinoch
a béře se dále
k háji milému,
zelenavému.

Blahozvuky tu v dubině znějí,
z víru hlaholení pronikavých
vyvinují se
štěhoty pěvce,
v uchu ladné
melodie.

Stana jun očarován: „Slavíčku,
slavíčku“ dí, kdo takovým tebe
nápěvům učil
a libohlasům?
Pěvec odpěje:
„„Máti milá!““

„Máti milá?“ i ty rceš ptáče? —
Ó blaze mi, že libým mne naučila
máti hlaholům!
Těmito čest jí
vděky a lásku
pět neustanu! —

Veské radosti.

(V Kopidlně 1823.)

Komu vlila příroda máti
pro krásu a soulad citelnosť,
ať pospolu s námi plesá.
Zpíváme radosti lahodné,
jichž hojnosť venkov podává;
neb jest jich požívati nám.

Na louce libostně se dlívá,
kde v kvítka potůček obláčný
libým jekotem se krouti.
Milá palučin ta peřestosť
diváka tu mocně zanímá,
kvítků spanilý koberec.

Na rybníce zas se potápí
husičky a kachny bělostné,
mladistvo i s nimi žluté.
Leskném na zrcadle šumání,
žblunkot těkavé ryby náhlý
nás jemně leká na hatích.

Kohožby nejímalo v háji
ptáčat libé prospěvování?
Slavíka milostné pění?
O kdožby radosti nečerpal
v křišťálu se dívaje žídla,
ze skály co šumno hrčí.

Však louka, potůček a rybník
a ptáčata, žídla a háje
utěšněji nám lahodí,
že nade vším, co lid blažívá,
vidíme také Filipínu
plesávati pospolitě.

Romance.

(Dle Francského. — 1823.)

Služby konával jsem příjemné,
loučiti teď se mám od nich? —
Boj mne volá, spěchám, kde sláva
na mne čeká neb čestný pád;
své blaho tobě zůstavím,
líbko má, pamatuj na mne!

Od pomezí své vlasti vzdálen,
od všeho, což mně milo jest,
sám budu bloudit, a snad nikdy
líbko tě víc neuhlídám.
Své blaho tobě zůstavím,
líbko má, pamatuj na mne!

Tak ztepilé zpívá milence
mlád bohatýr Čeněk Vojslav,
těžce se od milých míst loučí,
v nichž blažený milostí žil.
Smutně pohlédna zvolá:
Líbko má, pamatuj na mne!

Řeč k výroční slavnosti

druhého s Olympa sestoupení Zevsa na den památný jeho pozemského narození dvacátý čtvrtý,

dne 6. prosince 1824.

Carmen amat quisquis carmine digna gerit.

Exordium. Jestli byste, moji braši, myslili,
že já stoupna na to místo budu
chváliť nápoje z vinného sudu,
aneb skysa se třemi pagáty;
neb snad želeť pláště a kabáty,
jichž nám z těchto svatých zdí,
(jakž předobře každý ví)
krutý osud po tři léta
pryč unášel do hříšného světa
velmi velice byste se zmýlili.
Takovéto, věru, maličkosti
nehodí se do té společnosti.
Dnes chci o čems větším zařečňovat,
Captatio benevolentiae. (kéž by lásek Vašich ucho se mi naklonilo!)
nové chtěl bych věci oznamovať,
o nichž se Vám nikdy nezasnilo.
Ó kéž bych měl jazyk Demosthena,
jak bych já tu věc svou hlásal!?

že by s bohy Olymp se otřásal!!!
než můj mdlý jest co na vodě — pěna.
Invocatio. Jen Ty, Phoebe, můžeš moc mi dáti,
ňádra má svým ohněm rozehřáti,
abych důstojně vše přednášel,
a neostal vězet pro kašel,
Tebe Phoebe se zlatými kadeřemi,
jenž se leskneš mezi bohy, bohyněmi,
Tebe na pomoc já nyní vzývám;
za to ke cti Tobě
třeba v každé době
Kutnohorské písně pak zazpívám.
Ach! jaká má ňádra péče souží,
bys mne nenechal tu sedět v louži!
Přispěj na pomoc
rychle v tuto noc! —
Šetři však i ohně svého,
a slabého mozku mého;
kdyby jsi se mnoho snažil,
snad bys jazyk s mozkem spražil. —
Transitio ad propositionem. Čas však, bych se k předmětu navrátil,
ani chvílky marně nepotratil. —
Zvěstuji Vám pověst utěšenou,
celým světem brzy oslavenou,
že zas lidstvu zlatí věkové nastali
a ti zlí se v — Netálii odebrali.
Vznešený Zevs k lidstvu že se snížil,
v lidské podobě se k nám přiblížil!! —
Confirmatio. Že to s Zevsem starým jedna osoba,
za to ručí velká obou podoba.
A tento nynější
jest ještě silnější.

Argumentum I. Známo Vám je z bájepisu
a Zevsova rodopisu,
jak ten dřevní Zevs, jsa ještě kluk,
přenáramně plakal,
vřeštěl a hulákal,
že ni cinkot cimbalů ni píšťal zvuk
ubohých těch Koribantů
v Krétě známých muzikantů,
nemoh' přemoci Zevsáčka vřesk a hluk.
Vy se tomu již divíte?
což pak až se teď dozvíte,
že to nové Zevsátko
maličké co děťátko
tak se jednou (a to ze spaní) zachechtalo,
že tím téměř kolébku až rozbouralo! — —
Hořovické hamry, hutě
neměly víc kovat chutě;
neb to dětské zachechtání
zahanbilo jich bouchání. —

Arg. II. Zevs ten nynější —
nech ať ohluší
obě mé uši,
pravdivé-li není
toto mé vyřčení:
dřevního je mocnější. —
Onen chtěl-li Olympem jen pohnouti,
musel kštici ze vší síly napnouti.
Tento, kdyby opravdu si kýchnul,
spolek náš by jisté víc nedýchnul! —

Arg. III. Onen první v á ž n o u způsobu prý měl
i kdy seděl, i kdy vez' se, i kdy šel. —
Tento sotva na váhu zasednul,

jako pérko sedm kamen zvednul. —

Arg. IV. Onen po boku prý orla míval,
jenž ve drápech hromy mu držíval; —
tento orla svého také má, —
hotové mu důtky držívá.
Někdy též oprátka naň se vrhne,
líná tak mu záda trochu zdrhne. —

Arg. V. Onen když prý míval půtky
hromy na vše strany pohazoval;
tento jen kožené důtky
na své odpůrníky napřahoval:
všickni hned se ulekli
a chvatem pryč utekli;
na vše strany jsou se rozprášili,
aby blesky jeho očí,
když se sídla svého skočí,
smrtelně je nezchvátily.

Conclusio. Tyto divy nyní
všemu světu činí
ještě nemaje čtyr a dvacet let;
což pak později mu teprv řekne svět?

Applicatio et practici. Pročež všem Vám dávám radu,
oholte si všickni bradu.
skrouněně se mu pokloňte;
Pána v pokorném pokání
vzývajíce smilování
líce slzami poroňte,
a rcete:
Chraň nás, Zevse, mocný bože,
s výše Olympského lože!
jenž máš sedm kamen,
až na věky amen.

List Josefu Jungmannovi ml.

(Z Teplice v červenci 1825.)

Tam, druhu roztomilý, kdež, pevná záštita vlasti,
nádherné vrcholů nebetyčných pásmo se modrá,
tam, kdež léky vřelé churavému ze země se prýští,
prodlévám, chlumy od tebe závistnými odloučen.
O jak rozmanitý očima v duši cit se tu loudí!
prokvětalým mile usmívá zde se louka kobercem;
tamto hory strmějí, bohatým pyšníce se lůnem;
přívětivý tady háj a sad ochlazení stele ušlým.
Zde mládež veselá v odměrném poskoku jásá;
a trochu dál se chorý stín člověka vlíkne o berli.
Zdeť živná ruka zakládá příbytky cizincům;
tamto hradů zbořených různou noha má tepe paměť.
Ach! utěchu všady bol stíhá! — Jediné to blaží mne,
že zde mi dáno se soucitlivým se procházeti družcem,*
smích a radosť, i tiché žele pospolu věrně dělíme.
Svůj buď o vás místce hovor, buď o přírody kráse,
o prošlých dní slávě, o lidstva blahosti, či bídě.
Však čela mého mraky trudopudná hudba zahání
převzácného druha, vlastenské Músy chovance.
K poslyšení jeho hudby sešel se byl ondy na síni
vešken obor Músy ctitelů. Struna mistrova zazní.
Aj dech potlačený se ode rtů nesměle plíží;
toužebnému jinak uchu jemné ušly by tóny.
Než moje péro slabé, by jen ohlas popsalo temný,
jak lahozíno uším houslí jeho prozvukováním.

* S Josefem Slavíkem Hořovickým, slovútným vychovancem českého hudebního konservatorium, později výtečným houslistou, jenž zemřel v Pešti r. 1834, stár teprv 27 let.

Nadzemským nadšen jsa duchem city v útrobu vléval
nadzemské, slastí buď nám plně ňádra nebeskou,
buď žele kouzle milé, a libou zalkávaje touhou,
neb k velikým je činům rokotáním bádaje valným.
Líbezná hra jeho v rajské mne vkouzlila říše,
až hlučivý mne teprv probudil ples ze sna líbého.
Než, co slyším? Druhovi rtoma královskýma * jeví se
chvála! obor spanilý vděky jej ověnčiti pílí.
Ze všad zaslýchám: „Slavné dosaváde hudebná
mistry plodí Čechie.“ Já pak toto sobě pošepci:
Jsouť zdární synové skvostná své oslava vlasti! —
Přijmi tuto veselou novinu, a potěš mne podobnou;
můjtě Slavík odletěl, a není kdo by více těšil mne.
Lidným bloudě nyní městem, mním býti na poušti;
smutně hledím, co labuť, po vodách ana vesluje pustých.

Fantasie

při plavbě ode Ždakova k Vorliku

dne 27. července 1828.

Pravte lesy, bory,
jenž stelete chladné
po Vltavě stíny,
když za modré hory
slunéčko zachází,
pravte lesy, bory:
Ždála-li tu dívka
pod vašimi stíny
jinocha milého,

* Jeho M. králem Pruským.

že tomuto břehu
Ždákov jméno vzdali? —

„Neznáme my otce,
neznáme my děda.
jenž by vypravoval
nám pověsti staré;
my, posud mladíci,
netajili dívku,
jenžby byla ždála
jinocha milého:
starší pamětníci
jsou po břehu skály,
jichžto holé hlavy
šedý mech obrůstá.
Ptej se starších svědků
zvídající pěvče.“ —

Skály, šedé skály,
věků zašlých dávní
pamětníci, pravte,
věkovité skály.
vaší-li se paty
doteknula noha,
outlá noha dívky.
ježto byla ždála
jinocha zde svého,
že tomuto břehu
Ždákov jméno vzdali? —

„Smělý smrtelníče,
hlubokého ze sna

nás ty probuzuješ:
však by hlasu tvému
zůstalo vždy naše
ohlušeno ucho,
na důkazy tvoje
trvala by němá
k odpovědi ústa,
kdyby nedojímal
přežalostný děj sám
kamenného srdce.
Ždála dívka, ždála
jinocha milého;
mělť ji oprostiti
sňatku bezděčného,
unesa na lodi
svou milou nevěstu
sokovi divému.
Lidé vůkol spali.
Milodín však nespal,
nespala Želmíra:
proti vodě jinoch
na lodi se blížil,
kde ho dívka ždála.
Nespalať i zrada
záhubná milencům.
Vlčí stopou chvátal
Chrudoš, litý Chrudoš
k Vltavinu břehu;
z očí vražda plála
zanícená v mysli.
Lekne se Želmíra
strašlivého kroku,

zhrozí se Želmíra
rozpálených zraků.
Před vlkem strach pudí
k outěku laň plachou.
K nehodě já strastná,
v proudě zakotvena,
nebohé Želmíry
outěku se příčím:
za patou již vraha
smrtonosné kroky.
Milodíne pomoz,
zavolajíc dívka
do proudu se kácí.
Na kvap s lodě po ní
Milodín se vrže,
za šat ji uchvátí,
a na loďku vpraví.
Vztekem rozjitřený
prudce po nich Chrudoš
těžkým mece mlatem.
Rozrazí se loďka,
utonou ve vlnách
Milodín, Želmíra.
Zaječely vody,
zašuměly bory
žalostivým steskem,
i my tvrdé skály
slze vyronily,
slyšíce na břehu
Želebohů lkání.
Chrudoš, jenom Chrudoš
nelkal, Černobohův

zlosyn radoval se. —
Lidé, lidé! máte
tvrdé, tvrdé srdce;
jeden vy druhému
blaha nepřejíce
žalosti plodíte.“ —

Tvrdá skálo, tvrdá
slova promluvilas,
měříc lidi všechny
se Chrudošem lítým.
Patříž tamo na hrad,
k oblakům se pnoucí:
tam spočívá srdce
vlídné, jemnocitné,
v o j v o d o v o srdce.
Všady žádalo jen
rozsívati blaho,
a když osud světa
lidem rány strojil,
bolem krvácelo. —

Tiše, řeko, tiše
plyň tu pode hradem,
bys je nevzbudila
ze sna přelibého,
aby lkání zemské
nezaslechli více. —

Varito mé.

Zavzni mé varito, zavzni plnozvukým
vlasti mé hlaholem, v ústa nevluvněte
kým dobrá mi rodička
své sladké jméno vlíbala!

Hle skřivan vyletěv k obloze modravé
volně prozpěvuje; stínolibý slavík,
jak pudí ho srdéčko
touhu svou či radost pěje:

Proč by má jediné ústa němá byla,
an česká mne medem máti kojívala
a zpěvem dušcjemným
ve zlaté sny kolébala?

Tvou, dokad Morana ústa nezamkne mi,
matky své hlaholem, vlasti drahá, budu
krásu věčně mladou a
slávu hlásati svým bratrům.

Plavba v Podolí.

(V srpnu 1830.)

Vzduj mi větérku libý, vzduj bílá loďky mi plátna,
včil na řečiště podál od břehu loďku mi nes.
Přívětivá řeko, nes mi ji dále a lehce kolíbej;
veslem já ti za to tvé toky rozkadeřím.
Což řeko prodléváš? co svůj tady zastavuješ běh?
co zde tě vábí, že plouti podál nevolíš?

U břehu-liž zelené se ti líbí roucho palouků?
či skalinou tě děsí slávohrdý Vyšehrad?
Sotva to dořku, ze vod vystoupí dívka, co Víla
kouzedlná: se rtů jí slova takto plynou:
„U břehu mi zelené se nelíbí roucho palouků,
mne skalinou neděsí slávohrdý Vyšehrad.
Než kde nyní brod línotoký tvé veslo pohání,
tam ploul druhdy Lumír; já mu kolébala člun.
Pěvcova ústa zlatým varytem zasnoubena tehdáž
přívětivou slavila dárkyně slasti Ladu.
Na břehu slýchali jej mládenci a dívky Vletavské;
háj mlčel; i skalina půvaby písně čila.
Žel, že mi déle jeho zpěvu poslechnouti nedáno!
závistí rodné zahnaly sestry mne pryč.
Toužebná po tisícileté sem bloudila pouti,
až zase pod slavný doplynu hrad Libušin,
slastiplná kdež druhdy Lumírova znívala píseň;
než v Podolí zpěvném nepěje více Lumír.“
„„Nepěje více Lumír!““ ze hloubi zašumělo hlučné:
Vílin utichne hovor; klidna mlčí hladina.
Rozbolelo mne tu srdce želem; slza smáčela líce:
rozželen opětuji: Nepěje více Lumír!
Nepěje více Lumír, varitem jenž druhdy pohýbal
slunce Čechů Vyšehrad! nepěje víc v Podolí.
Zpět ale plyň Vltavou čarokrásná Vílo, a vetchým
pod Zvěkovem po vodách dej se tiché Vatavy;
dál poplynouci Lumíra uzříš; ode srdce ke srdci
jak pěl druhdy Lumír, tam pěje náš Ladislav. *

* Frant. Ladisl. Čelakovský; viz Pomněnky Vatavské.

České Veršovství.

(Ze spisů Starého Veršovce. *)

Základ a míru pravou Českého vylíčiti verše
obmýšlím: komu jsou verše milé, pozoruj!
Verše vidíš tady v lehkonohém se zatáčeti tanci:
tak si je slož; tuto Řek vazbu si obliboval.
Řek vyučil Latiníka: jak on slova čítal a vázal,
stroj jazyka tvého stejně to míti velí.
Dávno to již Čechové ** sami cítili, jen že dokonce
nestihli vrozených své řeči líbohlasů.
Neb lahoda mluvy jim posaváde se mátla ve verších:
než, chce-li, sám u sebe Čech nalezá pomoci.
Jen nález cizozemstva lichý, za pravdu byv uznán,
přičíval se Čechům: pravdy se tak minuli.
Poznávej Čechu již, jazyka všelikého že bytnosť
zvláště se vážiti má; z tvého si vezmi, co dá.
Jdi kroky svými, a jíti musíš: Řek jen tě provázej;
bezpečnějšího vůdce pro verše není.
Řek jediný veršů zpytatel byl, a uměle sám je
slíčil a dal hojné příklady ke cvičení.
S ním básník volným citu svého i verše je pánem;
básníkům toliko skládati verše slnší.

* Částka naučné básně o veršovství českém. Ze spisů dotčených užito sice větší částky myšlének, forma však téměř celá předělána, jelikož původní p. skladatel *é* za prosodicky krátké užívá, a posicí nešetří. Což se zde na výslovnou žádosť p. skladatele k známosti přivádí.

** Blahoslav († r. 1571), Drachovský († 1644), Komenský († 1671), Rosa (kv. 1670—1672 a jiní).

Sám to velí jazyk osvobozen, jenž dlouho jak otrok
spoután byl jalovou grammatiků regulí. *
Ont ode tance držet se nedá řeckého dle taktu;
tancuje, jak pouhým sám naučil se citem.
Mysliti Němce nechá, co svou by počínali mírou,
svou ale poskakuje, kam jemu líbo, nohou.
Vězte, jinam se nedá obrátiť, tak jeho žádá
národní povaha: ta zjinačiť se nedá.
Má českou — tu neustupnou — hlavu, má nohy pevné,
bystrého vtipu jest, i zmužilosti živé.
Jen se neboj obtížností, jichž tobě namítá
zvuk řeči rozličný: dobře se vazba složí.
Průtažná línou se vláčí syllaba chůzí,
kam slovo rychlonohé ve mžiku doskakuje.
Vážnou délku čiješ; křepká hbitě hláska ubíhá;
sluch pouhý všelikou míru ti ustanoví.
Této dle míry složíš ponenáhlu si šestinohý verš,
chceš-li, i zasnoubíš mu pětinožku milou.
Jen pozoruj, kde se zastaviti, kde ti kráčeti volno,
jak ti pravidlo velí verše, po vůli budiž.
Dřív ale hleď hojný si vyzískati češtiny poklad;
v něm, co se tobě hodí, dá se nalézti slovo.
Zvučné verše ty jsou, kdež jasny tvé ucho slýchá
zvučky, a ve hláskách proměnu rozmanitou.
Všeckoli tak položíš, by se vyřknulo jemně a jasně,
máš, co ucho slýchá rádo, a čím se kochá.
Drsnatu často zovou naši řeč samy sestry slovanské,
zvučky že prý hromadí. Jak vady té zbudeme?
Bystrým šetřiž okem je, by nikde se nepřely tobě;
neb takovým sejitím krok nohy zastavují.

* Vůbec nazvanou přízvučnou prosodií, kterou Pelzel
první do své gramatiky přijal.

Snadno a jasně jazyk vynese dvě zvučky po sobě,
přes tři hrubé pachtí již se jeho strojové.
Ač by i víc jemných se s družkami sloučilo hlásek
příbuznými, dovol spolku si zaštěbetat.
Kdež se ale protiví hromada zpurných spoluhlásek,
rychle vyhoď syrové křtaltu divého slovo:
byť by zlatých za časů ho Adam nebo Amos * užíval,
nestvůrou takovou hyzditi řeč si nedej.
Chuť jemná, a tvých medová družek ústa Slovanských
věrně poví ti, co jest líbo a mílo uším.
Neb kde tvá lopotí se drzé zvuky vyslati ústa,
tamť onyno zvučnou již samohlásku kladou.
A však i dívka naše vplítá do věnce si charpu,
an se chrpou honosí chraptivi klassikové.
Styď se, a již pomni spanilejší tvé řeči dáti
líce, pokud jazyka stroj toho jen dovolí.
Spurné vlož mezi jemnější, by splývala řeč tvá,
nikde nezastavená: cit do uší ti to dá.
V tom jsi ty volnější, že si tónem k délce pomůžeš,
u kratší slabiky, kde hlasu pozdvihuje.
Však takové svobody v čas nouze a mírně užívej,
neb svědomý plnitel zákona lépe činí.
Řek má svou, Latiník má svou, jako Čech pravidelnosť,
rovněž i má vlastní k verši pravidla Němec.
Svou ode nich se dělíš povahou, se snášeje vůbec,
an co Řekům to i nám káže rozum, cit a chuť.
Jedno nebuď ke činu studeným: podaří se to dílo;
a vždy citem se poraď: verše plynouti budou.
Neb český v tuto vazbu jazyk samovolně se dává,
ač to dlouho slabým neznamenáno zrakem.

* Daniel Adam z Veleslavína, Amos Komenský; oba slavní zvelebovatelé jazyka vlastenského.

Verš tu vidíš a slyšíš, jak ze rtů lehce vybíhá,
bez nucení, v každém způsobu, jejž si volím.
Kdož takové jazyku schopy dal? Sama příroda, cit náš.
Outlý cit naučil skládati verše Řeka.
Snaž se dosíci Řeka v líbezném půvabu tónů;
na zvuky rozmanité Čeština dost bohatá.
Ačkoli vyznávám, zvučnější bývala ondy,
než jí ozdoby té odňala grammatika.
Tón jasný, zvonový, jenž líbeznosti dodával
ondy děvám Českým, ztemnila grammatika. *
A chtěla chuť by nová své zpět si požádati právo,
vím, že zdvihne povyk poznovu grammatika.
Kdož si koliv, vyjevíš-li se někdy, smělče budoucí,
pakli duchem velikým jímati srdce budeš:
Nedbej nic povyků takových, i neboj se, neváhej;
věř, pomine hluk ten, — zač ta ti báje ručí:
Ondy labuť čacká slavnou započínala píseň,
an krkavec opodál krmě se zahledl ji.
Ledva zočil perutě sněhobílé, ledva že slýchal
po stišeném se její proudu ozývati hlas:
Zdvihna se roztřepený povolával ptactvo nečisté.
jež by tu důstojnou ve zpěvu překřičelo.
Káně, luňák, jestřáb, straka, vrána a kavka a čejka
slítli se ke hlučné akademii jeho.
Aj tu se krákání vůkol rozléhalo v rýmech
kostrbatých, až pak chraptivi ustanuli.
Než co labuť činila? — Hlučivé nevšímla si chatry:
líbezným slavné skončila písně hlasem.

* Grammatikové 16. a 17. století zanedbávali již blahozvučné hlásky ó, píšíce a vyslovujíce temné ů, ku př. růže, strůmek, půvab a j. na místě: róže, strómek, póvab.

Tam ti zlobou soptíce neřád svůj snesli, a hejnem
pokřikujíce po ní mrštili nestydaté.
Nešvar jí nechytil se: po čistém nesla se proudu,
z lehka se pak potopíc, vyšla a zapěla zas.
Hejno tupé s hanbou odetáhlo na krčmy necudné,
an se labuť slavila svým zpěvem obnoveným. —

Spadlo-li již vám bělmo s očí? čili ještě ta krása
zakryta vám? — Bohužel, slunce slepý nevidí!
Krtkovi ondy křeček vykládal, jak velekrásný
svět náš jest, kdy se naň zasměje slunce milé.
Chtěl to vidět ten podzemčan: za pravého poledne
z díry vylezna hleděl vůkol, a tak se divil:
„Já věru nic nevidím, co si líčil: zdálo se tobě,
co však opravdu není; tvé oko tě klamalo.“
Jestliže je mnoho těch krtků mezi námi, zajisté
já tady vykládal barvy nadarmo slepým. —

Hněv za pravdu čeká mne, to vím: aj, co z toho? dávno
já jsem uvyknul již snášeti křivdu pro ni.
Zazpívám si zatím, s veselým odbývati hánců
hněv již umím smíchem; Pravda i Krása těší.
Pravdu-li někdo slyšet neumí, a Krásu-li nezná,
což já dbám? to činím Vlasti, co sem povinen.
Srdce kojím nejdůstojnějším oblibováním,
cítě u vyslovení Češtiny roztomilosť.
Líbeznou lahodí spanilá uchu Čeština hudbou,
v taktu se Hellenském lehce a volně točí.
Již z matných ducha vypněte pout, ctěte krásu tu čistou,
ať by Apollo na vás uhněvaný nehledél!

Musy také, by nekáraly vás, odproste kající;
dobrotivé ony jsou, proste a poctěte jich!
Jim posvěťte jazyk, zohavit si ho více nedejte;
mějte se ke skutkům uměle ozdobeným!
Shoďte vodítka dětí: mužskou si nohou vykračujte!
Tak zmužilý bude verš, jak zmužilá vaše braň!

Rým.

Slasť a strasť — i svor a spor —
smyslem sobě protiví se,
a nicméně rýmují se
zvuku souhlasnému vzdor.
Rým a nerým! — Který filosof
v jedno spojí protivu těch slov?
A což rým a nerým v jednotě!
Rozervaná duše v životě,
která v šílenství boj vede stálý
s pravdy, dobra, krásy ideály,
hrdá bují, nevěří, nedoufá,
sebe boží, napohled však zoufá;
z pýchy staví babylonskou věž,
pravdou jest jí sebeklam a lež. —
Kdo vylíčí nemoc její pýchy,
dutou její chloubu, marnou klopotu,
tajné hoře, sebeklamné smíchy,
její obrejlenou slepotu,
samosvodné pletichy a léče,
licoměrné stonání a křeče,
její spěchy cestami křivými? —
zkuste toho rýmy i nerýmy!

Ohlas lyry starého veršovce.*

1.

List ku příteli.

Dlouho si odpíral, žeby mohla i čeština k výši
vznésti se Parnaské. Starších tebe pověra svedla
nákažlivá; zvykem ustaralým bylo zmámeno množství
tvých krajanů. Ač jsou tušili snad rythmu tajemství,
než mysl předce jejich žádných nezkoumala příčin,
v nichž se to poznání zakládá k víře rozumné.
Víra slepá jim zmátla rozum. Neb svévole pyšných
grammatiků olovem každý obtížila první
každého slova ráz. Štěkavý tak stavěli přízvuk,
za platné jediné i v rythmu a taktu pravidlo.
V mé ale knížce vidíš, co jazyk samovolné dopouští.
Než pozoruj, jak já nepochybnou pravdu tu poznal.
Jáť ucho vytřel okem; to ti divno a pravda je předce.
Ke sluchu zrak mi pomoh'. V každé řeči též jako v hudbě
soud uchu jen patří. Odměrným poskakováním
sám verš hýbal uchem: oko dřív ale uzřelo váhu
a kroky slov v znameních k tomu důkazu nejpatrnějších.
Sám to vidíš; pouhé ucho též to dokázati může.
Sluch tvůj rozsoudí, co se vážně a co hbitě vyřkne,
kde vznáší se hlahol, s větrné nebo výšky se níží.
Již se těším, žes mou pomocí ke světlu se dostal,
ač se vidí odporno mnohým. I musí se veřejným
pravda opříti bludům, sice dále a dále plazívá
mam se lichý. Ucho nezkažené tyto důvody chápe:
Jen nadutý nerozum bude jim se vzpírati dále.

* Dodatek k naučným básním, umístěným v Čas. Mus. r. 1830, I. str. 51—56; r. 1835, III. 239. Srov. literní listy tamtéž r. 1829, IV. str. 76, 79—81.

Já pověděl jsem a ještě povím, co po česku zamýšlím:
nic se neboj, co mi pomsta a záští páchati může.
Nuž mnoho snésti mohu, s to i jsem své brániti dílo,
já se soků nebojím, strojenou sami v jámu upadnou.
Mám na ně verš hotový, ostrý a podobně i silný,
a k němu pozvu druhý vtipem ozbrojený: povelím-li,
střídáním se budou mne obadva ujímati mužně.
Však jen ten jediný, při notách jenž hýbe se vážných,
mužností stálou zvrátí divoké střely hanců.

2.

K Muse.

Slyš, milostivá, tyto prosby, Muso,
nepřipusť nízkých v moje srdce vášní,
vlasti an jazyk proti odrozenci
hájiti dychtím.

Nechci s ním srovnat se a býti mrzkým
matky hyzdičem, jako on cizotným
zpotvořen mravem pohrdal dědičnou
národu slávou.

Plémě své zapřel, na jazyk dědů svých
outržnou vylil hanu, od cizých by
chválu lechtavou, ale rovně lestnou
úplatu získal.

Ty spravedlivou ho potresci kázní!
zámezní až on bude ústa lháti,
náhle vazbu slov zamotej mu, ať tam
posměchu dojde.

Hejsek pochlebný, kde se pyšně chvastal,
a s hanbou, páví nedopýr jsa poznán
vycpaný peřím, ztrhaný odlítne
v berlohu noční.

Ty však, laskavá učitelko krásy,
svou mocí doveď, vrozenou by hudbu
vlastenských rythmů naše důvtipná již
cítila mládež!

3.

Teď se, verši, přival mých krajanů k uším,
jak se prudkotoká Izera z hor žene,
prahnouc, rychle by ve vlasť
hudby a zpěvu přistala.

V mocný napni se krok; chůze sluší ti ta
důstojná a hrdá; tou okovy srazíš
líné, jenž nohu volnou
k nízkému prachu vázaly.

Verši prudkoletý, jak z luku výstřela,
zášť a nestydatou hanbiti uč se lež,
an českým směly ústům
slasť a půvab upírati!

4.

Závěrek.

Již tedy máš, co knížko jsi žádala sobě, veřejnosť.
Vděk-li zavítáš vlasti milé? to mi věštiti nelze;
já tebe neskládal s lahodící tak tuze čákou.

Neb ne všecko se, co kdo sadí, hned a rádo ujímá
u krajanů. Okusíš tuto pravdu a pak sama pomníš;
můj to pravil pěstoun, an jsem chtěla do světa jíti.
Lkáti budeš uslyšíc: „Nač u nás tyto z Hellady verše?“
Tam tě hrubá pomluví sprostnosť, zde se vysměje tobě
pýcha hrdá. K cizotámť lichotí se mládež a nedbá
ctíti jazyk vlastní. Bohatýr již dávno zapomněl,
kým jeho děd jazykem slavného jména vyzískal;
i měšťák českou skoro ze zvyku matku zapírá:
aj komu pak se hodíš? Chudině? věru, ta starodávní
ještě posud hude u hladové Daliborky si píseň.
Lhostejnosť ledová jako mráz jazyk otčiny pálí.
Snadno také tebe zachvátí vír všecko hubící;
neb proti proudu ploveš, proploveš-li se k cíli. pochybno.
Než ten lístek ukaž krajanům, aby poznali, jak jsem
já smýšlel, když jsem tebe od sebe do světa pouštěl.
Všem vážným ho doruč soudcům a vyříditi pomni:
jestli budou tebe souditi, víc ať o tobě nemyslí,
než že neseš toliko krásného skutku počátek,
jenž se vylepšiti má, dokonávat a šířit a pevnit.
Nic lepšího činit snaha má již pozdě nemůže,
an můj živější pominul věk, v němžto se básně
pěkně daří; neb duch zkvítá jen za květu mládí.
Já však již v dobu tu přečkal padesáte prosinců,
an toto průvodčí písánko na cestu ti dávám.

Tak hovořil první skladatel tvůj, an tebe hodlal
vyslati ku krajanům. * Lítá ale bouřila tehdáž
po světě válka celém, krvavý boj Musy pokojné
rozplašoval. Vězená tys ve tmách úpěla téměř

* Z Olomouce r. 1806.

půl padesáta roku: ztracenou až já tebe ondy
dcerku sem otci milou navrátil sestaralému. *
V péči a ochranu on poručil mi tě, svého miláčka:
já slibenou vykonávaje rád a ochotně povinnosť,
jsem vychoval tě a odchovanou teď do světa pouštím.
K upřímným krajanům jen prostosrdečně zavítej,
a kde tě nepřijmou, jdi si otcův zalkati na hrob,
a v sochu proměněná za skrovnou služ mu památku.

Lyra.

1.

Jaké počínáš písně nedotklivé
uším našinců? písně neobvyklou
opoutané měrou zpěváka
z Hellady, hudbě cizího české?

Nové-li doufáš vnutkati nápěvy,
Čechů cizí jenž se zpravují chutí?
Jiné jsme veršů míře zvykli:
slávu hledáš-li za dílo marné? —

Nezov tu marnou, příteli, mou snahu!
Po chvále klamné srdce neprahne mé:
V něm plápolá oheň světější,
touha po otčiny slávě dávné.

* Viz časop. mus. 1829, IV., str. 79—81.

Drahou sem perlu v pokladě vyhledal
své matky vlasti; přespanilé vděky
na rtech kvetou jejích, a nad řeč
líběji hudba Čechů mi nezní.

Jak lehce české vzhůru letí slovo
hebkých na křídlech! Jak ve vlnách zvuků
se hýbe proudivých a viz, jak
s výšky povolně dolů se níží!

Jazyk-li český líběji nezvučí,
než v rýmu prázdném, mocněji nezvučí
ve způsobách tak harmonických,
jak lyra znívala Lesboická?

Ta míra lúzná vábila Helladu,
zdárných pradávnou mistryni nápěvů:
Čechů-li sluch čilý a jemný
jí by jen odporoval? Nezoufám.

Časem minoucím povstana Musy syn,
slavně k vyššímu posvěcený letu,
těch nápěvů mocí a vábným
zejme plesem ta i ňádra česká.

2.

Houslaři hrej nám takovouto píseň:
vol si vážný takt a potom rychlejší;
zkusme pak, Řecká pro tanec-li český
v hod bude míra?

Aj vidíš, jak já po lehoučku skáči,
teď krokem mírným, teď urychlenějším:
tak vydej smyčcem zvuky, ať mi děvče
tancuje lehce.

Ku plesům, milá, struny nás pobízí,
již do náručí k boku viň se mému;
i v kolébání veselého tance
ty mně se líbíš.

Souhlasem rovným, jakovým ta hudba,
po věky znívej naše srdce věrné,
po věky věrní my trvejme sobě,
děvče milostné.

Hudče hrej rychlou; noha mé milenky
ať si poskočí, jako laň po háji;
vizte, jak švarná i dle míry Řecké
tancuje Češka.

3.

Zdaž nemám těmito zpívati nápěvy,
jimž si, Kalliope, ondy mě učila,
ač se zdálo, že Českých
se rtů nikdy nepoplynou?

Přijmi neskonalé, Muso milostivá,
přijmi díky vřelé za spanilých zvuků
dar, kterými si česká
skvostně ústa ošlechtila!

Tys v ně rozmanité vdechnula půvaby,
tak že plást medová neplyne sladčeji,
než mé vlasti hudebná
řeč v ústech spanilých děvic!

I prudkás dala jí i slova ohnivá,
že svatým se umí rozhořeti hněvem
na zrádné odrozence,
jenž vlastí pohrdávají.

Jak Lítavky se proud s hor v podolí hrne
ke Mži stříbropěné: rozvlněný se tak
val, ó verši, na vlasti
České odrodilé syny.

Kam vás, bratři moji, svedla nepříroda,
že jste vlasti jazyk zlehčili poctivý,
jenž vašich pradědů vždy
slávou býval i ozdobou?

Jak směli jste cizím nakvašeni mravem
ze vlastních obytů vyhnati matku svou?
Zdaž nevhod-li její vám
zazněl hlas do tupých sluchů?

Zněl, vytýkaje vám zpotvoření vaše!
Než poslyšte, jakou svým haněná plodem
na hnusné odrozence
matka kletbu vypustila!

Svým k ohyzdě, jiným k posměchu národům
chlub cizím se rodem nezdařilý plode,
  však hrdá tě neuzná
    za své plémě ni macecha!

Čtyry idylly Bionovy.

I. Žalozpěv nad Adónem.

Připomenutí.

Adónis, Assyrského krále Kinyráše a Myrrhy syn, Nymfami lesními vychován, tak spanilého zrůstu byl, že jej sama bohyně milosti a krásy, Afrodita, — jinak Kyteréa, Kypris, i Pafia nazvaná — zamilovavši, na lovech provázela, stále jej napomínajíc, aby ustal divokou honiti zvěř: on ale nedbal výstrahy té, až posléz, kancem divokým proklán, zahynul. — Žalosť Afroditinu nade ztrátou milence líčí tato idylla, kterouž básník, jak se podobá, ku slavení památky spanilého Adóna složil. Slavnosť ta, Adónie nazvaná, rozšířena byla po veliké částce starého světa. V slavných průvodech nosívaly tehdáž ženy obraz Adónův i Afroditin, při smutném znění nástrojů hudebních úpějíce: „Žel, žel, Adóna! žel, žel Kyterey!“ *Αἶ αἶ τὸν Ἄδωνιν — αἶ αἶ τὰν Κυθερείαν* — a, jak z XV. idylly Theokritovy patrno, kladly je pak na skvostné, podobiznami Erótův, a jiných bůžkův milostných obstavené lůžko, písně o Adónu prozpěvujíce.

Žel, žel, Adóna mi žel! spanilý zahynul-tě Adónis!
„žel, žel, Adón zahynul!“ s želem opětují to Eróti.
Více na šarlatovém nespávej, Kyprido, lůžku:
vstávej, ó nebohá, tmavorouchá, a v prsy bí se,
a všechněm to žaluj, že milý zahynul ti Adónis.

Žel, žel, Adóna mi žel! se mnou žalují tak Eróti.
Tam na horách, tam Adónis umírá! stehno mu bílé
bílým klem prokláno: tam on ducha pouštěje trápí
nesmírným Kyteréu hořem. Černá mu po údech
liliových teče krev, oči již pod víčkoma hasnou.
Se rtou růže mizí, líbání rovněž umírá
Kypridino; vždyť líbati jej nezapomněla nikdá.
Líbání neživého bylo přece Kypridě sladko,
ač nepocítil Adón, mroucího že líbala Kypris.

Žel, žel, Adóna mi žel! se mnou žalují tak Eróti.
Lítou, lítou ránu to má na stehně Adónis:
lítější ale ránu chová Kyteréa ve srdci.
Smutně vyjí chrtové vůkol mládence milého;
horní Nymfy také žalují; Afrodita dokonce
s rozvinutými kadeřmi těká po lesích, a naříká
prostovlasá, vyzutá z obuví; všudy, kamkoli kráčí,
trn patu jí ubodá, a z rány se krev line božská.
S kvílícím hlaholem po drahném úvale pádíc,
Assyrského hledá, i volá mládence milého.
Černá krev hrkotem jemu vedlé pupku se prýští,
i prsy též pokrváceny od stehen, a sněhobílé
jindy Adónidovy na prsou se zabarvily důlky.

Žel tebe, Kyprido, žel! se mnou žalují tak Eróti.
Již veta po spanilém muži, po tvé též veta kráse!

Krásny byly tvoje, Kyprido, líce, dokad živ Adónis!
Kypridiny zde s Adónidem umřely půvaby. „Žel, žel!“
Stráně kolem volají, a lesy s nimi: „Žel, žel Adóna!“
I všeliký žaluje Kyterćinu touhu potůček;
horní též prameny spanilého Adónida pláčí.
Barvu mění kvítí pro bolest: Kyteréa dokonce
všech po horách, po dolích bloudí, a lká jen a touží.

Žel tebe, Kyprido, žel! spanilý zahynul ti Adónis!
Echo také žaluje: spanilý zahynul ti Adónis!
O kdoby již neplakal Kyterćinu touhu a lásku!
Jak viděla hlubokou, jak Adónovu pozuala ránu,
po stehně svadlém jak uhlédala krev se linouti,
spínala ruce hořem, a naříkala: „Prodliž Adóne,
prodliž Adóne mi žádoucí, posléze dovol mi,
bych tebe objala ještě, bych ústa přitisknula k ústům!
Vzbuď se maličko, Adóne, naposledy ještě mne líbej,
jen dokaváde čiješ v líbání slasti, mne líbej,
až ze tvé duše do rtou mých a do srdce mi ten tvůj
veplyne dech, a tvou sladkou opojím se milostí!
Tou opitá slastí budu pak, co samého Adóna,
stříci to líbání, an sám, nebohý, mne opouštíš!
Sám se, Adóne, na pouť dalekou k Acherontu vydáváš,
v pustou říš tu a hrůzyplnou: já však bohaprázdná
ještě žiji; za tebou bohyni mně kráčeti nelze!
Vezmi si, Persefono *, chotě mého; neb o mnoho větší
ty mne mocí přesahúš: vše co krásno, k tobě zachází.

* Persefona, dle smýšlení starých Řekův choť Plutónova, a s ním vládkyně v říši umrlých, oddělené ode světa vezdejšího řekou Acherontem.

Já ubohá se hořem tady trápím nesnesitelným,
pláči Adónovo bezživotí, a děsím se tě hrůzná! —
Umřels roztomilý, jak sen moje útěcha prchla!
Aj vdova jest Kyteréa, již jsou bez díla Eróti!
Můj spolu pás ten tam! Proč medle na lov si chodíval?
Jak jsi směl to divé ty tak outlý stíhati zvíře? —
Tak běduje Kyteréa; po ní bědují pak Eróti:
Žel tebe, Kyprido, žel; spanilý zahynul ti Adónis!
Méně slzí Pafia nevylévá, než krvavého
červce Adón; po zemi kvítí z obojího vyrůstá:
krev jeho růže rodí, ze slzí vznikají anemónky.

Žel, žel, Adóna mi žel! spanilý zahynul-tě Adónis!
Manžela již po lesích oplakávati, Kyprido, ustaň!
Měkkounké z listí jsme Adónovi ustlali lůžko.
Viz, Kyteréo, tu má umrlý své lůžko Adónis.
Krásný jest i mrtev; je mrtev jako dřímaje krásný.
Vlož ho nyní, kdež léhával, na ta roucha hebounká,
kdež se tebou spolu posvátného spánku požíval,
sem na to lůžko zjaté; pomilujž i bledého Adóna;
věnci pak a kvítím jej oviň. S ním, an byl umíral,
všecko umíralo, a všeliké tady vadnulo kvítí.
Masťmi nyní vonnými mazej ho, a balšamem obluž:
balšamu nikde nešetři; pošel tvůj balšam Adónis.

Aj tu leží outlý na brunátném lůžku Adónis,
vůkol Eróti jej obstupují, přežalostně plačíce,
a hlavu sobě holí pro Adóna; jeden střely láme,
druh po lučišti šlapá, a třetí již o zem bije toulem.
Tenť obuv odpíná mládenci, onen do zlatého
džbánku vodu studenou váží; ten lýtko umývá,
ten po zadu třepetá křídélkoma chládek Adónu.

Žel tebe, Kyprido. žel! se mnou žalují tak Eróti.
Na prahu plápolavou zabasil pochodeň Hymenéus, *
vínek i manželský potrhal. Již „Hymen“ a „Hymen!“
více plesáno nebuď, alebrž jenom upěno: „Žel, žel!“

Žel tebe, Kyprido, žel! žel víc tebe, než Hymenéa!
Než i Charitky milého želí Kinyrášova synka.
„Žel, žel, Adón zahynul!“ každá tak sobě naříká,
a skoro více ony bědují, než Kyprida krásná.
Musy také plakajíce Adóna, pak opět Adóna
jen volají: neslyší on více volání,
ne žeby nechtěl, leč toho Persefona nedopouští.

Nelkej víc Kyteréo; zatím jsi žalostila dosti:
kvíleti ještě budeš, a lkáti po léta budoucí!

II. Erót zavilá šelma.

Ptáčník ještě malý do lesa hustého chodíval
ptáky chytat: jednou zahlédnul Eróta plachého
po větvích tam skákati pušpanových; i těšil se,
spatřiv jej; neboť, on veliké že ptáče, pomyslil.
Chutně si naň vějice, co mu ostaly ještě, nalíčil,
a s oka nespouštěl sem a tam těkavého Eróta.
Rozmrzelý posléz, kdy se dost, ač marně načíhal,
odházev pruty, pospíchal k letitému oráči.
jenž ho ptáky chytat naučil, a jemu vše vylíčiv,
usnuvšího Eróta ukázal. I usměje se kmet
jaksi hlavou zavrtěl. a to chlapci na výstrahu dával:

* Bůh sňatků manželských.

„Zvíře to na klidu nech, toho nechtěj stíhati ptáka!
Střež se ho; neb zavilář on šelma; i přeblaze tobě,
žes ho nyní nelapil: však mužské ledva dosáhneš
výšky, on od sebe sám, dosavad se vyhýbaje, přijde,
a bude pak na tvé si hnízdo dělávati hlavě.

III. Škola Erótova.

Vševládná se mi ondy ukázala Kyprida ve snách,
za spanilou ruku vedla Eróta co děcko malého.
Syn k zemi přiklopoval oči: máti zašeptala ke mně:
„Vezma Eróta učiž ho zpívati, pastucho dobrý!“
To promluviviši odešla. Co jen já písniček uměl,
zpíval jsem jemu, mysle, že můj učiti chce se žáček.
Zakřivenou jak píšťalu Pán, jak Athéna vynašla
flétnu, a Hermes lýru, a sladký citharu Fébus.
Všecko nadarmo bylo; slova on jediného nechápal:
sám ale pak mi počal o milosti zpívať a kouzlech
máteřiných, a po čem bohové a lidé spolu dychtí.
Teď již více nevím, čemu já jsem Eróta užíval,
než čemu on mne učil, to z paměti více nepustím.

IV. Částky roční.

Kleodám a Myrsón.

Kleodám.

Což se ti víc líbí, Myrsóne, či léto, či podzim,
neb zima, neb-li jaro? nač medle se více těšíváš?
Jestli na léto, anoť naše dílo v létě se končí;
neb-li raděj na jeseň; jelikož nás od hladu chrání?

Neb na zimu snad bezdělnou? tatě arci milejší
tém, kdo se rádi hřejí u kamen bez péče a díla.
Neb jaro-liž ti milejší jest? Nuže řekni, po čemže
více bažíš? po chvíli majíce si zaštěbetejme.

Myrsón.

Člověku sic nesluší o skutcích souditi božských;
dílo jejich svato jest a krásno: pročež, Kleodáme,
k vůli ti jen propovím, mně co více radosti přináší.
Méně po létu bažím, neb v létě prahneme sluncem;
rovné jeseň mi není k chuti, ouroda hlízu plodívá;
též i zimy pro sníh a zhoubný mráz se děsívám.
Nejsladší jediné mi jaro, to stále si žádám;
neb z jara ni mrazové, ani příliš slunce netíží;
všecko mladne jarem, na jaře kvete rostlina každá;
rovná dnů a nocí je milá i člověku míra.

Z Q. Horacia Flakka.

1.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem... Lib. II. 3.

Rovnou vždy míru hleď zachovávati
ve strasti trapné, jak za čas útěchy;
svodit se, Dellie smrtelný,
rozkoši nesmyslné nedávej:

Byť tesklivý jsi stále život vedl,
neb soukromí do trávy se rozloživ
o svátku výročním blažil se
rozleželého pitím Falerna. *

* Výborného vína z okolí Falernského.

Švihlá kde sosna, a bělavý topol
snoubíce větve, přívětivé chlady
stelí, a s chřestotem se plíží
k ouvalu rychlotoký potůček:

Tam vína dej a masti přinášeti,
a květ nestálý růže milostivé,
an věk jarý a setkaná to
v tmách třemi Sestrami nít * dopouští.

Necháš tu dům, a háje nakoupené;
žlutým i Tibrem ** obrošený dvorec
zde též necháš, a ve zboží tvé
nahrabané se dědic uváže.

Bohat, z dávné-li byls krve Inacha ***,
chodec-li nuzný, a z rodu chátry, pod
čirým umřels nebem: vše jedno;
orka † krutého budeš kořistí.

Tou všickni cestou půjdeme; nádoba
ta všem točí se; dříve či později
vypadna los, do loďky nás u
věčnověké naloží vyhnanství.

* Domnívali se staří, že tři sestry: Klotho (přelka), Lachesis (osudnice) a Atropos (neuprošená) osud a trvání živobytí každého člověka svým přádlem určují.

** Tiberis, řeka skrze Řím tekoucí.

*** Inachus, praotec Argivských králů.

† Orkus, podzemní říš zemřelých.

2.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis.
Lib. IV. 7.

Uplynuli sněhové, a lukám se vrátila tráva,
a křovinám lupení;
proměňují luhy líc; opadlé již proudy řečištěm
průchody volny mají;
gracia, i dvě její soudružky bez obleků lehké
s Nymfami tance vedou.
Na věky nic netrvá; rok učí to, a ta spolu, jež nám
uchvacuje dny, doba.
Teplejším zima krotne jihem; jaro též minulému
létu poustupuje!
Sotva že úrodná se ukáže jeseň, zima líná
náhle se navracuje.
Tu změnu nahražují spěšné sice oběhy Luny:
my když odejdem ale,
kamž otec Aenéas, kam i mocný Ankus a Tullus:
stín toliko jsme a prach.
Neb, kdož ví, přidají-liž nám ke dnešku i zejtřek
neskonalí bohové?
Všecko z rukou dědice skoupého se vyrve, co myslí
dal jsi mu nakloněnou.
Až jednou zahyneš, a velebný Minos * o tobě
nález a soud vypoví:
pak tě ni rod, Torkváte, ni výmluva, pak tě pobožnosť
více neosvobodí.
Neb sama nesprostí ctnostného Diana pekelné
mrákoty Hippolyta **;

* Soudce duší na onom světě.
** Hippolytos, miláček bohyně lovu, Diany.

Lethejské ni Thesej vypnouti milému nemůže
okruhy Pirithou! *

3.

Nullus argento color est, avaris
abdito terris ... L. II. 2.

Stříbro zamčené lakomých nemívá
barvy ve skrýších, po kovech nelačný
Krispe Sallustí! užité rozumně
lesku nabývá.

Po věky stane Prokuléjovo ** jmě,
známo laskavou povahou ke bratrům:
jej nerozlučných dochová na křídlech
Fama *** potomstvu.

Podrobiv smyslů bažení vyzískáš
vládu valnější, než aby spojil jsi
Gády s Afrikou; i by říše Punské
sloužili tobě.

Vodnatelný víc, napojiv se, boptá,
žížně nesproštěn, leda by ztratil se
též neduh ze žil, a tělo bledé sám
zlý mok opustil.

* Pirithous, odváživ se s Theseem z podzemní říše unésti Proserpinu, jat byl a kruhy přikován.

** Prokulejus, rytíř Římský a přítel Augustův, zdělil se s bratřími, Scipionem a Muraenau, proti Augustovi bojovavšími a tudíž statků zbavenými, o mohovitosť svou.

*** Pověsť.

Na stolec Cyrův dosazen Fraátes:
lůze odporná blažených ze počtu
jej vyjímá Ctnosť, ano ze lži kárá
chatry blekotný

hlas, podávajíc diadém a laur, a
vládu bezpečnou tomu jen v majetnosť,
kdož nežádoucím se okem na hromné
poklady dívá.

4. Na lid Římský.

Quo, quo, scelesti, ruitis?
Epod. 7.

Kam, kam těkáte, zuřiví? k čemu skrytý
rukou tasíte náhle meč?
Ne dosti již krví Latinskou země vám
i proudy mořské zbarveny?
Ne, zpyšnělé by rozbili jste ohrady
závistivé Karthaginy,
ni, by Svatou * zde cestou pouty sevřený
Britan se bral nedůtklivý,
brž, by dle Parthů toužení, obec ta se
vystínala vlastní rukou?
Taký vlkům ni lvům nebývá obvyčej,
an plémě odrodné jenom hubí.
Zda vás slepý to vztek, či vyšší táhne moc?
či pomsta? Dejtež odpověď! —

* Po cestě Svaté (via sacra) voděni bývali v triumfu zajatí
vůdcové nepřátelští.

Mlčí; — a líce hrůza obsedá bledá,
a mysli úžasem trnou.
Tak jest: osud perný pohání Římany,
vinou to vraždy bratrovy,*
an rozlitá bezouhonného Réma krev
potomstvu kletbou kypěla.

5.

Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo... L. II. 10.

Lépe živ budeš, Liciní, vodám se
stále nesvěřiv, ni pokud se bouře
ustrašen hrozíš, u lichého vezdy
přístavu meškav.

Nad zlato dražší kdokoliv zalíbil
střízlivosť: vetchých chatrčí se jisté
vyhne nešvarům; opatrn se vyhne
lesku paláců.

Zvrácenáť bývá vysoká i sosna
vichrem; i s valným rachotem hrdá se
k pádu řítí věž, do temen vrchů hrom
blesky zaráží.

V pohromách doufá, v pohodě protivný
los čeká dobře zpravené k obému
srdce. Ač zimu škaredou přivádí
Juppiter, on též

* Zavraždil zakladatel Říma, Romulus, bratra svého, Réma, protože se mu rouhaje, příkop přeskočil.

ji krotí. Je-li zde nyní, vždy tak ne-
zůstane. Zpěvem probudí se opět
Musa usnulá, ani luk napíná
stále Apollo.

Srdnatý stávej v nehodách, statečné
mysli v úzkostech: však i prozřetedlný
plachty sviň příliš naduté v pohodném
větru ti vání.

6.

Angustam amice pauperiem pati ...
L. III. 2.

Nesnáz a nouzi snášeti, přátelé,
sesílený na vojně tuhé jinoch
se záhy uč; divé i Parthy
k úžasu jich na koni prohánějí,

v nebezpečenství pod nebes oblohou
obývaje. Hle tam s tvrze jej vidouc
manželka krále odbojného,
neb jemu zaslibená nevěsta

povzdechne: „Kéž by v bitvě nebývalý
choť knížecí lva k půtce nepozbudil
nedůtklivého, jejž do prostřed
séče pudí krvožížnivý hněv!

Umříti za vlasť sladko i slavno jest;
na outěku smrť též dohoní baby;
ni bázlivých nohou, hřbetů ni
outlobokých jinochův nešetří.

Ctnosť, i hnusného nevděku nedbajíc,
nezkálenými cti sebe poctami;
nechápe meč, ni jej schovává
povětrné ke libosti lůze.

Zasloužilým Ctnosť otvořujíc nebe,
i netřenými béře se cestami,
a nehledíc na chválu chatry,
svou perutí bažiny přelétá.

Jista v tichém jest odměna zákrytu,
než, kdož tajemství to Cerery svaté
by vyzradil, pod tímže nesmí
dlíti krovem, ni se vézti se mnou

v křehké lodičce. Často Otec bohův
s dobrými mrzké neznabohy spojil:
málokdy váhavá zločince
pomsta propustila bez pokání.

7.

Maecenas atavis edite regibus.
Lib. I. 1.

Maecene, slavených pravnuku vládařův,
pevná záštito má, slasti a ozdobo,
jsou, kdož rádi vozem prach ve Olympii
v oblak rozhrnují; metu-li objedou
žíznivým kolesem, palma ušlechtilá
vševládným je činí rovny nebešťanům;

ten plesá, méniví když ho Kviritové
třikráte zdvojenou uctili pochvalou;
ten zas, že v najatou sýpku si uklidil,
lybickým co se mu vytrolilo mlatem.
Otcovské spokojen kdož radlicí oře
líhy: poklady jej Attalovými ty
nikdy nepřemluvíš, z Kypru lodí by se
Myrtojské pomoří brázditi osmělil.
Zuřícím na vodách Ikkarových kupec
Afrikem * poděšen, své dědiny klid a
bezpéčí velebí: než brzy loď strojí
rozbitou, chudobu snášeti neznaje.
A však jestli komu číše zachutnala
vetché Massičiny **: často celé dny si
krátí, léhaje buď pod zelenem stromů;
neb své hlavě hoví u pramenů svatých.
Boj líbí se jiným, a zmatené zvuky
polnic zakřivených, a zbraně matkami
prokleté. Tu lovec pod studeným nebem,
na svou nezpomenuv choť spanilou, čeká,
až věrní chrtové laň přiženou plachou,
neb Marský do tenat až se lapí kanec.
Mne skrání učených břečťanová zdoba
povznáší ku bohům; mne chladové lesů
a zvolné Satyrů s Nymfami poskoky
od lůzy vzdaluji: jakmile flétnu mi
Euterpe doručí, neb Polyhymnia
Lesbické naladit mi struny přispěje.
K věštcům-li připojíš mne spolu k umělým:
vztýčeným se čelem já vznesu k obloze.

* Afrikem, t. j. větrem polednim.
** Massičina, výbor Massického vina.

8.

Sic te Diva potens Cypri ....
Lib. I. 3.

Tak provoď tebe Cypria,
bratří Helenini, hvězdy ozářené,
a větrů velitel * spolu,
západnímu jenom váti dopouštěje,
o lodi, svěřeného co
máš teď Virgilia; ku břehu Attiky
bezpečného dovez prosím,
a drahou zachovej půli mojí duše!
Pevná mělť, a kovem trojím
ňádra obložená, kdož na divé moře
s křehkou prv se vydal pltí,
an Jihů se nebál rozbrojených v boji
půlnoční proti vichřici,
přívalných ni Hyad, ni vzteku Notova, **
jenž volným jsa na Adrii
pánem, rozjařuje proudy, a chlácholí.
Aj hrozil-li se pak smrti,
kdož suchýma plovat očma ty obludy,
kdož viděl moře zuřivé,
ohromné kdo viděl skály Keraunie?
Moudrý darmo, ach, oddělil
Bůh nepřívětivým Oceanem kraje
země, an posavád lodě
odvážné se lichým proplavují brodem.

* Cypria, bohyně Venus, na ostrově a moři Cyperském vládnoucí. — Bratří Helenini, Kastor a Pollux, hvězdy plavcům přívětivé. — Větrů velitel, bůh Aeolos.

** Hyady, hvězdy. — Notus, vítr polední. — Adrie, moře adriatické.

Vše smělý chtě okoušeti
člověk, nastupuje cesty zakázané.
S bezbožnou se jal odvahou
syn drzí Japetův snésti oheň lidem;
s odneslým s vysokých bytů
ohněm souchotiny přišly na ten svět, a
neznámých neduhů pluky.
Váhavá co prvé pozdě přicházela
smrt, nyní zdvojila kroky.
Daedalos s perutí nestvořenou lidem
k výši povětrné letěl;
v peklo se hnala pak Herkulova směloſt.
Nic těžkého není lidem;
v šílenství nebesa ztéci bychom chtěli,
a zlosť naše nepozvolí,
blesky by hněvivé Hřímatel odložil.

9.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus? ... Lib. I. 14.

O lodi,* znovu-liž se v moře bouřlivé
pustíš? ach co činíš? Pevně zakotvi se
v portu. Neb nevidíš-li,
bok že máš zbavený vesel?
Žezlo tvé divokým vichrem oviklané,
bidla též se třesou; a kterako tvoje
bez lan a provazů dno
přívalným vzdorovat bude

* Obec Římskou, k lodi připodobněnou, napomíná básník, aby se nevydávala v nebezpečenství nových rozbrojů občanských.

outokům? ba celé plachty nemáš, ani
božstva, jež by tebe chránilo souženou,
ač dcerou veleslavných
pontických se lesů zoveš,
marným toť se chlubíš jménem a původem.
Barvenému plavec zadku nedověří
v bouři. Hrou-li se nechceš
větrů státi, varuj se již.
Tys mi vždycky hořem bývala hnětlivým,
ještě pak nemalá péče mi a starosť,
chraň se zálivy prudké
vůkol Cyklad ojasněných!

10.

Musis amicus, tristitiam et metus . . .
Lib. I. 26.

Oddán jsa Musám, bázeň a zármutek
v moře Kretenské vichru zanésti dám
rozbouřenému; ký v severních
vládne krajích hrozivý panovník,
jakými trápen péčemi Tyridat,
se nestarám. Ty, jenž miluješ vody
čisté, seber kvítí milostné
a věnec Lámiu mému upleť,
o Múso sladká! Bez tebe nic moje
nemůže pocta. Nastruněnou znovu
lyrou to Lesbickou slavit jej,
tobě jen a sboru tvému patří.

Z „Hlasů vlastenců“

ke dni 1. března 1832.

Od Dunaje k Polabí neozývala dávno se pověst
tak veselá, jaková k dnešnímu zavítala slunci.
Aj dnes u vládě zemí Nestor mezi králi desátou
skončil Olympiadu, František císař a král náš!
Střído dějů veliká, mírným Jeho řízena žezlem,
před mým teď zastav se okem; neb okázati hodlám
svým bratrům, kterakou František sobě, i tobě
vlasti drahá, vydobyl nehynoucí oslavy palmu!
Ledva že trůn otců nastoupil, povstala bouře
na straně západní; nebyla však bouře to živlů,
neb zuří-li živel, netekou krve bystřiny lidské:
Tamť ale rozjitřený zuřil proti měšťanu měšťan.
Hydra tato stohlavá, soptící vraždy a války
záhubným plamenem, našeho k boji vyzvala krále.
On vyzván, věrného lidu v čele, k ochraně práva,
křivdy ku pomstě tasiv svůj meč, získal si triumfy
nesčislné. I los odporný osladil Jemu hořkou
číši nehod slastí, jenž krále nade vše blažívá:
Národové zjeviliť pevnou jemu víru a lásku;
neb k lidu láska plodí v lidu lásku a důvěra víru.
I svatováclavské na polích se potýkalo Lipských
vojsko a mocně kutá Europě rozráželo pouta:
boj však nejtužší uložen Františkovi otci.
Král přemoh' otce! pokoj ta ctnosť světu získala pevný.
Válka moří, mír obživuje; vlasť válkami pustne,
mírem zakvítá; míč léčí rány a jizvy,
jež bije lidstvu krutá, nemilostná války Erynna.
V bezpečném klidu Čech teď užívá výhody míru,
otcovské poplužÍ krojným přeorávaje rádlem;

stádo si rozmnožuje; stromy tam, kde nebývaly, sází;
včel medonosný roj vydutého do oule zavádí.
Práce se Čech neděsí, jen prospěšná-li a moudrá.
Patřte, tu vyměřená přes skály a rokle je dráha:
tou bude volnější živnosti a obchodu průchod.
Čech nelení; zde skálu lomí, zde propasti vysýpá,
tamto močály suší. Po dlažbě, po dráze železné,
po kladených mostech, přes proudy a výmoly, břímě
jak hora ohromné se valí. Plody země, a českých
dílo rukou lodi volně nesou až k zátoce mořské.
Hradby a měst pusté okolí se v zahrady sličně
proměňují. Vdovy a mdlé starce, sirotky, nemocné,
možnějších z občanstva ošetřuje péče šlechetná.
Soutrpné udělí tovaristvo za pohromy ohně
náhradu umluvenou; i chová a množí se chudému
výdělek uspořený, pro budoucí potřebu poklad.
Svého ni sám vtipu Čech neznal: krajané i cizáci
rozmanitosti diví se nyní tvořenin řemeselných,
obživená jakovými se píle vykázala česká.
I spanilé umění Fidiáše a Zeuxisa pouští
květ bohatý. Zděděnou si posud Čech hudby milovný
hájiti slávu umí; i Lumírova píseň i čarné
zní varito; český hluboká věda důmysl vábí.

Vlasti blahoslavená, povlovným k osvěty chrámu
zřím tebe jíti krokem: povlovně i záře sluneční
osvěcuje světa kruh, hory dříve, pak ouvaly nízké.
Slav tedy to sladké ovoce Františkovy ctnosti,
Slav je Čechů varito; struny tvé již nezněly dlouhá
dvě století, slovo až mocné tebe ze hlubokého
sna k životu zbudilo. Zněte již Jemu díky a slávu!

Zpěv pastýřský

ke dni 3. března 1833.

Menalkas a Dámon.

Pod palmou ve stínu seděl starec ondy Menalkas,
nábožný pastýř, bohatý na stáda i pastvy.
Starcovi stáli kolem synové, pastýři pomocní;
jim opodál bělorouné stádo se páslo beránků.
Důstojný vstana kmet ke synům dí ta slova vlídná:
„Zde mne čekejte, milí, dokaváde ze chrámu nepřijdu
navrátiv se pak otcovskou vám vůli ohlásím.“
Dí, a se berly chopí, a do chrámu se vážně ubírá.
Obětovav tam Hospodinu čistého beránka,
na skloněných kolenou pokoren světa Pánu se modlí:
„Hospodine, Bože můj! přijmiž moje díky planoucí
za vše to dobrodiní, co tvou mi propůjčeno láskou!
Stále mi dobrořečils, i statku si mému požehnal;
rozmnožená do tisíce bravů má stáda pasou se
prostranných po luzích; do tisíce mi volně poslušných
pastýřů šetří a chová je od ouhony každé.
Mé dni jsi prodloužil; k padesáti jarům jsi přidal mi
půl padesáta jiných. Než síly mi již již ubývá.
Ač bych rád, nemohu všech stáda ošetřiti potřeb,
pastýřů mnohonásobným ni dohlížeti péčím.
Dámona dals mi syna, v němž síla se hýbe mladistvá,
k podpoře jej jsi mi dal a milým ku prospěchu ovcím.
Až tedy naň ku požehnání ruce klásti započnu,
se mnou, dobrotivý, spolu žehnej Dámonu mému!“ —
To kmet na hlas, ale mnoho ještě na mysli se modlil,
k palmě potom zpět kráčel a tím slovem ústa otevřel:
„Již, synové moji, krok můj zemdlel i síla tělesná;
nelze mi pastýřům ni všem dohlížeti pastvám;
k zastání sebe sem povolal syna Dámona svého.

Slyšte ho pastýři, ctěte jej a milujte co bratra,
a složené veliké naň nésti pomozte mu břímě.
Od nápasti dravé zvěře polní chraňte beránky;
zaplašené ke stáji přivoďte a hojte nemocné! —
Blíže ty pak přistup, synu Dámone! berlu tu přijmi
pastýřskou z ruky mé s otcovským tím požehnáním:
Buď ti milostiv otec v nebi, a tvé práci požehnej!
Stáda mi pásti pomoz a co jim třeba, moudře opatřuj;
bratry miluj, pastýře; miluj i beránky i ovce!“

To řka Menalkas otec, syna svého vroucně políbí;
syn ruku otcovskou líbá a přitiskuje k srdci;
úst výmluvnější slza otci jeví vděk a lásku. —

Ze všech stran blíží se ku palmě beránci a ovce;
poznali hlas pastýře milého, a všichni radostí
poskakují; a tak obveselil se Menalkas i Dámon.

Ku příchodu

Jejich císařských královských Majestatnosti *Františka* a *Karoliny* do měst Pražských.

Plésej vlasti Čechů, od zniku Veltavy
až k Labským pramenům; dlouho nevídané
štěstí k tobě se blíží,
slasť i dávno necítěná!

Plésej pak ty vřelé srdce Čech a hlavo
královská, zdobená sto věžemi Praho;
národů hle otec ve
lůno tvé spěje laskavý!

S trůnu svého pravil: „Nechť děti své vidím
bydlící v Polabí.“ Řeknul a nedbaje
tíže cest, nepohodlí
pouti té, svoje navštívil.

Za Tvou, otče, milost neskonalé planou
v ňádrech díky našich! — Z paměti nezmizí
láska Tvá, dokaváde
poplyne k Labi Veltava.

Otcovské pociťuj odměnu lásky Tvé;
hle s tváří veselou všickni Tě vítají,
všickni líce milého
otce spatřiti žádají.

A slyš tam pachole, pěstované v rukou,
a vzhůru zdvižené ptáti se máteře:
„Ten-li Pán to, o koms mi,
máti, často povídala?

Ten dobrý-li to Pán, jenž ode zlých lidí
chrání nás, že otec, ty a já tiše
jíme chléb? Co dědoušek
vyhlíží; co dědouška já

mám jej rád.“ — „„Totě on,““ matka učí syna,
„„jej synáčku miluj.““ — Ta slova z úst malých
nádherných soch a pyšných
sloupů slávu převýšují.

„Vítej naše radosť, ochrano, naděje,
otcovský Pane náš!“ — Od Šumavy hlasy
ty k báním Krkonošským
stále svorně zaznívají.

Otče! lásku Čechům nezměněnou chovej;
Tvých Čechů ve prsou nezměněná věků
v bouři láska i víra
Tobě pláti nepřestane!

Taroky, kámen mudrců.

(1834.)

Od té doby, co nám kopa spisů
za rok ztráví, na mou víru,
do několik tisíc rysů
drahého papíru:
všecko všudy,
boháč, chudý,
po čtení se shání
bez ustání.

Škoda jen, že v Praze
všecko draze
zboží takové prodávají,
darmo ničeho nedávají!
Všechněm líbil by se Světozor s obrázky;
všem by chutnal České Včely med;
anobrž i upejpavé české krásky
vítaly by mladých Květů květ;
přísný Krok i vážný Musejník
mnohým byl by milý společník;
i ostatní naše spisy
nové, staré časopisy
rády by se čítaly,
kdyby tolik těžkých
peněz českých
kupovače nestály! —

Nuže, moji milí, co mi dáte,
jestli, co za knihy v roce nevydáte,
Láskám Vašim uspořím, a lacinější
a snadnější
proukáži encyklopedii,
v níž se všecky vědomosti lidské,
umění též krásné, esthetické
jako v jednom skladu kryjí?

Všech na světě pansofií,
všenauk či encyklopedií,
vítězný je sok —
myslíte náš Krok?
chyba lávky, moji milí!
jest to po tu chvíli
v karty hra, nazvaná Tap-Tarok.

Proč se medle usmíváte?
nuže, oč že uhlídáte,
že co pravím, na mou čest,
pravda jest? —

Oblíbený Pfennigmagazin,
všenaučné, všeobrazné toto dílo,
kvetoucí až mílo,
taroků jest první syn.
Taroky již dávno vystavují
k podívání věci z přírody:
opice, velbloudy, jednorožce,
dvé- i čtveronožce.
Noëmovi nájemníci
všickni zde se spatřují;

ano již i historické příhody,
krásy romantické
i památky praklassické
na tarokách malují.
Jsou tu obrazeni
v pěkném ozdobení
ze všech věků zbrojnoši,
statní pavézníci,
pěší chlapci, krásní jinoši,
na koních i rytíři
v pozlaceném pancíři,
dámy v šněrovačkách, reifrokách,
páni v pudrovaných parukách!
Opět na jiných vidíme
Leary, Macbethy,
Stuartky a Alžběty;
ode dávna díla slavná
chrámy někdejších to pohanů,
i vinětky zde uzříme
z Waltero-Skotových románů.
Věru působením taroků
všeobecné osvícení
učinilo k podivení
spěšných pokroků!

Logika nás učí, —
přejte páni mi jen pozoru, —
ponětí si tvořiti
ze sebraných názorů,
pravidelně mysliti a souditi;
ukazuje pravdy pevné základy,
odhaluje klamu skryté ouklady.

Nuže, který mladý logikus
jasnějšího mívá o čem pomyšlení,
ano živějšího představení,
nežli v tarokách jsa praktikus
o skýsu a pagátu?
Oba zná dle kabátu;
toho s jitrničkou,
onoho s píšťaličkou.
A který by tarokáč
nerozsoudil že premiss,
kde se tají pagát nebo skýs?
Rozeznává zběhlý hráč
rejdy, šmejdy, klamy, mamy
svého odpůrníka;
i byť by ho stíhal Žižka,
nedá se ta chytrá liška
lapit do kurníka!

Rovněž etymologie
tarokům za původ svůj děkuje;
v nich si také oblibuje
modová filologie.
Medle zdali ústa tarokárská
mnohem líběji než hokynárská
neznějí hned vlaštinou,
hned španělštinou a francštinou?
Nic méně však slovozpytec český
dokáže všem hezky,
že skýs pochází českého od skysání,
pagát od starého pogádání.
Než dle smělejšího
výkladu a vtipnějšího

šelmičce té jméno
proto bylo vzděno,
že prý mnohý při pagátu
svlečen bývá i z kabátu.

A však ještě více
vedou taroky k arithmetice.
V tarokách jako ve chládku,
polehoučka, beze zmatku
naučí se každý znáti
ony čtvery pevné sloupy
všeho počitářství,
bez nichž nemůže obstáti
ani chytrý ani hloupý
ve svém hospodářství.
Tarokář ví, že když sok,
a s ním rovně strana druhá, čítá
tři a třicet ok,
vyjde z toho konsolací —
na česko to potěšení,
ač to někdy věru k omrzení —
a hned vedle dobré numerací,
z hlavy na vlas vypočítá,
co buď nad či pod tu rovnou váhu
po každé muž muži
dva-, tři-, čtyři- nebo pětkrát dluží.
Vizte tuto pohodlnou dráhu
z taroků k mathematice,
která u nás vedle pěkné podoby
s pivnicí a sklepnicí,
a dle řeči ozdoby,
co se třpytí v sklenici,
jmenuje se — početnice.

Z té hry pravidla svá váží
také dušesloví.
Hráči v tváři duše se obráží;
když mu štěstí hoví,
vesele si kouká;
tři-li matadóry shlédne,
a jim po boku
devět taroků,
i hned: pagát ultimo! zahouká.
Druh i třetí bledne
při tom provolání
skoro až k zoufání;
až pak zase nové síly sběře.
když se dobré čáky dvéře
mezi hrou
otevrou.
Skýs-li darmo vyjde,
násilník si vzdychá,
pozdě honě bycha;
a když posléz k ubití
a krutému zajetí
také pagát přijde:
jaká bývá spatřena
v tvářích potom proměna?
Vítězové, prvé bledí,
vesele si v oči hledí;
zmoženého ples ten mučí,
puká žlučí;
hlasitě-li nečertuje,
potichmo si zaďábluje,
a tak bez ostýchání,
buď si bezbožník

aneb nábožník,
o peklu a čertu skládá vyznání.
Vizte tato zrcadla,
v kterých bez ulíčení
bývají ke spatření
lidských srdcí hýbadla!
Chceš-li býti psycholog
hrej jen pilně v tap-tarok.

Ba i základ obecného práva
v tarokách se zříti dává.
V obci žádné, ač pořádné,
mezi lidem není
rozděleno jmění
tak spravedlivě,
jako v této zábyvě.
Nikde jinde po všem světě,
jenom zde bez revolucí
pevná v zimě, v létě
stojí konstitucí.
Vedle obyčeje čtyři hrají;
jeden z nich se v kraji
nazývá buď pán neb hospodář,
aneb naprosto šafář;
v městách — jináč ho nazývají.
Ten dle smlouvy odpočívá,
na hru nejvyšší jen dohled mívá,
kartu po kartě vydává:
za to pak se mu dostává
z každé výhry jistá
civil-lista.
Ten nejdříve vyloží

karet šest k zakoupení,
ostatek pak hráčům rozloží.
Z těchto každý dle rovného práva
listů dvanácte dostává.
Nyní počne licitací
o tři, dva i jeden list.
Kdo se zdá být jist,
že předělá konsolací,
to jest tři a třicet ok,
licituje a kupuje:
tím se ale stane druhů sok.
Tito sobě proti násilí
poskytují posily.
Běda ale jestli kupec před rukou!
Prospěch tento maje v kupování,
stává se pak maní
spoluhráčů bičem a mukou.
Ovšem, dle vnitřního vnuknutí,
druh neb třetí, překupníka,
domnělého násilníka,
pokudž může donutí,
aby méně listů koupil:
sic kdyby se bez nadání
v kupování
skýs neb pagát namátnul,
kupec přes příliš by zbohatnul,
druhy do hola by zloupil.
Medle zdali s větší opatrností,
s jakou jedná ve tarokách mistr,
jednává ministr
zahraničných záležitostí?
Pečuje-li tento, aby síla

sousedního potentáta
ze svých mezí nekročila:
onen rovně brání,
přítele i sebe chrání,
aby šťastná koupě kupce
na zmar obce
nepobídla k vyložení pagáta.
Hleďtež tedy, moji milí,
v tarokách se státi mistry:
kdo ví, nezavolají-li vás za chvíli
do těch zemí, kde jsou karty
lidské blaženosti varty,
za státní ministry.
Neboť tam jich mnoho potřebují;
každý to měsíc
dva alespoň, ne-li víc,
v šarlat se obláčejí a kment,
a na ohledanou vstupují
v komoru neb parlament,
tak dlouho tam pobudouce,
až pak Stentorovské plíce
převlastenské věčné oposice,
smíchem nebo hlukem odeprouce
vymíněné hlasy,
ve mžiknutí
jich donutí
nazpět požádat své pasy.

Ejhle, moji milí!
mezi pěknou kratochvílí
z taroků se moudré politice vyučujte,
dobře si to pamatujte:

karta kartu stále zvrací;
kdo prohrává,
za zlou, dobrou stejně dává,
a za dlužnou malversací
druh že druhu rovně splácí.
Blaze věru národu,
jenž svou znaje výhodu,
ne samé jen doktory,
nezkušené theoretiky,
ale raději zběhlé tarokovníky
posílá do komory!
Tarokáři lidu věrně povědí,
kam se děje zlato, stříbro i s mědí,
jestli kdo chce mermomocí z pagáta
udělat potentáta. —
Tit ho poučí, že co si lid
v pokoji zahospodaří,
dvojích komor
hluk a hovor
v boji o pagáta zmaří,
a že po přestání psot
poctivých křesťanů pot
dostane na posled — žid.

V tarokách též učenec
jednává co pravý vlastenec;
neb pro pouhou k obci lásku,
nečekaje na pomlásku,
sám se každý obětuje,
patrné své ztráty nelituje,
bez koupě hru ohlásí,
a tak často druha svého,

ovšem i sebe samého
jediné spasí.
Aj, tu sličná páska
duši dvojí
činí svojí!
Šlechetnější láska
do zajista
mezi bratry nemá místa! —

Rovněž i zasloužená
vtipu, ctnosti,
umělosti
čeká odměna.
Zde naprosto násilnému
panování není určeno,
ani vítězství mu napřed slíbeno.
Moudře až na konec zachovaný.
neb jak říkají ultimovaný,
nejmenší tu pagátek
skýsu neohrabanému
vyklepá začasto kabátek.
Pro té čipernosti zásluhu
hráči jeden po druhu
skládají svůj dárek,
českých grošů párek,
v obecnou matku-pokladnici —
tarokárskou Matici; —
této pak čím dál
tím se více množí kapitál.
Proto bezpochyby vtipným lidem
spořitelna tato nazvala se — židem.
A však ten žid v taroku

bez lichvy a ouroků
cizí jenom blaho množí,
ztěžené své celé zboží
jiným darmo dává;
ničeho sám sobě nenechává.
Aj, který to moralista říci by se bál,
že v tarokách nejvyšší mravnosti ideál?

A co dál?
Kdo chceš býti jenerál
v tarokách se učiž taktice.
V té bojovné praktice
naučíš se vážit sílu vraha
i poznáš, která to vede dráha
k jeho seslabení
nebo přemožení.
Bystré oko hráčů má své zvědy,
zná všelikě lsti, vojenské běhy,
a co dobrý vévoda
hráč ví, která náhoda,
sšikování-li se zdaří,
nepřátelsky outok zmaří.

Ano jako někdy César o svých půtkách,
které s Gally sváděl,
sepsal výtečný spis historický:
tak slovútný pan Tarokoslav
výborný jest historiograf;
víť on pragmaticky
vypravovat o všech šrůtkách,
jichž od roka k roku
míval při taroku;

kolik vyhrál pagátů,
kolik stropil volátů,
co kdy, kdo a jak dováděl;
a to líčí bez brejlí a bez oklik,
důkladně a živě,
jak nižádný posud historik.

Ano svět z taroků milovníků
nabývává výmluvných řečníků.
Cicero na Katilinu
nehromoval tak dorázně,
jako ve tarokách sestaralý umělec —
neb se tady také jedná o obec —
k udržení dobré kázně
spouštívá se na nováčka,
aby za spáchanou vinu
skáral ubožáčka. —

Nejenom pak k řečnictví
zábyva ta otevírá dvéře,
pěkné rovněž básnictví
z ní svůj podpal béře.
Já sám, rozchrán tarokem,
doufám býti velkým Kollarovým sokem;
věru, neskládal sem tolik pěkných rýmů
jindy za týden, co nyní za hodinu!

A však, abych pro svou oslavu
věnec uvil bobkový a položil
sám si na hlavu —
jak to básník nejeden dělává,
komu kritika dost chvály nepodává —

slovem, abych dlouhé řeči krátký konec uložil:
posléz zlatodějství,
to jest alchimie tajemná,
bez zlodějství
v tarokách svou dílnu má.
Zdělávať hra tato
stříbro, zlato,
tomu, kdo ji hráti zná. —

Taroky jsou tedy pravá pansofie,
zlatonosná alchimie,
všeho umění lidského pramen,
dávno hledaný mudrců kámen!
Co vám platno v noci bdění,
stálé čtení?
Tím-li získáte si slávy?
zmate vám to hlavy.
Neb v těch knihách učených,
svázaných i stočených,
nic není než samy mamy,
novotiny, motaniny,
rvačky, pračky,
pletky, tretky!
Nechcete-li se okrásti,
a i rozumu si zmásti:
spalte tyto žvanice,
aby vám tvář neopadla
a vás náhle nepopadla
čtvrtodenní zimnice! —

Nuže kandidáti moudřejší moudrosti!
na jednom je dosti!

jediný vám taptarok,
budiž všenaučný Krok;
židova pokladnice
budiž vaše Matice!
Zde buď vaše Museum;
srdce, mysl i rozum
ve tarokách ošlechtíte,
dříve nežli sami zvíte.
Ve dne v noci osvícenou hlavu
taroky vám spůsobí,
duchu lahodnou ustrojí stravu,
mravy ošlechtí a ozdobí.
Všecko hoře, všecken zármutek
zažene ve mžiknutí
přemilostný pagátek
v moře zapomenutí.
Tarokáři nemocnému
na srdeční důleček
přiložte jen skýska:
a ten švarný holeček
svému ctiteli
a věrnému příteli
všecky bolesti odpíská.
Nuže karty v boku!
chutě do taroků! —

Battus.

(Idylla. — 1834.)

Byl pastýř zletilý, bohatý na stáda i pastvy,
dobrotivý, spolu nábožný; jeho jméno Menalkas.
Měl dvanácte synů; ti ochotně mu pásali stáda.
Neb jim říkával: Střežte mně beránky a ovce,
převzácní synové, z čistých dávejte potůčků
pívati žíznícím, a na dobrou voďte je pastvu.
Sám jen dohlížel, jak síla dopouštěla starci,
neb padesáte sněhů padati, k těm půl padesáta
zkvítati jar spatřil; rád též pod stínem olívy
dívával se bravům i synům je ochotně pasoucím.

Tam Battus, sluha ještě mladý, osiřence jehožto
dobrotivý se Menalkas ujal, u nohou jeho téměř
stále seděl, jemu buď pastýřskou zpívaje píseň,
neb o milých mu povídaje co slíčného pasácích,
neb kapalín jemu kráčejecímu na slunce podával,
berlu i zakřivenou; i také ve chrámu klekával,
pakli Menalkas Otec modlil se za dítky a ovce.

Než nenadále kynul Světa Pán, aby již se Menalkas
přestěhoval do nebes. Osiřel sluha poznovu Battus,
a v zármutku němém seděl u hrobu Pána druhého,
až k němu přistoupí synové dva Menalkovi vlastní,
Dámon a Tityr, a ústy se ozvou přívětivými:
Nelkej, Batte milý, neběduj; neb nejsi opuštěn.
Aj co nedávno Otec vyjevil nám, dáti že tobě
za vlastní stateček hodlá stádečko a pastvu:
věz to my, otcovské s bratřími tu vůle šetříce,

tobě propůjčili teď. Nuže vezma tu hůl a tobolku
tam poputuj, kde nový tebe příbyteček očekává. *

Ta slova přívětivá pastýři pravivše milostní
rychle odešli, že jim nevěděl skoro Battus užaslý
vzdávati příslušných díků. Ku stádu pak odšel.
Tam byv mílo přijat, potom obradoval se i více,
sousední vida upřímné pastýře a sobě
nakloněné. Kdy se pak po třetí z rouch svléknuly ovce,
nejvyšší blaha slasti pocítila Battova ňádra;
neb tehdá šťastného domek navštívili Batta
dobrotiví dědici dva Menalkovi, Tityr a družný
s ním Lycidas, by na Battovo dílo milostně pohlédli.

„Žehnej Vás Světa Pán," Battus pak hosti přivítal,
„žehnej Vás Světa Pán, za to, co jste propůjčili dobré
Battu chudému! vesel že a blah je, to jest Vaše dílo.
Ve blaženosti jeho blaženými se teď pociťujte;
neb blaho sobě plodí, kdo jiné blaženými činívá.
Důstojným pak svým zvěstujte po návratu bratrům
Battovu neskonalou vděčnosť, a jak on nemohoucí
odměnu dáti jinou, kdykoli chleb a víno, beránka
obětuje světa Pánu, za Vás tuto prosbu se modlí:
sám Ty Menalkovičům nastakrát, Bóže, to odplať,
co dvakrát osiřenci dali jsou Battu chudému."

* Skladatel, bývalý obřadník knížat-arcibiskupů Pražských Chlumčanského a Krakovského z Kolovrat, od V. D. metrop. kapituly Pražské zvolen byl za faráře Kovaňského dne 23. dubna 1833.

Svatopluk vězeň.

(Z Jana Hollého hrdinské básně „Svatopluk,“ zpěv I.)

Již sedmý proměnil se měsíc, nastával i osmý,
co Svatopluk ve tmách a nevolné vazbě se trápil,
kam ho nepřátelští vrhnouť rozkázali Němci,
na svých oklamaní myslech, že by jim v slibu nestál,
a vždy bažil jen po svobodě, a na bídu si toužil.
Než kdy se žel a tuhé nejvíc rozmohly bolesti,
tak těžký nářek truchlivého ze srdce vynášel:
ach, já nešťastný! ach já jen vždycky utrápen!
zdaž v úzkosti jenom a samých želech uplyne věk můj?
Jak zase náramná se na mou hlavu střítila bída!
Sotva že jsem jedné mobl ondyno strasti ujíti,
Rastislav hněvivý mne lapiť kdy si přál a zabíti:
o bídní, kdo ku královské se drápete berle,
těch za blahoslavené, co dosáhnuli trůnu, majíce!
Učte se, kdo z lidské moudrý je bolesti, je moudrý,
učte se ze mne nyní, čerstvý tady berte si příklad,
jak vždy nebezpečný, jak v nestálosti tonoucí,
a všem nastavený vždy ranám, jako sosna věterná,
krále život bývá! jak naň povždycky prvého
nešťastný bije hrom, a jeho vždy prvého poráží!
Ach, kéž bych raději sprostým tam někde na Tatrách
já narodil se byl ovčákem! tam velmi pokojný,
tam veselý, tam rozkošný, všech i pozbaven otrap,
bylby plynul věk můj a samé radovánky požíval.
Však že královský mne povýšila náhoda na trůn,
péče jaká, jaková hned mozku mi lámala práce,
a všelikou truchlé se užíralo srdce bolestí!
I věru, všecko to mám děkovat hodnosti a berle,
v této že bez vlastní se nacházím záviny vazbě,

kdežto neustálá a slepá mne mrákota klíčí.
Víc ani slunka, anižto plné spanilosti měsíce
rozžátých ani víc nespatřuji v obloze ohňův,
ni kvítí, ni luhů, ani lesklé od rosy trávy;
píšťaly ohlasné, hrčivých po lukách zde potůčků
neslýchám, ani hudby milé ani prozpěvu ptactva.
Buďto je ráno, aneb den, aneb mrak hustne večerní,
buďtože noc černá po zemích rozprostřela křídla:
všecko mi jedno; nevím zdali ráno aneb-li se snoubil
Den s večerem, čili noc černá roztáhnula křídla
neb stejná mi jenom zastává temnota světla.
To štěstí, to-li královské, hle, je odplata berly!
A proč ale, pro jakou zde mě příčinu Němci vězíte?
Což jsem dál zavinil? co mi můžete zlého vytýkat?
Snad že s vámi vešel jsem do přátelstva nemoudrý,
a v nuzné sebe vám se pod ochranu bídě odevzdal,
když jste braní a krutým naše pálili končiny ohněm?
Snad mnou že jste do své Rastislava dostaly vlády,
když tajné o život mi jdoucí nástrahy léčil,
rozjitřiv se, že jsem do spolku s vámi se pustil?
Známoť zůstává, jak vás on často porážel,
jak by také posaváde porážel vojska bavorská,
kdyby nebyl se do těch, co mi smýšlel, sám vpletl záloh,
a z nich vám do vašich ruk a pod vaše stráže odevzdán.
A hle, nyní rovný mne osud za to, jak jeho potkal!
On smutném ve žaláři, i já ve žaláři se trápím.
Ach, krajané, a ty příbuzný Slavimíre, nižádných
již-li kopí, žádného u vás nenalezne se zbrojstva,
z této že vysvobodit hrozné nedbáte mě vazby?
Snad tě i královská, Slavimíre, omámila sláva?
Než co naplat je nyní ku vaší se utíkati vládě,
an do uší hlas můj a tuhá se nedostane žádosť,

a k tomu snad že zhynul jsem a zlou vzal zkázu myslíte?
O kéž bych jednou byl už umřel a ten svět opustil,
tak by se má aspoň všeliká byla skončila bída!
než co umíš, ubohý? co na lidské vládě zakládáš?
v lidské uspolehlá moci vždy skoro náděje šálí.
Ach, co raděj' se neobrátíš a celého neoddáš
nejvyššímu nebes mocnářovi? Jestli že tento
v nouzi ti sám nepomůže, jiný nepomůže ti žádný.
V něm dobře složená tě neoklame náděje nikdá.
Nuže velevládný na nebeské obloze Otče!
co smutného těšíš, co pomoc bídnému sesíláš,
a truchlého vodíš ze slepých na světlo žalářů;
an myslí obracím se a srdcem k tobě pokorným,
shlédniž na mne nyní, jak ode všech v bídě opuštěn,
strasti samé a samé snáším bez konce bolestí.
I z toho, jestli hoden takové jsem lásky, žaláře
rač mne vyvést, a do mé se navrátiti vlasti mi dopřej.
Takto abych, co sem už započal, mohl ještě ke konci
šťastně přivésti, ze říše celé vypléti totiž to
bludné, co zbývá dosaváde ze části, pohanstvo;
a všady jen jedinou pozakládati víru a čistou
nábožnosť, věčnou aby tobě jen, Otče nebeský,
poklonu, chválu i čest i slušnou vzdávali poctu,
a vroucnou myslí ti na každém sloužili místě. —
Tak Svatopluk stěžoval si a na svou bídu naříkal,
právě jako v kleci násilné kdy za mřížkami zavřen
smutně slavík úpí a nevolnou vazbu zažívá.
Ten, kdo ho tam zamknul, myslí, že radostně mu zpívá:
On však naň touží, a milou že zvůli mu odňal,
lesť mu vytýká, pak napořád na bidélku sedící
pláč vede náramný, a žalobnou nářeky písní
své hude, až zmořené usedá jemu od hoře srdce

a truchlým se celé bědováním bydlo ozývá.
Než Bůh vševládný na nebeské výši na jasném
ze zlata a skvoucích diamantů trůně sedící,
odkud převznešený na točící hvězdy se dívá,
též i na zem i na lid i celou světa spoustu, a jedním
všecko, co jest, bylo, též co teprv bude spatřuje rázem,
prosbu slyšel jeho a slitoval se milostivě nad ním.
Tehdáž pak zavolá spanilého nebešťana, v krásném
zbrojstvu a propletaném skvoucího se hvězdami rouše;
z těch, co na práci mají s dobrým chodit Otci poselstvím,
lidstvo těšit v bídách a konec zármutku donášet.
On strakatýma celý hned křídloma pohled a jasný
zakrývá obličej; tak velké z tváře boží jdou
blesky a tak hustými podál se prouhami září.
I blíž přistoupí a s ochotnou poklony úctou
a s pozorem bystrým všemohoucí vůli vyslechá.
Vševládný tedy Bůh taková slova zjevně mu řekne:
Jdi mládenče milý, do Karolmana města a řádně
mu zvěstuj, by krutým nevinného Svatopluka krále
netrápil vězením; ale jej ze žaláře na světlo
pustil, a do vlastní jej odeslal země Moravské.
Ať se na nestálou ohlédá náhodu štěstí.
Co Svatopluk zakusil, zakusit sám může zajisté.
Spusti se již a ručí můj nes mu přes oblohu rozkaz.
Tak dí; i hned onen vykonává úřad a spíchá.
V tom sem i tam se rozestoupí a s cesty povyhnou
zástupy andělské i dadí mu na prostředu místo.
Jak se letem dostal ke zlaté až bráně, co ze všech
největší v nebi jest, a obrácená k těm světa koncům
a k zemi nejbližší: ta hned sama od sebe nejdál
bez všeho skřípání stěžeji i beze všeho třesku
náhle se otvírá a vypouští jej z nebes úhlův.

Odtud shlédne i vůz i se svými kuřátkami slípky,
též kosy i měňavé bez počtu na obloze hvězdy.
Uzří slunce podál i měsíce duté rohy uzří,
pak posléze i zem; pohledem jemu ještě nevětší
nežli kruh, silných co by šest uzdvihlo jonáků;
tak na ni nesmírná hranatého je od nebe dálka.
Tam tedy povětrnou náhlící zrychluje plavbu.
Když se potom sníží a zrovna se nad ni donáší,
veslovat ustává hned a sotva že křídloma hýbe.
Jak bludný když orel, na valaských někde vylehlý
kopcích, s největší, kam jen jeho mohla dosíci
vláda a zrak bystrý, míní se spustiti výšky;
jestliže v tom buď nad Dunajem, buď na břehu Dřiny
bílou shlédne labuť, nejprudší padna tuhostí,
rozhání se po ní, ani více perutmi nepohne,
jak by neměl žádných, ostré až vetne pazoury:
tak se ručí on povětřím a přes oblohu řítí.
Než jak noc další polovic nastoupila cesty,
a zmořené v těžké spočívalo dřímotě lidstvo,
a zvěř i ve hluboké zpěvaví dleli ptáci tichosti:
žádný zvuk, žádný po polích se nedal slyšet ohlas;
šustícím dotklé se nepohnuly háje větérkem;
jen šumotem mihavé a milým zněly proudy bubláním,
a mnoho líbezné sladkosti dodávaly spánku:
tehdáž pak veliké zahlédne Karolmana město,
město i nádherné nebetyčným ohrady zámkem.
Do něho vestoupí a do bydla Karolmana vejde;
a k němu, jak hlubokou obklíčen spánku tuhostí
na vznešeném v měkké kdy hoví sobě ložnici stlání,
blíže přistoupiv, slovy pak takovými se ozve:
Mnedle nyní na své ty neboj se, Karolmane, mysli,
nemni také, že by jen marný sna tě šálil to obraz,

já Boha vševládného posel věru tobě přináším
rozkaz, abys tenkrát vykonal, co jsi dávno ochotný
měl vykonat, bysi dél nevinného Svatopluka krále
netrápil vězením, ale jej ze žaláře na světlo
pustil a do vlastní odeslal jej země Moravské.
Sám i na nestálou se ohlédal náhodu štěstí;
co Svatopluk zakusil, zakusiť sám rovně ty můžeš.
Tehdy učiň, co ti nejvyšší v nebi káže Panovník;
neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky hoden jest.
Tak řečník sešlý s nebes úhlův ústy milými,
větry krotit co by mohly a bouřky zaháněti sirné,
rozpráví. I hned veliká roztáhna si křídla,
zpáteční k nebesům cestou se ochotně vynáší,
ve vzduchu pak lehkém lesknými za hvězdami mizne.
Neznámá jen vůně po něm tady zůstala, jenž se
po staveních a všech rozcházela vůkol obydlích.
V tom zahřmí, až země celá se počínala třásti.
Tím probuzen se děsí veliké od hrůzy Karolman.
Sen mu vypadne z očí, studený strach zatřese oudy,
zhusta mu srdce klepá, vzježený vlas povstane vzhůru.
Tak nejináč jako se strápí nenadále pocestný,
když to za bouřky šeré a hučících přívalem oblak
pod mostem neb ve klenuté sluji skrýti se chystá,
a před ním se zableskne, že div by zrak neoslepnul,
a v tom náramným rachotem blízkého do jílmu
hrom udeří, a celý s kořenem překotiv ho vyvrátí.
Až pak strach míjí a prvá se umenšuje bázeň:
od vysokého potom opřeným pozdvihne se loktem
ustlání, ruce hned spíná, toto hlásaje ústy.
Sen-li to oklamný čili pouhá mámila svodnou
šalba mysl? či opravdu to byl posel od Boha seslán?
Sen sice mámivá a plodí mnoho přístrachu smyslům;

než co se rozpakuji? osobu mládencovu sličnou
i skropená duhovými uzřel jsem kapkami křídla;
hlas jeho silně v ušich mi zněl jako proudy hrčící.
Odkudž odjinudiž taková by se mohla tu záře,
odkud i vůně taká roznášeti, leč z nebe posla?
A hromem otřesená proč zdála se hýbati země?
Tvá tedy vševládný na hvězdné obloze Otče,
svou co mocí v nebesích i na té zemi všecko pořádáš,
vůle to jest, aby osvobozen byl a vazby vyproštěn
král Svatopluk. Vykonám, jak tvůj chce bez odkladu rozkaz.
Ven z vězení pustím, dary též ho mnohými a velkým
zpátky do otcovské ponavrátím země vojákem:
by Slavimíra s to byl přemoci, kdyby pustiti berlu
nechtěl a nejvyšší zdráhal se odevzdati správu.
Než ty, co v nesmírné nenacházíš dobrotě konce,
ans tolikých vyslyšel vstupující před tebe žádost,
můj též rač slyšeti hlas a vroucné prosby volání:
jestliže bez všeliké do žaláře se příčiny dostal
král Svatopluk, jestliž nepravou mu ublíženo křivdou:
buď tenkráte, Pane, mně milostiv a mou vinu odpusť,
mým též přednějším, ke křivé kdo mne té radě vedli,
i všeliké od nás takovým zaslouženo skutkem,
odvrať kárání a nepomni to trestati pomstou.
Než tobě, posle boží, na nebeskou výši letící
největší vzdávám za milostné rozkazy díky!
Dobrotivý mi budiž a u Otce se za mne přimlouvej!
Tak dopoví, a hned sem i tam to na mysli přemítá,
jak by daný na ručest vykonat mohl od Boha rozkaz.
Bez vědomí-li jiných Slovanů má pustiti krále,
či starších zavolá, a boží jim přednese vůli;
to v posled se mu nejlepší podobávalo zdání,
sebrati sněm veliký a vykládati všecko pořádně.

Když si na rozpačitém se sebou tak srdci umínil,
s postele hned vstává a známé obleče roucho;
a vroucný blízkého se pak do chrámu zabírá;
kde před tím obyčej míval k Bohu prosby vylévat,
když jistý čas nastal a prázdná zbývala chvíle.
Tam tedy pokleknuv, na pobožných horlivě prodlel
modlitbách, dokavád ranní nevycházela záře.
Než jak náhle milá od hor pozdvíhala ústa
a k nebi růženou usmála se dennice tváří,
hned předních zavolá, a všech shromážďuje na sněm
buď kdož moudrostí, buď velcí bývali vojnou,
a krásné dobytým slavili své jméno hrdinstvím.
Největší takových se nacházelo u dvora množství.
Náramná, veliká i na šířku i délku vyběhlá,
sotva že ji na konec bystré zraky stíhati mohly,
radnice uprostřed královských stála paláců.
Tam tedy hned se hrnou na daný, jejž dostaly rozkaz:
jak včely, jenž po polích a širých rozběhly se loukách
a s květu zas na květ sedají a malýma vonící
ústama šťávu berou a sladké poklady loupí,
jestli večer blíží se a černá mrákota noční,
zpátky se navracují ze všech stran, z půlnoci vlhké
končin i východních i poledne i západu slunce
do slaměných ohrad se žlutými sypou se kořistmi:
tak se valí a plnými ženou k sněmu chodbami Němci,
že dveře i s velikou nestačila radnice síní.

Když pak všickni se sešli a své pozasedli na místo,
když řečný jazyk a hlučná již umlknula ústa:
král tu Karolman, oděn zlatojasným pláštěm, a berlu
v ruce nesa, s vysokého potom tak trůnu počíná:
Bavorové zmužilí, vy Krajinci, vy též Korytanci,
tajno to vás nebudiž, pro jakou jste se příčinu sešli.

Věc veliká a v těchto našich, kdy zmohly se zlosti,
dnech víc neslyšená, povolat vás kázala na sněm.
Neb nuže s kým se taká, jako se mnou náhoda sběhla?
Tehdy poslyšte celou a svých uvažujte na myslích:
usnul jsem zemdlen, přetuhé mne sklíčilo spání.
Ledva se od polovic rychlou noc přehnula chůzi,
aj božský tu posel se mi náhle před očma ukázal
i spanilé mnoho zastkvíval se ve tváři a líbý
pokropenýma kolem roztřásal křidloma zápach.
Úžasem ustrnu já; po všech krev tuhne mi oudech.
Ke mně přistoupiv slovy on takovými se ozve:
medle nyní na své ty neboj se, Karolmane mysli;
nemni také, že by jen marný sna tě šálil to obraz.
Já Boha vševládného posel věru tobě přináším
rozkaz, abys tenkrát vykonal, co jsi dávno ochotný
měl vykonat, bysi dél nevinného Svatopluka krále
netrápil vězením, ale jej ze žaláře na světlo
pustil a do vlastní odeslal jej země Moravské,
sám i na nestálou se ohlédal náhodu štěstí;
co Svatopluk zakusil, zakusit sám rovně ty můžeš.
Tehdy učiň, co ti nejvyšší v nebi káže Panovník;
neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky hoden jest.
Řeknul a zas k nebesům duhovýma se křídloma vznášel.
Já hned zaslíbil se a v mé k Bohu prosbě zavázal:
všecko že rád naplním, co konat mi bez odkladu káže;
a k tomu ještě přidal, že Svatopluka obdařeného
do vlastní s velikým ponavrátím země vojákem.
Již tedy teď na jaký tuto věc vykonávati míním
způsob, bez prodlení tady Vám na krátce ukáži.
Rastislav, nemalý to Moravský ondy panovník,
teď zraku i vlastní zbavený i vlády i země,
syna nemá žádného, nemá na dědictvo potomka,

jenž právem by na královské jeho místo dosednul.
Než protože Svatopluk se mu ze přátelstva nachází
nejbližší, synovec pokrevný; ještě mu tehdy
k otcovské i celou Rastislava říši přidejme.
Sám k tomu nešťastný tenkrát již cíli zamířil,
Rastislav když své chtěl nápadníka ho berly
ustanovit; kmetové v tom stejnou shodli se vůlí.
však za to nechť je naší podlehlý vládě, a každý
rok sto koní, dvakrát sto volův, a hříven odevzdá
stříbra tolik, v čas i vojny pomoc na nepřítele vyšle.
Hned tedy ze všech stran největší vojsko sebeřme
bez prodlení, a do otcovských vyprovoďme ho končin;
by Slavomíra i svůj ukrotit mohl úplně národ,
jestliže pod takovou zdráhal by se tento i onnen
výminkou ho za krále přijít a mu pustiti berlu.
Tak já mním a tuším, že ta věc nám dobře vypadne;
sneste se již v myslích a své představte mi zdání.
Tak dopoví. Velikou těmito slovy jak by omráčen
v nejhlubší každý setrvával chvíli tichosti.
Až tu jeden z nejpřednějších pak povstane Raubod,
slavný velmi rodem, i na vojně i v radstvě nezadní,
přespanilý k tomu zrůst a vzácná postavy krása
hodnou u všechněch krajanů mu dodávali vážnosť.
O vlasť bývala péče jeho vždy a dobro obecné.
On jako bedlící na sebe všech líce obrátil
a slušné shovení a pozornou získal ochotnosť.
Touto na rychlo řečí mlčení to přetrhne podivné.

Ach běda, jak na našich jsme se velmi ošálili myslech,
když jsme křivým zdáním na Svatopluka krále nevěrnosť
kladli a bez všelikě mu ublížili záviny trestem.
Než poněvadž Bůh vševládný, ó králi předobrý,
sám svůj oznámil ti po andělu rozkaz a zjevnou

dal ti milosť takovou a poselstvím s výše tě poctil:
Bez bavení i bez odložení jeho vůli vyplňme.
Neb věru, ačkoliv̌ěk my bychom se stavěli v odpor:
předce co vševládný chce Otec, stane všecko se jistě;
a pro neposlušnosť a hříšný rozkazu přestup
ostrá kára by nás i slušné tresty neušly.
Královské rady té bratří uposlechněme rádi,
a k vlastní vojskem dopomozme Svatopluku berle,
i prázdný a celý Rastislava kraj jemu dejme.
Čím by se za vězení nepravého vyrovnala křivda,
on pak svůj ukrotil hněv a hořkou v srdci nenávist,
též aby poslušnosť a naší tato vládě povinná
závislosť jemu tak příliš nezdála se těžká.

To propoví Radbod. Tu smělý pozdvihne se Vilbert,
jenž v nadutém stálou na Svatopluka krále nenávist
v srdci nosil, a jehožto onen do žaláře se dostal
spůsobem; ten povstav, jako valné když by hučící
dávaly proudy jekot, taková slova házeti počne:
Králi převýborný, seslaný konej od Boha rozkaz,
všecko i ostatní, cokoliv tvé líbo milosti.
Jen Rastislavské nepřidávej vězňovi země;
neb co jiného taký učiní dar a přídavek hojný
nežli na nás velikou uvalí sám od sebe zkázu.
Pomni, jak udatné Slavimír naše vojsko poráží,
Nitru již, a Fraštak, již nám i Vratislavu odňal;
Pézinek i zbořené ovládal hradby Děvínské;
mám-li pak ostatní připomínati města, co nám vzal?
Jestli braní méně cvičený, a ku pomstě vybídnut,
nejvyšší donucen potřebou se u vládu uvázal,
svým jediný Slavimír vojskem to dováděti může:
Udatný co po něm nepořídí a v zbroji zběhlý
sám Svatopluk, jemu až se přidá Rastislava panství,

a dvakrát na počet větší rozmůže se vládou?
Znal jsem jej, jak ještě malý byl na vše dotržný
jak důvtip, jakovou nad věk svůj o mnoho větší
než se pomysliti dá, zjevovával při dvoře moudrosť;
jak zmužilé tenkrát již srdce a odvahu prudkou
vyzrazoval, i mladých náramnou sílu ve oudech.
Vždycky bez ustání mužským se zbrojstvem obíral.
Jestli lučiště napínal a šípy do terče měříval,
středku jeho střela okřídlená nechybívala nikdá;
pakli kopím házel, neboliž kdy mečem se zatáčel:
obratné každý se divil jeho velmi hbitosti.
Největší mu radosť, největší bývala rozkoš,
hřebce krotit bujné, a stříleti zvířata v hájích.
Všecka mysl jeho jen válečných toužila po hrách
žádná více jiná ho těšit řeč nechtěla, jedno
o strašných válkách a hrdinských rozprava skutcích,
jen tenkráte planul a plesem jemu skákalo srdce.
Tehdáž já již o něm se domýšlel, jestliže někdy
zroste a královskou do rukou svých dostane vládu,
Lehko že odvislosť omrzí jej, a k odboji sáhna
z vlády se vyrve naší a panovník zůstane vlastní.
Zámysl ten vykonat tužší nepopadne ho žádosť,
jestliže mocnější a novou Rastislava říši
dvakrát silnější k boji dostane? — Všecko to na svých
dobře považte umech, přítomní na sněmu otci.
Máme-li ještě na se ho vybízeti? máme-li naschvál
ku zkáze vlastní tu cizí rozmáhati sílu?

Tak prudkou dokoná řeč: i ačkoli dosti pokoutnou
v nádherné snažil ač se ukrývati mysli nenávisť,
předce z očí zplanulých a z tváře se dávala znáti.

Vzhůru po něm vstává náramné postavy Britvald.
Vtip veliký a rozum krásná mu vyjasňoval ústa:

Jak nebe, když nevidíme na něm ani plouti obláčku,
nad něho statnější nenacházel nikdo se ze všech,
házeti buď to kopím, železem nebo na vrahy bíti,
buďto druhy zbuzovať, a dodávati jim k boji srdce.
Však nebyl on menší zastávati pravdu a moudrou
dávati svým krajanům, kdykoliv ho požádali, radu.
Sám pře jejich rovnával a nuzným v bídě pomáhal
a proto největší k němu lásku nosívali v srdcích:
sám ano král vážnost a přední úctu mu dával.
Ten svoje pak zdání slovy as takovými pronáší;
já soudím a z mé uznávám stránky za dobré,
bysme dané tenkrát uposlechnuli úrady krále.
Zbrojnou ke ztracené doprovoďme Svatopluka berle
vojsky naší sílou, a celou jemu ještě přidejme
příbuznou krajinu; přislušíť vším jemu právem,
neb nejblíže rodem k Rastislavu ujci dosáhá,
on dědic ustanoven byl už od něho; nikdo, pokud vím,
ze starších takové nestavěl vůli se v odpor:
než jednosvornou hned všickni schválili myslí;
dál k tomu ještě platí: vítězným jestliže brojstvem
dochází se nových království a přemoženců
země, i v tom nejvíc jemu patří ohledu říš ta.
Neb kým neskrocený přemožen byl tento panovník
než jeho oudatnou pravicí a zbrojstvem udatným?
Dobře známo je nám: Svatopluk sám pod naši vládu
když sebe se svým též, co držel, královstvem odevzdal,
že s mečem a zhoubným na jeho jsme mu končiny ohněm
zkázu i náramnou ze všech stran uvázali bídu:
Rastislav tehdáž nenadálou zprávu slyšící,
že vlastní synovec k nám přistál, s námi se sloučiv
rozzlobenou myslí zbouřil se a hrozně zanítil,
tak že celý prudkými valy vzteklosti se zmítal,

a proto podvod hned mu a zlé naň nástrahy líčil.
Hostinu dá velikou a na ní ho zavražditi káže;
ten ale příznivců hověním ode vraždy je chráněn
neb dřív, než zbrojníci zabit ho mající do jizby
vestoupí, a do nestřídmé se hodovny dořítí,
z přítomných tu jeden hostův, bylo jméno mu Vislav,
nastrojeného maje známost toho úkladu dobrou,
kývne malinko hlavou, a okem na Svatopluka mihne:
ten se podovtípí, k jakovému by patřilo konci
to znamení; ze svého tedy hned povstane místa;
svých dráždí sokolů, jako by s nimi chtěl hru začíti
nastraženým vraždám a potajným ujde osidlům.
Než svou obnaženou Rastislav léči vidící
rozkacený s rychlým jej stíhá vojskem a v lité
mysli už už ho lapá a novou jemu záhubu chystá.
Ten jako vyplašená před běsným laňka vlčiskem
v outěk dá se ručí, až k svému se dostane strážci.
Hned v řady postavují se; a každý k půtce se chystá,
každý svých zbuzuje k mužnosti a k bitvě ponouká.
Boj začnou. Strašný zbroje povstane břinkot a hojná
krev teče. Z té padají, padají též ze strany tamté.
Až posléz Svatopluk po krutém Rastislava zajme
zápasu, nám jej pak v ruce dá a k soudu odešle,
tak tedy ten, jenž nás tak dlouho udatně porážel,
a snad ještě by nás i budoucně za často převýšil,
od něho byl skrocený v moc nám a vládu odevzdán.
Zdaž-li nemá slušné za to dostati odměny vítěz,
a zbrojstvem dobytou zem i trůn jeho dostati prázdný?
Či snad má mu žalář a samotná k odplatě vazba
posloužit? Takoví my bychom byli práva obhájci?
Jestliže však se bojíme, že až jeho zmůže se panství,
a s přidaným znovu královstvím rohy vládě narostou,

lehko že podlehlost litovav a ku odboji sáhna,
(však proč tak by činil, an sám dobrovolně se poddal?)
Hroznou chtěl by braní z té podrobenosti se vyrvat:
zdažli my údatných víc ruk, víc mužstva nemáme?
I všecek ostatní Němců nám přispěje národ,
pakli bychom skrotiti zpurnou jeho pýchu nemohli.
Prostředek a způsob jistější ještě nacházím,
jak by choval věrnost a naší se ku vládě přivázal.
Králi převýborný, dosavád on ještě svobodný
zůstává; a ty přespanilou máš dcerku, milostným
zrůstem a obličejem krásnou, krasší ale ctnostmi,
jsoucí právě na vyvdání; přemilou za nevěstu
již mnoha knížat evropejských ji si žádaly matky,
tu přislib mu, a za vlastní ji počestně mu oddej.
Tím spojený svazkem, jako zeť, náš ostane přítel,
a stálou bude nám zachovávati víry poslušnost.
Neb k čemu neskrocení mužové a králi hrdinští
ni prosbou aniže hrozením se nedávali hnouti,
upřímné beze vší k tomu jich ženy schýlili práce.
Tak doloží Britvald. Náhlý v sněmu nastane šustot.
Jak černé když s hor spouští nade pláni se mračno,
a před ním se valí hviždící větři a rázem,
jestli na háj doletí, ficení větší se rozléhá;
každý strom, každá napořád se haluzka ohýbá,
a hlučný v listí se třesoucím šum se ozývá;
dále krutý zahučí hrom a strašná bouřka zahuhlá:
tak svorný se hluk přítomných na sněmu otcův
rozlehal; neb všechněm takové se zalíbilo zdání.
Jedním všickni hlasem dali svou Britvaldovi chválu.
Jen hněvný, škaredým se okem již dávno ohlížel
sám Vilbert; a celý zaplanul vztekem od jedu zlosti,
až po rozohnivělých se žluč jemu rozlila oudech.

Třikrát jal se mluvit, řeč ale vždy uvázla mu v hrdle.
A stuhlý se jazyk mu ni hýbati k odporu nechtěl,
ni svůdnými danou poradu svrhnouti chytrostmi.
Král tehdáž spatřiv jedním že všickni se snesli
úmyslem, mluviti k nim poznovu takto počíná:
Když jste na mém zdání a na mé radě přestali vesměs
a proti ní již k odporu nikdo se více nechystá:
Již tedy ze vězení, z temných ho vyveďme žalářův.
Nedli tedy, statný Godefriede, Svatopluka krále
sem doprovoď. My zatím na všecky rozešleme konce
výhlasných, vzkazujíce mužům, by se chápali zbrojstva,
táhli do vojny tuhé, a na rychlo by sešli se v jedno.
Krom toho ještě moji mně radíte mu zavdati dcerku,
by vždy choval věrnost a naší byl vládě poslušný.
Tak mínil jsem i já a z mé měl stránky za dobré,
u mne samého taká napřed se snášela vůle;
chtěl jsem právě to vám přednést; ale vy jste mě v této
svou předstíhli řečí. Nuž dcéru za choť jemu vlastní
oddávám, a zetěm ho svým od dneška nazývám.
Než prozatím jemu dobře po vůli pohověti hleďme,
a kratochvílemi jej z těžké truchlosti vyrazme,
všecky na jedno dokud se nesejdou zástupy místo.
A kdo jiných překoná v té kolbě a zůstane vítěz
tento celému daný bude vojsku na místo mne vůdcem.
Jáť churavý nemohu pracnou na se bráti tu správu.
Tak hovoří, Svatopluk v tom právě se do sněmu béře,
v obličeji svadlý, v mysli pro tu náhodu zmámen:
však jasné že nebyl vinný, oči bystře otáčel.
Všickni tu přítomní ze svého vstávali místa;
sám též král zdvihnul se a naproti kráčel ochotný,
jej uchopiv za ruku, vítá a k trůnu provází
a k němu přívětivý slovy as takovými se hlásí:

Výborný za zlé nepolož nám králi Moravský,
že pro křivé zdání jsme takou tě znectili hanbou.
Dobře ty víš, že musí vždy pozorný bývati a vše
s rozmyslem konat, a všeho často se báti panovník,
cožkoli, byť by malé, začelí jen k záhubě říše.
Dobře i víš, mylný že snadno jej oklame návod;
jak tenkrát se mnou v takové to se náhodě dálo.
Než to, co se stalo, jižť odestáti se více nemůže.
Teď ale slyš, jakový přijali jsme tu na sněmu náhled.
Zpátky do otcovských z vězení pustíme tě končin,
nad to celá ke tvé se ti dá Rastislava říše.
Však za to máš vždy k mé se přičítati vládě, a každý
rok sto koní, dvakrát sto volů, též hřiven odevzdat
stříbra tolik, v čas i vojny pomoc na nepřítele dáti.
Krom toho mám spanilou, velikou moji útěchu, dcéru
zrůstem a obličejem krásnou; krasší ale ctnostmi,
jsoucí právě na vyvdání; přemilou za nevěstu
již mnoha knížat evrópejských ji si žádaly matky.
Tobě ji zasnoubím a za vlastní řádně odevzdám;
tak spojení abychom v přátelském zůstali svazku.
Rychle tedy statné ze všech stran stáhneme vojsko
bez prodlení, a to i s vůdcem pod správu ti dáme.
Jímž Slavimíra a svůj abys ukrotil úplně národ.
jestliže pod takovou zdráhal by se ten i onen tě
výminkou přijmouti za krále a pustiti berlu,
a s vůlí dobrou nechtěl ti odevzdati vládu.

Dopropoví. Takovými Karolmana řečmi pobouzen
král Svatopluk sem tam se sebou vše na mysli přemítá,
jak když slunce milé svítí, a po obloze lehká
mračna plynou a stín černý buď na hlavy kopců
neb na zlatohlásné metají nivy: světlo tu a stín
vzájemně střídá se: brzoť co stáli na slunci

jsou ve stínu šerém, brzo bývší v stínu na slunci,
v rozpaku tak Svatopluk četnými myšlenkami zmítán.
Velmi je rád, že ku otcovské zase berle se vrátí,
správa i vojska se mu zlíbí, Rastislava říše
přispojená se mu též líbí, i nevěsta se líbí.
Však že cizí by měl podléhati vládě a berni
odvádět tolikou, to mrzí, to převelmi ho trápí.
Než když stát se jináč v té případnosti nemůže
i k tomu též přivolí, pomysliv, čas a náhoda všecko
proměniti s to že jest, posléz tedy tak se prohlásí:
Králi milý i vy přítomní tady na sněmu starší
ačkolivěk se mi královská odnechtěla hodnosť,
že pro ni sem vězení a kruté musil útrapy nésti:
předce že do vlastní provodíte mě otčiny s vojskem,
říši celou a přespanilou dáváte nevěstu:
moc přední i také nad vojskem správu přijímám,
bych Slavimíra mohl přemoci, kdyby pustiti berlu
nechtěl a nejvyšší zdráhal se odevzdati vládu.
K vládě vaší se znám i dané výminky přijímám.
Nechci také za hřích ani vám pokládati za zlé,
že jste mě oklamaní do slepé odsoudili vazby.
Tak hlásá. Sebraný rozpustí ok tu Karolman.
Hned přední v ušlém odcházeli starci pořádku,
sám ale prostřední se Moravským králem, odevšad
obklíčen panstvem, do svého se bydla ubírá.

Kolébka národů Slovanských.

(„Svatopluk," zpěv VI.)

Obsah.

Na hostině u krále Karolmana vypravuje Svatopluk o původu Slovanů a příchodu jejich do Evropy.

Němci po té svedené na okruhlině kolbě a po hrách
skoncovaných nazpět do hrubého se vrátili města
vítězným ke hodům a k hostině velmi radostné,
již připravit kázal bohatý nad míru Karolman.
Náramná, široká v největší délku běžící
v prostřed královských pokojů se nacházela jísba,
krásou ozdobená všelikou. Tam na stěně ve svých
stáli řadách slavné starodávných obrazy předků.
Na stropu však na samém uměleckou líčeno štětkou:
jak věčný Boha syn lid a lačné zástupu množství,
(pět bylo mužstva tisíc, mimo chlapce, panny a ženské)
jen se pěti chleby a dvěma rybma plné do sytosti
čerství a všelikou odjímá lačnoty tíseň,
již tři celé dni, jiné nemající potravy, snášel.
I z drobtův, co nemohli sytí utráviti hosté,
dvakrát šest nabitých a hrubých košů ostalo ještě.
V té tedy přednější sejdou se všickni hodovně;
za stoly připravené, od konce do konce běžící,
pospolu se vsídlí. Na všech robeného se leskne
stříbra řada; pukaté na všech jsou ze zlata číše,
tvářemi ozdobené a řemesnou v obsahu řezbou.
Tři sta sluhů křepkých, v nádherné okrase roucha
přistrojených obrací se stále a sem tam otáčí.
Částka nosí na misách přeskvostné úpravy jídla,
částka berou prázné a plní zase konvice vínem;
a kdo co jen žádá, než mihne okem, mu poslouží.

Když první hlad byl zahnán a očerstveny oudy,
rozličné rozprávky vedou o divadle a kolbě:
vítěze vychvalují, i ochotné v poskoku hřebce,
i zmožených spomenou a jeví jim známky litosti.
Obzvláštní ale řeč se budoucí týkala vojny,
a skoro po všeckých napořád se rozléhala ústech.
V tom král ohromnou a vypuklou řezbami číši,
věncovanou kvítím a pro perly a pro zlato těžkou,
a sremským vínem nalitou, po samý kraj ujímá
velmocných do rukou a Svatopluku řádně připíjí:
Zdráv buď králi milý a při slavných těchto radostný
dobře povol si hodech; co by ráčilo srdce, užívej;
svou prozatím vykonej tak věc, by si často ne jak host,
než jako zeť na naší přítomný hostině býval.
Tak řeče odpíjí, Slovanů na to králi podává.
On valný v dlaně béře pokál, a Karolmanu slušné
napřed díky činí; napotom ale takto se ozve:
Zdráv buď králi dobrý, vážní kmeti zdrávi mi buďtež,
zdráv buď i vůdce, vy též na hrdinských vítězové hrách,
i zbrojníci jiní, druhové mně ve vojně budoucí!
Skrotte protivníkův; na daný mi trůn dopomozte,
a vlastní věčnou si oslavte jméno pověstí.
Tak propoví a hrdému potom Britvaldovi zavdá,
ten zase dál; pořadem tak bádá souseda soused,
až kolem ohromná veselých dopřecházela hostův
číše a po třikráte deset se vyprázdnila rázích.
Zpěv se zatím a libý třesených strun souzvuk ozývá:
neb na stříbrohlasou Markvard hrá prstami harfu,
a zpívá, jak Celtický od východu národ
přestěhoval se do posledních až západu končin.
Jak pozatím Celtův popřecházelo jméno na Gally.
Jak se z nich veliká, Segovésa za vůdce mající

část vypraví, a nové v černém lese bydlo zalíbí.
Bóji zovou se, zovou též od sebe zem tu bojemskou.
Jak tu potom lítých, co krutou jim chystali zkázu,
potřeli a všechněch doporáželi na hlavu Cimbrův.
Dále pozahrává jak i ten kraj opustili opět,
a k jihu táhnoucí rybonosný přešli za vůdce
Agilolfinga Dunaj: stálé kde na posledy bydlo
zdvihli a prostrannou zakládali vládu bavorskou.
Sotva že ten všechněm přemilý zpěv skoncuje Markvard,
a struny oslábló si tuží, a k souhlasu rovná:
když veleúdatný ke Svatopluku začne Karolman:
Králi, slyšel si jaké míval náš příhody národ;
vděk bysi nám učinil, kdybys o svém zas ty povídal.
Neb všelico slýcháme o něm; však předce nemáme
jistotnou vědomosť, odkud jste vy dostali původ.
Pět set uběhlo roků se točících, pakli to dobře
v paměti mám, když Kórytané naši, též i Krajinci
dávnější, vlastní proti vůli, opustili sídla
a v posavádnější svá stavěli končině bydla.
Až prošlých po dvou stoletích nad míru bojovný
vojsko Tasil vedl naproti nim; tu po odporu lítém
je překonav, učinil poslušné vlády bavorské.
Svým oni názviskem jmenují se všickni Slovenci,
sousední ale Němci my je zveme Vindy, takého
ačkolivěk zhola neznámé jsou příčiny jména.
Snad že u nich veliká se nachází s Indy podobnosť
jak v řeči tak ve mravech, v řádné též pokloné božstvu.
Než vypravuj první, jak víš, lidu svého počátek.
Tak hovoří. Všechněm taková se zalíbila žádosť;
všickni prosí, by povídal a svých jim příhody hlásil.
Naproti král Svatopluk slovy odhovoří takovými:
Nad snesení větší skládáte mi na plece břímě,

ježto vybízíte mne, abych přednášel a původ
v nejstarodávnější ukryté věci mrákotě hlásal.
Než poněvadž každý o svém rád národě zpívá;
a takovou vy o nás a naší teď máte kolébce
slýchati chuť, vypravím to, co sem kdys o té věci slýchal.
Zvlášť ale nejstarší co mi chlapcovi vypravovával
Ctislav nejvyšší Paromův kněz a lidstva miláček;
lét třikrát padesáte i zim tolikéž on uhlédal,
a všeliké z dávnosti šeré měl příhody známé.
India nejprvší našehoť je pronárodu matka,
a praprvý původ. Šťastná dozajista to země
a příliš bohatá; i na krásu a úrodu přední,
tak že se nikteraký jí ve světě kraj nevyrovná,
v pravdě se rozkošným světa může nazývati rájem;
neb na co jen pomyslíš, a za čím jen v srdci zatoužíš,
vším ona v největší hojnosti a zbytku oplývá.
Tam dvakrát v roce žnou ano místem někdy třikráte;
Někde aniž nesejí, sama od sebe rejže vyrostá.
Tam zlata, stříbra, drahých kamenův se tolik vynachází
jak mnoho vídať u nás na březích řek písku cizího.
Však takových pokladů nevšímá tamto si nikdo;
neb nač tam pokladů, kde mají, co je potřeba, všecko?
Tam lid dobrotivý, výborný, míru milovný,
ke všemu spůsobilý, v každé umělosti proběhlý;
lid krotký a tichý, štědrý nad míru ke hostům! —
Než proč z tak slavné se odebrali vlasti? co jim pak
zavdalo příležitosť, by nová pohledávali bydla?
Náramná, o jaké před tím neslýchali, zem tu
potkala strast. Běsné moře náhle se nad břehy vyšlou
zdvihlo vodou, a na dál pozatápělo končiny bližší,
vymlelo víry nové a otevřelo do dna propasti;
víc ani do vlastních se potom nenavrátilo končin.

Pod hlubinou ukrytá zem i slavná ostala města.
Kde člověk před tím býval tam velryba mořská
a všeliká vlastní si nacházela potvora sídlo.
Než lid sám takové od záhuby předce ochráněn:
neb než tak hrozná se doblížila pohroma, dříve
výstrahu vezmoucí navnuklým od Boha věštcem,
ustoupí a do hornějších dál od moře končin
zavčasu odchází, a se zátopě vyhne ukrutné.
Sotva třetí proměnil se měsíc, co tu prodlel a více
rozmáhal se pořád lid krom toho velmi početný:
hrozná přišla suchosť a nemírná slunce horoucnosť.
Žádný déšť, žádná ani jen rosa nechtěla kápnout.
Tráva po žízních tehdáž se vypálila loukách,
se stromu květ oprchal, na polích nevycházelo símě.
Vyschnuly proudy vodám, ztracené řeky ustaly plouti.
Sám ano Ind, veliká sama přes poli zmenšena Ganga
vyvlažovať, jak jindy, vedlejší přestala hráze.
Zkrotka valil se Behut, pospěšný v úběhu Sedles
též sedl na dno, nohou že obadva se mohla přejíti.
Rozpadaná všudy zem truchlou poukázala tvářnosť.
Žatvy čas už nastal; posavad kosy nikdo nebrousil;
nikdo nezazpíval veselé nad hrstěmi písně.
Tehdy lid ustrašený, hladu a hrozného, co vlastní
vždy hladu syn bývá, moru se přílišně bojící,
k oběti ač prvních nepřinášel z úrody snůpkův,
předce se na slavnosť a na obřady žatvy dovléknul.
Odbavenou poctou k šedivému se Vízvovi sejde,
nejstarší tenkráte co byl kněz, a velmi pro velkou
nábožnost a život přísný i pro věštby, co Bráma
nejvyšší jemu Bůh popřál, v dalekosti vyhlášen.
Tehdy mluví k němu as taková slova velmi prosebná:
Otče veleslavný, co za nás Boha stále prosíváš,

s ním nás vždy smiřuješ, i rozehněvaného krotíváš.
Řekniž (svou poněvadž on často ti zvěstuje vůli)
čím je tak obražený, že na nás takovéto sesílá
kárání, a takou ohromnou zkázu dopouští.
Jak si ho nakloniti, v hněvu jak ho udobřiti máme,
nás aby neštěstí a blízké záhuby sprostil?
Kněz pak nábožný slovy odhovoří takovými:
Dítky milé! vždy za vás ve dne, v noci ústami vroucné
k nejvyššímu nebes mocnářovi prosby vylévám;
on však mou častou ni vyslechnouť více modlitbu,
svou ani již vyjeviť jako před tím vůli neráčí.
Úrazu tak velikého musí vina býti převelká.
Hned tedy, od všelikad poněvadž jste se pospolu sešli,
padněme všickni na tvář a obecnou kroťme ho prosbou.
Tak dopoví. Oni v tom se dolů k zemi tvářemi řítí;
sám ale pozdvihna k nebesům ruce takto se modlí:
o Pane nejvyšší, všeho původníku živého!
jenž sám všecko chováš, živnou všemu potravu dáváš,
co kráčí po zemích, co v plavných hýbe se proudech,
též co ručími brky vzduch lehkohybý přesekává,
vzhlédni na nás bídné, a pokorné prosby vyslechni:
hlad zažeň ukrutný a potřebnou obživu dopřej.
Poznati dej nám též tolikéhoto příčinu zlého:
jak tě krotiť? co činiť, by si nám svou přízeň ukázal?
Sotva že tak dokoná: prudké hned zdvihne se vání
z jasna zablýskne se náhle, a hrom v dalekosti zahouká,
země se otřásá, skloňují vrchy háje šumící.
Náramný v tom hlas do uší tak s oblohy padne:
národe výborný a množstvím lidstva přehojný!
Z části se vystěhovať, i musíš se odebrati z vlasti,
a slavné učinit jinde své ve světě jméno.
Jen proto tento je hlad, seslaná proto jest tato bída,

bys k tomu sám se klonil, bytnou k tomu příčinu dostal;
bez toho neb vlastní bys obyt nikdá neopustil.
Jdiž tedy, a k daleké se ochotný půlnoci obrať.
Neb věz, dříve luhy zde nepřestane páliti slunce,
země rosou nenavlhne, i nic dřív zrostu nevezme:
částka z vás dokavád na nové své bydlo nepůjde,
a spěšná odtud k pomezím Evrópy se nehne.
Tam pole nikdá neklamavé, tamž ouhory mastnou
vás čekají žatvou a plynoucím hojně bohatstvem.
Tam vždy milujte pokoj, zlé vystříhejte se vojny;
vojna hubí lid a země celé ke zkáze zavádí.
Vy stálým pokojem veliký rozmnožte se v národ.
Půdu orejte pluhem, živi z ní, a ne z loupeže buďte;
hosti k vám přišlé častujte a štědře darujte.
Tam z vás náramné po časech rozroste se lidstvo;
větve přerozsáhlé pustí, a se v počtem ohromné
národy rozšíří co po zašlých národech jinších
největší z Evrópy celé prostranstvo zaujmou.
Od moře jednoho tamže se až ke druhému na půlnoc
rozprostrou, a ze slávy budou se nazývati Slávy.
Tak zněl hlas; ve svých oni hrůzou báli se myslích.
Tehdy boží naplnit snáží se bez odkladu rozkaz.
Mladších odvážných a tuhých to na sílu jonákův
hned vyberou a na cestu ku bydlu novému je vyšlou.
K těmto se velmi mnohý připojí sám od sebe zástup,
násilným co nebyl spokojen lidu ve stavy přísné
rozdělením, ale volnější mít vládu si žádal.
Nábožného tu jim, na rozum velikého i Sáma
zprávce dají ve věcech a ve větších soudce rozepřích;
a všechněm jeho poslouchať jako otce přikáží.
Též zlata a předrahých nanosí pokladů tu jim hojnost,
jak mnoho mohli unést, aby tak si na cestě, po nížto

jít měli, potřebnou zaopatřiti obživu mohli.
Neb věděli, vzácný takový to že kov je cizincům.
Než kdy již ustanoven k daleké čas pouti se blížil,
náhle po odbavené slavnosti a poctě obětné
s velkým rozloučí se pláčem, hojně slzíce,
(neb kdož rád bez příčiny otcovský kraj opouští?)
A drahy neznámí vydají se na chůzi. I sotva
ostatní překročí přemilé své končiny vlasti:
dá se pršeť napořád a tuhý lít z oblohy příval:
mrtvý luh navlhá, a ožívati všecko počíná.
Hostinské přejdou sousedních končiny Persův;
a všady častovaní konají dál bez bavy cestu.
Již se do Kaldeyských zaberou niv a rovně ohromné.
Náramným Babylóna diví se přemnoho hradbám,
a strmným baštám a kutým z mědi a z kovu bránám,
než věži nejvícej, temenem co hrozívala hvězdám,
a s nebe andělské zaznívati slýchala písně.
Odtud k Assyrským pomezím bez mešku se pohnou.
Hradby přenáramné, a nemenší z dálky zahlédnou
město, co největší Belovič Nin, vlády přepyšné,
byl zdvihl a jménem je vlastním od sebe nazval,
k tomu dal též vinice vysadit nade hradbami háje.
Odtad k Armenské dál končině chůzi namíří.
A k vysokým blíží se horám, kde Noéma pověstný
ještě šeřil se koráb a zlou světa zátopu hlásal.
Tam zapodál jich král Armén zahlédne, a dávných
poznává krajanův. Po radostném tehdy podává
hned ruce vítání, a na příčinu cesty se táže:
Odkud aneb kam jdou? takové nač hýbe se množství?
Moudrý vůdce po tom takovýmito odvece věstmi:
nejlepší z králů! ne z dobré vůle zajisté
než na boží rozkaz z přemilé jsme se vybrali vlasti.

(Neb kdo by rád bez příčiny otcovský kraj opustil?)
Teď si jiné v evrópejské až končině bydlo
pospícháme hledať, ani kam se obrátiti víme.
Než poněvadž tobě známější jsou k půlnoci místa,
pověz nám a poraď, kde by tam se nacházela tučná
a pluhu poslušná zem, v každé úrodě hojná,
bezpeční by v její jsme zasednuli lůno a stálé
zdvihnuli bývání a pokojný trávili věk náš.
Vůdce tak odmlouvá. Udiví se přemnoho Armén,
a starodávnější váží si na mysli proroctví,
až promluviv mlčení dlouhé těmito slovy přetne:
stávati jak se to již jedné ze stránky počíná,
někdy co nejlepší po všecké vlasti rozešlou
oslavován chválou pro dopřáné od Boha věštby,
předpověděl Gerzer, po rocích že tři sta uběhlých
z končin těch jistých, odkád jsme vytáhli a semto
dostoupivše jiným se v jedno pomísili s lidstvem,
národ vyjde druhý a milou Evrópu nahlédne,
kdežto na nejmnožší po časech rozmůže se lidstvo,
a svým všecky jiné přezvýší národy počtem;
hojnější mocná založí království; i odtud
přes Kaukaz hrozný, obrovské přes hory výše,
nejširší do naší až končiny vládu rozestře.
Než, hosté přemilí, do našich vestupte již ohrad,
umdleni sobě na čas vypočiňte a dobře pohovte;
však pozatím, kudy jíti, nové kde zakládati máte
bývání, uslyšíte a dost se ode mne dovíte.

Tak dořečí Armén, a s částkou táhne do města;
ostatním v kraji nejlepším dá hospodu dobrou,
a všelikou všechněch potřebou zaopatřiti káže. —

Již pátý proměnil se měsíc a ku konci docházel,
co stálými celý napořád čas trávili slastmi,

až na boží rozkaz vydaný pozapomněli a svou
před sebe cestu branou skoro již povypustili z mysli:
když Bůh v půlnočním vyjeví se tu vůdcovi spání
a mnoho vyhrožuje, v další nevydá-li se chůzi.
Ze sna se on vychopí, a dané ruce sepne ku hvězdám,
a vroucnou hněvného krotí nebe vládaře prosbou.
Bez prodlení všechněm poručí hned pospolu v jedno
svým krajanům se sejíť a na další chystati cestu;
sám ale přistoupí před krále, a takto ho žádá:
Králi předobrotivý! poslední chvíle se táhne,
v nížto musíme se již rozloučit a od sebe vzdálit;
neb zjevný ve snách se mi Bůh tuto noc byl ukázal;
odchod přispíšiť napomínal a hrozby přidával.
Dostojných za tvou k nám lásku a tak velikáto
dobrodiní přesahá naši moc ti vydávati díkův.
Než nám ještě vyjev, a naplň svou přísliby víru,
kam se hnouť, kady cestu měřiť, kde si obrati sídlo,
a kde jaké vystříci nebezpečnosti si máme?
Nastane král Armín; a takými to odvece slovci:
Rád bych měl, kdyby vy jste si v mé zemi bydlo volivše,
v jednu s námi obec, v jediný se spolčili národ:
než božský poněvadž rozkaz to dopustiti nechce,
bez prodlení zjevené božské poslechněte vůle.
Nechciť já vás déle držet. Nuže dejte se tehdy
na vlastní zase cestu, i já vám ji zde na krátko,
jakkoli mi známá, a pokudž jsem dobře ji slýchal,
věrně povím; na své pamatujte to mysli pozorní.
Přes hory Kaukazské a vyneslé pod nebe skály,
hradby přenáramné, nesnadný velmi je přístup:
jen jediný ouvoz, jediná se jen oužina táhne
předlouhá, lehčí co dopřává chůzi pocestným.
Když tuto pak přejdeš, k pomezím v pravo ať se nepouštíš,

neb po samou až Chválenskou tam hladčinu bárnou,
ukrutní Psohlavci mají v té poušti obydlí,
obludy přehrozné, špatné a převelmi ohavné.
Psí všechněch hlavy jsou, psí jsou se tlamískami tváře.
Též uši přiklopené a přeostré drápy na prstech;
ostatních člověčí je způsoba oudů a řádných
článkův; než kudlatou oděni jsou naskrze srstí,
tak nikdá že jiného není jim potřeba roucha.
Koňské maso žerou i lidi; krev krom toho lidská
nejmilší je u nich při slavné hostině nápoj;
ohromné štěkotání řeč, a vytí přeohavné
zpěv je jejich, studený až uším strach a hrůzu nahání.
Odtad bez prodlení kroky náhlícími si pospěš.
Až pak Don přeplavíš, vymleté to řečiště ohromné,
sousední co dělí Evrópu od Asie širší,
a stálé meze ukládá obojim světa dílům:
tam hned cestě levé a Meotským vyhni se vírům,
své ani blíž černých nezakládej zátok obydlí;
neb divoké a nehostinské všady národy bydlí;
sousedy oblupují, ze samé se živíce kořisti.
Ráději se hni podál a zrovna ku půlnoci obrať,
síla kde pustých lad dosavad pluhem ještě nedotklých
s oulehlými čeká prázdnými oráče na příští.
Chladnější jest tam sice kraj, zimy ostrota větší
odporná; veliké ale horko je rovně protivno;
než člověk navyká všemu, zimě i parnu tuhému.
Lepší v chladnu pokoj, nepokoj než ve kraji teplém.
Tam tedy bezpečné i všecké loupeže prázdné
bydlo založ; masnou zem a tučný ouhor osívej;
a stálým pokojem ve mnohý rozmohni se národ.
Tak vypoví, a takou radu přednáší. A po této
potřebnou dává každému jonákovi ozbroj,

dlouhou píku a meč ostrý, luk a pouzdro se šípy.
Štít k tomu okrouhlý, a měděnnou na hlavu lebku;
hřebce krom toho rychlonohé, na ně sedla i pochvy,
dosti dobytka také, a k další potravu cestě.
Sám zlata náramnou za všecko to dostane tížku,
a vzácných kamenů, co se jasným zářily ohněm.
Když se posléz množství bylo sešlo celé, několik tu
nevládných a věkem sešlých zanechavše, ochotní
cestu konat začnou, z velké plesajíce radosti,
že slavné a širovládné z nich povstane lidstvo,
co svým všecky jiné přezvýší národy počtem.
I mnohonásobný přejdouce kraj do přehrozných
Kaukazských skalohor, těsných dostoupili oužin.
Kdež se jenom klenutí nebe nad jich vznášelo hlavmi,
a skalné po pravé i levé straně zpínaly hradby:
jak ruku Amramovič když někdy povýšil, a divné
vlády pouzdvihnul prut a z rozkazu nad moře vztáhnul,
poslušný tehdáž rozchýlila hladčina otvor,
a dvojaké tu i tam stěny ze dna vybíhaly k výši,
i středkem Jakubovci suchou vykonávali cestu.
Než když pouť a přenesnadnou zde přemáhali chůzi,
odpočinouti hledí si a kleslým hověti oudům;
když hody připravují a kroutí jídlo na rožních,
náhle přenáramný uslyší křik a kvílbu žalostnou.
Šípů hned se chopí, a letí tam naproti s braňmi,
odkud nešťastný zvuk a truchlý slýchati nářek.
Na větrném doletí tam hřebci přede všemi Sámo,
svých i vybídne a jich srdcím zmužilosti dodává.
A hle tu ozbrojená Psohlavců stáda ohavných
na krajný, jak o tom nenadál se, vypadnuli zástup.
Ušlé velmi muže, dřív než braň uchápati mohli
a v řady postaveni v takové se nebezpeči hájiť,

matky a poschycené od náruče dítky, nevládné
chlapce a na vdání jsoucí a na krásu nezadní
panny trhat se dají, a pazourama na čtvrti drobnit,
krev střebat, a ztrhané pochovávati ve břiše oudy.
Než jak s nastrojeným se valící zástupy brojstvem
zahlédnou, hrozný pouští štěk a naproti skáčí:
uky tuhé napnou, a stříleti šípkami začnou,
obracují se neméň údatní Sáma jonáci.
Čerče a ochranné stavějí si před sebe štíty,
šípy kuší metají armenských, až hlavy hustá
mrákota zastíní, a očim den i světlo vydírá.
Z blízka-li někde ale střetnou obapol se a píkou
bratnou anebožto mečem již mohli zasíci:
tá bitva, tuhá seč a hrozná povstane vražda.
iž k nepřečítání Psohlavců hejno se válí:
ž nejsilnější padnou a zem ústami hryznou,
ředce neohrožení v divoké setrvávali půtce;
řestat aniž nechtí ni obrátiti k outěku zadky!
rál bádá, (možná-li se tím zvát potvora jménem)
hrozným štěkotem, náramným výskem a děsným
mnoho skvostnější hody káže si chystati vřeskem.
tom velcúdatný prospěšnou před sebe Sámo
ezme radu: vlastním poručí brát hlavně vojákům
tlící do nepřátelských metat ohně mrzákův.
ez všeho mešku činí, vydaný jak dostali rozkaz.
tále se rozhořelým každý hned opálkem a smolnou
zbrojuje fakulí; chopeným sám vůkol oharkem
oztáčí a Psohlavců na krále ho mrští.
ouč vyletí, větrem roznícena do tlamy zrovna,
č jak rozštěpenou měl a blavkaje svých ponabádal,
ímo vletí, a chřtán a lakotné hrdlo opálí.
nitřku hrčí, černé se valí z huby dýmu kotouče;

jiskry živé prsknou do očísek a světlo odejmou,
též obočí mu chytí a celá hlava zajme se ohněm.
Povzbuzení tu neméň druhové na všecky obratní
roztočené metají strany louče a hlavně hořící.
Psohlavců požehem pozasáhlým srst ze zanímá,
i chlupy též se jiným od nich, co stáli na blízku
oškvařují, a holá horkem se zvraskuje kůže.
I všady již blýská se plamen: jak z náhody když by
v největší husté napořád hromy létaly bouři,
a chvojičí neb kostrbaté dalo žáru jalovčí.
Smolný dým se valí, vstupují mraky v oblohy výši,
smutná povětří široké zaohyzďuje vůně.
Naplašení oni již takovou Psohlavci nemohli
záhubu dél vydržet; náramným blavkem a hrůzným
heslo dají si vytím, a obrátí zadky na outěk,
a spěšným zaberou se do temných poskokem houští:
Sámovo vojsko po nich se ženouc chce je na hlavu zbíti.
Než jich okřikna velí nazpět se vrátiti vůdce.
Kraj zanechat hrozný, začatou brát před sebe cestu.

Když pak již byli ohryzené svých sebrali kosti,
a v hroby kladli šeré a poslední uctili poctou,
pohřebnými krmy své též občerstvili oudy:
hned vydají se na pouť a šeredná místa opustí,
i mnobonásobné odporných případy náhod
podstupují, až po drahném času úběhu valné
Dónu řečiště a zábludné jeho výmoly spatří.
Tím víc pospíší a plavíce se přes řeku hučnou,
a s velikou do milé sáhnou Evrópy radostí.
Hostinskou se jmou zem uvítat a líbati ústy;
skládati též vroucné za pokojnou hospodu prosby.
Sotva si odpočinou a obětnou poctu dokončí,
vůdce již obratný vypravit se na cestu pobízel.

Tehdy na přátelskou Arménovu radu Meotským
hned vyhnou kalužím a se přímo na půlnoc obrátí,
a v pustých daleké od černé rovně si bydlo
oblíbí místách, osadí se poblíž řeky velké,
co vlastním tehdáž nepsávala ještě se jménem;
než prozatím když vystavené již na břehu stály
svých příbytky lidí a proud ten strašlivo bouřil
a stěny z husta bořil, dali mu proto jméno Boristén.
Vůdce pak ustanoví jim zákon a píše na desky.
Již pole obdělaná, mastná zem a ouhory štědré
nejmnozší bohaté všady dávaly úrody hojnost:
stáda se zmohla na víc, a z rosné tučněla trávy.
Všecko se jim líbí; lepší si nežádali vlasti:
než Meotáci diví a Kiméranů hejna nemravných,
jinší též surové od černých národy zátok,
bouřiti tam začnou a na ně z nenadála dorážeť.
Již se druhé i druhé-zasekrát pokradmo vyřítí,
stádo volů, koz, ovec, i lidí k tomu ještě nevládných
zachvátí a k svým pomezím zbojníci to vlíknou.
Než stavení, osení a co sebrati více nemohli
podpálí, na šerý popel a prach všecko obrátí.
Tehdy se pospolitě vše radí a kraj ten opustiť
ustanoví, a pokojnější vyhledávati bydlo,
než za krutou hroznym divočákům sloužiti loupež.
Preč tedy odtáhnou a podálší k západu slunce
počnou cestu měřiť, posléz až pouti po dlouhé
ke slavným a čelem sahajícím v oblohu Tatrám
dostoupí, s velikou kde chutí hned pod nimi stálá
mézi Tisou a hrubým Dunajem zakládali bydla,
a v kraji tom se usídlili, nám dosaváde patřícím.
Tam, hle se již s třikrát žádostným potkali mírem;
tam jim nikdo pokoj nerušil, tam nikdo nebouřil

bezpečnost, lid aniž dobytek ni stáda neloupil.
Tam veselý, všeliké spolu vojny a rozbroje prázdný
vedli život; hojných i požívali dostatek úrod,
co vděčná vlastní dělaná zem dávala prácí.
Až po tři sta rocích zašlých nenadále se podlí
přikradnou Čudové a sedum stád hřebců a třikrát
více volů, šestkráte tolik ovčího dobytka
náhle lapí, a k svému ženou s pastýři to bydlu.
Však s takovouto ujíť a dělič se nemohli kořistí:
neb tu jeden byl muž veliký a na odvahu prudký:
krom toho též moudrý a všech na statky bohatší;
než jakovým se napřed byl někdy nazýval
jménem od otce daným, oznámiti nikdo nemůže.
Ten s mnoho údatnou a na pospěch v jedno přiběhlou
bral se po zbojnících rodinou a krutého fičícím
vůdce kopím porazil: ostatních z části rozehnal,
z části zajal větší, a zpět se stády si přivzal.
Než Čudové takové uslyševše o pohromě bratrův,
všickni se hned seberou a jdou svých pomstiti zkázu.
Jak slavný dověděl se to muž, (neb darmo nemyslel
věc že se ta přihodí, proto ve dne i v noci přikázal
ostříhať hranice) krajanům všem pospolu brojstva,
již před tím proti ukrutným jen užívali šelmám,
rychle chopit se velí a chvátati na vrahy spěšně.
Přišlo na boj. Čudové moudrou jeho dovtipu zprávou
jsou pobiti; žádný ani tak z velikého nezůstal
vojska živý, a do své nazpátky se vlasti nevrátil.
Sám sto mužů (spolut on bojoval, spolu zástupy řídil),
sám sto mužů nejsilnějších i krále samého
mocnou stal pravicí, a do noční mrákoty poslal.
Tak věčnou u svých sobě čest i památku vyzískal:
neb krajané rodní, že hrdé vítězstvo dosáhnul,

zlé sprostil škody vlast a pokoj napotomně opatřil,
šťastně že rovnal pře, s největší soudy konával
vždy spravedlností, a že slavné všecko činíval:
příslušnou by za tak hodné proukázali skutky
úctu a povděčnost, dali mu Slav jméno; a tímto
přezviskem starodávnější jeho přestalo zvání.
Rozrostlí v drahné množství z ponenáhla potomci
od jeho vnuctva pošlí, to si též přivlastnili jméno
tak vzácné a svého dle předka se nazvali Slávy;
a právem; poněvadž na ctnost i na sílu a možnost,
též na samou podobu skoro všickni mu bývali rovni.
V posled i ostatním to milé se zalíbilo jméno
všem krajanům, sami též od nich se nazývali Slávy,
i slavné oni též vykonávali skutky; a slávou
státi se hodny tako skvostného snažívali jména.
Lid velikým tu potom rozmohlý počtem i dále
postupoval a nová a prázdná místa zanímal;
jak včely, jarní když povychází slunce na býka,
z přeplněných čerstvou povyvábí přísadu oulův. —
Dříve se jen za Dunaj obrátili, kdežto po drahných
tak se kolem roztáhli časech, prostranstvo že všecko
od černé po samou adriackou zastali sláni,
a s Venedy, vlastními se tam spolu setkali bratry,
někdy co v Arménské byli vlasti nechání: a odtad
v Medii a v Paflagonii pak svá rozstřeli bydla,
až se i z těch povynesli zemí a nad Adrii přišli;
když žádného tu však dlouhým nenacházeli vojnám
konce; samý nepokoj, vždy samé jen bouřilo brojstvo,
a zlobiví čím dál tím více je tisknuli Celti,
chtíce je pod moc uvést a svého do jarma zapřáhnouť;
zpátky se zas k Tatrám a ku dávným vrátili bratrům.
Než ti zatím na druhou se tu již stranu po břehy Visly

rozšiřují; odtád k vendické zátoce od nich
takto zvané; a na ohromnou zase Volgu, ku proudům
Serby milé, od nížto potom se nazývali Serby,
též na Silin, na nehostinské prv bahna Meotská,
a znovu zas na Boristěn a černý přistali zábřeh.
Žádných tu knížat, žádných tu nemívali vůdcův
dříve, aneb králův (krom když zlá nutkala vojna
zprávce na čas vyvolit), že o světskou nedbali vládu:
neb kdyby ta hle u nich jistý byla bývala záměr,
když by slepé na podiv, jaková tato bývala v jinších
národech obvyklost, byli před sebe brávali práce:
snadno celé Evrópy dobývati říše a braňmi
pod moc a pod vlastní pouvázati mohli si panství.
Tak sílou velicí, tak počtem bývali hojní!
Než boje a všeliké hrozní nepřátelé války,
nikdy anižto do sousedních se nemísili bouřek,
lítých vražd a přeukrutných nevyváděli kouskův,
loupeže ni škaredé ni ohavných lidstva kořistí:
ráději povždy pokoj milujíce, obývali všickni
mézi sebou rovní, a obecné mívali všecky
útraty i všeliké podosáhlé prácemi zisky.
Vlastní řídil otec svornou sám jedno čeládku.
Sám rodu byl králem, sám co hlava zákony dával.
Tak pro svou k pokoji sklonnost a pro války nenávist
přes drahný času běh, ve prostřed bouřek ohavných,
pohromy a zhoubných, jakové potkávali jinší
národy loupežné, prázdní bývávali náhod,
a vždycky vlastním obytům zůstávali věrní.
Než napotom když tak velikým rozmohli se množstvím,
že všelikého bez oslabení a bez ujmy že vlastní
na strany rozličné hojnějších ještě vysílat
mohli osadníkův, když právě opouštěli jinší

národové svá sídla a z místa na místo se vlékli
sbíjeti sousedních, a celé v plen dávati říše,
až sami pak se svým hledanou vzali záhubu bojstvem:
do prázdných zase dál postoupili končin a pilnou
jich dělali prací a spustlé zvédli na rodné.
K západu tak se za hurtovnou prostírali Odru,
až za samé se Labé, za samou rozešířili Sálu.
Než ku poledni druhé zase krát pomknouce se, valný
přešli Dunaj, kde se zas do předešlých vsídlili končin,
a stálá v širokých jako dříve zakládali vlastech
od černé po samou adriackou rovni si bydla.
Přišli zatím do celé i Panónie, přišli po málu
též do vašich končin; i hrdých pak vstoupili do Vlach.
Tak tedy náramný, veliký světa zastali okres:
od Labských vlnek až za Silín, a od Adrie k Baltu.
Někdy také na břehách Belgických zdvihnuli bydla,
rovně na Armorských do samé ano Anglie vtáhli.
Též že na Rejně sedí a krojí pluhy půdu na brázdy:
všecko to vám v sousedstvu bydlícím známo je jistě.
A však drobnější všady jen zakládali obce,
tak že celý národ, veliké na množstvo osobních
rozdrobněn jsa plemen, beze vládce nade všemi býval.
Než pozatím, když se kmenové rozmohli a v hojný
zrostli počet, nejpřednější mezi nimi co vůdce
představený a malý zůstal nad svými panovník.
Však tehdáž dávnému žití byli ještě převěrní.
Jednoukrát ujaté již víc neopouštěli místo;
než s orbou, hojným všelikého dobytka chováním,
se štěpením stromoví, a milou se zanášeli hudbou.
Zpěv nikdá ani písně u nich nepřestaly zníti:
zpíváním téměř každá se konávala práce:
zpíváním veselosť i žalosť se slavívala každá.

Stavěli města zatím, potřebná našli řemesla;
a s robotou pilných ruk i hojným úrody zbytkem
rozličný obchod, rozličné vedli kupectvo,
a v kraje půlnoční i ku západu slunce ležící
z východních bohaté vždy zboží doprovázeli končin.
Než v hostinstvu jiné předčívali národy všecky.
Sotva se příchozí byl okázal a u dvora postál,
všickni co jej zahlédnuli, hned k němu chvátali s velkou
čerstvostí, a v svém uctíti ho žádali domě.
Než kdo prvý přiběhl, ten do příbytku ho vtáhnul:
a vsazeného za stůl hody přeskvostnými přivítal,
nápojem občerstvil; potravou k tomu ještě potřebnou
a sladkým k další zaopatřil pouti medovcem.
Snadnější napotom cestou a přemnoho kratší
vyprovodil ho drahou a zaváděl v místo osadní.
Než to samé, že tichý, krotký, a stále pracovný,
též bez dychtících za krví a za vojnami knížat
náš býval národ, válečným národům jinším
k bezprávím velikým a krutým dalo příčinu křivdám;
tak Čudi, tak vybraní s kaukazských výšin Aláni,
tak bludní Gotové, divokých též zástupy Hunnů
a vzteklých Avarů do jejich se vyřítily končin,
pod moc a násilné jich lehko uvázali panství.
Však tito všickni za své hodnou vzali záhubu vraždy:
an jen jména po nich a jiného nezůstalo více.
Však sami ještě žijí, a budou živi povždy se slávou,
ač po dnes hrozný vždy činí jim sousedi nátisk.

Tak Svatopluk veselým i prvotný národu původ
i starší, pokavádž jemu známé, příhody hostům
vypravoval, černá až noc v běhu přes poli ušla,
a všechněch na milé odebrat se pobízela spání.

Žalozpěv o smrti Josefa Černého.

(† 18. prosince 1834 co administr. u Karmelitánek na Hradčanech.)

Zastínil soumrak hasnoucí záři večerní,
oblohu nejdélší zastřelo roucho noci;
já u stolku seděl, potopen ve proudu myšlének
bezděčných, a nevím proč byla smutna duše:
někdo na okno klepá — holubinka to klobla zobáčkem.
Vítej mi spanilá poslice! což mi neseš?
O běda, co znamená modrých na hrdélce visících
tré tkaniček? co tají v sobě cedulka troji?
Ach obrazen tu strom truchlivý, zde hrobka, tu nápis:
„Černý“ — ach mého přítele více není!
Nábožný knězi Hospodinův, zpytovníku pokorný
děl jeho zázračných, Sokrate náš milený,
vlasti milenče vřelý, co si nás tak rychle opustil,
proč jsi mi odloučen, mé duše půlko drahá?
Ústa tvá mi jevívala, co kdy pocítilo srdce;
tys se mnou věrně strasti a slasti dělil;
a když osud mne pak oddálil, ty jsi často mi poslal
s růžovitou stužkou poslici přívětivou.
Kdož, po našem Mladoni když i ty jsi také se odebral *
z vlasti, mi žádoucí zprávy o matce podá?
Kdož o jejich nadějích, touhách, žádostech a slastech,
kdož o milých bratřích zprávu mi dá čekanou?
Ukrutné, Morano, tvé za dnů těchto je žezlo;
ledva se výroční den hoře mého vracel,
den, kdys mi Mladoně druha odňala, neklamavého
vlasti syna, věrných bratra, miláčka Čechů,

* Josef Jungmann mladší, zesnul 24. prosince 1833.

sotva se jizva krutá raněného uléčila srdce:
již lítým šípem ránu bodeš mi novou.
Proč raději střelu na škaredé odrodilce neostříš?
proč dobrých, ctnostných vraždíti sobě volíš?
Aj co mořiš moudrosti svaté zdařilého učence,
co vzácného Čechům Sokrata usmrcuješ?
Co sluhu Páně biješ, líbou an právě se chystal
na svěcený oltář klásti mu slávy oběť?
Proč jsi, nelítostná, delší nedopřála mu aspoň
lhůtu, by byl skončil dílo to posvěcené?
O lose lidstva žalosti plný, zasvitne-li hvězda
plavci milá, náhlá zastře ji bouře mrakem! —
Když takových ano více němých vedu v útrobě nářků,
něžná poslice ta křídloma zatřepetá.
Zdálo se, žeť něco více mi ještě odevzdati dlužna:
aj bílou teprvé stužku na krčku zočím;
snímám list na ni zavěsený, druha oslaveného
poznaje, líbám hned písmo a to čtu na tom:
„Nelkej, bratře milý, hoři se truchlivému neoddej,
Hospodinův mne že tak náhle posel povolal;
nechtěl Dobrotivý nemocí mi se trápiti dáti,
an neduhů těžkých dosti jsem už zakusil:
Ač jediná byla mi své otčině sloužiti žádost,
k oumyslům krátká lhůta mi dána byla:
Než čeho já tady neskončil, dokonejte to bratří
k oslavě Páně a své k prospěchu vlasti milé.
Svorní buďte! to já v odkaz vám jedno poroučím;
věrna-li láska vaše, prosbu vyplňte moji.
Zážívnou a zdravou krajanům ducha pastvu podejte:
pochvalu Vám za to vlast, odměnu Bůh v nebi dá.

Má vlasť.

Znám tu kolébku milou, kde prvé mi zavítalo jitro,
lůno, na němž medové já ssával mléko nemluvně:
znám pestré ty palouky, holec kdež druhdy u věnce
splétal jsem voňavé kvítí, nebo sedmibarevnou
pěkně motýla duhou zdobeného klopotně poháněl:
Znám vznešený ten chrám, kde mi vážný Mentora zazněl
hlas poprvé: „Jen pravdu miluj a v dobru kochej se.
Znám samotu, kdež poklidných stany rozbity umeň
podlé jasnotokých pramenů, z nichž útěchu sladkou
čerpá strast, a blahé stonavá duše léky nabírá.
Znám a vlasti drahou miluji: vždy tě krásna i slavna.
Krásna, když čela hor zorním jsou zarděny červcem,
a kdy ručí tokové jsou stříbřeni slunce paprskem,
i když lůna nyvá potoků ve zrcadla pohlíží:
Krásna, i byť by jaro spanilé zelenými koberci
postlalo luh zasetý, a palouky oblékalo kvítím,
neb kosená po lukách rozkošně zaváněla tráva,
neb zvlněné větrem se sklánělo žitko pokorné,
a zrající ovoce svoje hladké barvilo líce:
krásnatě, byť by jeseň mhodechou jí roušku podepnouc,
hebkovité tkaniny přes stráně a úvaly vlékla,
a měňavou pak ulíčila háj i štěpnice malbou;
neb labutí zima roucho její diamanty posevši
krásu pousvadlou zpupnější zastřela krásou.
Krásu neúmornou pak věnčí národu sláva.

(Nedokončeno.)

Elegie nad úmrtím císaře Františka I.

(1835.)

Již ta, které jsme se často obávali, nastala chvíle;
národy své dobrý již již opustil otec.
Národy své již opustil otec! Tak zazněla zpráva
od Podunajska; hořem zalkala země Čechův:
František usnul otec! Bleskem té zprávy velebný
hrad Svatováclavský zastonal ohromený.
Památným hradem odražený se po chrámech ozývá
hlas: Náš nábožný František usnul otec!
Obtažené smutkem soudné svědčí tribunály:
Soudce pozákonný, František usnul otec!
Černě palác oděný touží ve tichosti bolestné:
práv našich ochranči, František usnul otec!
Trůnu i vlasti stráž, si udatné vojsko naříká:
sláva a heslo naše, Františck usnul otec!
Zasvěcená uměním úpí těmi nářeky mládež:
světlo a slunce naše, František usnul otec!
Průmyslný měšťan ve své rukodílně zpomíná:
obchodu obživitel, František usnul otec!
Poklidné rolník ve chaloupce obývaje kvílí:
míru milovný ach! František usnul otec!
Po městech, dědinách, ve celého to národu srdcích
zní žalu téhož ohlas: František umřel otec!
Posvátný nehledíc na trůn, diadému ni na blesk,
poslední jemu též ustlala lůžko nemoc.
Ránu tuto mnohokrát nám ňadra probůsti hrozící
sám od nás posavad Hospodin odvracoval,
vídaje proň tolikých miliónův srdce planouti,
a s pokorou k nebesům prosby vysílati zaň.

Líbezná byla Pánu nebes lidu láska ku králi,
láska, jakou jediné dítky se k otci vinou.
Po třikráte pročež povolal smrti anděla nazpět,
když pohasínati již královu svíci se jal;
Tak že nové zase síly nabyv, své národy ještě
jedním navštívením král-otec obradoval,
sám se také potěšil, vida, jak jeho vůle si váží,
a jakovou k němu lid důvěru stále chová.
Až se zatím přidaná mu dokončila lhůta poslední;
ještě jeden rok a den k šesteru sedmiletí,
od doby té, co ujal zděděného se žezla a trůnu,
král králův tehdáž svého miláčka volal.
Tak posléz ani lék hledaný ve tvorstva celého
říši, ni oslavených výzpyty léčitelův,
péče ni tvá, choti nejlepší, Karolíno, a matko,
ačkoliv otce jsi nám snažně ošetřovala,
prosby ni lidstva vřelé odvrátiť vůli nemohly
neskonalého, věkův od věku ustavenou.
Cítě to sám loučil se svými se národy dobrý
král, tyto otcovské odkazy jim poručil:
„Do hrobu béru s sebou, ve vlasti a strasti do konce
mého žití chovanou lásku a víru vaši.
Nezrušené je také synu mému milému chovejte:
Žehnám Vás, děti mé! zdrávi a buďte blazi!
Na věčnosti za vás přede trůnem Neskonalého
já se pokorně budu modliti — buďte blazi!
Ty však, můj dědici přemilý, lidu svému buď otcem;
tak tobě lid pevnou lásku za lásku podá.“
To praviv otcovský král náš tiše v Pánu pozesnul.
Páně posel se čela sňal jemu břímě korun,
I vzav bohu vzácnou duši odnesl tam za tu výši
hvězdovitou, v jasné sídlo blahoslavených.

Již jemu tam jdou vstříc Václav, Jan, Vojtěch a Ivan,
i před trůn ho vedou neskonalého Boha.
Krásnější tam, nad zemskon, korunou neuvadlé
ctnosti se zaskvívá František ozdobený.

Ku příjezdu

Jejich cís. král. Milostí Ferdinanda I. a Marianny.

(V říjnu 1835.)

Dlouho truchlilas, moje vlasti česká,
již zarmoucené povyjasni líce;
neb se žádostná po žalosti tobě
útěcha blíží.

Ferdinand, pravý Svatováclavského
trůnu navštíví tě dědic, milého
otce syn milý, jediná kvetoucí
naděje lidstva!

Vítej ho slíčné *Otokára město!*
háj i luh i sad, *spanilá vy sídla*
Vchynského starých u trosek Prachynských
jej potěšujte!

Občanů svornou ke činům šlechetným
snažností zvesel ho *Plzeň!* — Tepelská
berlo, zjev mu, cos činila *zdravotným*
k oslavě *vřídlům!*

Umélou ty pak zdobený skvělostí
Kunžvartský hrade vznešeného přijmi
hosta, až hoviv si, podál ohlédne
otcovu koupel!

Číši stroj, *Karlův Vare*, perlopěnnou!
Ferdinand zdraví bude píti sobě
ze vřídel tvojich, a ke vlasti české
zaplane láskou

Karlovou! — A jak Čech umí železným
snoubiti břehy sklepením, ukažte
králi *Žatčané*, luhy jenž požitné
rádi kypříte!

A čím, *Teplice* spanilá, ty dříve —
pána svého rozveseliš, krajin-li
rájem, lékem vod, či rukou ochotnou
v ozdobu města?

Révoplodné pak pořičí Polabské,
Řípe posvátný, kde Čechů prvotný
vůdce otcovský milené své vlasti
půdu políbil,

kde přemyslivou orané smějí se
brázdy radlicí, mile obradujte
krále dobrého, blaho žádoucího
národu svého.

Vítězná krásou sokyně slovútných
měst! ty srdce a hlavo země české,
v rouchu růží a lilií * srdečně
krále přivítej!

Vlasti jej vítej jazykem, kterým se
Čech nelíčený Bohu vroucně modlí;
jímž jak dítě k otci, tak on se blíží
k mocnáři svému;

jímž volá: „Žehnej Tebe Ferdinande
Bůh v péčích o nás! Mari-Annu žehnej!
Stálé Vám zdraví, veselí a sláva
květ mezi námi!

Neshoda smyslů.

(1835.)

Divný rozmar lidé mají,
často na své štěstí lají,
a jinému nehodu
čítají za výhodu.

Chuďas nechtěl by nic více,
než počítat do tisíce;
bohatý chce milion:
kdo má méně, ten neb on?

* České národní barvy, bílá a červená.

Sprostý rád by byl kaprálem,
kaprál chce být jenerálem;
kdo má k svému cíli dál:
sprostý nebo pan kaprál?

Zláme-li si někdo ruku,
a žaluje na svou muku,
těší ho pan Lidomil:
„štěstí, že vaz nezlomil!“

Všecko-li shořelo komu,
rum-li zůstal jemu z domu,
říkají mu: „Štěstí měl,
že sám také neshořel!“

Všady lidé na rozcestí,
všem se kmitá jinde štěstí;
za tím různo běhají,
o sebe se strkají.

Já bych rád upřímo chodil,
druh by rád mne ze nos vodil.
Směji-li se, kamarád,
kdybych plakal, byl by rád.

Chci-li jasno déle ještě,
soused žádá sobě deště;
vůle dvou se nesrovná:
vůli všech kdo vyrovná?

Štědrovečerské poslání.

(1895.)

1.

Kdybych běhal, jak běhával ten zajíček,
neb mél křídla těch dvou kuroptviček,
každým jitrem ku Praze bych běžel, letěl,
kdež mých druhů kvete čtverolistý jetel.
Nemaje ni křídel ani běhů
ku přeletu, ku přeskoku sněhu
vysílám za sebe ty poslíčky:
zajíce a ty dvě kuroptvičky.

2.

Ondy z Prahy poslána mi kytka,
vděčen byl bych za ni rád:
Na odměnu ale ani kvítka
neušetřil u nás listopád.
V zimě u nás ani růže
ani chudobinka kvést nemůže.
Než na místě Květeny své máje
rozbíjí u nás bohyně háje.
Nuže přijmi ten Diánin vděk
a sbírej nám ještě víc kytek.

3.

Stává se mi leckdy křivda všeliká,
ale nikdá, jak ta byla, veliká.

Slyš mne, ty zástupce práva:
po vlasti buď tobě sláva! —
Ondy bez povolení
na mém osení
popásal se tento zajíček
a s ním pluk kuroptviček.
Však za škodu učiněnou dostali,
pác! na místě on i ty dvě ostaly.
Ulítlé však na mne žalují,
že je stíhati přikazuji.
Corpus delicti vinníků
tady Tobě posílám,
zastaň mne právníku!
učiň buďto sám,
nebo v radě se svou paní —
spravedlivé rozsouzení:
Mají-li být zaděláni,
neb na rošti upečeni?

Ku slavnosti korunování.

(1836.)

Ve Svata-Víta hradě zděděný na trón pozasednul *Ferdinand*, ozdobený korunou i pláštěm a žezlem Karla, milého Čechům. Dle *Něho* své krásila sídlo *Marie Anna*, zlatým napodobně ozářena vínkem. Trónu kolem pak výborná řada vlasti šlechetných stála synův; jeden obnažený Svata-Václava pěstil meč; druh jabko choval, znamení to vlády pozemské.

Plésalo panstvo i lid. *Král* i *královna* milostným
na svůj národ okem pohlédli, a plésali rovněž.
U prostřed nenadále velebná panna jeví se:
Hvězdovitý jasné čelo pannino vínek ovíjel;
od ramenou jako sníh zářící splývalo roucho;
nadzemní spanilýma pohrávala ústoma rozkoš;
božský vděk po tváři celé z oka lil se tichého.
Tré šlo za ní dívek mladších, anjelsky milostných:
Jedna Božího Syna znak, pastýřskou jeho berlu
nesla druhá, a třetí jeho věčné slávy korouhev.
Blíže ke trónu kročí nebes onna milostnice vážná;
v ráji vitý co uchystala, *králi* z olívy odevzdá,
z myrtu podá *královně* věnec, a to laskavě hlásá:
„*Šťastni panujte lidu šťastnému; Ty otcem, a matkou
buď ty jemu; blaho své v lidu svého blahosti hledejte!*
Též ty, milý Bohu národe, věrný zůstaň i králi;
dar s nebe král dobrý; lid věrný králova sláva! —“

Sotva to domluvila dcera Božské slávy: i hned se
s anjelskou čeledí k blankytné vznášela výši.
Jen slova ještě její českých se dotýkala ňáder:
„*Dar s nebe král dobrý: lid věrný králova sláva!*“ —

Zlaté rouno.

(1837.)

Za dávného, za šerého věku
v čele třicatera statných reků
bral se Jason do daleké země,
Kolchis bývalo té zemi jméno,
pověstí a bájkou oslaveno.
A co hnalo to rekovské plémě

vlasť opustit a poklidné statky,
sešlé otce a pečlivé matky?
Touha po zlatě a slávě
pudila je k té výpravě.
Po půtkách zuřivých
pomocí čar divých
uchváceno rouno zlaté,
národu cizímu vzaté,
vzácné zboží dobyto.
Po práci však hrdiné
běda, také nevinné
krve bylo prolito.
Sláva ta buď zlořečena,
kde krev bývá procezena!
Můj rek není,
kdo lid moří,
pole plení,
města boří.
Slávu znám ušlechtilejší,
lidem, Bohem žehnanější;
píseň má jen toho slaví,
kdo neboří, ale staví,
kdo lid chrání,
bídě brání,
myslí Boží
blaho množí.

S jakou rozkoší a slastí
velebím tě drahá vlasti!
Slávy, blaha tvého símě
není brané zlata břímě.

Ty v domácí půdě svaté
chováš vlastní rouno zlaté.
Z krvavé po vraždě zbroje
nevyrůstá blaho tvoje,
štěstí neomylné
květe z ruky pilné,
z důmyslu živého
a z ducha svorného.
Tvou kdo ruku pohybuje,
kdo vtip v lidu oživuje
a spojuje smysly v jednotu,
Téhož slavme ducha bystrotu.
A kde muž ten náš?
Čechu, ty se ptáš?
Ohlédni se kamkoli
po městě a okolí,
Jeho činy uhlídáš,
z činu muže hned poznáš:
v sad a háj
jako v ráj
lada pustá změněna;
přes rokle a skály,
proudy a močály
cesta pevně dlážděna.
Co zamýšlí on pěkného,
šlechetného a dobrého
zjeví, žádá, ač nekáže,
nenutí a nevelí,
vůli občanů neváže:
práci ochota dělí;
nikdo nedlí, se nezdráhá,
až i smyslem, rukou svornou

jako mocí divotvornou
vůle ve skutek se zmáhá. —
Na odiv on díla česká staví,
dílo vtipné samo sebe slaví.
O hle, co již umělá
ruka česká nedělá!
Holému kamenu,
rudě nevzácné a sprosté
dává zlata cenu.
Za pochvalou, za odměnou
pobudivou, zaslouženou
ruce chuť i vtipu roste.
Ruka ruku mocně pudí,
vtipem nový vtip se budí.
Snaž se, Čechu, zboží ploď,
by z otčiny
do ciziny
zdařenou
pílí tvou
vyváželi vůz i loď.
Tak zamýšlí muž tvé vlasti,
pokračuj ve vroucí snaze,
sobě k zisku, jemu k slasti,
po vykázané jim dráze,
a v domácí půdě svaté
najdeš vlastní rouno zlaté.

Květ té říše neuvadne,
kde král spravedlivý vládne,
kde dle vůle, smyslů jeho,
Bohem, lidem žádoucího.

ušlechtilý vladyka
cností, duchem vyniká.
Kde muž k muži
rád se druží;
kde nižádný osobec,
jedná-li se o obec. —

Blaze tobě, rodná země,
sláva tobě, české plémě!

Král tvůj dobrý spravedlivý
muži tvému Sám se diví,
říši celé o něm svědčí;
Chotek že cti hoden větší;
a hle z pokladu vyňaté
věnoval Mu rouno zlaté.

Janu Holému.

slavnému básníku slovenskému,

poslání z Čech.

(V měsíci srpnu 1840.)

Stroj se na cestu, sivá holubičko, poselkyně srdcí prostomilých! Nuže nožku podej; já připnu na hebkou pásku ti list, ty jej od Polabí poneseš za Moravské ourodné krajiny k dolinám vábného Pováží. Bedlivě tam se ptej: Kdež obývá kněz Madunický? Přívětivý k němu tobě Slovák i Slovenka okáže cestu milou. Žádoucí až pak okénko uhlédáš, kdež bydlí muž jemnocitý, důvěrně a družně

hned zavrkej; uslyšíť on tvůj hlas a laskavě tobě
naproti vyjde; přitul se potom k němu a směle proužek
blánky ukaž a čekej, až odepne ti pásku a lístek,
a družným přisvědč zavrkáním obsahu písma:
„Pozdravují Tebe, pěvče milý, bratří na Vltavě
bydlící, želají věku Tobě blahoslaveného.
Živ Tebe dlouho nebe; Ty jen oslavuj otčinu sladkou!
Ohlas my slyšeli zpěvu Tvého, i jakž na Moravě
král Svatopluk slavnou založil říš někdy Slovanskou,
a svorným spojil ouvazkem své vlády mohútné
národy pobratřené v Polabí i na Visle a Odře;
jakže Cyrill a Method jich uvedli ve víry a lásky
jednu obec, a vlast za hrobem jim okázali věčnou.
Žel, že vinou pyšného a sobělibého potomstva
říše Svatoplukovy mdlela síla i hasnula sláva!
Střída věků onen odkryla blud, s oka sloupnula kůru;
uzdravený ale zrak se kalí a na otčiny slávy
pláče rumech; raněné hořem úpí srdce bolestným.
A kdož lék položí zjitřené na ty rány a jizvy?
Kdož napraví otců blud a hřích? — Jen jednota vůle
a zrak jasnohledý! — Synu Tatry, pravlasti slovanské!
Pohlédniž na duhu: v ní splývá barva do barvy
a v jediný se celek snoubí. Tělo světla a kroj jsou
barvy, a rozprchají se; tělo mře a roucho zetlívá.
Světlo pramen nalezá ve slunci, a duch neumírá.
Mrav, kroj a roucho krajin rozličné jsou duhy barvy;
nechť se časem jimi zrak zabaví: ale národu slunce
jest jasný jeho duch, vůle spojená jeho síla,
a svorného ducha zjevení řeč jednoplemenců
jedna. Otec jediný v nebi jednotu káže i lásku;
víry Cyrillovy hvězda posud nám s oblohy září;
a hle, sjednocenou pod žezlem jednoho krále

zříme Svatoplukovu znovu říš; sama příroda poutá
nás řeči vespolné vazbou: duch lásky bratrské
nás jen ovívej, a hradnou záštitu vlast bude míti,
již ani Čud, Frank, Mongol neprolomí ani Osman. —
Než Ty přede všemi, krále Svatopluka pěvče slovútný!
Nově nalaď struny a zvučným varytem po Lumíru
nám oslavuj reky vlasti ve souhlasu s podvyšehradským
pěvcem — a pohneš námi, Vyšehradem a všemi vlastmi.“

Nápisy.

Česká Aeneida.

(1837.)

Ptáš se, milý příteli,
brzy vyjde-li
česká Aeneida?
Bída mi s ní, bída!
Ondy okřiknul mne kritikus,
plamenný romantikus:
„U nás Pavel ani Peter
nechce čísti hexameter.“
Vidíš, milý brachu,
ku věčnému prachu
romantika odsoudila
českého Virgila.
Což pak tedy udělám?
Do překladu papíru se dám;
Zpěvy, verše počítám,
na holé se archy podívám —
a to dost
pro radost!

Panu N. V.

Že jste vzali hánce Čechů na vidličky,
díky vzdejte Vám tyto dvě kuroptvičky,
a ten český spolu žádá zajíček,
byste ježkům, jenž ho z hnízda vypíchali,
ve své gramatice za odplatu dali
ještě tucet ostrých vidliček.

Učená nemoc.

(1837.)

Pana K... již více není;
umřel prý na „čuvní ochrlení!?“
Nemoc učená pohříchu!
Není mi do smíchu;
říká se: „Čím kdo zachází,
tím i schází.“
O nohu-li kdes ve verši přijdu,
kdo ví, zdráv-li z toho vyjdu?
I vy páni, jenž jezdíte na Pegasu
a lítáte s Vyšehradu na Šemíku,
pozor, ať na bujarém koníku
nezlomíte vazů!
Či vás, milí braši,
ta smrť více straší,
o níž oumrtný list vypravuje,
že člověku čuvy ochrluje?

Oběť.

Pněj zde na tom suku lípy svaté, lyro, a strunami vždy
zachvívej, kdykoliv dotkne se větru tě dech.
Ozvi se líbě synům sladké mé otčině věrným:
vlasti pak odcizeným: „Kajte se!“ zvuč do duší!

Roznícení.

Ondy z chýžky poklidného lůna
vyšel básník za večera.
Z myšlének se povybera,
že je na prostoře, znamená.
Náhle věž a mhla a Luna
vyloudí mu slova plamenná.
„Hle vysoko nad věží
proniká mhou měsíček —
jako puntíček
nad stojatým i.“

Lakomcova samomluva.

(1824)

Draha křesťanská je smrť,
drahy hrana, hrob i pokropení,
drahy zpěvy při průvodu! —
Mnohem dražší ale obživení! —
Vyvolím si menší škodu:
vymořím se jako chrt,
na poušti hrob vykopám
a veň zahrabám se sám.

Měď do zástavy.

(1824.)

Nemá stříbra, nemá cínu
do zástavy Bumbálek.
Veliký by jemu vděk
věřitel teď udělal,
kdyby také půjčoval
na nosovou měděninu.

Domluva a výmluva.

Ondy mi kdos domlouval:
Nech těch tretek, veršů, rýmů;
nejsi více mlad!

Já se dvorně vymlouval:
„Dovol mi nevinných šprýmů:
v kole druhů zasměji se rád.
Ovšem cítím sám, že stárnu:
ale při verších omladnu.
Dovol mi ty hříčky milé;
všemu vykázána chvíle,
neděli i robotě,
utěše i tampotě.

Šepty z hrobů.

1.

Co ti dala země, tělo mroucí
v rychlém čase
nazpět béře zase.

Duše jenom nehynoucí
na nebi se rodí,
a do vlasti své se vrací,
kamž ji anděl doprovodí.

2.

Nekvil otče, nekvil máti,
nekvil choti po manželi,
po rodičích nekvil dítě;
koho srdce tvé zde želí,
toho na novém úsvitě
nebe tobě zas navrátí.
Slyš nebeské palmy vání:
nade hvězdami shledání!

3.

Putující stůj,
pouť svou rozvažuj.
I nám světa svítívala svíce,
leta naše uplynula,
boží vůle pokynula,
a my smrti nespatříme více.
Všecko mine; skutek pravé ctnosti
zachová však cestu na věčnosti.

4.

Člověče, nechtěj se smrti báti!
neb jest brána do nebeské vlasti;
tam ustane zármutek tvůj lkáti,
tam okusíš rajské, věčné slasti.

Tam žádoucí dojdeš blaženosti:
jsi-li věrný bohu, věrný ctnosti.

5.

Vzkřišeni.

Světlo na šeré života pouti!
Tebou těší se, kdo zde se rmoutí.
tělo dřímá v temném hrobě,
ale v oné smrti době,
až se andělů okáže pluk
a z oblohy zazní trouby zvuk;
smrt přestane vlásti,
hříšník jen se bude třásti
boje se odsouzení.
Rouchem nesmrtelným odění
spravedliví budou blažení.

V Boží Vodě.

Na studni.

Odtud plyne pramen živý,
pověst o něm hlásá divy.
Všemohoucí s nebe Bůh
požehnání své naň vylil,
by lid občerstvoval, sílil,
a hojíval zlý neduh.
Proto od darů všech původa
sluje dávno již: Boží Voda.

Sestupuj, anděli Boží
s modrojasné nebes výše!
Chraň vody to svaté zboží,
ať nám z proudů síla dýše!

Na lázně.

Kde ani bylin léčivá šťáva,
ani drahocenná mast,
lékařů vtip ani sláva
nezmaří neduhů strast:
tam jen matka naše země
strojí léky pro své plémě.
V lůně tmavém věčné noci
divné chystá léků moci.
Onde ohněm kovy škvaří,
a hojící vláhu vaří:
jinde vody chladné žíly
solí nebo rudou sílí.
Onde studně, jinde var
poskytuje zdraví v dar.
I v těch lázních voda plyne,
z níž se posila i zdraví line.

Na čtyrkmenný javor.

Pod tím věkovitým javorem
statní sedávali naši předkové;
zde se pospolitě těšívali
důvěrným a čestným hovorem.
Bratří, pamatujme, že jsme Čechové!
Žíme věrní ctnosti, vlasti, králi!

Na glorietku.

Čtvero sloupů střechu tu podpírá:
nad ní nesmírné se rozprostírá
nebes klenutí.

Duše má, ve svatém žasnutí
klaň a koř se T o m u,
jenžto, jako hlavy hor,
  drží mocí svou
  oblohu nepohnutou,
cestu vykazuje hromu,
láskou obživuje každý tvor.

U sedadla.

Líbý chládek houští stele,
sedadlo zve k odpočinutí:
v takém utěšeném okamžiku
uží vábného pokynutí,
máš-li po boku přítele,
kterému dlí srdce na jazyku.

Vyhlídka.

Pohleď, krajane, na tyto roviny,
na ta pole, luka, dědiny,
na háje i sady,
na hory a hrady,
na stavby a silnice!
Ze pohledu rozkoše plného
obvesel se oka zřítelnice!
Ústa zvolejte ze srdce pohnutého:
„Slavná, bohatá i spanilá
tys, o vlasti, matko má!“

U většího můstku.

Aby přes tu rokli nezkouseli
páni Horimírův skok,
ten jsme můstek vystavěli.
A však, páni, pozorujte.
po všech cestách naměřujte
upřímý a pevný krok.

Na břizu.

Já jsem pěknorostlá bříza;
žíly mé probíhá jará míza.
Škodný synu země,
var ode mě!

Před menším můstkem.

Svému svědomí kdo selhal,
neb milenku věrnou přelhal,
ten nevěrný host
nechoď přes ten most!
Dvounohá tady se propadne lež!
Obrať se, anebo po rokli běž!

Za nim.

Běda lháři!
Podvod nikdy se nepodaří.
Kdo po cestě křivé kráčí,
na toho se nebe mračí;

sotvá okem jen zamrkne,
padna nohu si podvrkne.

Na kaštan.

Nejsem štěp ale strom planý;
na šupině nosím ostré hrany
a pod ní ovoce jalové,
ano často duše má
bývá prachnivá.
Prosím za odpuštění,
nesvobodný já jsem tvor:
ty však lidské stvoření,
povahy kaštanové
nevyber si za svůj vzor.

V habři.

Z jara nežli den zasvítá,
v habrovém tom houští
slavičí tě zpěv uvítá.
Kdo po světa bloudiv poušti
sem jsi zašel zarmoucen,
pomni: I slavíček někdy běduje,
ale opět se zaraduje.
I ty doufej
a nezoufej,
a odejdi odtud potěšen.

Plané růže.

(1824—1844.)

Fr. Lad. Čelakovskému.

Růže plané ti podávám: přijmi je Růže stolisté
pěstiteli; přijmi, štěp a ošlechti je sám!

Plané růže.

Máme jenom prosté, prchavé květy a spoře vůně:
darmo břidkého však nenosíme trní;
strážci mezí a plotů pícháme svévoli bujnou,
kdež setbám a sadům ke škodě proskakuje.

Poesie.

V říši duchů se rodí vida bez těla, tváře i barvy:
tvář, tělo, barvu teprv jí poesie tvoří.

Báseň.

Báseň všecko není, co psáno je veršem a rýmem
duše její vida jest, tílko slov odměření.

Verš.

V odměrném sám hýbe uchem verš poskakování,
taktem se spravují hudba, tanec, zpěv i řeč.

Rým.

Víš, co je od kolmé stěny odražený hlasu tvého
Zvuk? Hle, i rým věrná tvé je odrážka vidy.

Rým nerým.

Rýmuji rým s rýmem, ač věc se nerýmuje každá
s rýmovanou vždy věcí: rým tam a předce nerým.
I v životě vše nesouhlasuje: blaze jestli na konci
nesvorné zvuky se v souhlasy proměňují!

Řečník a básník.

Řečník duch, básník duše jest; řídíť rozumem vždy
vůli onen; básník ráději hýbe citem.

Rozum v básnich.

„Chladný vládne rozum v jeho básních!“ Sok tě posoudil,
příteli; než v sokových rozumu jiskra není.

Rozum a cit.

1.

Kristalové je světlo rozum; city — barvy rozličné;
od hran kristalových barvy se rozvažují.
Slepě citům se neoddávej, básníku mladistvý;
básněm bez rozumu světla paprsky chybí.

2.

Jen nehrdej mudráčku citem; jako teplo sluneční
zahřívej tebe cit; bez citu mrzne rozum.

3.

Moudře city hlídej, jako hlídáš plápoly ohně;
neskrocená vášeň zhoubami ohně hrozí.

Ňuma mudrc.

„Málo mluví moudrý, mnoho blázen“, Ňuma povídá.
Tys nejmoudřejší, Ňumo; ty nic nemluvíš.

Výmluvnosť.

Blah, koho výmluvnosť má chrání, Váňa chlubí se.
Možno; i hus štěbetot osvobodil Kapitól.

Zástava.

Stříbra nemá Bumbal ani více do zástavy cínu;
žel, na měděnný nos žid nezapůjčuje nic.

Recensentům „Sněmů Zvířat.“

Kukli cizího nosím prý jmena, pravíte vy páni.
Mýlka to; křestný list má v čele knížka nese.
Či snad pan kritikus ani názvů kněh nedočítá?
soudce novokrojný: „Sněm“ „Rada“ jedno není.

Sokovi na dorozuměnou.

Tys mě vinil, že proti snaživým věku bojuji cílům,
největší za jaké krev lili rádi muži.
Znám cíle věku, tvých neznám: Ctnosť. Pravda mi cílem.
Za ně, za víru a vlast krev muži líti sluší.
Osvícencem sám se zoveš a nedáš se pomásti
prý ni Slavíkem, Opem, ni Lvem aniž Pěnicí.
Líbě Slavík pěje mi; Opičím smávám se posuňkům:
velkoduché Lvy ctím, ni Pěnicí nehrzím.
Člověk mi člověkem, neměním ho na anděla — ďábla.
I střehu lid, by zvěř jej nepřemohla němá.
Ty vždy nyješ a lkáš a želem své srdce rozrýváš,
i křeče sobě lžeš: proč? to si nám zatajil.
Já veselou rád vídám tvář; vtipnými pohrávám
rád slovy: žert ale můj zlosti jedem neraní.
Zpupným jen proti lidstva vrahům hněvy a střely pouštím;
do zkaženého jenom lijí žaludku peluň.
Ty všednost jen a návyku jarmo, krom sebe patříš;
mně porušenci drzí, tobě se lid nechutí.
Ty putuješ na Sever; kouzelná harfa tě vábí;
Za zvuk ten jediný vše vnady vlasti by dals.
Tam tebe rozhřívá led, pod nebem otčiny mrzneš.
Sám sebe věčně moříš, tvůj se tělem hyne duch.
Dráhu hledáš ztracenou; ta mizí ti na západě slunce.
Mámí slunce tě, v blud tebe Luna vodí.
Všecko vrháš do propasti, zapíráš náději spasnou:
zoufalců věčnou tím-li žalost ukrotíš?
Nad noční já světla slavím denní toto slunce;
slunce lidem svítí a hřeje též a živí. —
Dej mi ruku, krajane, světýlkem svést se nedávej;
toť poutníka vodí do tmy čirých kalužin.

Netkni se víc těch zádumčivých strun harfy severní:
tím co Lumír varitem břinkni a vlasť oslavuj!

Mudrákovi.

Kolotavým se točíš vírem, mudráku drzostný,
sám zova se zde bohem, když tělo ještě žije.
Aj hmotné tělo jest tedy bůh? ducha svého zabíjíš?
Více-li pára a dech? kromě duše vše živo?
Ej tělu svému co modle se klaň: Boha tvůrce upírej!
Upři si vůli, rozum; otroči vášni divé!
Náhoda vládni tebou; sprosťákovi směj se, že moudrosť
uznati nechce tvou; blaž tebe pověra tvá!
Až pak osud nehodou tě zasáhne, potom, hrdopýšku,
znič božství své: než zoufaje sobě se směj!

Kandidatovi.

„Příteli, mám to; mně již nechybí!“ Radobyl si zavýskal.
Brašku milý! ve cizí náději hráchu nevař!

Výstraha.

Peklo varuj se; umřel nepokojný Nesvora soused!
Jestli si dřív rozepří nemělo, míti budeš.

Náhrobek.

Pan Samomil zde leží; uvidí-li vyrůstati trávu
na hrobu svém, podruhé umře na žloutenici.

Sůl a pepř.

Sůl s pepřem krmy nám koření; sůl a trochu pepře
též besedám chuti dá, čas-li a místo hoví.

Včasná pracovitosť.

Pracovitý je Dluhoš: vypité včera pívko vaří dnes,
předvčírem snědený chléb bude zítra peci.

Vděky.

Zisk tvůj, Ottakare, prospěl že cizému ne tvému
národu; tvůj na tě lká, šašky cizý z Tebe má.

Recensentům „Planých Růží.“

Páni, prosím, na své položíte-li vážky ty listy,
vůli a obmysly mé, ne svoje vložte na ně!

Janu rytíři de Carro,

slavicímu padesátiletou památku svého povýšení za doktora v lékařství ve Varech Karlových 24. června 1843.

Jene de Carro, dovol, nesu Tobě ty řádky, pohlédni
vlídně na ně; ctitel Tvůj ti je obětuje.
V létopisech lékoznalců v Edimburku se leskne
jméno Tvé; vtipu tam Tvého i květ vypučel.
Od moru neštovičího učil jsi chrániti děcko,
štípě kravám ujatou látku mladým ramenům.
Očkovaná Evropa i Asie díky Ti hlásá;
příbuzným Tě duchem věk zove J e n n e r o v ý m.
Půl sta roků, kmete důstojný, t ě l neduhy léčíš:
Jen též ještě chorým léky vynajdi d u c h ů m.
Z á p a d uléč od nevhodné té zášti a hrůzy,
již ho bezouhonné jméno posedlo: S l o v a n.
Zimnici tu škaredou a večerní můry zaháněj
Aeskulápovskou pohroze jim palicí!
Pyšným povětrná komu mozkem zachvěje pára,
Karlovými mu zlou párami páru vypuď!
Jméno Tvé pak a čest vystoupí k výši nebeské;
na hvězdách podají palmu Ti lékařové.

Salve de Carro, placidoque hos inspice vultu
versiculos, cultor quos vovet ecce Tuus.
Splendet Edimburgae fastis Asclepiadaeis
inscriptum nomen ingeniumque Tuum.
Peste natos servare docebas variolosa,
vaccina pingens brachia materie.
Vaccinata Europa Asiaque equinata Te dicit
affinem genio Jenneri Brittanici.
Quinquaginta annos aegrorum corpora servas:
mentibus ast similem invalidis fer opem!
Indigno libera Occasum horrore odioque,
quo spernit nomen innocuum Slavicum.
Pelle misanthropicam febrim, phantasmata pelle
noctis, vibrato aut Asclepidum baculo,
aut diris nocuas cerebris expelle vapores
thermarum Caroli fontibus heu calidis!
Tunc Tua laas nomenque Tuum pertinget ad astra,
Tunc medicos vinces coelicolas meritis.

Homerovy Iliady kniha I.

Překlad metrický.

O hněvu záhubivém Pelejovského Achilla
pěj bohyně, co tisícero působil úhon Achajským,
a mnoho velmi duší statných odeslal do propasti
pekla hrdin, těla rozmetaná ponechávaje k pastvě
psům a dravému ptactvu. Boží tak dála se vůle;
od té chvíle, co prvníkrát se ve vádě rozloučil
Atreovec, vznešený lidu král s bohatýrem Achillem.
Než ký Bůh popudil jich k této rozepři a vádě?
Létin a Zevsův syn: onť rozhorliv se na krále,
hlízu na vojsko vypustil zlou; i vymíralo lidstvo,
protože Atreovec těžkým kněze Chrysa urouhal
pohaněním, přišlého k Achajským spěšně korábům,
by dceru vysvobodil; i přinášel výplatu hojnou,
maje svatý vínek dalekostřelného Apolla,
a v ruce berlu zlatou; i požádal všechněch Achajských,
Atrejovců zvlaště obou, lidu vévod a správců:
„Atrejovci druzí i vy kovooděnci Achajští,
dejtež vám bohové, na nebi svá sídla mající,
Priamovo v moc město, blahý též v otčinu návrat!
Než dceru mou mi vydejte drahou, cenu přijměte směnnou.
Bojte se Jovo-syna, dalekostřelného Apolla!“
I hned všickni jiní se přimlouvali snažně Achajští,
kněz aby byl poctěn, a přijat skvostný za ni výkup.
Než Agamemnonu Atrejovci to nebylo líbo:
a zle propustil jej, přidada slova vyhrožující:
„Ať tebe, starče, u vyhlubených nestihnu korábů,
jestliby prodléval's tu aneb se zpátky navrátil!
Nic pak tobě boží neprospěje berla ni vínek.

Homerovy Iliady kniha I.

Překlad prostonárodní.

Zazpívám o hněvu Achillovu,
jaké strasti způsobil Achajským,
a koliko duší hrdin statných
v peklo sprovodil a těla metal
ku kořisti psům a dravým ptákům,
od té doby, co se s ním pohádal
lidu král Atrevec Agamemnon.
A kdo popudil jich k té rozepři?
Zevsův syn a Lédin, králi hněviv,
hubivý mor na vojsko vypustil,
že pohrdal on Chrysenským knězem,
jenž byl přišel k Achajským korábům,
slušnou výplatu za dceru nesa,
maje vínek svatý s berlou zlatou;
i prosil pak všechněch Achajanů,
a zvlášť obou vojevod Atrevců:
„Atrevci i druzí vy Achajští,
Bozi dejtež vám dobýti města
a se navrátiti šťastně domů!
Než za výplatu mi vraťte dceru;
pro Bůh Apollon vás o ni žádám!“
Všickni se přimlouvali Achajští,
kněze aby ctil a přijal dary:
Agamemnonu se nelíbilo;
nechtě a s výhrůžkou jej propustil:
Zastihnu-li v přístavu tě, starče,
prodlíš-li, anebo zpět se vrátíš:
neprospěje tobě berla s vínkem;

Tvou dceru já nevydám, starobou dokaváde nesejde;
na dvoře mém, a to v Argosu, od své vzdálena vlasti
plátno tkáti, a mé se mnou bude sdíleti lůže.
Již ale kliď se, nedráždi mne, chceš-li zdráv odejíti!“
Tak domluvil. Kmet užáslý příkazu hned uposlechnul.
Když mlče pak se břehem moře rozječeného ubíral,
a opodále zašel, soukromně a vroucně se modlil
k Fejbu Apollovi králi, rozenci Latóny milostné:
„Slyš mne, Stříbrnolučníku, zástupce ty Chrysy,
posvátné též Killy a Teneda vládce mohutný,
Sminthevane, tvůj jestli milý jsem chrám kdy ti věnčil,
jestliže jsem spaloval veletučných z kůzlat a junců
tobě ku obětí kýt, vyplniž mou prosbu a žádost:
Pomsti slzí těch mých na Danajských střelami svými!“
Modle se takto pravil. Vyslyšel jej Fojbos Apollon.
Rozhorlen v mysli stoupil z vysokého Olympu,
svůj nesa luk na plecích, též toul od obou stran uzamklý.
Od ramenou boha rozhněvaného zadrnčely šípy
za kročejem každým; kráčel jako mrákota noční.
I posadiv se podále lodí střelu náhle vymrštil.
Stříbrnoleský luk strašným se třeskotem ozval.
Dřív jen mezky a rychlé chrty potíraje kácel,
později však i na lid smrtonosné šípy vypouštěl,
často, a pak napořáde se mrtvým pálili ohně.
Devět dní ta střelba boží vše vraždila vojsko:
v den tu desátý do sněmu lid shromaždil Achilles,
(což mu do srdce bělostnoruká sama vnuknula Héra,
žel bylo jí Danajů, napořád je mříti vidoucí).
Jak mile v jedno se sešli, a pohromadě byli vespol,
povstav rychlonohý se prohlásil u prostřed Achilles:
„Atrejovče, tuším že se nazpět teď poplavíme
pracně domů, pokavadž tady jen smrti ujdeme hrozné.

nevydám ti dceř do smrti její;
v Argosu mi bude tkáti plátno,
a děliti se mnou doma lůže.
Nedráždi mne! zdráv-lis, kliď se odtud!“
Hrozbou poděšen poslechnul starec;
mlče břehem mořským se ubíral,
a zacházeje se vroucně modlil
k synu Latoninu Apollonu:
„Slyš mě, jasný ty ochránče Chrysy,
vládce na Kille a na Tenedě!
Jestli kdy jsem chrám tvůj ověncoval,
a kdy pálil tučných koz a býčků,
Tobě ke cti; vykonej, co žádám:
pomsti slzí mých na Danaovských!“
Prosbu jeho slyšel bůh Apollon;
v mysli rozpálen sestoupil s nebe! —
Na ramenon toul, luk v ruce, —
šípy drnčely za každým krokem;
kráčel jako mrákota půlnoční.
Sedna blíže lodí střelu mrštil;
strašným zvukem stříbrný luk třesknul.
Dříve mezky potíral a láji,
morní pak na lidi pouštěl šípy;
stále pálaly požáry mrtvých.
Devět dní šly střely boží na lid:
desátého svolal sněm Achilles,
(jak mu vnuknula do srdce Here,
slitovavši se nad lidem mroucím).
A když byli všickni pohromadě,
povstav hned k nim promluvil Achilles:
„Atrevče, zpět vrátíme se, tuším,
domů, znikneme-li smrti tehdáž;

Neb nehubí jen válka, i hlíza moří zde Achajských.
Než poptejme se buď nějakého kněze či věštce,
neb snů vykladače (však sen též od Jova bývá),
ježto by nám vyjevil, proč tak rozezlil se Apollon.
Zdažli pro nesplněný slib, aneb pro stokusožertvu.
A zdali, až vykonáme-li zápalu jehňat a kůzlat
výborných, od nás on mor ten obrátiti ráčí?“

Skončiv tak posadil se na místo; po něm ale povstal
Kalchas Testorovič, nejpřednější z ptakopravců,
jenž poznával přítomné, minulé i budoucí,
a spravoval až pod samu Troju koráby Achajské
věštným svým uměním, jež dal jemu Fojbos Apollon.
Tehdáž moudře také k nim na sněmu tom se prohlásil:

„Zevsu milý ty mi kážeš Achille, abych pověděl vám,
proč se král dalekostřelný rozhorlil Apollon?
Já ti povím: ty ale mne ubezpečiv a přísahej mi,
že slovem i pravicí náchylně se zastaneš o mne.
Předzvídám, že pohorším muže, který nade všecky
Argejské vyniká, a kterého bojí se Achajští.
Neb král mocnější když na sprostého zanevře,
byťby na den tajnou zakrýval v útrobě hořkost,
předce ji dále ve srdci chová, a naposledy ještě
pomsta vypukne jeho: rci mi tehdy, budeš-li mě chránit?“

Rychlonohý na jeho slovo odpověděl pak Achilles:
„Mnou buď ubezpečen, a kterakou víš věštbu, vyjev nám.
Přísambůh, mil Zevsu Apollo, kterému ty sloužíš,
Kalchase, a Danajům jeho výroky řádně vykládáš,
nikdo, dokud budu živ a vidím to světlo nebeské,
nikdo nedotkne rukou se tě násilnou zde u loďstva
sjednocených Danajů, a mníš-li, ni sám Agamemnon,
jenž nejmocnějším se pokládá býti ve vojště.“

Srdce si tehdy dodal věštec, a to slavně ohlásil:

válka nás i morní hlíza hubí.
Než potazme se s nějakým věštcem,
knězem anebo snů vykladačem.
Ať nám dí, proč Apollon se hněvá,
zdali pro nevykonanou žertvu?
Aneb ochrání nás od záhuby
dým obětovaných koz a jehňat?
Po něm povstal Kalchas Testorovič
ptakopravec výborný; znalť věcí
minulých, přítomných i budoucích,
a svým uměním pod samu Troju
spravoval koráby Achajanů;
i tehdáž se moudře k nim prohlásil:
„Chceš, milý Achille, abych zjevil,
proč Apollon bůh se na nás hněvá?
Povím tobě: ale slib mi dříve
že mne zastaneš slovem i skutkem;
předzvídámť, že snad pohoršim muže,
který vrchní má nad vámi vládu.
Mocnější jest král nad poddaného;
i kdyby potlačil přes den záští,
v srdci chová hněv, až pak se pomstí.
Pověz tedy, chceš-li se mne zastat?
Rychle odpověděl mu Achilles:
„Bezpečen, co mnedle víš, nám zvěstuj.
Přísámbůh, jejž Kalchante sám vzýváš,
a při jeho žertvě věštby konáš,
dokavad živ na tuto zemi patřím,
nikdo na tebe nevztáhne ruku,
ani sám, jejž myslíš, Agamemnon,
ačkolivť u vojště nejmocnější.“
Srdnatě pak odpověděl věštec:

„Ne pro slib zrušený, aniže pro stokusožertvu
Bůh se hněvá, ale pro kněze, jejž pohaněl Agamemnon,
nechtěje za cenu výměnnou mu propustiti dcerku;
a proto nám děje žel dalekostřelec a zděje více.
Dřív i neodvrátí od nás morovou tuto ránu,
lečby tu otci milou děvu bodrookou mu navrátil
bez ceny výměnné a do Chrysy stokusožertvu
poslal; tehdáž ukrocený snad bůh se udobří.“

Skončiv tak posadil se na místo: po něm ale povstal
hrdina Atreovec, širokovládný Agamemnon
s tváří zamračenou; hněvivému se rozlila černá
žluč po žilách, a plápolavým oči jiskřily ohněm.
Zlostně na Kalchasa pohlednuv jemu dříve domlouval:

„Zvěste lichý, tys nikdy mi nevěštil co milého,
tobě libo, vždy jenom věci ohlašovat mi protivné;
ni slova příjemného neděl's mi, a ještě neříkáš.
Teď se dokonce prohlašuješ u prostřed Achajských,
že proto jen tu na nás dalekostřelec úhonu seslal,
že prý já za Chryseovu dceru výměnu nechtěl
vzíti přeskvostnou! Ovšem bych rád si ji žádal
míti doma, ba ji výše cením, než choť Klytemnestru,
již jsem pannu pojal; i nemá ona půvabu méně,
v zrůstu těla spanilém, ani ve vtipu, aniže v díle:
než i takou ji vydám nazpět, je-li více to radno.
Chcit raději, aby lid byl zdráv, a pro mne netrpěl.
Hned ale náhradu mi připravte jinou, nebyloť by
slušno, abych sám z Argejských zbaven odměny zůstal.
Všickni vidíte, jinam že podíl dobytý mi uchází.“

Rychlonohý bohatýr na to odpověděl mu Achilles:
„Slávohrdý Atrevče, ale z všech nejlakomější,
ký pak tobě dadí velikomyslní dar Achajští?
Zdaž-li my víme, kdež uložen jest poklad obecní?

„Pro žertvu se nehněvá Apollon;
ale pro kněze, jímž král pohrdnul,
nechtě dceř mu za výplatu dáti;
proto bije bůh a zbije více,
a dřív těžkou ruku nepolehčí,
leč by darmo vydal dívku otci
a do Chrysy svatou žertvu poslal
a tím ukrotil hněv Apollonův.“

To prohlásiv posadil se opět.
Zamračen se zdvihl Agamemnon.
Černou žlučí kypěla mu ňádra;
lesklým ohněm jiskřily se oči.
Škaredě se ozval na Kalchanta:

„Zvěste lichý, tobě se jen líbí,
vše zlé předpovídati mi vždycky;
dobréhos mi nikdy nezvěstoval,
nyní poznovu Danajské bančíš,
že jen proto nás Apollon trápí,
že jsem nechtěl vydati Chrysenskou;
ovšem rád bych vzal ji sobě domů,
neb ji nad choť Klytemnestru vážím;
přemahá ji vzrůstem spanilejším,
krásou, vtipem, díla spůsobností:
ale budiž! vydám ji; takť lépe;
spásu chci, ne zahynutí lidu.
Než vyberte odměnu mi jinou;
neslušíť, bych mezi Argejskými
jediný sám kořisti byl zbaven.“

I hned odpověděl mu Achilles:
„Slavný a však lakomý Atrevče,
jak a co ti dají Achajané?
Nevíme, kam uložil se poklad;

Neb', cokoliv ze měst nakořistěno, rozdělili jsme.
Lid pak aby své díly vracel, nezdá se mi slušno.
Teď ale dívku propusť Bohu na smír: a však Achajští
troj- i čtvernásob nahradíme ji tobě, jen až nám
Zevs pevnohražené dá město Troju dobýti."

Na slovo to jemu odpověděl zase král Agamemnon:
„Tou mne řečí nikoliv, dobrý bohatýre Achille,
neoklamáš, sebe chytřejší buď; nepřemluvíš mne.
Či chceš, abys podržel sám svůj díl, a mne na prázdno
tak sednouti necháš? a velíš, bych dívku propustil?
Náhradu-liž velikomyslní podají mi Achajští
zárovné ceny, vděk mi přijde, a uspokojím se;
však nedají-li hned, já sám něco sobě oblíbím,
přijda tvůj nebo díl Ajaxův, neb Odysějův
vezmu a odvedu; ať se pohorší, kamkoli přijdu,
a však o tak mrzutou nám věc poradíme se jindy.
Vzhůru nyní černou loď vztáhněme na vody pusté,
a zkušenými opatřme ji veslaři; stokusožertvu
složme do ní; spanilotvárnou Chryseovku vypravme
též na ni, i z knížat někoho průvodce vyvolme,
Ajasa, Idomenéva aneb bohatýra Odyssa,
anebo Pelejovče ty sám, všech nejděsivější,
posvátnou obětí nám Dalekohledce udobříš!"

Rychlonohý šikmo hledě odpověděl mu Achilles:
„Člověče ze studu vyvlečený, jen zisku hledící,
kdož by ochotně chtěl tě poslouchati déle z Achajských,
ten se na cestu vydej, a s muži se mužně potýkej!
Proč jsem já posavad bojoval s Trojskými oděnci
a k čemu sem se vydal? ti proti mně ničím křivi nejsou!
Nikdy posud mi koní ani krav neodehnali z pastvy;
nikdy mi z ourodné, z lidobojné Ftije požitků
polních nesplenili; mezi námi leží mnoho velmi

z měst kořisti jsou již rozděleny;
nesluší, by lid svůj podíl vracel.
Teď jen bohu na smír dívku vydej.
Trojnásob ji tobě nahradíme.
Hražené až dobudeme Troji.“

Na to odvece král Agamemnon:
„Neošálíš mne, dobrý Achille
ani nesklameš a nepřemluvíš.
Darmo díl svůj zachovati žádáš
a mi kážeš vydati svůj vlastní.
Dají-li mi náhradu Achajští
dostatečnou, stejné ceny; dám ji:
nedají-li, přijdu pro tvůj podíl,
neb Ajaxův a Odyssův vezmu,
ať se pohněvá, ke komu přijdu.
Než o to se jindy poradíme,
zatím na moře vypravme lodi,
a veslařů zkušených obeřme,
vložme do ní s obětí Chrysenskou,
jeden ze knížat buď správce lodí,
Ajax, Idomenev neb Odyssev,
anebo ty sám, Pelevče strašný,
obětí nám ukroť Apollona.

Škaredě mu odtušil Achilles;
„Hoj člověče nestoudně lakotný!
Kdož mnedle z Achajských tobě k vůli
s odpůrci se v boji bíti bude?
Nepřišel jsem za příčinou vlastní;
Trojané mi ničímž nejsou křivi;
nezajímali mi krav ni koňů;
ve Ftii mi žatvy neplenili:
neboť mnoho leží mezi námi

hor dalekostinných, i dělí nás moře ječící.
K útěše tvé jediné za tebou jsme my, nestydo, táhli.
Hanbu Menelaovou abychom tady pomstili i tvou
na Trojanech! Toho ty však nedbaje sobě neváží,
nýbrž i vyhrožuješ, že podíl můj sám mi odejmeš,
jejž jsem pracně dobyl, a jakým dařili mne Achajští.
Já sice nikdy nemám rovnou tobě odměnu, i když
Troji bychom dobyli, hrazeného města, Achajští.
Ačkoli nejtužší úkol té valky mozolné
mé ruce vydržují, k dělení ale přijde-li někdy,
ty vždy podíl míváš větší; já pak bojováním
ztýrán, uspokojen málem se vracuji k loďstvu.
Do Ftije tehdy odejdu nyní; i zdá se mi lépe
jíti domů na lodích baňatých, než abys mne tu ještě
nectu dělal! I tuším mnoho ty zde slávy nezískáš.“

Tehdy mu odpověděl vznešený lidu král Agamemnon:
„Táhni si, kamkoli tobě se líbí; já, abys ostal,
nechci se doprošovat tebe; vytrvají tady se mnou,
kdož mi příznivi jsou (obzvlášť ale Zevs mi poradný).
Tys můj nepřítel z bohoživných těch tady králův,
neb miluješ napořád jen vády a bitvy a půtky.
Jestlis udatnější, bohové to ti ráčili dáti.
Vrať se domů se svými koráby i soudruhy svými;
Myrmidonům přikazuj; tady pro mne se déle nemeškej,
nedbám na tvůj hněv; anobrž pohrozím ti tu ještě:
ještě mi odnímá Chryseovku Fojbos Apollon,
já odvézti ji dám na lodi vlastní po komonstvu
svém, za ni pak Bryzanku ti odvezu spanilolící,
věz, tvůj ze stanu tvého ti vezmu podíl, aby poznal,
oč já jsem tebe mocnější, i varuj se jiný pak
říkati, žeť mi roveň, a stejně se měřiti se mnou.“

Tak vece: Pélejovce bolest rozpálila lítá:

hor a daleko ječivé moře:
Jen k útěše tvé jsme sem přitáhli,
k pomstě za tebe a Menelaa;
toho však si nevážíš a nedbáš,
ano výsluhu mi vzíti hrozíš,
již mi dali synové Achajští.
Však má pocta tvé se nevyrovná,
i kdybychom vzali Trojské hradby.
Ač já půtek větší část odbývám:
na kořisti podíl tvůj vždy větší.
Já jen malým vděkem uspokojen
bojem unaven se k lodím vracím.
Lépe, věru, domů odejíti,
než abych zde urouhán byl tebou!
Však, tuším, ty slávy zde nedojdeš."
Na to odpověděl Agámemnon:
„Pro mne táhni, kam se tobě líbí;
já se neprosím, bys u mne zůstal.
Jiných ctitelů mi ještě zbývá.
Všickni králové tě nenávidí;
neb jim různice a sváry plodíš.
Jsi-li udatnější, děkuj bohu.
Odejdi si domů s loďmi svými;
panuj dobrodruhům Myrmidonům;
já tě nezdržuji: hněvej ty se!
Já na velení Apollonovo
Chrysenskou po lodi domů vyšlu.
Za ni však si vezmu tvou Bryzanku.
Přijdu pro ni sám do stanu tvého;
poznáš pak, kdo mocnější jest tebe.
Chraň se každý rovnati se se mnou!"
Lítost náhlá pojala Achilla;

v útrobě rozjitřené se mu srdce nahýbalo na dvé,
máli tu sám, a hned vytrhnouti meč od boku břitký,
a prodrav se druhými tam Atrejovce zabíti:
anebo potlačiti žluč a náhlou zmírniti lítosť.
Když uvnitř takovou myšlénku na mysli přemítal,
meč veliký pak i z pošvy tasil, s nebe náhle Athénka
stoupila; (neb ji bělostnoruká sem vyslala Héra,
jenž milujíc oba vroucně, o ně stejnou měla péči)
ta stanula v zadu, a za ryzou kštici jala Achilla,
zjevna jenom jemu, z ostatních neviděl jí tu nikdo.
Obrátiv se užásl Achilles, a náhle Athénskou
poznal Palladu, oči její vida hrozbu jevící;
a hned omlouvaje se slova dí tato perutěrychlá:
„Proč mnedle sem jsi hromovládného boha dcero, přišla?
Křivdu abys viděla, jakovou mi dělá Agamemnon?
Já ti povím, co se mi zdá, jak se věc ta ukončí,
že pro pych a pro hrdosť brzo se připraví on o hrdlo.“

Tu k němu bohyně modrooká se poozve Athénka:
„Chceš-li uposlechnout; hněv tvůj jsem ukájeti přišla
s hůry; bělostnoruká mne k tobě odeslala Héra,
jenž milujíc oba vroucně, o vás rovnou vede péči.
Nuže zanech pak sváru, a meč pravicí nedobývej.
Vhodno a libo-li tobě, slovem vyplísni ho kárným;
takto povídám tobě a tak buď ukončena věc ta.
Někdy darů třikráte tolik se ti dostane skvostných
za křivdu dnešní; jen ukoj se a nás uposlechni.“

Rychlonohý na její slovo odpověděl pak Achilles:
„Ovšem uposlechnouti vaší rady, bohyně, slušno:
ač mi v srdci zakypěla žluč, ale tak je to lépe;
kdož uposlechne bohů, bývá též vyslyšen od nich.“

Dí, a stiskne jilec ze stříbra kutý v ruce silné.
Zpátky do pošvy vrazí veliký meč, Athénky poslechne

dvojí myšlénku přemítal v srdci:
má-li od boku meč vytrhnouti,
a prodrav se Atrevce zabiti,
čili utlačiti hněv a záští.
Posavad se kolotal na mysli,
již pak z pošvy veliký meč tasil: —
než vyslána s nebe sem od Hery,
která oba rovněž milovala,
stála Pallas v zadu za Achillem
a pojala jej za ryzou kštici.
On se obrátiv, užasna poznal
bohyni po vyhrůžlivé tváři;
i hned promluvil k ní tato slova:
„Dcero Zevsova, proč sem přicházíš?
Chceš viděti křivdu Atrevcovu?
Přímo tobě úmysl svůj zjevím:
pych jej brzo připraví o hrdlo!“
Jemu však odpověděla Pallas:
Přicházím, bych ukrotila hněv tvůj;
vyslala mne sem bohyně Hera,
která stejně miluje vás oba,
zanech půtky; stáhni ruku s meče,
a příhodně slovy jemu domluv.
Nuže učiň, co ti nyní velím.
Trojnásob se dostane ti darů;
nyní ukroť se a nás poslechni!“
I hned odpověděl jí Achilles:
„Na slovo vás, bohyně, poslechnu,
ač nerád; než kdo poslouchá bohův,
od nich také oslyšen nebývá.“
Řka stříbrný jilec rukou stisknuv,
zpět do pošvy veliký meč vrazil.

na slovo domluvné. Na Olymp ona opět odešla
k sídlu hromovládného to Zevsa i božstva druhého.
Péleovec znovu pak slovy útržnými začínal
píchati Atrejovce, a horliti ještě nepřestal:
„Vínožroute, muži psooký, babo srdce laního!
Nikdy posud jsi nešel s vojskem spolu ve zbroji v bitvu,
nikdy s udatnějšími z Achajských v zálohu jíti
tys se neodvážil: to vidí se ti smrti podobno.
Ovšem lehčeji jest, po Achajských táboru širém
bráti kořisti tomu, kdo by tobě slovem se jen opřel.
Královský lidožroute, ničemníkům libovolně
kaž, mne si teď ale, Atrejovče, naposled urouhal.
Já však tobě pravím, a na to svatě sám se zaklínám,
při holi té, jakože z ní víc nevyroste ni listí,
ni ratolesť, ani více nezazelená se, co jednou
svůj na horách peň opustila, kov jí kůru oloupal
kolkolo, i s listím, a nyní rození ji Achajští
ve pravicích kmetové chovají, jenž právo a zákon
Zevsův ochraňují; veliká buď tobě ta kletba:
někdy se roztouží po Achillu i srdce Achájů
sjednocených: hoře tobě, že jim nebudeš moci v nouzi
přispěti, ač napořád od Hektora od mužobojce
vražděni mříti budou! ty želem pak srdce rozervi
rozjitřené, žes lál nejstatečnějším z Achajských."
Tak dí Péleovec, a holí hřeby ryzozlatými
ozdobenou mrštil na zem a posadil se na místo.
Atreovec na druhé straně rozpaloval se. Tu povstal
Nestor libomluvný, věhlasný ten z Pylu řečník,
sladčeji nad med řeč každá mu splývala ze rtů.
Již dvoje pokolení starců rozvážlivěmluvných
přečkal, jenžto s ním spolu rostli a trávili věk svůj

Bohyně pak do nebe odešla
k sídlům Zevsa a blažených bohův.
Pélevec ale hněvem rozpálen
útržkami domlouval Atrevci:
Psooký chlastoune s laním srdcem;
nikdys vojska v bitvu nezaváděl,
jako druhá knížata Achajská;
to by se ti k smrti podobalo.
Ovšem snadnéji jest bráti poctu
tomu, kdo by proti tobě klesnul.
Lidožroute, panuj ničemníkům:
mne jsi naposledy zde urouhal,
věru zaklinám se při té holi,
z níž se nepučilo ratolístky,
odťata co byla od pné svého,
ani nezazelená se více;
neb jí okovanou drží kmeti,
jenž ochraňují zákony boží;
na ní přísahu velikou skládám:
pohřešíte Achilla Achajští,
až vás mnoho zbije krutý Hektor!
Ty jim prospěti nebudeš moci;
žel pak tvoje srdce bude hrýzti,
žes jej nepoctil před Achajskými.“
To řka Pélevec povrhl na zem
žezlo obité zlatými hřeby.
S druhé strany král se také horšil.
V tom se ale zdvihnul Nestor Pylský,
jemuž plynula řeč medu sladší;
dvoje pokolení lidí zašlo,
s nimiž od narození on živ byl,

v posvátném Pylu, tamť panoval zponenáhla třetímu.
K nim on věhlasně promluviv těmi je slovy mířil.
„O bohužel veliké nastává hoře Achajským!
Zapléše Priamos, Priamovci podobně zapléší,
i všickni Trojští velice zradují se na srdci,
jak mile zaslechnou, co činíte si sami na odpor,
ježto nejen v radě i v poli předcházíte Danajských.
A však dejte si říci; mne mladší vy jste obadva.
Vždyť jsem já dávno s muži slavnějšími zacházel,
než vy oba jste, a ti mne si přece nevážili málo.
Aj takových, jichž jsem já vídal, nikdy neuzřím
více, jaký byl Pirithous, a Dryas lidu vůdce,
Kajnes, Exadios, bohatýr Polyfém, a dokonce
Theseos Ajgeovec, jenž neskonalým se vyrovnal.
Nad ně reků zmužilejších ještě nepěstila země;
hrdiny ti zmužilí bojovávali se zmužilými
též Kentaury v horách, a je docela potřeli vesměs.
A s těmi já jsem dobrodružil, a oni mne vybídli
z města Pylu, z Apie, z daleké mé otčiny rodné.
Já též po boku jim bojoval; s nimi pak by se nikdo,
kdožkolivěk na zemi živi jsou, teď v půtku nepouštěl.
Předc ale šetřili mé rady a slova mého poslechli.
Tehdy i vy mne poslechněte; lépe poslouchati starších.
Králi, budiž sebe sám lepší, ty nebéř jemu dívku,
nech mu ji, neb za podíl jemu ji dali dříve Achajští.
Však i ty, Pélejovče, nerač proti králi se déle
vzpírati; ježto posud rovné hodnosti nemíval
Nikdo z berlonosých králů: Zevs dal mu tu slávu.
Ovšem statnější jsi a bohyni máš za rodičku:
ont ale mocnější, lidu četnějšího panovník.
Atrejovče, již od hněvu svého upusť, i požádám

třetímu již panoval na Pylu,
oběma věhlasně on domlouval:
„Nastojte, strast veliká nás potká!
Priam i synové Priamovi
i Trojanští všickni zaplésají,
až se dovědí o sporu knížete
v radě i na poli nejpřednějších.
Oba mladší jste; dejte si říci;
žil jsem s většími, než vy jste, reky,
a ti mne si málo nevážili.
Neviděl jsem a neuzřím mužů
rovných Pirithou a Dryantu,
Kajneovi aneb Exadiu,
Polyfému nebo Theseovi;
nad ně nebývalo udatnějších;
s bojovnými horskými Kentaury
bojovali a jich strašně zbili.
Vyzván z Pylu z krajiny Apie,
já jsem s nimi také dobrodružil,
a společně s nimi bojovával.
Nikdo z vás by byl jim neodolal:
předce však mé rady uposlechli.
Slyšte mne, a dobře učiníte:
Králi, ty mu neodnímej dívky,
již mu dali dříve Achajané:
a ty, Pelevče, se nepři s králem,
kterému se nikdo nevyrovná.
Zevs dal jemu žezlo i tu slávu.
Statnější's a syn bohynin ovšem:
mocnější on; vládne více lidmi.
Atrevče, upusť od hněvu svého!

sám pak Achilla, by též udusil žluč a déleji ještě
hradbou v urputnou boji býval všechněm Achajským."
Na slovo to jemu odpověděl zase král Agamemnon:
„Všecko to a takové, kmete, dobře a vhod jsi povídal.
Než tady ten člověk nade všecky jiné se vypíná,
pánem všech se dělá, a jenom chce poroučeti stále,
a všem rozkazovat; i zdá se, že velmi se mýlí.
Jestli mu neskonalí bohové velikou dali mužnosť:
Zdaž mu tohodle dopustili láti a hyzditi všecky?"
Střídavě mu na to odpověděl bohatýr pak Achilles:
Chtěl bych bázlivcem a ničemným na věky slouti,
než abych ustoupil v každé věci tobě, co kážeš.
Tak to jiným přikazuj dle libosti, poroučeti mně však
chraň se: neboť nevidí se mi tebe poslouchati déle.
Něco jiného povím ti, a dobře to v paměti ukryj:
já sice tou pravicí se pro dívku potýkati nechci;
tobě se nezprotivím, ni jiným; co dali jste mi, beřte:
než co jiného se mém černém ve korábu nachází,
bez mé vůle, věru, z toho nic mi neodnese nikdo,
mníš-li jinák, chutě jen to zkus, ale tihle tu uzří,
černou jak se krví tvou ten můj oštěp obarví."
Tak proti sobě vymítali útržná slova, což pak
povstali, a sněm u přístavu rozpustil se Achajských.
Péleovec odešel pak do stanu, a ku korábům
rovněrozestaveným s Patroklem a se soudruhy svými.
Atreovec rychlou loď od břehu na vodu pustil,
veslařů dvacet vybral na ni a sto dobytčat
k žertvě bohů naložil, spanilotvárnou Chryseovku
odvedl u vnitř, správce zvoliv moudrého Odyssa.
Vstoupili všickni do ní, a na cestu se vydali vodní.
Atreovec pak tábor a vojska očistiti kázal.
Všickni se bedlivě čistili, a v moře metali nešvar.

Též Achille, žluč udusiv bývej
prosím hradbou v boji všem Achajským!"
Po něm ozval se král Agamemnon:
„Vhod a moudře promluvil jsi, kmete:
Člověk ten se nade vše vypíná,
a chce jenom poroučeti všechněm:
k tomu, tuším, nás on nepřemluví.
Bozi-li mu udatenství dali,
proto-li smí utrhače láti?"
I vskočil mu do řeči Achilles:
„Byl bych, věru, ničema a baba,
kdybych ve všem tobě hned ustoupil.
Jiným přikazuj, mně neporoučej!"
Nezdáť se mi tebe poslouchati.
Pamatuj si však, co nyní pravím:
Pro dívku se tobě neprotivím,
ani komu, kdo by přišel pro ni:
z věcí jiných ale, jichž mám v lodi,
chraň se mi co proti vůli bráti.
Zkusí-li to, uvidíte všickni,
že své kopí krvi jeho smočím."
Hanami se stíhajíce vstali,
a když rozpuštěn byl sněm Achajský,
bral se k lodím do stanu Achilles,
s Patroklem a s tovařiši svými.
Atrevec loď vypravit pospíchal,
opatřil ji veslaři dvacíti
a vloživ v ni oběť se Chrysenskou,
správcem zřídil moudrého Odyssa;
ti vstoupivše hned po moři plouli.
Atrevec pak lid očistit kázal:
i hned vymítali nešvar v moře

A hned Apollinovi smírnou odbývali oběť
stem býků, a stem koz na břehu tůně slatinné.
Dýmem rozprchlá k nebesům vystoupila vůně.
Když se to dálo ve vojště, nepřestával Agamemnon
od sporu, čím on vyhrožoval byl dříve Achillu.
Talthibia, spolu Eurybata zavolal, oba to své
hlásné a snažné čeledíny a jim to poroučel:
„Do stanu tam Pélejovského Achilla se beřte,
a spanilotvárnou mi přiveďte Brizanku! Nedá-li
ji z dobré vám vůle, vyřiďte, že přijdu po ní sám
s větší ještě silou: a to mohlo by krušno mu býti.“
Takto praviv s přísným jich rozkazem od sebe vyslal.
I šli tito spolu bezděky po břehu tůně slatinné.
Až k ležení a korábům Myrmidonův oba došli.
Tam ale u stanu jej při lodí černé seděcího
našli, i zahlédnuv jich nezradoval se Achilles.
Stáli jak ohromení, neb vojvody velmi se báli,
a slova nemluvili, ni ku přímluvě ani k otázce,
poznav jich nesnáz v srdcích sám jich pak uvítal:
„Zdrávi mi buďte svatí Jova anebo člověka posli:
přistupte; křivi nejste vy, křiv mi jedin Agamemnon,
jenž vás bez pochyby pro děvu Brizanku posílá.
I měhoděk, bohatýre Patrokle, vyveď onu dívku,
a jim odevzdej k odvedení; než buďte mi svědky
před bohy neskonalými a lidmi smrtedlnými,
i před nevlídným králem. Bude-li mne konečně
přec potřebí, bych od ostatních zase pohromu nectnou
odvrátil . . . : ten člověk ale všem k záhubě třeští;
neb nenahlíží přítomných nehod, ani budoucích,
jak u korábů boj by ukončili šťastně Achajští.“
Tak dí: Patroklos poslušen druha milovaného
ze stanu hned spanilotvárnou Brizanku vyvádí,

a na přímoří obětovali
Apollonovi sto koz a býků;
sloupy dýmu valily se k nebi.
Co zatím se v táboře tak dálo,
konal král, čím pohrozil Achillu;
zavolal na své čelední hlásné
na Thaltibia a Eurybata:
„Půjdete do stanu Achillova,
odvedete mi Brizanku slíčnou.
Nevydá-li ji, sám po ní přijdu:
než to bylo by mu žalostnější.“
S rozkazem tím přísným je propustil.
Oni bezděky šli po přímoří
až ku stanovišti Myrmidonů.
Našli v stanu při lodí Achilla;
spatřiv jich se ovšem nezradoval.
Stanuli užáslí; ctíce krále
ani slova k němu nemluvili.
On pak věda, co by chtěli, pravil:
„Hlásní vyslaní, přistupte blíže;
ne vy, křív mi jedin Agamemnon,
jenž vás sem posílá pro Brizanku.
Nuže, Patrokle, vyveď jim dívku
a odevzdej: ať mi potom svědčí
před bohy i lidmi i před králem.
Až pak někdy potřebí mne bude,
bych od jiných záhubu odvrátil,
on se, věru, nedobrou potázal,
nenahlížeje budoucích příhod! —
Šťastně ať jen bojují Achajští!“
Patroklos na slovo druha svého
vyvedl ven ze stanu Brizanku.

až ji vydal poslům, ti k lodím zas odešli k Achajským.
Bezděky též odcházela ženština s nimi: Achilles
oslzelý, samoten sedě oddělen od tovařistva
na břehu moře siného pohlížel na vlny temné,
a dlaně zpínaje matce milé tak velmi naříkal:
„Matko, která jsi jenom na život mě zrodila krátký:
slávu a čest aspoň by mi měl popříti Olympan,
Zevs vysokohromný: posavad ale málo jsem uctěn.
Anobrž Atreovec, panující král Agamemnon
mne zhanobil! odňav mi kořisť sám sobě ji béře.“
Tak roně slzy praví. Zaslechši ho máti velebná
ve hlubokostech tůně u otce šedého sedící;
náhle jako mhla šedá vystoupila z moře siného,
a před rozželeného syna příchylně si sedla,
pohladilať ho rukou, a se optala sladce otázkou:
„Proč pak dítě slzíš? ký žel tvé srdce pojímá?
Mluv a na mysli netaj, ať zvím, co bolí tebe, mnedle!“
Ze hluboka stonaje rce to rychlonohý pak Achilles:
„všecko ty víš; proč bych vědomé věci tobě povídal?
Před horní přišli jsme Thébu, hrad Eétionův,
ten my dobyvše všecku kořisť odvedli jsme až sem;
a zde se mezi sebou dělili spravedlivě Achajští.
Atrejovci dali spanilotvárnou Chryseovku;
Chryses pak ale, kněz dalekostřelného Apolla,
rychle přišel sem k loďstvu Achajských kovooděnců,
by dceru vysvobodil, nesl ovšem výplatu hojnou,
maje svatý vínek dalekostřelného Apolla,
a v ruce berlu zlatou; i požádal všechněch Achajských;
Atrejovců zvláště obou, lidu vévod a správců.
Ihned všickni druzí se přimlouvali snažně Achajští,
kněz aby byl poctěn, a přijat skvostný za ní výkup.
Než Agamemnonu Atrejovci to nebylo líbo;

Oni s ní odešli do přístavu:
panna bezděky odešla s nimi.
Zaslzel Achilles a odvrácen
o samotě hleděl v siné moře.
A zpínaje ruce matku volal:
„Matko, dala-lis mi život krátký,
beze cti však aspoň neměl býti.
Zevs mi posud málo slávy popřál,
a teď zhanobil mne Agamemnon;
výsluhu mou násilně mi odňal!“
Uslyšela jej velebná máti,
v tůni bydlící se šedým otcem.
Jako šedá mhla vybředla z moře:
posadila se před syna svého
a rukou hladivši jej se ptala:
„Dítě, jaký zármutek tě trápí?
Pověz mi a ničeho mi netaj!“
Těžce zalkaje počal Achilles:
„Mám-li povídati, co víš sama? —
Dobyli jsme hrad Eétionův,
Thebu, a nabyvše tam kořisti
spravedlivě jsme se rozdělili.
Atrevci se dostala Chrysenská:
než otec její, kněz Apollonův,
rychle přišel k loďstvu Achajskému,
slušnou výplatu za dceru nesa,
maje vínek svatý s berlou zlatou,
snažně prosil o ni Achajanův,
zvláště obou vojevod Atrevců.
Všickni přimlouvali se Achajští,
kněze aby ctil a přijal dary;
Agamemnonu se to nezdálo:

a zle propustil jej, i přidal slova vyhrožující.
Rozhněvaný tím kmet odešel zpět: avšak Apollon
modlícího slyšel, neboť oblíbil si ho velmi.
Vyslal tehdy na Argejské střelu zlou, a lidé hned
vesměs umírali; šípy boží na vše strany vůkol
létaly hustě po vojsku Achajských; nám ale věštec
na sněmu povědomou ohlásil Apollovu pomstu.
Já se přimlouval, boha bychme udobřili dříve:
Atrejovce pojal proto hněv; on povstana rychle
vyhrožoval mi slovem, a hrozba ta již vykonána.
Černoocí na lodí rychlé sice nazpět Achajští
dívku do Chrysy vezou a nesou bohu oběti hojné.
Právě nyní vyslaní odvedli mi ze stanu hlásní
dívku Brizanku, kterou synové dařili mne Achajští.
Než ty, pokudž můžeš vlastnímu tu dítěti přispěj.
Vyjdi na výši Olympa a pros Dia, jestli si někdy
buďto radou anebo skutkem jeho získala srdce.
Častěji jsem slýchal tě povídati v otcově bydle
s honosením, že jsi od sinooblakového Kronovce
z neskonalých jediná odvrátila zkázu nehodnou,
když ho přepadše druzí chtěli svázati druhdy nebeští,
Héra totiž a Posejdaon, též Pallas Athénská;
tys bohyně přispěvši mu tehdy, ho zprostila vazby,
zavolajíc na Olymp vysoký obra storukého,
(jejž Briarea zovou bohové, a lidé obyčejně
Aigajóna; silou vlastního on otce přemáhá,
ten oslaven co potom ke Kronovci přisednul a zpyšněl).
Neskonalí se ho báli a Zevsa nepoutali více.
To připomeň mu a přikleknouc ho za kolena vezmi,
by Trojanům sám, jak by koliv chtěl, mocně pomáhal,
a při samém moři až ku korábům zavřel Achajských
potlučených, chatrným aby králem všickni pohrdli.

propustil ho nectně a s vyhrůžkou.
Bohumilý kmet rozhorlen odešel.
Prosbu jeho vyslyšev Apollon
na Argejské střelu zlou vypustil.
Počalo hned vymírati vojsko;
na vše strany bily střely boží.
Věštec dobrý příčinu nám zjevil;
já jsem radil ukrotiti boha:
Atrevce hněv pojal; i hned vstana
hrozil mi i vykonal výhrůžku.
S pannou sice a s oběťmi bohu
do Chrysy odplouli hned Achajští.
Než hlásní odvedli mi Brizanku,
dívku, kteron dali mi Achajští.
Můžeš-li, teď synu svému pomoz.
Vyjdi na Olymp a popros Dia,
získala-li jeho někdy přízeň.
Často si se doma honosila,
žes jediná z bohů blahoslavných
Kronovce od necty vyprostila,
když ho chtěli svázati nebeští,
Hera a Posejdaon a Pallas:
ty přišedši zbavilas ho vazby
se pomocí obra storukého
Briarea s příjmím Aigajona;
(on silnější, než sám otec jeho,
později sedával u Kronovce,
druzí bozi pak se jeho báli).
To mu připomeň a kleknouc pros jej,
aby Trojským pomáhati ráčil,
a sbité Achajské k moři zahnal,
aby všickni králem pohrdali

Znej potom Atrejovec, velevládný král Agamemnon,
svou vinu, že zhanobil nejstatnějšího z Achajských."
Slzy roníc odpověděla jemu Thetida matka:
„Ach synu můj, proč jsem neblahá té kojívala matka?
Kéž bysi neslze aspoň a nezhanoben u korábů
těchto seděl! krátký a minoucí věk ti usouzen!
Krátkověký, ano bídnější nade všecky-li býti
máš? K nehodám jsem zlým tebe zrodila v sídle velebném!
To slovo já vypravím sama Zevsovi bleskorodému,
půjdu hned na Olymp sněhobílý a přemluvím jej.
Ty však sedě nyní u korábů rychloplavebných
horši se na vše Achajské, a v boj víc nevycházej.
Zevs ale za okeán k bezvinným Ajthiopejům
včera k hodům odešel; bohové šli s ním spolu všickni.
Zpátky však na Olymp v dvanáctý den se navrátí.
I hned zajdu potom k Diovým obytům kovopevným,
vezmu ho za kolena, a nachýliti jej k tomu doufám."
Tak pověděvši odešla, a tam jej opustila velmi
rozhněvaného v srdci pro ženštinu slíčně opasnou,
již mu mocí vzali bezděčnému. Zatím pak Odyssev
do Chrysy připloul s posvátnou stokusožertvou.
Jak mile tamto velehlubokého do chobotu vyplouli,
plachty odepnuli a složili ve korábu je černém;
i stěžeň odstranili, spustivše i jej zponenáhla
po provazích, samu loď v přístav popoháněli vesly.
Kotvice vrhli a lany přivázali zadky korábu.
Až pak i sami také morský vystoupili na břeh,
oběť vystavili dalekostřelnému Apollu.
Vyšla posléz Chryseovka ze přeplavného korábu,
a hned odveda ji moudrý k oltáři Odyssevs,
otci milému vydal v ruce a promluvil k němu takto:
„Chryse, posílá mne lidovládný král Agamemnon,

a sám Atrevec vinu svou poznal,
že mne zneuctil před Achajskými!“
Na to odpověděla mu Thetis:
„Neblaze jsem tebe porodila;
slze a zneuctěn tady sedíš;
krátké, a mimo to kormoutlivé
uděleno tobě živobytí!
Neblaze jsem tebe vychovala!
Než hned půjdu na sněžitý Olymp
a slovem se přimluvím u Zevsa.
Ty zde u lodí seděti zůstaň,
a upusť od všeho bojování:
včera přes moře na hody s bohy
Zevs ušel k nábožným Ajthiopům
a v dvanáctý den se opět vrátí.
I hned pak se vydám k jeho sídlům,
a snad dá se přemluviti prosbou!“
Takto pravivši jej opustila.
On se stále hněval na Achajské,
že mu odňali tu pannu slíčnou.
Zatím Odyssev do Chrysy přišel.
Když do přístavu hlubého vjeli,
stáhli plachty a složili v lodi;
spustili pak po lanech i stežeň,
vesly dále popohnali koráb,
kotvy vrhli a loď přivázali.
Sami vystoupivše na břeh mořský
vyložili oběť Apollonu.
Z lodí potom i Chrysovna vyšla.
Moudrý Oddysev ji před oltářem
otci vydal a promluvil k němu:
„Chryse, Agamemnon král mne vyslal,

bych dceru tobě vydal, a stokusožertvu Apollu
obětoval za Danajské, bůh by se opět udobřil,
jenž teď Argejským přežalostných způsobil úhon.“
Tak promluviv do rukou ji vložil. Potěšen přijal on své
dítě milé; i hned slavnou Bohu stokusožertvu
přivedenou rozstavěli vůkol obětnice řádné,
ruce umývali, dobromletou i přichystali pražmu.
Sepna ruce Chryses velikou tuto prosbu vyléval:
„Slyš mne Stříbrnolučníku, zástupce ty Chrysy,
posvátné též Killy a Teneda vládce mohutný:
ježto si mou vyslyšel toužebnou ondyno prosbu;
ovšems' uctil mne, ale těžce pokáral Achajských;
rovněž i teď mi učiň, prositebně co od tebe žádám:
od Danaů záhubnou hlízu milostivě odvrať!“
Modle se takto pravil; vyslyšel jej Fojbos Apollon.
Ostatní se pomodlili též a pražmu sypavše,
pozdvižené krky podřezali a dobytčata stáhli,
odsekané obzvláště tukem obkládali kýty;
udělali dvoje vrstvy; na vrch syrové kusy kladli.
Dříve pak stareček podpálil a víno brunatné
lil; a při něm mládenci v rukou drželi pětizubce.
Když byli kýty opekli a drob, a okusili částku,
co zbylo, na kusy rozsekali a na rožně napíchli,
a znovu umělе pekli, a všecko maso sňali opět.
A když dílo ukončili, a vše uchystali jídla,
počali jísti, co ráčilo srdce, požívali vesměs.
Když posléze po jídle a nápoji zahnali touhu,
z konvic naplněných pacholíci nalévali víno,
všecky také podělivše připíjeli číšemi sobě.
A plesajíce celý den mířili Fojba Apolla,
prozpěvujíce milé jemu písně jonáci Achajští,
střelce nebeského slavili; slyše jich potěšil se.

bych ti dceř odevzdal a Fojbovi
smířlivou vydal oběť za Danajské,
na něž on dopustil mnoho bídy!“
Otec utěšen přijal svou dceru;
i hned bohu slavnou vzdali oběť
na oltářích řádně vystavených,
a v umyté ruce pražmu brali.
Chryses dlaně pozdvihna se modlil:
„Slyš mě, Chrysy a Killy ochránče,
na Tenedě mocný panovniče,
jako dříve vyslyšels mou prosbu!
Velmis již pokáral lid Achajský,
nyní také vyslyš mou tu prosbu:
Odvrať zhoubný mor od Danaovců!“
Vyslyšel modlitbu jeho Fojbos.
Po modlitbě vysypali pražmu.
Dobytčata podřezali, stáhli,
kýt useklých tukem obložili,
droby kladli na dřev dvojí vrstvu,
podpálili; na to kněz lil víno;
mládenci na rožních pětizubých
kýty točili; ostatní droby
vyňavše na kusy rozsekali
a na rožních uměle vypekli.
Krmy připravivše hodovali;
každý podělen byl novou částí.
A když chuť k jedení ukojili,
pacholíci nalévali víno
a každému podali po číši.
Po celý den velebíce boha
pěli písně mládenci Achajští.
S útěchou Apollon jich poslouchal.

Když pak slunce zapadlo a mrákota nastala noční,
vesměs odešli spat k úvazkům svého korábu,
a kdy novozrozená zoře věnčila růžemi jitro,
nazpět plouli k Achajských táboru rozloženému.
Vhodný vítr popřál dalekostřelný jim Apollo;
jak mile strom vyzdvihli a bílé rozpiali plachty,
vítr nadul prostřední plachtu, upřímo se černá
pohnula loď, a kolem ní vlny zašuměly velmi.
Rychle ubíhala dále a cestu dokončila vodní.
Když ale přišli k Achajských táboru rozloženému,
černou loď na břeh pevný zponenáhla vytáhli,
přes písek nahoru dlouhé podkládali válce;
všickni se pak po lodích a stáncích různo rozešli.
Tamť u lodí rychlých sedě, ještě na srdci choval hněv,
rychlonohý a šlechetný Péléův syn Achilles.
Do sněmu víc nechodil, muži kam se scházeli slavní,
ani do bitvy nikam, kormoutil sám svoje srdce,
tam zůstávaje, stále čekal jen na křik a bitvu.
Když ale dvanácté od té doby nastalo jitro,
a na Olymp bozi neskonalí se navrátili všickni
pospolu, Zevs napřed: Thetis nezapomnéla prosby
svého syna; z vln rozdělených vystoupila mořských.
Z rána chvátala již k nebi a k vysokému Olympu,
našla zvlášť seděcího širohledného Kronovce
na vrchu nejvyšším pahrbkovitého Olympu,
sedla si před něho, a levicí kolenou jeho rychle
objala, a pravicí se lichotně jeho brady dotkla,
Zevsovi králi, Kronovci tuto přednášela prosbu:
„Otče Jove, z Věčných-li jsem kdys prospěla tobě
buďto radou anebo skutkem, vykonej mi tu žádosť.
Oslav mého syna; krátký jeho věk mu uběhne
náhle, a právě nyní velevládný král Agamemnon

Když zapadlo slunce a tma přišla,
odešli spat k lodi uvázané.
Ráno růžová když vyšla zoře,
veslovali k táboru Achajských;
vítr dobrý seslal jim Apollon.
Zdvihli stěžeň a napnuli plachty;
plachty vítr nadul; loď se hnula,
kolem lodě zaječely vlny.
a ta po vodách běžela rychle.
K táboru přijedše Achajskému
na pobřeží rozložili válce
a po nich loď na zem vyvalivše,
rozešli se různo po táboře.

Dlouho ještě seděl u korábu
rozhněvaný Pelevec Achilles.
Nechodil do rady, ni do boje:
skormouceným srdcem stále toužil
očekávaje křik zaháněných.

Zatím přiblížil se den dvanáctý,
a Zevs na Olymp se vrátil s bohy.
Thetis, pamětliva syna svého,
vybřednuvši časně z tůně mořské
chvátala k Olympu vysokému,
a Kronovce našla samotného
na nejvyšším vrcholi Olympa.
Kleknouc levicí objala kolen,
pravicí se brady jeho dotkla.
A to prositebně promluvila:

„Otče Zevse, byla-li jsem někdy
tobě prospěšná slovem neb skutkem,
vyplň žádost mou; cti syna mého,
jejž teď zneuctil král Agamemnon,

jej zhanobil, odňav mu kořisť jeho, sám podržel ji.
Pomsti Olympiane, nejmoudřejší Jove, jej teď:
tak dlouho Trojským přej vítězství, až Achajští
dítěti mému i čest i větší odměnu vrátí.“
Tak vece. Nic k tomu nepromluvil Zevs oblakotřesný.
Dlouho klidně seděl. I nepustila ještě ho Thetis,
kolena tiskla mu a podruhé jej žádala opět:
„Již mi to předce slib a pokyň mi hlavou, či odepři
žádosť mou! i neostýchej se a já budu jista,
ze všech že mne ty sobě bohyň nejlehčeji vážíš.“
Zalkaje ze hluboka promluvil Zevs oblakotřesný:
„Toť mrzutá věru věc, ke tuhé že mne vádě dohániš
s Hérou; tať slovy útržnými se na mne vyřítí.
Bez toho darmo se uprostřed Věčných ona se mnou
stále vadí a praví, že Trojanským v bitvě pomáhám.
Ty ale odsud odejdi honem, by neuzřela tě zde
Héra, já budu míti na péči, abych vykonal to.
Nuže hlavou kynu tobě, abys měla důvěry dosti.
Největším znamením mezi neskonalými to bývá;
neb můj slib je neodvolatelný, neklamavý a
dokonalý, kdykoliv já takto hlavou se nachýlím.“
Dí Kronovec a blankytným obočím pokynul jí.
Tu kštice kadeřavá boha nejvyššího se náhle
na hlavě zachvěla a vysoký hned Olymp se otřásl.
Oba rozešli se po věci umluvené; tato rychle
do hlubokého moře skočila s jasného Olympu:
Zevs vrátil se domů. Bohové povstavše ze sídel
všickni šli naproti otci svému; přišlého uvítat
nesměl nikdo sedě, stojíce ho vítali všickni.
On se potom posadil na trůn. Ale Héře neušla
povědomosť, že s ním obutá ve stříbře nedávno
jednala tajně Thetis, morského starce plozenka.

odňav jemu výsluhu příslušnou.
Dopomoz mu k poctě Olympčane,
Trojským popřej vítězství tak dlouho,
až uznají slávu syna mého.“
Zevs jí ničeho neodpovídal:
Thetis opět kolena mu stiskla
a svou znovu opáčila prosbu:
„Připověz mi to, aneb odepři,
bez rozpaku ať se dovím,
že z bohů mnou pohrdáš nejvíce!
Těžce vzdechna Zevs jí odpověděl:
Ty mne k věci mrzuté nabízíš;
Héra proto plísniti mne bude;
bez toho mi napořád vyčítá,
že v bojích jen Trojanům pomáhám.
Jdi jen, by tě Héra nespatřila,
prosbu tvou na péči míti budu.
Abys uvěřila, na znamení
slibu svého pokynu ti hlavou.
Neodvolám, nesklamám, vykonám,
co kynutím hlavy připovídám.“
Vyřkna to Zevs černé brvy stáhnuv
zachvěl kšticí hlavy nesmrtelné
a zatřásl vysokým Olympem.
Po té přípovědi ona rychle
skočila s jasného vrchu v moře,
a Zevs odešel do bytu svého.
Povstavše najednou se svých stolic
otce vítali bohové všickni,
až i on na stolici zasednul.
Héra však, viděvši jej, jak mluvil
s Thetidou, morského starce dcerou,

Důtklivě promluvila hned v ta slova k Zevsu Kronovci:
„Kdož to z Bohů jednal s tebou, nejpotměšilejší?
Vždycky ode mne se odstraňuješ, a stále ti líbo
smlouvati se v tajných schůzkách; jediným ani slůvkem
nikdy mi ničeho neprojeviš, co právě zamýšlíš!“
Božstva i lidstva otec na tu domluvu odpověděl jí:
„Héro, nedomnívej se, že úmysl můj bude tobě
vždy vědomý, ač i choť jsi ty má, toho z těžka dovíš se.
Cožkoli tobě sluší, a bude vhod poznati tobě,
dřív tebe nepřezví toho žádný bůh ani člověk.
Co však já obzvláště z bohů budu bráti si k srdci,
na to se ty mne netaž, a to nikdy skoumati nechtěj!“
Tehdy velebnooká na to odpovídala Héra:
„Cos' to, Kronovče, mluvil; bože ze všech nejhrozivější?
Na to se já tě netázala dříve, i nechci to znáti.
Pro mne poraď se s kýmkoli, a proto péči nemívej.
Já se bojím ale, by obutá ve stříbře, lichotná
morského dcera starce, Thetis nesvedla tě tehdáž.
Ranní k tobě přisedla dobou, a ti kolena tiskla,
a ty, tuším, pokynuv ku prosbě její chceš Achilla
pomstit a zbíti mnohých vedlé stanoviště Achajských.
K této její řeči odpověděl Zevs oblakotřeskný:
„Běsnice, ty mne pořád hlídáš a v podezření máš.
Tím ale nevyvedeš ničeho, leda že mi budeš pak
ještě protivnější; žel mohlo by tobě to býti.
A však i buď tomu tak, jak myslíš; tak se mi líbí.
Než ty klidna tu seď a povolná buď slovu mému:
sic nepomohli by tobě, třebas by všickni Olympští
přispěli, až bych nezmožené na tě pozdvihl rámě.“
Tak dí Zevs, a velebnooká pozalekla se Héra,
po tichu sedla na místo své a ukájela srdce.
Smutna byla proto božstva hořejší v Zevsovu domě;

začala hned plísniti Kronovce:
„Kdo pak s tebou soukromí se radil?
Vždy ti libo bez vědomí mého
radu bráti tajnou: co zamýšlíš,
mně se ani slovem nezmiňuješ!“
Otec bohů a lidí k ní vece:
„Héro, nežádej věděti všecko;
nesnesla bys, ačkoli jsi choť má.
Ovšem co slyšeti tobě sluší,
nikdo dříve tebe se nedoví:
než co soukromí chci uzavříti,
na to neptej se, neskoumej toho!
Na to velebná odvece Héra:
„Přísné, Kronovče, slovo jsi vyřknul;
nechci ptáti se a vyskoumati:
raď se tajně, s kýmkoliv ti libo:
než bojím se, by tě nepřelstila
stříbronohá dci morského starce.
Dnes ráno ti kolen objímala;
Tys jí, tuším, slíbil, že Achillu
poctu vrátíš na ujmu Achajských!?“
Zamračen jí Zevs pak odpověděl:
„Nadarmo mne v podezření béřeš,
a tím protivnější se mi činíš.
Libo ti buď, anebo nelibo;
i by tak bylo, tak se mi líbí.
Ty jen tiše seď a mne poslouchej:
jinak nezdrží mne všickni bozi,
že se tou rukou na tě nevrhnu!“
Héra velebná tak ustrašena
utichla a krotila své srdce.
Truchlili veškeří nebešťané;

až slavný umělec Hefajstos rozhovořil se,
matku milou, by bělostnorukou uchlácholil Héru:
„Ej pěkné, a bohům slušné to na mou věru dílo,
když vy tady pro lidi smrtné se stále vadíte,
a takového tropíte hluku; při hodech si kazíte
rozkoš a dobrou chuť, žluči poddáváte se horší.
Matce milé bych vždycky radil, ač dosti je moudrá,
otci by Zevsu povolnější byla, sic popudí zas
ku hněvu otce, a on zbouří se při hostině k vádě.
Neb kdyby bleskometač Olympský sobě umínil,
všecky by nás odtud vyhodil, takovou maje sílu.
Než ty lahodnější ho řečí hleď udobřiti opět,
a hned vlídnější bude nám zase vesměs Olympčan.“

Takto pravil, vstal a vezma dvě číše, tu jednu velebné
matce podal do rukou, a v ta slova řečniti jal se:
„Poshov a již se utěš, moje máti, a více netruchli,
neb jsi mi více milá, než abych tebe s uplakanýma
očma pokojně viděl, ani bych pohříchu ti nesměl
přispěti; neb ve ničem si nedá odpírat Olympčan.
Již toho jsem okusil, chtěje ondy pomáhati tobě:
když za nohu mne popadna shodil s popraží vznešeného:
já tu celý s nebe den padal, až kdy slunce zapadlo,
jsem kde na Lemnu ležel; dechu již mi zbývalo málo,
Sintičtí muži tam spadlému uléčili rány.“

Tak vece; běloruká usmála se bohyně Héra,
a přijala v ruce s usmíváním od syna číši.
I započav po pravé ruce, ostatnímu i božstvu
oslazený úslužně naléval z konvice nektar.
Hlučný smích nastal mezi bohy blahoslavenými,
jakž viděli Hefajsta domácně sloužiti sobě.

Tak stolováno celý den až do západu slunce
pospolitě; nescházelo nic, co by ráčilo srdce,

zastana se matky milé, Héry,
jen Hefajstos jal se potom říci:
„Mrzutá to, věru, věc a příkrá,
že se pro lidi tak hašteříte;
kazíte si rozkoš v hodování,
a děláte jiným pohoršení.
matku poprosil bych, by zmoudřela,
a poslouchala vždy otce Zevsa,
aby pro hněv nekazil nám hody.
Kdyby chtěl, mohl by hromovládce,
a to snadno, všech nás vyhnat odtud:
kroť jej ale slovy líbeznými,
by vyjasnil se na nás Olympčan.“
Dí a vstav dvě do rukou vzal číše,
jednu podávaje matce pravil:
„Snes to, máti zarmoucená, snes to,
bych tě neuviděl opět sbitou,
sic bych pomoci ti nemoh' více;
není radno odpírati Otci.
Jednou chtěl jsem tobě pomáhati,
on však za nohu mne shodil s nebe.
Letě celý den, spadl jsem v Lemně,
i zbývalo ve mně málo ducha,
když mne chromého Sintičtí našli.“
I zasmávši se bohyně Héra,
z ruky synovy přijala číši.
Po pořádku on i druhým bohům
sladký nektar z konvice naléval.
Veliký smích vzniknul mezi bohy.
vidoucími sloužiti Hefajsta.
Hodovali do západu slunce;
měli všecko, co ráčilo srdce.

na překrásnou citheru hrál jim osobně Apollo;
v líbezném se střídaly Musy prozpěvování.
Až teprvé s jasným když světlem slunce zapadlo,
každý pak se na odpočinek do svého ubíral
stánku, jaký udělal byl dřív každému o sobě
důvtipný, klecavý ač na nohy obě Hefajstos,
bleskometač i Olympský Zevs na své lože odšel,
kdež líhal, kdykoliv sladkého chtěl sna užíti.
Tam šel spat, a za ním zlatotrůnná Héra odešla.

Apollon hrál na citharu pěknou,
střídavě prozpěvovaly Musy.
Až pak slunce zářivé zapadlo,
odcházeli na poklid do stánků,
které klecavý na obě nohy,
ale vtipný sdělal jim Hefajstos.
I Zevs odešel na svoje lůžko,
kdež ho sladký sen vždy očekával,
za ním také zlatotrůnná Héra.

Homerovy Odysséy kniha I.

Prostonárodní překlad.

Muso, vypravuj o zběhlém muži,
jenž po zkáze Trojy dlouho bloudě
mnoho poznal měst i mravů lidských;
a na moři snášev mnoho nehod
ledva pak sám zachoval svou duši,
pozbyv druhů, o něž péči míval,
dokud vlastní vinou nezhynuli,
zbivše svaté voly Heliovi;
pročež ten jim návratu den odňal,
Muso, povídej nám o Odyssu!
Všickni po té válce byli doma,
kdož v ní a na moři smrti ušli:
jen jej po domovu toužícího
zdržovala bohyně Kalypso,
žádoucí, za manžela ho míti.
Ano když i po určeném čase
ještě nevrátiv se do Ithaky,
jediný on strastí nebyl sproštěn:
bohové jej sami litovali,
kromě Poseidona, který ještě
posavad se hněval na Odyssa.
Až pak jednou odšel k Aethiopům,
(jenž na dvojím konci země sídlí,
k západu i na východu slunce),
by se kochal v slavených mu hodech,
ve stožertvách beranů a býků. —
Druzí bohové ostali doma. —

Zevs, bohů a lidí otec, tehdáž
zpomenuv si právě na Aegistha,
(jejž syn Agamemnovův byl zabil)
k Nesmrtelným promluvil ta slova:
„Vizte, jak nás bohy lidé viní,
každé zlé že od nás má počátek,
ačkoliv si bídu sami dějí.
Jako Aegisth, jenž Atrevce zabil,
pojav dřív choť jeho, věda dobře,
co mu z toho pojde; po Herméji
sami výstrahu jsme jemu dali,
by ho nezabíjel, choť mu nebral:
jinak Atrevce že Orest pomstí,
až dorosta dědictví požádá.
Hermes mu to pravil, Aegisth ale
neposlechl; zač musí se káti.“
Na to vece bohyně Athenská:
„Otče můj, Kronovče svrchovaný,
lež tam Aegisth! zasloužil on smrti.
Zahyň, kdo co takového páše!
Mně však srdce bolí pro Odyssa,
jenž tak dlouho a bez viny trpí
na lesnaté výspě, pupku morském,
kde bohyně panna vládne, dcera
Atlantova, jenž prohlubně morské
všecky zná a drží dlouhé sloupy,
o něž nebesa se podpírají.
Kalypso zdržuje nebohého;
přemlouvá ho řečmi lichotnými,
aby na svou Ithaku zapomněl.
Než Odyssevs milerád by umřel,
kdyby spatřil jen dým drahé vlasti.

A tvé srdce, Otče, nepohne se?
Neobětoval ti vždy Odyssevs?
Zevse, proč pak na něho se hněváš?“
Hromovládce jí pak odpověděl:
„Dítě mé, co vyšlo tobě ze rtů?
Jak bych zapomenul na Odyssa,
jenž moudrostí přemáhá všech lidí
a nám bohům hojně obětuje?
Jen Poseidon na něho se hněvá,
že mu Kyklopa nejsilnějšího
zraku zbavil, syna Polyféma,
kterého mu ve vyduté rokli
moře slatinného porodila
Forkynova dcera, panna morská.
Od té doby Poseidon Odyssa
od otcovské země oddaluje.
Nuže o to spolně se poraďme,
jak by se on do své vlasti vrátil:
Poseidon pak proti naší vůli
samoten ničeho nedovede.“
Po něm praví bohyně Athenská:
„Otče náš, Kronovče svrchovaný,
líbí-li se bohům blahoslavným,
aby Odyssevs se domů vrátil:
bez prodlení Hermesa vypravme,
na ostrov Ogygii s poselstvím
k panně kadeřavé, by na naše
poručení pustila Odyssa.
Sama já do Ithaky odejdu,
srdnatosti dodám jeho synu,
aby zemany do sněmu svolav
ženichům své matky zapověděl,

by nebili déle skotů jeho.
Do Sparty a do Pylu jej vyšlu,
by se poptával po otci milém
a sám slávy u lidí si získal.“
I podpiala pod nohy opanky
slíčné, zlaté, přes moře i země
jí nosící na perutěch větru.
Vzala také ostře ohrotěné
kopí, těžké, veliké a hmotné,
kterým i reky přemáhá v boji.
Spěšně sejde s vrchole Olympa,
stane na nádvoří Odyssově
v Ithace, železné kopí v ruce,
podobna Tafskému králi Mentě.
A hle, najde drzích záletníkův;
kostkami se právě vyráželi
v kožích oděni z pobitých volů.
Hlásní bedlivě posluhovali.
Jedni podávali víno s vodou,
druzí houbami stírali stoly,
třetí masa kolem předkládali.
První Telemach bohyni spatřil,
sedě truchliv mezi hodovníky,
v duchu myslil, aby přišel otec
a vypudil z domu těch ležákův
a svou čest i statek svůj ohájil.
Vytrhnuv se z těch myšlének vyšel
hostu naproti, a domlouval mu,
proč tak dlouho u dvéří prodlévá?
Vzal jej za ruku a přejav kopí
laskavá promluvil k němu slova:
„Vítej, hoste, přijmi s námi za vděk;

po večeři vyjev mi, co žádáš!“
I šel napřed, za ním šla Athénka;
a když vešli do vysoké síně,
Telemach u sloupu obdýlného
kopí schoval ve skříň vyleštilou,
kde se chovala zbraň Odyssova;
hosta posadil na sesli pěknou
s podnoží uměle udělanou,
a k ní přistavil stolici sobě,
od ženichů dále, aby nebyl
host obtížen hlukem hodovníků,
chtě se poptati na otce svého.
Služka ze zlatého džbánu lila
vodu ve stříbrné umyvadlo
a ubrusem pokryla stůl čistý;
nádvornice předkládala chleby
a pokrmů mnoho podávala;
kráječ na misách přinášel masa
a k nim přistavoval číše zlaté;
hlásný pilně vína v ně naléval.
I když vešli ženichové pyšní
a stolice vůkol obsadili,
také jim na ruce lili vodu,
služky chléb v košících přinášely:
i hned braly připravené krmy.
Hoši ku pití věnčili číše.
Když pak hojným nápojem a jídlem
svou chuť ukojili záletníci,
poručili sobě zpěv a tance,
citara podána Femiovi;
ženichům po vůli počal hráti
a zpívati ku citaře zvučné.

Telemach, by druzí neslyšeli,
hlavu přichýliv k Palladě pravil:
„Neměj za zlé, hoste, co ti pravím;
těm jen zpěv a citara na péči
a marné mrhání statku muže,
jehož bílé kosti v zemi hnijí,
nevlekou-li je kdes vlny morské.
Kdyby však ho zahlédli přicházet,
cenili by více nohy rychlé,
nežli zlato a bohaté šaty.
Zlým osudem bez pochyby zhynul;
naděje mi nikdo nepodává,
že se vrátí; vypršel den jeho! —
Nuže ale pověz mi upřímně,
kdo jsi? odkud? kdo rodiče tvoji?
Na jaké jsi lodi přijel a proč
do Ithaky plavci tě převezli?
Neb není lze pěšky sem přijíti.
Řekni mi jen pravdu, abych věděl,
nový-lis host, aneb starý zuámý,
mnozí v dům náš k otci přicházeli;
on si lásku lidí získat uměl.“
I dí jemu bohyně Athénská:
„Měhoděk upřímně tobě povím:
syn jsem Anchiala bojovného,
Mentes, a kraluji Tafským plavcům.
Na lodi jsem přijel s tovařiši;
jedeme po černém moři pro měď
do Temesy, železo vezouce.
Loď má stojí opodále města
v Rethře, v chobotu pod lesem Nejským.
S otcem tvým jsme dávno staří známí,

zná mne i tvůj děd, starý Laërtes,
ač do města více nepřichází;
věkem churavý prý žije venku,
kdež mu služka stará chystá jídlo,
kdykoliv se umdlen klopýtaje
z pole anebo z vinice vrací.
Z domova odjížděje jsem slyšel,
že i otec tvůj již dávno doma.
Věř mi, posud neumřel Odyssevs;
živ jest na nějaké v moři výspě:
bohové anebo muži diví
zdržují ho někde proti vůli.
Upřímo ti pravím své nadání
a to jisté bohové vyplní,
ačkoliv že nejsem žádný věštec.
Dlouho nestrvá od milé vlasti;
i kdyby byl okovy upoután,
chytrým obmyslem on z nich vyvázne.
Než i ty mi také nyní pověz:
Jsi-li týž opravdu syn Odyssův,
podobens' mu přívětivou tváří;
my se často spolu vídávali,
dřív než odešel do boje k Troji
s knížaty jinými Argejskými;
od té doby jsme se neviděli."
Moudře Telemach jí odpověděl:
„Pouhou pravdu, hoste, tobě povím.
Matka vždy mne synem jeho praví:
já nevím; rodiče nikdo nezná,
šťastnějším byl bych já, maje otce,
jenž byl vládnul do smrti svým jměním,

nyní ale zovu sebe synem
nejnešťastnějšího ze všech lidí!"
Na to jemu odvece Athénka:
„Bohové ti rod slovútný dali
i nematnou matku Penelopu.
ale pověz mi, co znamenají
tyto hody, besedy a kvasy?
čili svatbu slavíš? Nepodobno!
Onino zde v domě hospodaří,
že se každý poctivý urážíš,
vida jak neslušné věci tropí."
Moudře Telemach jí odpověděl:
„Proč na to se, hoste, mne vyptáváš?
Náš dům býval správný, býval možný,
dokud ještě v něm sám otec vládnul:
jinak bohové teď usoudili,
učinivše, že nevíme, kde jest!
Já bych zajisté se netrápil tak,
kdyby byl zahynul buď u Troje,
anebo po válce v rukou druhů;
byli by mu mohylu zdělali
a přinesli zprávu jeho synu!
Harpije ho roztrhaly? čili
jinak pošel? nevím; nikdo neví:
mně zanechal zármutek a hoře.
Bohové mi přidali strast jinou:
všickni vladykové ze sousedstva:
z Dulichia, Samu, ze Zakyntha,
všickni zemanové na Ithace
matku mou si namluviti hledí;
odpírajíc jich nemůže zbýti.

Hodovníci mrhají mi statek
a mne samého zahubí brzy!“
Na to praví útrpně Athénka:
Pro bůh, třeba by Odyssevs přišed
pěstí obořil se na nestydy!
Věru, kdyby u vrat se ukázal
maje přilbu, štít a dvoje kopí,
jak jsem jej poprvé hostem spatřil
v domě našem, když vracel se nazpět
z Efyry od Ila Mermerovce,
(kamž tehdáž na rychlé lodi zajel,
hledaje mužemorného jedu,
jakým hroty střel se potírají,
nedostal ho tam: můj otec ale
opatřil ho příteli milému).
Kdyby tak se ukázal Odyssevs,
všem by náhle k ženění chuť zašla!
To však uloženo v lůně bohův,
brzo-li se k pomstě domů vrátí.
Za tím radím tobě, sám prohlédni,
kterak bys jich sám vypudil z domu.
Pozoruj mnedle, co tobě řeknu:
Zítra svolej v sněm sousední reky,
a před nimi a před bohy prohlas,
námluvníci by odešli domů;
matku, bude-li se chtíti vdáti,
ty že otci jejímu odešleš,
aby jí bohaté vydal věno,
jaké sluší dceři milé dáti,
za tím opatrně vyprav lodi
nejlepší, mající dvacet vesel;
na cestu se dej; po otci pátrej,

ví-li někdo z lidí o něm pověst,
která často od bohů má původ.
Dříve jdi do Pylu k Nestorovi,
odtamtud do Sparty k Menelau,
jenž nejposléz domů se navrátil.
Řeknou-li ti, že by živ byl otec,
trpělivě vyčkej do dne roka;
ale dovíš-li se, že jest mrtev,
vrať se nazpět do své milé vlasti,
udělej a posvěť jemu pomník;
matku vdej pak, libo-li jí bude.
Až to všecko vykonáš pořádně,
pomysli, jak zbudeš z domu svého
neodbytných pochlebníků; zbí je,
veřejně anebo tajně; dělej,
co ti sluší; nejsi děcko více.
U všech lidí dobyl sobě slávy
šlechetný Orest, Aegistha zabiv,
jenž mu podtají zavraždil otce:
i ty, příteli můj, buď udatný,
a nabudeš chvály u potomstva.
Nyní dovol, ať odejdu k lodi,
čekajíť mne tovaříši moji.
Ty měj na mysli, co jsem ti radil!“

Na to moudře Telemach opáčil:
„Jakož otec, pane, k synu mluvíš;
nezapomenu tvé dobré rady:
ale zůstaň ještě a nechvátej;
vezmi lázeň a své srdce potěš,
a ochotně přijmi dar ode mne
na památku vedlé obyčeje;
vesel pak odejdi ku korábu!“

I dí jemu bohyně Athénská:
„Nezdržuj mne déleji; mám na spěch,
pro dar, jejž mi srdce tvé podává
přijdu sobě, až pojedu zpátky.
Potom také tobě se odsloužím.“
Odešla pak bohyně Athénská,
rychle, jako pták odletující.
Dodala mu síly a smělosti;
vnukla mu po otci větší touhu,
tak že trna tušil, že to bůh byl.
I hned navrátil se k hodovníkům.
Ticho seděli a poslouchali
pěvce slovútného pějícího,
jak se Achajští vraceli z Troje.
Uslyšela zpěv ten ze komnaty
dcera Ikarova Penelope,
sestoupila po vysokých schodech,
provázena dvěma nohsledkama;
a když sešla velebná ta žena,
stanula na prahu skvostné síně,
závojem zastřené majíc líce,
a u prostřed děveček počestných
slzecí ku pěvci promluvila:
„Femie, znáš mnoho jiných písní
veselých i bohy velebících;
jednu z nich zazpívej našim hostům:
tuto píseň ale zpívat ustaň!
Ježto rozrývá mi srdce bolem,
upomínajíc mne na manžela,
na tu hlavu drahou, po níž toužím,
jejíž sláva po Helladě slyne!“
Na to Telemach jí odpověděl:

„Máti, nehorši se na zpěváka,
zpívá, jak a kam ho srdce pudí;
zpívá, cokoli Zevs jemu vnuká,
a kam bohem daný vtip ho vede.
Nekárej ho, že zpívá tu píseň
o prácech a strastech Danaovců;
píseň nová jest a ta se líbí,
i tvé srdce slyšeti ji zvykej;
nezahynul jediný Odyssevs,
zahynulo mnoho reků jiných.
obírej se přeslicí a tkaním,
a čeládce ku práci dohlížej:
péči o besedy zanech mužům
a mně zvláště; spořádám to všecko!“
Odešla pak matka se služkami,
slovu synovu se podivivši;
a přišedši na horu v komůrku
oplakávala chotě milého,
až ji žádoucí sen víčka zavřel.
Hodovníci hlučeli po domě
a na místě lehati si chtěli;
mužně ale Telemach k nim vece:
„Nepychejte příliš, moji hosté,
beze křiku zde se vyrážejte.
Tiše sluší poslouchati hlasu
takového výborného pěvce.
Ráno všickni sejdeme se v sněmu.
Prohlásím, byste mi vyšli z domu
a hledali sobě kvasy jinde,
slušně vespolek se střídajíce.
Či se vám zdá moudřeji a lépe
promrhati statek jediného?

Hýřete! než dokládám se bohů
a mstitele Zevsa, že mi po tom
bez pokuty z domu nevyjdete!“
Pysky si hryzouce divili se
všickni smělé jeho řeči, i dí
syn mu Evpejtheův Antinoos:
„Hoj ty směle mluvíš, Telemachu,
bohové ti vysokou řeč vnukli:
a snad Kronovec tě na Ithace
brzy udělá dědičným králem!“
Moudře Telemach mu odpověděl:
„Proč ne, Antinoe? nehněvej se,
dá-li Zevs, i to na sebe přijmu.
Mníš-li, že je špatno, králem býti?
Není, věru, jakože zlé není
býti bohatým a lidu milým.
Panujíť i jiní vládykové
na Ithace, mladí, staří; z nich buď
jeden králem, mrtev-li Odyssevs:
já však domu svého a po otci
ostalých mi sluhův budu pánem!“
Evrymach, syn Polybův odvece:
„Telemaše, v lůně bohův leží,
kdo v Ithace kralovati bude:
panuj ve svém domě; tvůj to statek.
Ten ti nikdo mocí bráti nesmí,
dokud na Ithace mužů dobrých.
Než, muj milý, řekni, oč se táži:
Kdo byl onen host? Odkud pak přišel?
Jakého on rodu? Kde vlast jeho?
Přinesl ti zprávu o tvém otci?
Jaká příčina ho sem přivedla?

Proč neprodlel a kam dále chvátá?
Sprostý člověk nezdál se mi býti."
Telemach mu moudře odpověděl:
„Evrymachu, jisté otec mrtev;
nevěřím žádnému poslu více
ani věštbě, kdyby odkudkoliv
matka hadače v dům povolala.
Byl to Mentes, otcův starý známý,
on syn Anchiala bojovného,
nyní kraluje na Tafě plavcům."
To rce, v duchu mysle na bohyni.
ostatní se líbeznými zpěvy
a později tancem vyráželi.
A když temný večer se přiblížil,
šli spat, každý do domova svého.
I Telemach odešel na lože
ustlané v hořejším dvora patře,
a však mnoho na mysli přemítal.
Před ním pochodeň hořící nesla
Evryklea, počestná Opova dcera,
(kterou pannu Laertes byl koupil
a to za cenu dvaceti volů.
Ctil ji ale nevešel k ní v lože.
aby manželku svou nerozhněval.
Milujeci velmi maličkého
Telemacha ona vychovala).
Do ložnice dvéře otevřela.
Sedna na postel své hebké roucho
svléknuv dal do rukou staré chůvě;
ona složivši a pověsivši
oděv na hřeb, z ložnice ven vyšla,
za stříbrný kruh přitáhla dvéře

a řemínkem závorku připiala.
On pak vlněnou se houní přikryv
myslil po celou noc na svou cestu.

Homerovy Odysséy knihy II. část.

Ráno ledva zarděla se zoře,
Odyssův syn z lože vstal, vzal oděv,
zavěsil meč ostrý o rameno,
upjal obuv o masitá lýtka
a z ložnice, jako bůh, ven vyšel
a hned velel silným hlasatelům
svolati do sněmu lid Achajský.
Svolávali, a hned lid se scházel;
a když byli všickni pohromadě,
šel i Telemach, dvé kopí v ruce.
Dva chrti ho v zadu provázeli.
S libou vážností, všem ku podivu,
posadil se na otcovo místo,
kmetové mu sami ustoupili.
Rek Ajgyptský mluviti k nim počal;
stářím shrbený avšak věhlasný:
milý jemu syn, Centifor chrabrý,
s Odyssem na lodi odjel k Troji,
tam jej ale zabiv divý Kyklop
v duté rokli snědl na pospasy.
Z tří ostatních Evrynom byl ženich,
dva dědičních statků zpravovali.
Na prvního vzpomenuv žalostně,
slzy v očích, mluviti počínal:

„Slyšte, Ithačané, co vám řeknu;
nebyli jsme v sněmu pohromadě
od té doby, co Odyssevs odšel.
Kdo z mladších neb starších nás teď svolal?
Jaká příčina jej k tomu měla?
Poví-li nám zprávu, jakou slyšel,
snad že nepřítel se na nás chystá?
Či jinou věc obecní oznámí?
Dobře-li a spravedlivě smýšlí,
požehnej bůh jeho počínání!“
Potěšen počátkem syn Odyssův
déle neseděl, alebrž povstav,
mluviti se jal; (v ruku mu žezlo
hlásný vložil, rozumný Pisénor).
Nejprvé se ku starci obrátil:
„Není daleko muž, jenž lid svolal;
věz, mne k tomu nouze donutila.
Aby nepřítel se na nás chystal,
vědomosti ani zprávy nemám:
obci nehrozí nehoda žádná;
dvojí ale věcí dům můj hyne:
Předně dobrého jsem otce ztratil,
jenž vám kraloval, jak otec vlídný.
Druhá strast má, neméně veliká,
zahubí můj dům a stráví statky,
vaši synové si namlouvají
bezděky mou matku a přec nechtí
odejíti v dům jejího otce
Ikarského, by on vyvěnovav dceru
dal ji tomu, kdo by se mu líbil:
oni ale každý den k nám chodí,
a bijíce voly, skopce, kozy,

hodují a pijí tmavé víno
na zmar nám; neb není v domě muže,
jenž by záhubě takové bránil.
Já sám nemohu to zahájiti
slabý posud a zkušený málo:
Netrpěl bych to, kdybych měl síly.
Než není lze snášeti to déle,
neboť dům můj hyne nepočestně.
Styďte se! svých sousedů se styďte!
Bojte se msty bohův, rozhněváni
by vás netrestali za zlé skutky!
Prosím vás pro bůh, ochránce práva,
jenž plní i ruší smlouvy lidské,
varujte se množiti mi žele!
Urazil-li vás, Achajci slavní,
dobrý otec můj, zlých pokáráním.
Proč mně křivdami se odplácíte,
a těch vybízíte? Raději však
důchody i statky mi poberte,
zmařte jich, však jindy nahradíte:
my se v obci ucházeti budem
tak dlouho, až náhrada se stane.
Křivda ta však nenahraditelná!“
Hněvem slze vrhnul žezlem o zem.
Vešken lid byl pohnut útrpností.
Všickni se zamlčeli a nikdo
nesměl pohaněti Telemacha;
jen Antinous mu odpověděl:
„Telemachu, nesmyslně hrdý,
co to mluvíš? haníš nás a tupíš!
Vinni nejsou námluvčí Achajští
ale matka tvoje, klamu plná:

tři léta uběhla, čtvrté běží,
co Achajce pořád obluzuje;
všem naději dává; a po poslích
slibuje: ač jinak smýšlí.
I lest ještě jinou vymyslila;
nesmírný kus plátna tenoučkého
tkáti počavši nám povídala:
Ženichové moji, ježto choť můj
umřel Odyssevs, čekejte svátky,
až rekovi Laertovi rubáš
dodělám, jejž do hrobu mu chystám,
až ho pojme smrti dlouhé spaní,
aby nižádná nečekla žena:
že bez rubů leží, jakž byl bohat!"
Nám se líbil smysl její čacký.
Ona ale co utkala za dne,
v noci při louči zas rozplítala.
Tak Achajce šálila tři léta,
až pak léto čtvrté započalo,
služka teprvé lest vyzradila
a my našli ji při rozpletání.
Bezděky pak roucho shotovila.
Slyš, jakou výpověď tobě dáme,
s tebou slyšte to Achajští všickni:
Matku propusť, ať se vdá, za koho
otec její chce a ona sama:
chce-li však týrati ještě dále
syny Achajské svým ostrovtipem,
jímž ji hojně nadala Athena,
že umí výborná díla, jakých
kromě Penelopy neuměla
dříve žádná krásná Achajčanka,

Tyro, ni Alkmene, ni Mykéna:
a takových šaleb nesmýšlela.
Pročež na tvé útraty tak dlouho
jisti budem, až se pak rozmyslí.
Tím si ovšem sama slávy získá:
ty se starej o výživu naši.

Čechů nářek a útěcha

na jaře 1843.

Teče Dunaj, teče,
jaré vody valí,
zářivě se mihá,
za Vídeň ubíhá,
duje se a kalí
a vodami ječe
Moravě a Děvínu
vyřizuje novinu:
„Opodále
u pořičí mého
vysoké je lože:
nenadále
na loži viděti
chorého ležeti
říše dědice,
lidumilého
císařovice.“

Noviny té se lekâ
Morava řeka,
a se zajíká,
hučí, naříká:
„„Polituj Ho, Bože!““

Moravanů řece
Dunaj dále vece:
„Vévodova choť u lože
sedí zamácena, němá;
oko na chotě upírá,
z oka pouze péče zírá;
pokoje do noci
duše její nemá:
jedinou
vírou těší sebe,
jedinou
vírou těší chotě
ve tihotě
tuhé nemoci.“

Noviny té se lekâ
Morava řeka,
a se zajíká,
hučí, naříká:
„„Polituj Ho, Bože!
Polituj Ji, nebe!““

Moravanů řece
Dunaj dále vece:
„Choť a máti oko, líce
o samotě rosí;
tajně péči nosí,
ve samoty hodině
touží, hořekuje:
péči tají rodině.
Růžová poupata,
bílá liliata —
vévodovy děti úpějíce
ku nebi ruce pínají,
mateř očekávají;
tuto-li uvidí,
dotazují se na chorého
rodiče milovaného.
Máti je potěšuje:
„Není-li u lidí
léku té nemoci,
u Boha najdeme pomoci!““
Noviny té se leká
Morava řeka,
a se zajíká,
hučí, naříká:
„„Polituj Je, Bože!““

Teče Dunaj, teče,
duje se a kalí,
a vodami ječe
žel a touhu valí.

Mimo Dunaj po Moravě
lučinou a rovinou
echo jeky —
touhu řeky
zanášelo za hory,
i po Váhu i po Savě
lesinou a dolinou
echo šumy —
lesů dumy
zanášelo za hory,
až i za horami
mezi dubinami
Labe naše zahučelo
a se Čechy, Moravany
Ilyry a Považany
zároveň upělo:
„„Zachovej, Bože
říši dědice!
Rodině jeho
a choti Žofii
útěchu dej!
Zachovej, Bože,
lidumilého
císařovice!
Pavézu Čechii
zachovej!““

Ej tu ruka Páně kynula,
doba péče minula.
Nemoci ubývá;

císařovic ojařený,
nově zotavený
síly nabývá.
Vévoda i choť i děti
u sebe se radují,
bohu díky a k oběti
z oka rosu věnují.
Ze žele
vybavení Češi
také se těší
a netouží více;
pějí jásajíce
vesele:
„„Císaři po boku
ží cel ojařený,
vévodo milený,
pavézo naše!
Ží choť i Žofie!
Ží rodina Vaše!
Žíte roky roků,
naděje Čechie!

Elpín.

Ač vítěz dne velebný
od brány jitra pluje,
a proudným světla mořem
oblohu zaplavuje:
i vědy světlo jasné,
mající v nebi zdroje,
nebeskou blažeností
zatápí srdce moje.

Ač rád naslouchám v háji
peřenců zpěvům skladným,
a v poli trub a píšťal
pasáků zvukům ladným:
započne-li však Musa
pobožné hymny v kůru,
až k trůnu Tvůrce světa
můj duch vylétá vzhůru.

Mne těší pestré kvítí
na zeleném luk lůně,
mne vábí oděv kvítků,
i jemná jejich vůně:
než příroda mne táhne,
bych zkoumal její divy,
co bylin pruží síly
a čím se kořen živí.

Nechť jezdec na rejdišti
o závod s větrem letí;

nechť odměna a chvála
jej čeká v pozapětí:
já zápas vésti hodlám
s Mus nadšeným milencem;
za vítězným z vavřínů
mé skráně prahnou věncem.

Rolník-li v dálné pole
svou naději zasívá:
a na úrodu slibnou
s potěšením se dívá:
i proč by neměl jinoch
žní ducha sobě přáti,
ni z píle napnutější
požitků lepších brátí?

Nedbá-li bodrý lovec
na hvozdů straň a houští,
an stopu zvěře slédě
se za kořistí pouští:
co v Mudřeny chrám tichý
pouť nastoupit mi brání.
Za mistry, vůdci svými
postoupím bez váhání!“

Tak Elpín ctižádoucí
s krajem se rozžehnával,
paloukům, luhům, tokům
a hájům „s Bohem!“ dával.

Jungmannovi.

(1845.)

V domě Uměn stojí jinochové,
v kole jejich přívětivý kmet;
Moudrým, vlídným Mentorem on slove
české mládeži již půl sta let.
V zasloužený klid se teď ubírá,
odměna mu králem popřána;
ale mládež slzy s oka stírá
jsouc mu vděčným srdcem oddána.

Než netužte milovaní bratří
v tento loučení tklivého den,
blízko nás jej oko naše patří,
přejte potřebný mu oddech ten;
ty pak Otče drahý od mladíků,
od chovanců Tě milujících,
přijmi oběť nelíčených díků,
z čista srdce Tobě plajících.

Díky, Otče milý, díky Tobě
za tu hojnosť lásky, píle Tvé,
jižto za vzor stanovíce sobě
napnouť chceme síly mladistvé;
a tak vůlí, skutky šlechetnými
ctnosti se a vědám věnujem,
za mocnými příklady to Tvými
věrnou lásku vlasti slibujem.

Měj se dobře! V tiché domácnosti
pohledu blahého požívej!
Bůh Ti za Tvé zásluhy a ctnosti
všeho blaha hojnost udílej!
Srdce naše vděčně Tobě bije,
přejíc dlouhý, dlouhý Tobě věk;
blízek nám ať Jungmann dlouho žije
Bohu, lidem, králi, vlasti vděk!

Poklona českého duchovenstva

Jeho Eminenci Nejdůstojnějšímu Pánu, Panu Josefu Mezzofanti, svaté Římské katolické církve kardinalovi, presidentu hlavního hospitalu u nejsvětějšího Spasitele v Římě atd. atd. *

(1846.)

„Rozličných jazykův ohněm apoštoly
jednou korunoval Utěšitel Svatý:
Part, Elam, Kapadok, Pamfil, Egyptan a
Říman, Med, Libian, Kretan, Arab a Fryg
rodným svým hlaholem je mluviti slyšel.
Div ten obnovený v sobě chová nyní
Řím. Tam kněz veliký, purpurem ozdoben,
vítá denně lidi všech barev a mravů
známým vlasti jejich pozdravením! Tam i
poutníkům chorobou uhněteným slova
vlévá balzamová! Tam jazykům učí
vyslance, v lada jenž rádly nedotknutá
sítě pravdy Boží nésti se chystají! —
Mithridat veleben, že dvamecitmerým
rozmlouval jazykem: jakž ale chváliti

* Tištěno zlatem a zasláno v jazyku českém, latinském a německém.

osvícence, který všem světa národům
materské tlumočí církve slovo? Všech On
pouto jest jazykův! obraz zosobnělý
církve sjednocené! Ústa nevysloví
div ten! pojma ho sluch žasne a obdivem
Musa ustrnulá šepce jenom jmeno
Mezzofanti! — —

Českému překladateli Odyssey

P. Matěji Procházkovi.

(V Týně nad Vltavou 9. listop. 1855.)

Pěvče milý, zdárný Helladské Musy chovanče,
přijmi za píseň Tvou poctu a díky vřelé! —
Dozpívej počatou pověst o Odyssu přeslavném,
český řeckému zpěv že roven, Ty doveď!

Sláva Karlova.

Píseň národu českého o slavnosti pětistyletých vysokých škol Pražských 1848. *

Hlasy.

Blaho i sláva Karlu králi,
osvěty české původu!
On si památky věčné chvály
postavil ve svém národu.

* Píseň tato chystána byla ke slavnosti památky založení vysokých škol Pražských, kterážto slavnosť jak známo, udalostmi roku 1848 překažena byla. Na žádosť né-

Skutkové Karla sami chválí:
blaho velkému Čechův králi!

Sbor.

Skutkové Karla sami chválí:
blaho velkému Čechův králi!

Hlasy.

Věž tato, kotva i strom mostu,
lodí ta pevná, kamenná,
město i chrám velebný hostu
„*Karlovo dílo*“ nápis má.
Krajan i host o Karlu hlásá:
„Staviči měst a chrámu spása!“

Sbor.

Krajan i host o Karlu hlásá:
„Staviči měst a chrámu spása!“

Hlasy.

Ohrady vizme na Petříně —
Karlovy lásky diadem;

kterých spanilomyslných příznivců věd klade se zde báseň tato, aby alespoň památka se zachovala doby významuplné, jižto naše Praha obmýšlela velebně slaviti. Jesti to kvítek skvělého věnce, jenž proudem času uchvácen byl dříve, nežli se v milostném lesku svém mohl objeviti světu — pročež mezi listy tyto vroucím citem na památku budiž uložen.

tam živil on v té hory klíně
chudinu v roce hladovém.
Karlova věčná stůj památka!
Národu byltˇ on živná matka.

Sbor.

Karlova věčná stůj památka!
Národu byltˇ on živná matka.

Hlasy.

Koruna slávy Karla krále
škola je naše vysoká;
matka ta Uměn mladne stále,
kvete po pětistu roka.
Za duchokojnou, Karle, matku,
z kovu ryzího měj památku!

Sbor.

Za duchokojnou, Karle, matku,
z kovu ryzího měj památku!

Hlasy.

A živel jestli kov rozpustí,
neb vydrobí sklad kamene:
z paměti živé Čech nepustí
Karlovy skutky zvěčněné.
Věd milovného krále jméno
po věky bývej oslaveno!

Sbor.

Věd milovného krále jméno
po věky bývej oslaveno!

Hlasy.

Zásluhy tvoje, Karle, s námi
Ferdinand ocenil, náš král!
On zvelebil tvých Uměn chrámy,
on i tu poctu tobě přál.
Ctiteli Karla, štítu práva,
dobrotivému *králi* sláva!

Sbor.

Ctiteli Karla, štítu práva,
dobrotivému králi sláva!

Hlasy.

Slávy té správcům díky vzdejme
u sochy Karla svěcené!
Hlaholem svorným zajásejme
z mysli blahosjednocené:
Škol našich matka stůj nám zdráva!
Mistrům i žákům zdárným sláva!

Sbor.

Škol našich matka stůj nám zdráva!
Mistrům i žákům zdárným sláva!

Hlasy.

Jménem a vtipem světu známí
přátelé blahé osvěty,
slavíte díků svátky s námi
velkému synu Alžběty.
Za vaši poctu jeho slávy,
dárci a hosté, buďte zdrávi!

Sbor.

Za vaši poctu jeho slávy,
dárci a hosté, buďte zdrávi!

Hlasy.

Blaho i sláva Karlu králi,
osvěty české původu!
On si památky věčné chvály
postavil ve svém národu.
Skutkové *Karla* sami chválí:
Blaho velkému Čechův králi!

Sbor.

Skutkové Karla sami chválí:
Blaho velkému Čechův králi!

Český student buršovi.

(1867.)

Pořád béreš v ústa slova:
„Věda, sebevědomí!“
Jaké jádro v sobě chová
slupka tvého svědomí?! —

My jsme oba posud žáci,
teprvé se učíme;
kde sami sebevědáci
rodí se, my nevíme.

Jak se u vás věda vjímá?
či se vlévá nálevkou?
Čili pohodlně vdýmá
napálenou cigarkou?

Či skutečně v krvi máte
vidiny své k soustavám?
Bez učení všecko znáte? —
taký vtip nedopřán nám.

Nám se zdá, že kdo co umí,
o to přičinil se sám;
naši jinak nerozumí:
vylož pohádku tu nám!

Kytka ód Horatia Flakka.

1.

Caesaru Augustu.

Dosti již sněhů i ledů pekelných
s výše slal Otec na zem' a svaté na
hradby házeje pravicí plamennou
město užásal.

Žasly národy, strašlivý by Pyrrhin
věk se nevrátil, se děsíce rovných
zázraků, jak když Proteus na kopce
stáda vyháněl;

plémě ryb na vrších se páslo,
kdež hrdličky dřív měly sídlo známé;
bázlivé opak po moři převrhlém
splývaly laňky.

Mocně proud plavé viděli jsme Tibry
k Etruským břehům obracet se a zpět
jíti, královskou by památku svrhnul
Vestina chrámu;

tak se vychloubal mstitelem lkající
býti Ilie, po levém řečišti
různě rozvodněn, ač Jovem nekázán,
proud choti k vůli.

Ví, že občané na se táhli dýky,
pod nimiž Pers měl zahynouti lépe;
zná také hříchem rodičů vyřídlou
v rozbroji mládež.

Aj koho z Bohů přivolá v hynoucí
říše pádu lid? a jakou modlitbou
sbor pannen svatých zpěvy neslyšící
Vestu přemůže?

A zločinstva smír komu dá za úkol
Jupiter? Jen přijď, ano přijď, prosíme,
v oblak oblečen s rameny skvělými
věštci Apollo!

Neb usmívavá Erycinko, jižto
spíle oblétá a milosť, zavítej!
Neb zanedbaný ty na lid, Praotče,
na vnuky pohleď!

Ach nedáš se hrou nasytit předlouhou;
bitvy hluk těší tě a helmy lehké,
a pěších Maurů bodavé posuňky
na vrahy krevní!

Či v mladou se tvář proměniv, milostné
Májy křídlatý synu, na světě zde
Caesarův mstitel chtěje býti nazván
prodliti hodláš?

Pozdě se vratiž k nebesům a dlouho
u Kvirínova přebudiž potomstva;
vzdor našim vadám tebe nám neodnes
k obloze rychlý

oblak; vítěznou zamiluj zde slávu,
zvol zde býti zván i Otec i kníže,
Médu pak nedej beze pomsty loupit,
Caesare vládce!

Vysvětlení. V. 1. Dle svědectví Appianova padalo prý po vraždě Julia Caesara s oblohy kamení, což Horác líčí slovy „grando dira", led pekelný. — 2. Otec, Jupiter, otec bohů. — Svaté hradby, chrámy Římské. — 5. Za věku Pyrrhy a Devkaliona nastala potopa. — 7. Proteus Neptunovi pásával morská telata. Naráží básník na potupu onu přesahavší nejvyšší vrchy. — 16. Vestin chrám vystavěl král Numa. — 18. Ilia, jinak Rhea neb Silvia, matka Romula a Rema, pohřbena u řeky Annia; popel její unešen prý do řeky Tibry, což dalo příčinu k báji, že si bůh Tiberin Ilii zasnoubil a jí k vůli se mstil na Římanech, že potomka jejího Julia Caesara úkladně zavraždil. — 33. Erycinka, Venus, měla chrám pod horou Eryxem v Sicilii. — 35. Praotec, Romulus, zbožněný Kvirinus. — 42. Májy křídlatý syn, Merkurius.

2.

L. Sextiovi.

Jihne zima mrazivá jarem a přelibým Favóna váním,
suché po rumpálích lodí se táhnou.
déle stáj netěší dobytek, ni oheň v krbích oráče;
bílým nezáří více louka jiním.
Již Cythořanka Venus vede tance při Luně zrůstající;
ve spolku Nymfy, též Milostky v slušné
střídě po sobě nohou tepají zemi, an tuhé Cyklopů
Vulkan horoucí rozžehá kovárny.
Upravenou lze nyní hlavu buď zelenou uviti myrtou,
aneb, jaké nosí kde země, kvítím.

Vhod je nyní do stínokladých dary Faunu vésti hájů,
dle vůle buď beránka, neb kozlátko.
Věčně bledá Smrt stejně nohou zadupá u boudy nuzných,
jakž u hradů králů. O Sexti šťastný,
krátká lhůta žití nám nepřeje čáku bráti dlouhou.
Také tě zajme Noc i báje Mrtvých
i chatrné obydlí Plutonovo; až ty tamž odejdeš,
nepadne královský ti los při víně.

V. 1. Favonius, příjemný větřík jihozápadní. — 5. Cytheřanka Venus, byvši na ostrově Cythéře cněna. — 8. Vulkán, za jara prý Jupiterovy hromy do zásoby kovával s tovaryši svými, jednookými Cyklopy. — 11. Faunus, lesní bůh. — 17. Pluto, panovník v říši mrtvých. — 18. Los královský, házením kostek ustanovovali si Římané zprávce hodů, jejž králem nazývali.

3.

Munaciu Plankovi.

Ať chválí kdokoliv krásný Rhod, neb Mitylénu,
Ephes i ohražené u Koryntha
dvojpomoří, nebo Bacchovi Theby, Apollinu Delfy
zasvěcené čili Thessala-Tempe.
Jsou, kdo mají úkol jediný hrad Pallady cudné
písní neskonalou velebit, a
hned za to utrženou si skráně ovíjet olívou.
Pohřížen v Junónině úctě
Argy staví, chovatelku koní u Mykény mohutné.
Mne ani tak tužená Lacedémon,
ani Laryssy roveň tučná neproniknuta krásou,
jak vrchu Albunského šumání

a slapy Annia, háj a ovocné sadby Tiburna,
ovlažené spěchavými potůčky.
Jak jihovec bílý s pošmúrné oblohy často
mhy stírá a přívaly stálé
nesplozuje: tak i ty pamatuj se sprostiti moudře
trampot a jemným na světě práce,
Plauce, uleč vínem; nechť tábory orly se skvoucí
tebe drží, nebo hustý Tibura tvého
zaměstná tebe chlad. Salaminský Tevker od otce
když se bral, hlavu ke cti Lyéu
vínkem topolovým skropenou si předce ovázav
k truchlícím družcům se tak ozval:
„Kamkoli nás lepší, než otec můj, odvede štěstí,
půjdeme, ó druhové moji věrní!
Žádný pod vedením a za věštbami Tevkra nezoufej;
bezpečný to slíbil Apollo;
v zemi jiné Salamína druhá nám brzo zavítá.
Dřív horší jste snášeli se mnou
strasť, mužové statní; teď vínem péče zažeňte:
zejtra na pláň znova vyjdeme volnou.“

V. 3. Hrad Pallady. Athény, slavné město Řecké. — 10. Tažená Lacedémon, jinak Sparta, město na poloostrovu Řeckém, slovutná přísným vychováváním mládeže. — 19. Plankus, přítel Horaciův, bývalý konsul v Římě, přidržel se strany Antoniovy, později smířiv se s Oktavianem Augustem na statku svém Tiburu přebýval, truchlívaje častěji nad nehodami a rozbroji v říši Římské. — 21. Tevker, vypovězen přísným otcem, Telamónem, králem Salaminským, po válce Trojanské do Cypru se přestěhoval. — 22. Lyéus, Bacchus.

4.

Taliarchovi.

Viz, jak strmí tam pod vysokým sněhem
Sorakta bílá: háje přetížené
to břímě nesnesou: i proudy
zůstaly státi zimou přeostrou.

Ty mráz odháněj; hojně přikládaje
do prsku dřev a štědřeji bez vody
z nádob Sabinských čtyrročího,
můj Taliarchu, nalej si vína!

Jinší bohům vše pusť; tito jakmile
mořské na pláni větry uklidili
rozbouřené, již pak se cipříš
ni zletilé habroví nehýbe.

Neptej se nikdy, což bude zejtra: než
jakýkoliv podá den osud, za zisk
připočti; nezhrziž radostí
ni kratochvílemi tance, chlapče,

dokud jsi jar, a od mrzutých šedin
vzdálen. Na Marském buď poli neb večer
v chodbách k milému šeptu dej se
v umluvenou najíti chvíli.

2. Sorakta, kopec u Falisk, na nějž byl výhled ode dvora mladého Taliarcha. — 18. Na Marském poli obveselovala se mládež Římská šermem, jízdou a jinými bohatýrskými kratochvílemi.

5.

Leukonoi.

Nechtěj ty zpytovat, co lze není, ký mně a ký tobě
cíl určí bohové, Leukonoe, těm z Babilonie
čárám víry nedej! Buď co budiž, snášeti lépe jest.
Ať nám víc Jupiter dá zim aneb jen jedinou, která
zemdlévá skalinou nastavenou rozvlněné moře
Tyrrhenské. Procedíž moudřeji mest, čáku prodlouženou
v kratší sevři obor. Bezděky věk, an hovoříme, utíká. Dneska se chop, zejtřku se však nikdy nedověřuj!

V. 2. Hvězdáři Chaldejští domnívali se, že lze z postavení hvězd a planet pomocí všelikých čísel předpovídati běh i konec života každému člověku. Za věku Horáciova měla pověra ta průchod v Římě a ještě do nedávna se ponckud udržovala spisy astrologickými, známými planetáři.

6.

K Virgiliovi.

Ký by stud byl a cíl smutku a touhy po
hlavě té předrahé? Prozpěvy truchlivé
začni, Melpomene, jížto bohů otec
dal jemné s citharou hlasy!
Věčná dřímota již Kvinktilia tedy
zmohla? Sestry jeho, Ctnosti a Zprávnoto,
Víro nezrušená, Pravdo holá, kde vy
pak rovného mu najdete?

Všem dobrým odešelť on oželen, ale
žalnější nikomu nad tebe, Virgili!
Darmo vroucně prosíš nesvěřeného tak,
ach, ti Kvinktilia bohem!
Bys pak nad Thračana líběji Orfea
vládna houslemi, hnul stromovím tklivým,
v stín prázdný těla by krev se nevrátila,
jejž jednou strašlivým Merkurius prutem
dle přísných osudů prosbami neskrocen
v černém před se pudil davu.
Těžko! než strpěním lehčeji se snese,
cožkoliveˇk se nedá změnit.

V. 3. Melpomene, Musa žalozpěvům představena. — 5. Kvinktilius, Kremonenský, básník a přítel Virgiliův zemřel r. 730 M. Ř. — 16. Merkurius, průvodce duší do říše mrtvých.

7.

Na sebe.

Sporý a řídký obětovač bohům
radou mudráctva bezsmyslného já
příliš zabloudiv, teď obrátit
plachty musím, a se dáti cestou
opuštěnou. Neb Svrchovaný Otec,
bleskem plamenným mračna dělívaje;
přes jasnou ondy oblohu hnal
spřež hromovou s vozu křidlatého,
kterým se zemská spoušť, vod i balvany,
i Styx a hrůzná pekla u Taenara
propasť otřásají do konců
Atlasových. Dovedeť měnit

Bůh hloub i výši, snižuje pych, vodě.
co v tmách je, na svět. Loupeživá s křikem
Fortuna ostrým, vzavši odtud
Korunu, jinde složí dle zvůle.

V. 10. Styx, řeka pekelná. — Taenaros, roklinaté předhoří v Lakonii, odkud prý Herkules do pekel sestoupil. — 12. Atlas, nejvyšší hora v Africké Mauritanii.

8.

Na Fortunu.

Bohovko, v pěkném vládkyně Antiu,
s nízkého smrtný jež hotovas' prachu
povznésti lid a slávu pyšnou
proměniti hrobu na smutek:
s prosbou chudobný tě v kraji tesklivou
vzývá osadník; tě na mořích paní
volá, kdo Bithynským korábem
blíže u Karpathy proudy brázdí.
Drží bojí se Dák tebe i Skytha
plochý, i města, i národy, Latsko i
bujné, cizích i matky králův;
v purpuru tě tyrané bojí se,
bys jim stojící z posměchu sloup nohou
nesvrhla, by snad „do zbraně, do zbraně!"
váhavce bouřlivý nevyzval
zástup a žezlo jejich nezlámal.
Zlé před tebou vždy jen Nucení chodí,
nosíc na břevna ve měděné ruce
hřebíky, klíny též, i přísné
skoby drží s olovem tekoucím.

Tě v rouše bílém Víra i Náděje
ctí zakrytá a průvod obrácené
ti ještě přává, když ty mocný
v proměnčném šatě dům opouštíš.
Préč, jak nevěrná chatra, pluná zrady
nevěstka páchne: když v sudě kvasnice
jsou vyschly, prchnou pochlebníci
pospolu tihotu nést nevolní.
Jdoucího střež jen Caesara v končiny
světa Britannské, střež bujarý také
zástup jonáků, jichž bojí se východ
i břeh moře Červeného.
Ó líto nám těch jízev i vad našich
bratrů! Čehož my štítili se, věku
tvrdý? jakých jsme nepravostí
netkli se? nač ruka pak junáctva
nesáhla z bázně božstva? ušetřila
oltáře kdes? Ó jen kovadlině
nové přikuj tu zbroj a ji obrať
na Araby a na Massagety.

1. Antium, někdy pomořské město v Látsku, kdež Fortuna měla pěkný chrám, a odkudž vypraveno loďstvo Oktaviana Augusta. — 8. Karpathos, ostrov mezi Rhodem a Kretou.

9.

Hymnus na Dianu i Apollina.

Dianu spanilá slavte vy děvčata!
bezbradého hoši! slavte vy Cynthia
s Latonou mateří, již
oblíbil vřele Jupiter.

Dívky řek a lesů chvalte milovnici,
kdežkoliv studený buď pne se Algidus,
neb černý Erymantský
bor, aneb zelený Kragos.
Tempskou údolinu, Délu vy pak, hoši,
vlast Apollinovu chválami vytkněte,
jej zdobí na plecích toul,
jej zdobí lyra bratrova.
Válku on slzavou, bídu a hlad a mor
obrať od lidu, též od hlavy Caesara
k Britannům a ku Persům
uprosen modlením vaším.

V. 2. Cynthius, Apollo nazván od hory Cynthu na ostrově Délu, kdež se narodil. — 6. Algidus, kopec v okolí Říma. — 7. Erymanthus, hora v Arkadii. — 8. Kragos, hora v Lycii Maloasiatské. — 9. Tempe, spanilý úval v Thessalii. Na těch místech ctíván býval Apollo s Dianou.

10.

Chlapci.

Já nenávidím hody, chlapče, Perské,
stužky na věncích se mi též nelíbí;
na kterém pozdní kvete růže místě,
zkoumati nechtěj.
K myrtu naprosto ničehož nedávej,
péče má oň buď; i při posluhách ti
pěkně myrt sluší, mně také, ve vinném
když piju loubí.

11.

Po smrti Kleopatry.

Teď, teď popíme; teď si zadupněme
nohou svobodnou; teď, druhové, je čas
polštáře ozdobit bohů a
klásti při nich krmy Saliarské.
Nevolno dříve vyndati Caekuba
z dědných sklepů; neb na Kapitolium
královna šílená do dneška
záhubu chystala a hrob říši.
S hejnem přemrzkou porušených mužů
hlízou dovésti všecko si troufala,
okoušenou Fortuny slastí
podnapilá. Ale vztek minul ji,
jak ledva jedna ohni odešla loď;
a duch Marotským vínem omámený
byl přestrašen, když s vesly hnal se
Caesar od Italie za ní préč
odlétující; na holubičku jak
sokol doráží, jak na zajíce též
lovec ručí po rovni sněžné
Haemonie, aby pouty sevřel
nestvůru strastnou. Než ta hledá smrti
ušlechtilejší druh; ni mečů žena
se nehrozí, ani skrytá v svém
koutě neopravuje si loďstvo,
a smí ležící svůj na palác okem
pohlížet jasným; béře nedůtklivá
hadiska s odvahou, a černý
jed v tělo své ssaje od nich.

Rozváženou smrt vzdorné tu podnikla,
lodím Liburnským rychlotu závidíc,
jatá by v triumfu pyšném
neskloněná v duchu nešla ženská.

V. 4. Krmy Saliarské, jakých mívali Saliové, kněží Marsovi při slavnostech. — 5. Caecubum, víno výborné z vlašské Kampanie. — 13. Naráženo zde na bitvu mořskou u Aktium, ve které Antonius a Kleopatra od loďstva Oktavianova byli přemoženi. — 14. V okolí jezera Mareotského v Egypté rostlo ohnivé víno. — 15. Caesar, Oktavian — 20. Haemonie, Thessalie. — 30. Lodi Liburnské, lehké, pomocí kterých Agrippa Oktavianovi vítězství na moři dobyl.

12.

K Apollinovi.

Co záslibného chce od Apollina
věštec? Co žádá, z číše vylévaje
nový opoj? Plodné po tučných
Sardinie oseních netouží;
v suché milého stáda Kalabrii,
kosti sloních si, ni zlata Indie,
rolí nežádá, jichž němý tok
Lyrisy bryzne vodou poklidnou.
Srpem Kalenským klesti, komuž dalo
štěstí vinohrad; též bohatý kupec
v zlatém pokále víno, Syrský
vyměněné za tovar, vysonší:
milý Bohům tři- i čtyřikrát za rok
ať on Atlantskou hladinu bezpečen
spatří. Mne občerství oliva,
šťáva čekanky a malva lehká.

Z vlastního žíti dej mi zdravému při
dobré vždy mysli! O to prosím, synu
Latončin: a však cithary prost
staroby nechci dožít se matné.

V. 1. Apollina, syna Latonina a bratra Dianina, vůdce Mus, vzývali básníci starořímští a řečtí. — 8. Lyris, řeka v úrodné Kampanii. — Kalene, město v Kampanii s pověstnými vinohrady.

Výňatky z Virgilia.*

a) Aeneidy kniha II.

Obsah.

Aenéas vypravuje zkažení Troje. Řekové dlouhým dobýváním města zemdleni, outočiště berou ke lsti. Nastraží ohromné velikosti koně dřevěného, v němž se zabedniti dalo několik ozbrojených Řeků. Kněz Trojanský Laokoon tuší zradu a varuje lid: Sinónem ale, Řeckým sběhem, přemluveni a příšernou smrtí Laokoonovou ustrašení Trojané uvedou potvorného koně na hrad. V noci vybední Sinon zavřené Řeky, a ti otevrou druhům svým brány města. Vraždy noční. Hektor zjeví se ve snách Aenéovi, pobízí jej k uprchnutí. Aenéas nadarmo k obraně hradu spěchá, a uzřev posléz zahynutí Priamovo a napomenut matkou Venuší, vrátí se domů a vynese z plápola města otce svého, avšak na cestě ztratí choť Kreúsu.

Všickni utichli kolem, a pozorni naň upiali pohled.
S lůžka otec potom Aenéas vysokého počínal:
„Náramné, královno, velíš rozevříti bolesti;
Trojanskou jak říš a království přežalostné

* Překlad všech básní P. Virgilia Marona od K. Vinařického dostati lze ve skladu Matice České.

rozbili Danaové, kterakéž já pohromy vídal,
sám jich i část okusil velikou. I kdožby to líče
z Myrmidonů, z Dolopů, či z Ulyssa krutého vojínů
se zdržel od slzení? již i vlhká s oblohy pádem
noc klopotá, i zovou k pospání hvězdy padoucí.
Než, poněvadž taková ti libost naše poznati strasti
a v krátce trudy poslední poslouchati Trojské,
ač duch té se památky hrozí a hořem pozaráží,
vypravuji. Osudem pohnáni, a zemdleni válkou,
vojvodové Danaů, mnoho lét promařivše nadarmo,
kůň hoře nápodobný uměloství Pallady božské
vystavují, jedlovými zabedníc deskami žebra.
Slib za blahý návrat to zovou. Ta se roznese pověst.
Však do vnitřku losem vybraní se zbrojnoši kradmo
zamknuli záložných do boků, a všechny ty valné
skrejše, i lůno bylo branným naplníno vojínem.
Spatřiti jest opodál Tenedos, rozhlášena výspa
pověstí; bohatá dokavad říš květla Priamská,
zátoka teď jen a nevěrné stanoviště korábům.
Sem doplynuvši kryjí se Danajští na břehu pustém.
Mníme, že příhodným do Mykén se vrátili větrem:
všecka tedy drahné se sprostí Teukria bázně.
Brány se otvírají; lze vycházeť i tábory Dorské,
i prázdná všady místa i břeh prohlížeti pustý.
Tam plukové Dolopů, zde krutý stan míval Achilles,
tamto lodí přístav; tady časté sváděny půtky.
Jedni děsí se slibu zhoubného Minervě panenské,
ohromnému diví se koni; a dříve Thymoetes
jej mezi hradby uvésti radí, a umístiti na tvrz.
Lstivě radil snad, aneb jako již los Troje přinášel.
Než Kapys, a kdož moudřejším byli nadšeni smyslem,
buď v moře nastražený a lichý dar tento Danajských

skáceti rozkazují, neb spáliti od spodu ohněm,
neb provrtáním lůna duté vyskoumati kouty.
Odpornýma plachá luza rozdvojena byla soudy. —
V tom, hle, davem sprovozen velikým a přede všemi napřed
Laokoon s horní tvrze pospíchá, a podále:
„Nešťastní,“ zařičí, „smyslů jste-li pozbyli, Trojští?
Mníte, že odplouli vrahové? Myslíte, že prázen
podvodu dar Danaů nějaký? Neznáteż Ulyssa?
V těchto dřevech buď zamčeni jsou pokradmo Achajští
buď na naše tvrze ustrojení toto jest ukováno,
nahlédnout stavení by shůry se blížilo k městu,
buď tu jiná lesť zakryta. Nevěřteż koni Teukři;
cožkoli jest, Danaů se bojím, dary nám i nesoucích.“
Domluviv oštěpem ohromným, vši namáhaje sílu,
on v bok a zakřivené okováním potvory lůno
mrště vrazil; tkvělo drnčíc, a z břicha obraženého
pozvukovavše duté stonotem se ozývaly kouty;
a kdy božích by losův, matných by nebývalo smyslův, —
pozbuzovalť ocelí Argolské prohnati skrejše —
stála by Troja, i hrad Priamův dosaváde by obstál!

Než mezitím jinocha s rukama sepatýma na zádech
pastuchové s velikým povykem ku králi přivádí
Dardanští, jenž sám, je nadejda, se volně cizincem —
tím aby nastrojením pak otevřel Troju Achajským, —
vyznával; muž mysli drzí, a hotov k obojímu,
buďto dokázati klam, či smrt podstoupiti jistou.
Dychtiva dívání Trojánská přispěje mládež,
a všadý obhrnutá rouhá se jatému o závod.
Nástrahy teď Danaů pozoruj, a z jednoho zrádce
všecky znej.
Neb když bezbranný zaraziv se na obvidu lidstva,
postanul, a zrakoma spatřil Fryčanů řady vůkol:

„Ach kteraká mi vlasť, běduje, kteraké moře teď mi
ochrany dá? nebo co zbývá nebohému mi posléz?
ježto mi sídla není u Grájů, a k tomu hněvní
Dardanové krvavou dychtí mstu vylíti nade mnou!“ —
Ten stonot obrátil vši svévoli, vešken i nátisk
potlačil. Optáměť se jeho, z krve čí by pocházel,
s čímže přišel, i by oznámil, v čemť omluva vězni.
On na to pak, sprostiv ponenáhle se bázně, pronáší:
„Ve všem, králi, by cožkoliveˇk bylo, vyznati pouhou
pravdu volím, aniž Argolský svůj původ upírám.
Dřiv to; i nechť by Sinóna lichá byla náhoda bídným
učinila, přece neučiní jej lhářem a zrádcem.
Jestliže v rozmluvení ucha tvého se dotknulo někdy
jméno také Palaméda Belovce, a šířena sláva
pověstí, jejž pod zrady barvou vůdci Pelaští,
an neradil k bojování, bez viny, bez všeho práva
odpravili k smrti, ač jim líto pak usmrceného:
průvodčí jemu já byl a příbuzný pokrevenstvím,
od rodičů vyslán nebohých sem z války počátku.
Blah žezlem dokavád on vládnul, a na sněmu králů
vykvítal, my také nemalého jména i pocty
mívali: jakž ale závisti zavilého Ulyssa —
věc tatě povědoma — z tohoto světa on zprovozen byl,
já truchlivý v temnosti život a v nářeku trávil,
tajně i bezvinným horlíval nad druha pádem.
Ni, bloud! jsem nemlčel; anobrž by dopustilo štěstí,
vítěz v otcovské že bych Argy zas ondy se vrátil,
pomstiti se sliboval, a nenávisť ústy jevíval.
Úhony mé první to pramen. Vždy novými Ulysses
pomluvami mně povyhrožoval, a řečí obojetných
rozsíval mezi lid, známou i zbraň vyhledával,
ni klidu sobě nedal, až pak Kalchantem ochotným —

než k čemu já věci bezděčné tady marně vyčítám?
což meškám? stejnou-li měrou vše měříte Achajské,
máte na tom již dosti: neprodlete brátí si pomstu!
Toť Itačan žádá, draze vám oplatí Atreovci.“ —
Více tudíž prahnem se dopátrat a doptati příčin,
nezkušeni zločinů takových, a chytrosti Pelaské.
Bázliv pokračuje klamavými to bájeti ústy:
„Často již ostavili Danaovští Troju, a nazpět
se chtěli brát a mdlí z dlouhé ustoupiti války;
kéž byli mohli jenom! na vodách ale soptěci bouře
povždy zabránila jim, a na odchodě Jih je užásal.
Zvlášť ale ze břekových když dřev již strměl urouben
tento komoň, po celém nebi valné bouřily déště.
V rozpači Evrypyla věstného se tázati Foeba
vyšleme: ze svatyně truchlivé nese výroky nazpět
„krev cezena větrům na smír, i umrtvena panna,
než poprvé jste břehů Ilionských došli Danajští:
návrat též získej se krví, životem se vyžádej
Argolským.“ Ta když se k uším lidu dostala věštba,
hrůzou dech zaražen; i probíhal naskrze kosti
třas ledový, koho los by čekal, koho mínil Apollo.
V tom zavilý Itačan Kalchanta věštce vyvádí
v jev s povykem velikým: jak vůli rozuměti božské,
táže se; ukrutnou mi nejedni věštili tehdáž
oukladníkovu lesť, a tiší nahlíželi pád můj.
Dvépatero dní mlčky trvá, zdráhá se uzavřen
výpovědí vlastní někoho prohlásiti v oběť;
sotva že pak křikem ustavným Itačína poháněn
hlas vydal umluvený, již i žertvou ustanoví mne.
Všem to přicházelo vděk; strast, jíž každý se obával,
rád na cizí ramena svrženou sám bezpečen uzřel.
Strastný již nastával den; hotovat moje žertva,

pražma slaná, i kolem skrání byl vínek uchystán.
Přiznávám se, ušel jsem smrti a pouta urážel,
a přes noc temnou v rokytí blativého močálu
jsem se skryl, co zatím asi rozpiali k odplovu plachty.
Již tedy vlasť neuzřím milenou, ani čáky mi více
spatřiti dítky drahé, ani žádoucího mi otce!
Snad sami obětováni budou, pohříchu pro outěk
můj, a splácena má vina usmrcením nebožátek!
Oč, pro bohy vznešené, pro nebešťany pravdy milovné,
pro, zdali na světě ještě jaká mezi lidmi přebývá,
pro věru nezrušenou tě prosím, polituj lopotání
náramné, polituj mimo zásluhu bezvinu trpnou.“ —
Zalkavšímu život darujem, hnuti ke slitování.
Sám mužovi kruhy náruční, i vypínati těsná
pouta Priam poručí, ano dí jemu ta slova vlídná:
„Kdos' koli, na krajiny ztracené již více nepomni,
buď našinec; toliko mně pravdu na důtazy pověz:
nač tu hrubého koně spoušť vystavili? kdo tě původ?
co znamená? či to slib nábožný? či k boji nástroj?“
Dořknul. Onen cvičenec v chytrosti a ve lsti Pelaské,
zdvihna dlaně prosté okovů k nebes obloze, hlásá:
„Vás věčné já osvěty teď, vaši nezrušitelnou
vzývám velmožnosť, oltáře i dýky vražedné,
jimž jsem ušel, svěcené vás vínky, co žertva nosil jsem:
volno mi buď rušiti proklatou onu přísahu Grájů,
volnoť odříci se národu, a vše vynésti tajemství
jich na jevo; mne vlasť ani zákon více neváže.
Dle slova ty stůj jen spasena mnou Trojo, mi víru
pak zachovej, rci-li pravdu, a věc zdaliž odkryji vážnou. —
Čáka celá Danaů, počaté spolu naděje války,
Palladinou jen stála mocí; když však bohaprázdný
Tydeovec, zločinostrůjcem doprovázen Ulyssem,

posvátné ze zbožnice jal se unésti osudné
Palladium, a pobiv strážníky na tejně hořejším,
uchvátil podobu svěcenou, a božího nevahal
vínku panenského zbrocenýma dlaňma se dotknout:
od doby té zpět ucházet a míjeti naděje Grájů
již počala, mdlela síla, boží se uchýlila přízeň.
To Tritonka nemylnými zjevila znameními.
V Táboře ledva její složen obraz, jiskřili ohněm
plápolavým upatí zrakové, a slaný se po údech
pot vyřinul: sama pak třikráte se země, podivno,
poskočila, pohrozivši kopím a zatřásši pavézou.
Rychle mořem Kalchas se uchystati k outěku káže,
Argolskou že nemůže braní se Troje dobýti,
leč by nový pro potaz šli do Argu, a vrátili svátosť,
již po vodě v baňatých spolu jsou odvezli korábích.
Teď tedy k otcovským po větru se davše Mykénám,
zbroj a bohy v průvod hotují, a po plavbě se náhle
zas tady vyskytnou. Tak rozbral zázraky Kalchas.
Tu-hle za Palladium, kázáni, za zlehčenu svátosť,
stavěli pak podobiznu, zločin by smířila mrzký.
Než proto nesmírnou tu spoušť tak zvejšiti Kalchas
a z dubovin složenou až k obloze vyhnati kázal,
nikterakou by nemohla branou do města přijíti,
ni Trojský smlouvou starodávnou chrániti národ.
Neb kdyby ten bylo dar vaše zlehčilo rámě Minervě,
zkáza by tím veliká — kéž naň bozi kletbu tu dříve
obrátí! — Fryčanům, Priamově i nastala říši:
než kdy opak by vaší se rukou měl dostati na hrad,
všecka mocí velikou ku Pelópovu Asia sídlu
se přivalí, a našich los onen dostihne potomkův."
Tím vtipem oukladným křivopříseženého Sinóna
leť věřena; lžemi, a nuceným překonáni my pláčem,

jichž ani Tydeovec, ani sám Laryssan Achilles,
boj ni desítiletý, ni tisíc nepřemohlo korábů!
Než k tomu ještě jiný větší div a hrůzy plnější
se přihodí nebohým, a neopatrné zmate mysli.
Laokoon, losem určen klásť Neptúnovi oběť,
při slavných tura oltářích valného zabíjel.
Aj-hle tu od Tenedu na klidné hladině vodní —
líče to, žasnu posud — nenadále se v okresu valném
dva plíží hadové, a ti pospolu ku břehu pílí.
Ňádra jejich se pnou nad mořské proudy a hřívy
krvorudé strmějí v peřejích, a po tůni se dráhný
vlíkne zadek, hřbety ohromnými vinou se kotouči.
Vznikne jekot na vodách zpěněných. Již dospěli na břeh,
a zraky jiskřící i krví i napouštěli ohněm,
a třepavým jazykem svoje lízali ústa syčící.
Prchneme, bezdušní pohledem. Přímým oni pádem
k Laokoontu měří, a dvé jeho dříve rozenců
zároveň objavše plazi pospol oplétali outlá
jich těla, uštknuli jich a po bídných pásli se oudech.
S braňmi samého potom na pomoc jim přispějícího
uchvacují, kruhy obvíjí hromnými a dvakrát
v půli chopí, dvakrát otočivše obon krku vůkol
lupenatý, vysoko hlavy popnou vzhůru a šije.
Ač rukama zkouší on rozdrhnouti ty uzly,
již talovem, černým i jedem maje vínek ukálen,
přehrozné spolu ku hvězdám pozdvihne volání,
jak bučení znívá, poraněn když žertvě ubíhá
býk, vyraziv toporu s šíje své ránu nejistou.
Pak oba ještěrové ke hořejší zbožnici pádem
odprchnouc, ke chrámu kruté Tritonky zamíří:
jí u nohou tu pod okrouhlou schovají se pavézou.
Tehdy nová se všechněm nám byla vedrala hrůza

v ohromená prsa; i pravenoť, že dle zásluhy kárán
za hřích Laokoon, poněvadž dubu zasvěceného
tknul se hrotem, a kopím odvážným zad koně prohnal.
Obraz v tejn by veden byl, a tím se Minervina přízeň
získala, ohlašují.
Tehdy my zeď vyboříce otevřeme ohrady města.
Všecko čile k tomu dílu se má. Koni pod nohy oblé
válce se podvrhují a kolem krku vazby konopné
obtahují. Stoupá nešťastný přes valy ústroj,
braňmi těžek. Vůkol pacholící a děvčata outlá
hymny pějí, a rukou provazů se dopíditi dychtí.
Vejde onen hrozitán a samého se dovleče města.
Otčino, město boží, ó Ilium a v boji slavné
ohrady Dardanovy! čtyrykráte se na prahu brány
zastavil a čtyrykrát zbroje břinkot z útroby zazněl.
Předce se pachtíme: hluši jsouc a pomámeni slepci,
na hradě posvátném stanovíme tu obludu zlostnou.
O příští nehodě Kassandra otevřela rovněž
ústa, božím vedením ale oslyšena vždy u Teukrů.
Ach odějemť nebozí, jímž poslední den usouzen,
ke cti bohů po městě celém ratolestěmi chrámy.
Než mezi tím otočí se nebe; s moře se přivalí noc,
dráhným obláčíc stínem zem a báni nebeskou,
i klamy Myrmidonův. Na zdech porozestřeni Teukři
vůkol umlkli; chropot zmocnil se mdlých jejich oudův.
I pluje na branných Argivské vojsko korábích
od Teneda, ve přívětivém klidu Luny tajemné
k povědomému břehu: plamenem dala králova právě
loď znamení, a bohů nevlídných soudem uhájen
závory pak borové a Danajčany zavřeny v lůně
vymkne potajmo Sinon; a komoň jich rychle vypouští
otvořený. Z vydutého se vypravují dubu rádi

vojvodové Sthenelus, Thessander a liška Ulysses,
po provaze spustíc se dolů, Akamas se Thoantem,
Peleovic i Neoptolemus, před nimi Macháon
a Menelaus, sám též toho úkladu kujce Epéos.
Do města přitekou pohřížena ve sně a víně;
strážné pak pobijí, branami spolu otvořenými
ostatní druhové přirazí se k zástupu přátel.
Byltě to čas, kdy prvý lidu ustálému počíná
poklid, a božstva darem spání příjemně zavítá,
an ve snách smutný, aj, zdál se před očima Hektor
býti mi přítomným, a pláče vylévati hojné.
Jak kdy krví a prachem byl ukálen a sepřeženými
koňmi vlečen, na nohou odutých jsa otěžmi přivázán.
Ach, jak byl zohaven! onomu zcela nejsa podobný
Hektoru, jenž odění ukořistiv Achillovo kráčel,
neb Frygský pouštíval oheň na koráby Danajské!
Zedrána brada, krev po vlasech jemu chlípěla sedlá;
rány pak obnažoval, jichž byl bez počtu kolem zdí
otcovských dostal. Já sám se dříve žalostně
zdál mluviti k reku, a smutným se ho tázati nářkem:
„Osvěto Dardanova, skalopevná záštito Teukrů.
kdež tak dlouho jsi prodléval? z kých Hektore končin
žádoucí přichodíš? že tě předce po tak mnoha přátel
usmrcení, po takých lopotách občanstva i města
ustálí spatřujem! jaková zarmoutila jasný
pohled tvůj nehoda? k čemu pak tyto zírati rány?“
On k tomu nic; marnou na to odpovědí se nemešká;
než vyvodiv ze hloubi prsou svých povzdechy těžké.
„Prchni, rozenče boží, a se,“ dí, „tomu zánětu vyrvi!
Vrah na zdech panuje, vznešená v rum Troja se řítí!
Vlati i Priamu dost činěno: kdyby Pergama mohla
hájena být pravicí, byla tou by zahájena dávno!

Jen svátosti a své ti poroučí Troja Penáty;
vezmi tyto průvodce losů, jim stan vyhledávej,
slavný jejž zarazíš, zábludné plavby dokončiv."
To rce, a sám rukama spolu s vínkem Vestu velebnou
a věčný pak oheň ze stánku svatého vynáší.
Však mezi tím hoře rozličné rozšířeno městem;
více a více také, ač otcovský samoten stál
Anchisův domov, a stromovím byl po straně zakryt,
rozléhal se lomoz; zbroje blíže dorážela hrůza.
Ze sna tržen brzo ku střechy nejvyššímu vrcholku
dospěji, a stanu tam s upatými k posluchu smysly.
Jak ze zuřících když oblaků na požitky se řítí
blesk, aneboť horním rozvodněna bystřina proudem
orby trhá, oseniště trhá, a práci dobytka
a stržené lesy odvléká: na skále pahorní
nevědomý, ječení zaslýchaje, pastucha žasne.
Teď teprva zrada mi zřejmá, i zjevno Danajčan
nastražení. Již Deifobovo se v rum sulo dráhné,
Vulkánem spleněno, stavení; ba hoří již i soused
Ukalegon; na vodách Sigejských leskne se záře.
Hlaholení proniká a vojenské potrubování.
Zbroje se matně chopím, nepováživ, zbroj-li co platna:
leč větší sraziti k boji zástup a přispěti na hrad
s přátely, plápolají smyslové. Povahu vztek a lítost
uchvacují; slavná připadá mi smrť na bojišti.
Aj tu však Panthej, šípům se vytrhnuv Achajským,
Panthej Otryovec, kněz Foebův na hradě horním,
vínky v rukou, zmožené bohy, a vnuka svého malého
vlíkne s sebou, a během bezdušný ke předu pádí.
„Pantheji, kam se kloní ta věc? zdali hrad my držíme?"
Ledva to já vyslovil, když zalkaje on tak opáčí:
„Poslední den a nezvrátný již přikvapil úrok

Dardanie! Veta po Trojancech, Iliónu i dávné
Tevkrovičů slávě! vše to Jupiter odnesl v Argy
nevlídný! Panujíť ve planoucím městě Danajští.
Ohromný stanoven ve prostředě tejna vylévá
zbrojnoše kůň, a Sinon rozsívá zápaly, vítěz
ousměšný. Branami druzi otvořenými hrnou se;
tak mnoho jich ze Mykén nikdy nepřišlo tisícův.
Obsažené již mocně drží ulic oužiny vojskem
náčelným; ostrý vytasen meč, a dýka se leskne
ke vraždám hotová. Již ledva stráže se u bran
k odporu odvažují; zdorují jen slepě se hájíc."
Tou Otryovce řečí a božím kynutím jsa pobádán
vrhnu se pak ve plápol a boj, kam Erynnis ukrutná,
kamže povyk mne volá, a lomoz k nebesům se nesoucí.
Ke mně se druh Ripeus přirazí, a po něm v boji slavný
Aepyt, a pak Hypanis a Dymas při měsícově záři.
Ti k našemu připojí se boku; i Koroeb jarobujný
Mygdonovic, jenž za dnů těch do Troje se právě
přistěhoval, plana nesmyslnou ku Kassandře milostí,
a tchánu Priamu k pomoci pospíšil a Frykským.
Nešťastný, on výstražnou nevěstinu věštbu
neslýchal! . . .
Připravené vida pak je a ostražité k bojování,
tou k nim počnu řečí: „Jinoši, ač marna tu srdcí
chrabrota, než chcete-li v poslední odhodlaného
boj provodit — k jakovému běží vše to konci, vidíte:
chrámy a posvátné oltáře opustili vesměs
již bohové, jimi kvetla ta říš; čím město horoucí
hájiti lze? — zemřemež, uvrhouce se do středu bitvy!
Spása tať jen zmožených, nijakou očekávati spásu!"
Tak srdcím jinochů bujarosti dodáno. Do černé
mrákoty jak vlci loupeživí, jichž byl vypudil ven

neskroceného slepý hladu vztek, an s hrdly suchými
ostavená čekají štěňata, v davu střel a nepřátel
kráčíme v nepochybnou smrť, obravše si městem
cestu. Dutým noci černé stín nás vůkol oblétá. —
Kdož by krveprolití noci té, kdo vyčítati měl by
všech pobitých, a strasti ony kdo vyrovnati pláčem?
Město boří se valem, panovavší po věky dráhné.
Nesčetné množství bylo různě rozestřeno mrtvých
těl po drahách, po domích i po zasvěcených též
božstvu prazích. Necedí však krev sami nemstěni Tevkři:
někdy také zmoženým udatenství v srdce se vrátí;
vítězi též padají Danaé. Všady hrůza i líté
zoufalství, všady již bylo jen smrti zírati obraz.
První se, dráhným Danaů oborem doprovázen
Androgeos mane nám nahodí, bloud! mysle že družní
jsme sborové, provolávati sám důvěrně počíná:
„Pospěte sobě muži! Jakovým jste prodlévali pozdním
váháním? Druzi dávno kořisti nosí ze planoucí
Pergamy: vy s vysokých teprvé sstoupáte korábů?“
Vyřknul; a náhle — neboť nepodáno mu odtuchy dosti
přívětivé — poznal se vrahem zastoupena býti:
překvapený trnul, a slovo na rtech i krok zarazil zpět.
Právě jako v bodavém kdo trní hada mimo nadání
tiskne o zem se opíraje, a zděšený pak ubíhá,
když zsinalý krk onen pozdvihna zlostně nadýmá:
Androgeos nejinák uzřením poděsen zpět uchází.
Tu v ně vrazíme, zbraní hustou zaklíčeni vůkol,
všecky je nevědomé toho místa a náhle užaslé
potřeme. Prvnímu štěstí se nachýlilo dílu.
Nad pokusem zdařilým bujarý zapléše Koroebus:
„Ó druhové,“ vece, „kam ku spáse okázala cestu,
kam teď přízniva nám kyne náhoda jíti, se dejme.

Štíty tu proměňmež, značné si osobme Danajských
ozbrojení! kdož lest čili chrabrost u vraha váží?
zbraň sami nám podadí!“ — Řka chocholnou na hlavu sází
přilbici Androgovu, a značnou ozdobu štítu
navlíká, a meč Argivský k boku sobě připíná.
Takto Ripeus i Dymas a po nich spolu všecko junáctvo
rádo činí: každý dobytou se opáše kořistí.
Však beze přízně bohů mezi Argivskými těkáme,
a množství svádíme seč, potkavše se nočním
často šerem; množství Danaovských sešleme k Orku.
Jedni se rozprchují ku přístavu a k břehu pílí
bezpečnému: jiní mrzcí bázlivci, kradou se
k potvornému koni a v známém lůně se zamknou.
Než proti vůli bohů nezakládejž důvěry člověk!
Aj hle tu ze svatyně vlečena Priamovna panenská
za vlasy rozvinuté, Kassandra z chrámu Minervy,
darmo tu pozdvihuje k nebesům ona oči planoucí;
oči jenom; outlé dlaně těsná tížila pouta.
Nesnese pohledění to, puzen k lítosti Koroebus:
největší se do tísně vrahů zoufanlivě vrhne.
Všickni ho následujem, hustými hrnouce se braňmi.
Zdeť poprvé s vysoké střechy chrámovní posuti jsme
střelbou od přátel. Přežalostné nastalo vražství,
pro tvářnosť oruží a klamné obleky Grajské.
V tom Danaé, děvy odtržením rozpáleni zlostí,
se všech stran se na nás oboří, nejlítěji Ajax,
též oba Atrevští, i Dolopské veškero vojsko.
Jak když odporní větrové sražují se ve víru
dohromady, Zefyrus, Not a pospolu Evrus, Eojských
správce koní: zašumí lesové, opěněn spolu bouří
trézubcem Nereus, a moře hluboké z dna popouzí.
Aj ti také, jež my před tím ve mrákotě noční

podvedené honili, a celým jsme stíhali městem,
se zjevují, a první klamavé ty štíty a lebky
zpozorují, s tváří znamenavše hlas nepodobný.
Zástupem obklopeni jsme nyní. Nejdříve Koroebus
Penelovou před oltářem bohyně zbrojomocné
klesne rukou; tam i padne Ripeus, jenž býval u Tevkrů
nejspravedlivější, slušného i nejšetrnější.
Líbo jináče bohům! Zahynou zabiti ode přátel
též Hypanis a Dymas; ani tvá tebe, Pantheji, velká
v pádu nebránila nábožnosť, ani vínek Apollův!
Vás rumy Ilické, a hrobní zápaly přátel
vzývám, při zkáze vaší že střelby nemíjel
jsem ni bojů s Danay! ano los kdyby byl mi usoudil,
byl bych padl na bojišti mečem! My odloučeni odtud,
Ifitus a Pelias se mnou, z nich již věkem Ifit
vážnější, Pelias pak mdlý, poraněn byv Ulyssem,
k Priamovu náhlým povykem jsme vybízeni sídlu.
Násilně zde potýkání, jako nikde by půtky
víc nebylo a jiná po městě nezuřila vražda.
Boj pak neskrocený, a Grajské k tejnu tekoucí
spatříme strojenou na dvéře dorážeti želvou.
Žebříny přistavují ke zdém; přede dveřmi samými
po stupních se trudí; levicí štítem proti šípům
nastaveným se kryjí; pravicí chytají se o římsy.
Dardanští ale naproti nim střechy a krovy tejna
i věže odtrhují; těmi se, svou záhubu zříce,
náhlící hotují až do smrti hájiti braňmi.
Pozlacená břevna, skvostné tyto ozdoby předků,
vyvracují, a druzí zase dýkami obnaženými
průchody ostražují, a v hustém zástupu brání.
Duch se tu můj zotaví, k pomoci spěti královu bydlu
a zmoženému lidu svižejší přísily dáti.

Tajno byloť popraží, a veřej a průchod obecný
Priamovy spojujíc obyty, vrata od zadu prázdná
nepřátel, kudy se, dokaváde stávalo říše,
Andromacha nebohá bez průvodu brávala často
k příbuzným, k dědu Astyanakta malého vodivši.
Dostanu se k nejvyššímu střechy vrcholi, odkud
Tevkrovští nebozí neplatné házeli šípy.
Kolmá stála tu věž, nejvyšší nad střechy tejna
ku hvězdám zdvižená, odkud bylo veškeru Troju
i přístav Danaů i Achajský zírati tábor.
Obstoupíme kolem s sochory, kde vypáčiti ze spon
snadno se desky daly; z vysokých vyvracíme ji sídel
a skácíme dolů. Ta s sebou vleče náhle padoucí
zříceninu s rachotem, a Danajské na hluky šíře
vrhne se. Než druzi postupují. Ani kámen ani druh
střelby jiný mezi tím nepřestane...
Na hlavním popraží u samé již síně se Pyrrhus
rozpíná, brnění kovaného se blýskaje leskem,
jak když had se na den prodere, zlým živě se bejlím,
jejž za zimy mrazivé skřehlého skrývala země,
a svleky právě složí, omlazen jsa a čerstev a slíčen
hladký stáčívá zadek a zdvižená proti slunci
přímo prsa vzpíná, třesa rozštěpenými žehadly.
S ním silný Perifas, a správce Achillova koňstva
ozbrojen Automedon, i Skyrská veškera mládež
k tejnu ženou, a vzhůru mecí spolu hlavně horoucí.
Sám z prvních uchopiv sekyru prahy velmi tuhé on
rozráží a potom kovaná sochorem vrata páčí
ze stěžejí; dubová prosekává břevna i pevné
závory, a prodělá širokého průhledu okno.
Vnitřní pak se domov i dráhné síně pokáží,
byt Priamův se pokáže, pradávných bydla to králův:

a branný se vidí stát lid hned na prahu prvním.
Uvnitř tejna se hluk přežalostný a bědování
rozléhá; nejzáze duté žen hořekováním
zalkává stavení; ke zlatým se pláč nese hvězdám.
Ustrašené těkají prostranných matky po chodbách:
a celujíce drží u bytů svých objaty sloupy.
Pyrrh oboří se silou zděděnou; jemu závory dále
ni strážní nemohou odolat. Hne se brána začasté
obražená, a vypáčena ze stěžejí vrata padnou.
Síla si cestu razí; vtrhnou a strážce pobivše
přednější osadí Danaovští průchody vojskem.
Tak se ni proud vlnami zpěněný, když hráze přetrhnuv
rozlit v šíř svým odporné porazí hatě vírem,
prudce zuřiv po lukách nevalí, ač stáda i chlévy
odvlíká přes všecky rolí. Sám soptěti vraždou
zřím tu Neoptolema, zřím na prahu bratry Atrevské.
Sám Hekubu a všech sto chotí, Priama spolu zřel jsem,
k oběti jejž byl zasvěcoval, pokrváceti oltář.
Manželských padesáte loží, tato čáka potomska,
i stěny nádherné zlatem i s dobytými kořistmi
zřítili jsou se. Danaj loupil, co ušetřeno ohněm.
Snad se, jaký byl osud Priamův, též vyptati hodláš?
Jak mile on pád města viděl dobytého, a tejna
rozkotané popraží, a nepřítele po středu sídla:
dávno již odvyklá ramena, však darmo, opíná
kmet brněním, chvěje se starobou, a opáše se marným
rovně mečem, a do tísně vrahů smrti v oustřety kráčí.
Pod širým nebes obloukem na prostoře tejna
byl veliký oltář, nad nímž se vzhůru popínal
vetchý strom lavrový, a Penáty stínem ovíjel.
Zdeť Hekuba i rozenky její, obětnice vůkol,
jak přede černošedou holubičky kryjíce se bouří,

vedle sebe, podobizny bohův objavše, zasedly.
Jak mile však onano Priama zbroj bráti junácký
uzřela: „Nešťastný choti, ký hrozný tě pobádal
oumysl, pásati tou se braní? nebo kam se ženeš?“ dí.
„Nic nevydá takováto pomoc, ni tací to na ten čas
hájitelé; nic sám kdyby můj byl přítomen Hektor.
Sem poodejdi raděj; ten nás bude chrániti oltář,
či spolu též zahyneš.“ — Ze rtou to pronesši ho přijme
vedle sebe, a na posvátném kmeta sídle umístí.
Ejhle, tu vysmeknuv se Polítes Pyrrhově vraždě,
Priamových to jeden ze synů, skrze šípy a bitce
chodbami dráhnými připrchá, a krváceje pustou
dojde na síň, a ranou se za ním lítý žene Pyrrhus
napřaženou; již již zachytí a kopím ho probodne.
Pohledu ledva došel rodičů, před jich zraky právě
poklesl a s hojnou tu krví duši rychle vyléval.
Tu Priam, ačkoli již svou zkázu se blížiti zíral,
snésti to dél nemoha, hněvu již ani hrdla nešetřil:
„Nechť za zločin takový,“ vyvolá, „za tu odvahu lítou
někdy bozi, spravedlivě-li čin takový nebe soudí
dostojné vděky tobě dadí, a ti práva dle určí
odměnu, ans donutil mne na záhubu mého plozence
patřiti, a vraždou zohavils tyto otcovy líce.
Aj ni onenno, jehož ty lžeš se plozencem, Achilles
tak se neměl k Priamu nepříteli, práva i prosby
věrně byv šetrný; k pochování mrtvolu ondy
Hektorovu mi vydal, a do království mě provázel.“
To promluviv stareček, pohodí bez důrazu oštěp
nebranný, jenž odražen od zvučného kování
marně viset zůstal na vypuklém pupku pavézy.
Pyrrhus pak: „Zvěstuj to mnedle, a jdiž mi i poslem
k Pelevci rodiči! Jemu mé vše skutky ohavné,

a spolu Pyrrhovo odrození vypovídati pomni,
teď ale zemři!“ To prohlásiv k obětnici vlíkne
starce trnoucího, v krvi břednoucího synovské,
za vlasy pak levicí uchopí, pravicí kovoleský
napřáhna v ledví po jilec ponoří meč ukrutný.
Ten posléz byl osud Priamův: losem ustanoven mu
tento konec. Uzřeť i planoucí Troju i padlé
Pergamy, nad tolikými to vlastmi a národy někdy
slavný Asie král. Kdesi tlí on na břehu bezduch,
od ramenou hlava odsečena, tělo bez jmena mrtvé.
Než tehdáž poprvé děsná mne hrůza pochází;
žasnu, neboť napadá podoba přemilého mi otce,
ant ubitého ranou tady rovnověkého jsem uzřel
pouštěti krále život; napadá mi Kreúsa samotna
a vybité obydlí, napadá los Iúla malého.
Ohlížím se kolem, kdož se mnou zůstali, pátrám.
Umdleni již všickni mne opustili, se střechy buďto
skákali dříve dolů, či nemocni se oddali ohni.
Já toliko zbýval jediný, an na prahu Vesty
se kmitať a v tajném pokradmo skrývati sídle
Tyndarovou spatřím; svitu jasná záře na cestě
dávala mi, zraky já též vůkol stále otáčel.
Nevlídných na sebe, zbořené to pro Pergamy, Tevkrů
i msty také Danaů, hněvu manžela ostaveného
se strachujíc, stejná hubitelkyně vlasti i Troje,
skrývala se a nenáviděná v svatyni zde zasedla.
Vroucí zjitřili se smyslové, a hněv mne pobízel
pomstiti otčiny pád a zločinstvo pokárati přísně.
Ta snad Spartu blahá a zdravá Mykény dědičné
spatří, a v dobyté královna slávě se vrátí?
Manžela uhlédá, domov, otce a matku a dítky,
Ilionek davem a Frykským provodína komonstvem?

Byl by mečem proklán Priamus, a spálena Troja?
Byl by krví tolikrát Dardanských břeh se potíval?
Nikterak! Ač výtečného jmena nikdo nezíská
trestáním ženy, ač nedobývá slávy si vítěz:
zahlazením ale zlostnice té, konanou tady pomstou
chvály si dosloužím a prahnoucí ducha mého
pomsty plamen uhasím a popel nasytím krajanů svých.
Takto přemítaje rozběsilou se po ní ženu myslí,
když mi tak oslněná, jaková zraku mému se nikdy
nezjevila, vstříc přišla a temno ozářila jasnem
máti lepá, patrná bohyně, krásná a velebná,
jak bohové v nebi ji spatřují. Za ruku mne chopivši
zastavila, a to růženými pronášela ústy:
„Dítě, jaký tebe bol k nekrotné zlobě ponoukal?
Proč tu zuříš? kam o nás se tvá pouchýlila péče?
Dřív-li se nesháníš, starobou kde mdlého jsi otce
ostavil Anchísa? živa-li tvá ještě Kreúsa
a chlapec Askanius? Je všecky kolemkolo Grajští
obkličují plukové, a by má nezahájila péče,
již by je buďto plamen či nepřátelský zahubil meč.
Tyndarovy nebudiž odporna ti líce Lacenky
neb Paris obviňován, nepřízeň Svrchovaných jen
vládu tu rozbila a vznešenou vyvrátila Troju.
Patři, neboť vešken, kteraký dosaváde se příčil
a mdlé oslaboval zraky tobě, a mrákotu vůkol
působil, oblak odejmu nyní. Ty se matčina nechtěj
rozkazu bát, a její dle se říditi vůle neváhej.
Tam kde vidíš rumy rozvalené a skály ode skal
odtržené a valem prach smíšen a dým se valící,
Neptun hradby boří; tamo valným základy žezlem
trézubatým páčí a celé to město ode dna
rozmítá. S předu tu Skejskou rozlícena Juno

bránu drží, a volá spojené ode přístavu vojsko
ozbrojená brněním.
Bašty a ohrady též, Tritonská, pohledi, Pallas
obsadila: v mraku osloněna třese mocně Medúsou.
Sám pak Otec Danaům chrabrosti a síly dodává
přízvniv a sám bohy Dardanově proti Troji pobízí.
K outěku měj se synu; trudy marné již již ukonči.
Já se neoddálíc dovedu k dědnému tě sídlu."
To řkoucí v hustou obalí se mrákotu noční.
Přízraky vyskytují se divé, mocnosti nebešťan
nevlídných Trojanům ....
Tehda však se mi v ohni celé již zdálo hynouti
město, a do dna se roztrušovat Neptúnova Troja.
Právě jako kdy jasan věkorostlý na chlumu příkrém
pilami dodřezaný širočin podetínati rázy
vroucí vesničané pílí; ten často se hýbe
obražený se vrch otřásá, též větve i listí;
až ranami překonán posledním ještě se ozve
praskotem, a z kořenů vyvrácen k pádu se chýlí.
Sestoupím, a božím provodem mezi ohněm a bitci
cestu konám. Zbraně ustupují, a plamen se uhýbá.

Když pak jsem k veřejím domu otcovského se dostal,
a k obytům předkův, roditel, k němu já se byl ubral
prvnímu a do hor jej uvésti přede všemi žádal,
zdráhá se v bídném vyhnanstvu po záhubě Troje
tráviti déle život. „Vy jenom, vece, jímžto mladistvá
krev ve žilách, a jará v hojné své dostatě síla,
vy se pokuste ujít!...
Neb kdyby vůle bohů byla, bych tady dále živ ostal,
tohle by sídlo byli mně ušetřili. Dosti a příliš
jedno vidět dobytí a se dočkati záhuby města!
Ó jděte, tu mne ležet nechajíce rozlučte se se mnou!

Smrtedlnou ruka ránu mi dá, smilujeť se nade mnou
vrah lupu žádoucí. Snesitelnáť pohřebu ztráta!
Dávno nenáviděný nebi darmo mařím tudy léta
od doby té, co nebešťan Otec a král lidovládný
povětrným dotknul mne se bleskem a ohněm opálil."
Takto se prohlásiv zůstal, jak dříve nepohnut.
Ač my slzíce prosíme pořád, manželka Kreúsa,
Askanius i celý náš dům, by do záhuby nestrh'
všecko s sebou, a losům nutným se opírati nechtěl:
odpírá, a na témže trvá zámyslu a místě.
Do zbroje zas se vrhu; v hoří tom zahynouti si žádám,
neb kteraké porady, kteraké mi zvůle podáno?
„Bez tebe, otče, že bych byl s to, z domu nohu vynésti,
tys myslil? nepravost-li tu otcova ústa pronesla?
Jestliže vůle bohů, ničehož zachovat z toho města;
jest-li jich usnešení, připojit ke Troji hynoucí
tě spolu a vše tvé; smrti této otevřena brána!
Náhle krví Priama sbrocený vyskytne se Pyrrhus,
jenž syna před rodičem a pak otce při oběti vraždí!
Ach proto, máti lepá, proto-li mne jsi vyrvala šípům
a plamenům, vraha bych domu svého u prostřed, abych já
Askania, spolu otce i též manželku Kreúsu
jednoho pak ve druhého krvi zde umrtvena spatřil?
Zbroj mi podejte, zbroj! naposled zove den přemožence!
Zpět Danaům mne vydejte, nové mně ohlédati pusťte
souboje! Aspoň z nás žádný bez pomsty nezajde!" —
Poznovu pak se opáši mečem, a štítu se chopě
provlíkám levici, a se ven z domu rychle ubírám.
Než, hle, tu na prahu choť přivinouci se ke mně nohou mých
objímá, rodiči pnouc vůči malého Iúla.
„Pospícháš-li umřít, tedy do všeho nás spolu trhni!
Než zkušenec-li kladeš nějakou jen do zbroje čáku,

tento zahájiti hleď obytek. Komu svého Iúla,
otce i choť, tvou druhdy zvanou, komu mnedle odevzdáš?“
Tím to celé stavení hlasitým naplňovala nářkem,
k vyslovení divný když náhle se zázrak ukázal.
Neb mezi náručím a před očima otce i matky
nad vrchkem temene spatříno Iúlovu hebkou
zářiti jasně kadeř, a měkých se dotýkati vlásků,
a skráni se kolem neškodný plížeti plápol.
Žásnouce strachy se chvějeme, střásáme horoucí
kštice jeho, a vodou zázračné ohně hasíme.
V tom otec Anchises u plesání k obloze pohled
pozdvihna, vzhůru k nebesům dlaně popne a hlásá:
„Mocný Jupiteře, zdali prosba jaká se ti líbí,
patři na nás jediné! naše-li však důvěra hodna,
dále uděl pomoci své, Otče, a potvrdi zázrak!“
Sotva že to promluví stareček, rachotem nenadálým
hrom zahučí na levo, a po mrákotě s oblohy padlá
hvězda, vlekouci požár, se s hojným harcuje bleskem.
Nad střechy nejvyšším vrcholem spadlou my ji posléz
jasnu vidíme za Idejským se skrývati hájem
značiti nám cestu; světlá pak táhla se brázda
dále za ní, a celé okolí toto dýmalo sírou.
Tehdáž pak přemožen roditel se zdvihne a vyjda
ven, modlí se bohům, a svaté spolu hvězdě klaní se:
„Již neprodlévám, jdu, i kamkoli kážete půjdu.
Otcovští bozi, chraňte domov, vnuka chraňte mi mého!
Vaše to jest kynutí, ve vaší moci zůstane Troja!
Ustupuji, synu; již tě provázeti déle neváhám!“
Domluvil; i slyšeti v stavení již praskoty ohně
silnější, a blíž s plamenem přivalí se i horko.
„Mnedle pak, otče milý, moje na plece klásti se nedli!
Já pakloním ramenou, nebudeť mi za těžko to břímě!

Kamkoli vrhne se los, strast nám bude oběma jedna,
oběma jedna spása také. Podle mne Iúlus
půjde malý; choť má bude kráčeti dále za námi.
Vy sluhové, co velím, šetrnou pozorujte to myslí.
Z města vyšedše zočíte pahor, tam svatyně dávná
osiřelé Cerery; strom cipřišový pne se vedle,
zbožností předků byv ušetřen po věky dráhné.
Rozličnou na toto stanoviště se sejdeme cestou.
Otče, ty nes svátosti v rukou a Penáty dědičné;
já z boje vystoupiv krvavého a vraždy nedávné
nesmím jich se dotýci, dokad se živým zase proudem
neomyji."
To řku, a na skloněné pak šíje a na plece mocné
roucho na vrch a plavou lvovu dám prostříti si kůži,
a naložím břemeno. Na to se k boku mému Iúlus
přilne malý, a krokem nestejným otce provází.
Choť jde za námi podál. Kráčíme v mrákotě noční
a mne, jehož nikdy husté nezarážely šípy,
ni před tím Grajští sraženi v šiku na mne tekoucí,
teď každý dech větru děsí; šum listu činí mne
rozpačitým a bojácným o průvodce a břímě.
Již ku bráně se přiblížím a všech se domýšlím
sproštěn býti nehod, kdy k uším nenadále doráží
větší stále dupot kročejů, a se dívaje do tmy
náhle otec: „Synu, vrah blíží se," volá, „synu, prchni.
Lesknoucí kovy zahlížím a štíty plamenné!" —
V té onzkosti, nevím, jakové nepříznivo božství
smyslů mne zbavilo zděšených. Neb jak se tu kvapně
z cesty kloním a z povědomé se dráhy ubírám,
ach běda, odňata choť mi Kreúsa! losem-li se právě
zastavila, cestou-li zbloudila, či mdla si sedla,
jisto nevím, ni se více nevrátila pohledu mému!

Zpět se nedívaje, že ztracena, dřív neznamenal jsem,
až na pahor Cereřin k dávnému my sídlu svatému
dospěli. Tam teprvé kdy všecko se sešlo, jedinká
scházela; tam pohřešíme ji průvodčí, syn i manžel.
Ach! komu já ze lidí a bohů viny té nepřičítal!
Neb co krutějšího při zkáze města jsem uzřel?
Askania, Anchisa pak otce, Penáty Trojanské
ukryji tu v podolí, a je přátel stráži odevzdám;
sám se do města vracím, skvoucími braňmi opásán.
Obnoviti všeliké nehody, a projíti se chystám
Troju celou a v šanc život opět dáti neváhám.
Nejdřív se k hradbám, k temnému průchodu brány,
odkud jsem vyšel, obrátím, a šlépěje po tmě
bystře okem stíhám, a spatře je dále se béři.
Hrůza kolem, ba samé ticho noční smysly užásá.
Odtud zpět k domovu, zdali tam zas obrátila chůzi,
pospíchám. Danaé veň vtrhše vyloupili vešken.
Ó žel! oheň hltavý, k nejvyšší báni se větrem
dovlekl; rozmáhá se plamen; žár k obloze soptí.
Pokračuji, k Priama hradu sídelnímu docházím.
Již tu také prázdných v Junónině chrámu po chodbách
strážníci zvolení, strašný to Ulysses a Phoenix
loupeže ostřehují. Sem odevšad poklady Trojské
z plápolavých vydrané chrámů, oltáře boží a
hmotné číše z ryzího zlata, k tomu šatstvo kořistné
přivlekují. Po řadách pacholátka i matky užaslé
stály kolem....
Až se pak odváživ hlasitě povolávati ve tmě
naplňoval jsem dráhy křikem, a Kreúsino jméno
zármutkem sklíčen zas a opět marně pronášel.
Když bez konce těkám obyty prohledávaje města,
nešťastný tu stín a samé podobizna Kreúsy

mým vyjeví se očím, obyčejné postavy větší:
já se hrozím, vlasové se ježí, hlas v hrdle mi vázne.
Tožť mi takou ona počne mluvou odjímati bázeň:
„Což marné tak a nesmyslné se bolesti podáváš,
ó choti nejsladší? nikoliv bez vůle nebeštan
dálo se tak. Odtud tě provázeti dále Kreúse
volno není; toho sám nedopouští vládce Olympa.
V dlouhém zápolení moře valné brázditi tobě,
než k zemi Hesperii připluješ, mezi polmi dobrými
národu Lydského kde tiché vede průlevy Thybris:
tam blaho tobě nové; tam trůn, choti tamže vyzískáš
královskou; po milé teď nekvěl více Kreúse.
Vždyť ani Myrmidonův, Dolopův ani sídla hrdého
já neuzřím; Grajským velitelkám sloužiti nejdu,
já Dardanka, nevěsta i Venušina.
Než mocná mne rodička bohů v té zdržuje vlasti.
Zdráv tedy buď, a milost zachovej spolnímu plozenci.“
Tou skončivši řečí, ač jsem slzel a mnoho jí chtěl
říci, mizí ona a stín náhle se rozplyne větrem.
Třikrát já zkoušel ruce vůkol otáčeti šíje.
třikrát marně rukou ujatá podobizna mi prchla,
lehkým větru dechům, či snu těkavému podobna.
Tak noci já ztráviv ke druhům odebéři se nazpět.
Průvodčích mezi tím zde nacházím v nově přibyvších
náramné k podivu množství; zde muži, zde i matky,
tamto jará mládež, lid bídných vystěhovanců.
Sešli se od všech stran, oddáni mi statkem i srdcem,
ve kterakoukoli vlasť je chtěl bych přes moře vésti.
Již s vrcholů vysoké postoupíc dennice Idy,
jitro přivedla s sebou. Vojskem prahy města Danajští
obsazené drželi; k pomoci nezbývalo čáky,
dál tedy jsem se do hor, naloživ na se otce, ubíral.

b) Pastýřský zpěv V.

Obsah.

Menalkas, výborný zpěvák, potká se na pastvišti se známým svým Mopsem, výtečným pištcem, a vyzve jej ku společnému zpívání. Pozvání přijato. Oba se usadí v jeskyni, kdež Mopsus dříve Dafnisovu smrt oplakává, Menalkas pak zbožnění jeho slaví. Dařivše se obapolně rozejdou se.

Menalkas. Mopsus.

Menalkas.

Což pak, Mopse, oba poněvadž umělí jsme se sešli,
na třtinu ty zvučeti štíhlou, já skládati písně,
lískami sem mezi podrostlé nezasedneme jilmy?

Mopsus.

Ty starší, tebe poslechnouť mi slušno, Menalko:
buď tedy pod měnivé ty stíny hravými větérky,
neb postupme raděj v tuto jeskyni. Pohledi, jak zde
jeskyni réva planá vzácnými hrozny ovíjí.

Menalkas.

Jen jediný na našich by horách se ti rovnal Amyntas.

Mopsus.

Což, kdyby on troufal si pěním i převýšiti Foeba?

Menalkas.

Začni ty, Mopse, prvý: nějakou zdali Fillidy lásku,
Alkonovu či chválu umíš, čili Kodrovu hádku.
Začni; Tityr bude nám se pasoucích hlídati kozlů.

Mopsus.

Spíše tu, již v zelenou buku já koru ondyno píseň
vepsal, a po střídách ji zpívaje zaznamenával,
nechť okusím. Ty k zápasení pak Amyntu vybídni.

Menalkas.

Jak hebká ta bledé ustoupí jíva olivě,
jak podlá růžím ustoupí narda brunátným:
tak povahy dle naší ustoupí tobě Amyntas.

Mopsus.

Dále mi již nelichoť, jinochu; jsme do jeskyně vešli.
Ukrutnou sešlého smrti oplakávaly Nymfy
Dafnisa; vy křoviny svědčtež, vy potůčky to Nymfám:
když, nebohé objímavší tělo svého rozence,
bohy samé a hvězdy krutými nazývala máti.
Nikdo za těchto dnů z pastviště dobytčata nehnal,
Dafnise, ke studeným pramenům; ani nápoje žádný
neokusil čtveronoh, ni bylinky na pastvě se netknul.
Dafnise, i lvi také Punští tvé úpěli řváním
usmrcení; pusté to pahorky, to hlásali háje.
Dafnis i Armenské do vozů zapřáhati tygry
nás vyučil, Dafnis plesy Bacha počínati slavné,
i štíhlé hebkým obvíjeti oštěpy listím.
Jak stromu réva, hrozen jakť ozdoby révě dodává,

jak býci stádům, tučnému jak ouhoru zásev:
všecka ty ozdoba svých. Co osud tebe nám byl odejmul,
sama Pales luhy naše, i sám je opustil Apollo.
Na brázdách, na jaké bohatý jsme zasívali ječmen,
nešťastný koukol, jalová neb stoklasa vyšla.
Kdežto violka milá, neb purpurový narcissek,
tam bodlák nebo hloh s břitkými se trny popínal.
Truste na zem listí, a chládkem studnice krejte,
pastuchové; kázalť, by se tak mu činívalo, Dafnis;
a spolu zvejšete hrob, a na ten hrob dejte mu nápis:
„Dafnis já po luhách, odtád až k obloze známý,
krásného skotu dohlídač, sám o mnoho krasší.“

Menalkas.

Tak milo nám tvé zpívání, ó zpěvče ty božský,
jak ve trávě sen ustálým, neb jaktě za parna
prýštícím potokem vody sladké kájena žízeň.
V pískání nejenom, však i ve zpěvu mistru se rovnáš;
chlapče blahoslavený, ty po něm druh zváti se můžeš.
Já zase tobě také tuto mou, jak možno mi, píseň
zazpívám: k nebesům až Dafnisa tvého povýším;
Dafnisa já do nebe vznesu: Dafnisu býval i já mil.

Mopsus.

Může-li nad takovýto mi dar většího co býti?
byltě hoden jinoch oslavován zpěvy býti, a dávno
již my tyto Stimikon byl prozpěvy vychvaloval.

Menalkas.

Nezvyklém se diví osloněn na práhu Olympa,
pod nohama spatřiť i hvězdy i oblohu Dafnis.
Tím náhlé veselí role, háje a pastvy okolní,
Pána také pojalo, pastýře i dívky Dryadské.

Ouklady vlk bravu již nečiní, ani sítě nižádná
klam netají jelenům; dobrý mír miluje Dafnis.
Již sami pozdvihují k nebesům hlasité radování
obrostlí chlumové, zpěvy slavné skála vydává,
i křovina sama šepce: „Bohem, bohem ontě,“ Menalko.
Buď dobrý, blahodějný nám! viz to čtvero žertvic:
aj oltáře kladu dva ti, Dafnise, Foebovi též dva.
Každý rok dvě novým se pěnící nádoby mlékem
a s tučným olejem budu ti dvě stavěti číše;
s hojným pak se porozveselím, to při kvasu, Bacchem,
v zimě u ohniště, v čas žní ve stíně chladícím,
číše novou naplním lahodou, z Ariúsie vínem.
Zpívati pak mi budou Damoetas a Lyktičan Aegon;
skotačivé Satyry vypodobní Alfesiboeus.
To vždy státi se má, kdykoliv my vzdávati díky
výroční Nymfám, a shlížeti až budem orby.
Hvozdy dokád si kanec, dokavád ryba proudy zalíbí,
včelka dokád se thymem bude pásť, a kobylka rosičkou:
po věky česť, jméno tvoje, i tvá ostane sláva.
Bacchu, a jak Cereři, sliby tak bude ročně i tobě
obětovať rolník; k plnění každého zavážeš.

Mopsus.

Což ti, i což za zpěv takový mám chystati v obdar?
neb ani tak jemný mi šumot příštího větérku,
ni břehy obražené vlnami netěšívaly, tak ni
skalinatým podolem hrčivé vrchoviště tekoucí.

Menalkas.

Já ti dříve darem tu štíhlou píšťalu dávám.
Já na ni: „Dychtíval Korydon po Alexidu slíčném“;
též na ni jsem se učil: „Či brav je to? jest Meliboeův?“

Mopsus.

Ty však vezmi tu hůl, o jakouž ač často prosíval
Antigenes, ji nedostal, a byltě hoden milování;
skvostná jest okovem, a suky stejnými, Menalko.

c) Rolnický zpěv II.

Sadařství.

Obsah.

Ohlédnuv se básník na zpěv dokonalý, vzývá Baccha v. 2—8, zpívá o rozplozování stromů divokých 9, vznikajících od sebe samých 10, ze semene 14, od kořenů 17. Rozličný způsob sadeb umělých, sazenice 23, štěpování 25, a šlechtění planého stromoví 35—47, i umělá díla sadařská 61, zvlášť očkování 73. Rozličná stromoví jakou milují půdu 109; chvála Italie 136, půda příznivá olívám 179, rolím 184, révám 188, pastvinám 195, obilím 203, špatná 212, všeplodná 217. Skoumání půdy: kypré 226, slané 238, mastné 248, vlhké 251, těžké i lehké 254, studené 256. Práce vinařské 259, školky 265, sázení a hledění rév 269—370, s přimísenou chválou jara 323, hájení vinic ploty 371, neustálá bedlivosť vinařů 397, méně pracné hledění olív 420; stromy ovocní 426, plané a divoké 429. Básník porovnávaje pohody měšťáků 461 se živobytím v kraji, žádá si býti moudrým rolníkem 485, a líčiv vesničanů klid, dostatek, radovánky a prosté starodávní mravy 490—540, končí přecházeje k naznačení třetího zpěvu 541—542.

Až potud o prácech rolních a na obloze hvězdách:
teď tebe, Bacchu, slavím, a s tebou spolu křoviny lesní
a stromy i s ovocem rostoucí zdlouha olívy.
Otče Lenejský, hle zde vše dary tvými plní se,
v hroznovatém bohatý podzimku také kvete tobě

zde vinohrad, a plných se v bečkách sbírka pěnivá,
otče Lenejský, sem vítej, a svlékna kothurny
v mestu novém se mnou též lýtka holá si obarvi.
Předně na rozmanitý způsob stromové plody rostou.
Jedni beze všeho od lidu nutkání samovolně
jdou a drží se na šíru polí, nebo na křivu říčných
vod, jako tenkoprutý janofít, hebké zlatolejčí,
topol a vrba žlutá se zvučnou k píšťale kůžkou;
část ze semen padlých se vzhůru pne; vysoké tak
kaštany a v lese dub veliký Jupitru samému
posvátný s lupením, Grajskému i hadači vzácný.
Jiným od kořenů les nejhustší povyrůstá;
třešni a jilmu se tak vede; Parnaský velikým pod
stínem matky mladý vavřín se podobně popíná.
Příroda ten způsob dala první; tím zelená se
veškeren druh stromový i křoví v lese a v svatováji.
Způsob a cesty jiné zkušenost sama našla si lidská.
Ten ratolest outlou s kmene matčinského vyříznuv
jinde do důlku sadil; ten zahrabe v líhu kořínky,
neb koly rozštěpené aneb ostré ze dřeně klínky.
Ještě jiný les omlazení z ohnutých očekává
oblouků a živé své odnože od země vlastní.
Netřeba někdy aniž kořenů; od vršku uřízne
nejvyššího sadař a v zem sazeničku odevzdá.
A však i ze stonků sekaných — ano k výřku předivno —
i z dřeva již vyschlého tlačí se olívě kořání;
často také vídáme beze škody proměňovat se
jednu větev na jinou; vštěpená též jabka ledakde
hruška nosí, a slívami rdí se dříny kamenné.
Nuže tedy vlastním zevrubně vyučte se dílům,
vesničané, a požitky plané ušlechtiti hleďte,
ať líná neleží vám země: po Ismara stráních

réví saďte, Taburn veliký oblečte olívou.
Ty spolu mi přispěj, počatému i dílu pomáhej,
ty zdobo a s právem veliká mé oslavy částko,
Maecéne, přízniv moři volné plachty odevzdej!
Verši svými si netroufám zahrnouti to všecko
i kdybych já měl sto jazyků, sto hrdel a železný
též k tomu hlas. Přijď a skroj první na břehu brázdu
pod rukama maje zem! Smyšlenou básní ani dlouhým
zápolením a počínáním tebe meškati nechci.
Volně kterékoli rostliny pnou se na končinu světla,
jsou sice bez ovoce, ale rostou rády a silny;
příroda je z pod země tlačí; ale jestli že někdo
očkuje nebo-li přesazené je do jámy odevzdá,
hned vyzují lesní povahu, a nelíny dají se
hlídáním bedlivým všady na slovo uměle vésti.
Též hubená, co jen od kořenů byla vyšla, se odnož
tak zachová, v pole jak mile rozdělená bude prázdné:
dřív stíní vysoké ji matčiny větve a listí,
a zrůst jí odjavše vysouší sílu plodistvou.
Strom ale, jenž hozených ze semen původně se popnul,
zdlouha chodí a vnukům jen pozdním chládky dělává,
zvrhne se pak ovocem, nepamětliv šťávy prvotní,
a špatnou nese ptactvu kořisť, za hrozny kyselky.
Píle vynakládej se na každou sadbu a každá
než se do brázdy vřadí a se poddá, mzdy mnoho žádá.
Od pně se lépe oliva daří, révám zase rozvod
prospívá, pevné dřevo žádá myrta pafická.
Lísky tvrdé vznikají od pat kořenů, i jeseň též
mocný, i strom Herkulský s vrchy rozsochatými,
otce i Cháonského žalud; větrná tak i roste
palma i jedle, která v moři záhubu někdy zakouší.
Kostrbatý se pak ořešinou hloh očkuje plodnou,

takž i javor pustý obstojná jabka nosívá,
kaštanem rozkvítá buk, hrušky květem se bělává
někdy habr; žaludy svině chroustaly často pod jilmem.
Způsoby jsou všeliké kladení oček i štěpování.
Buď odkud se pupence tlačí ze prostředu kůry,
provalujíce obal tenký, zde na příč udělá se
do dřeva řez úzký, sem zavře se očko cizího
ze stromu a přinutí se s měkkou srůstati blánou:
neb odřízne větev se neuzlovitá a ve dřevě
cesta se hloub klínem rozštípne a proutky plodistvé
v rozštěp se vpustí: a po nedlouhém čase vyjde
s větvemi náramný štěpnými strom k nebi vzhůru,
jenžto novým se diví větvím a ne ovoci svému.
Však nejsou jediného druhu ani jilmy mohutné,
vrby, aniž lotosy, ani Idejské cyparissy:
na stejný způsob tučné ni olívy nerostou,
hořké, vejcovité, podlouhlé bobky majíce;
stejno není ovoce v lese Alcinoa; ani Syrských
ni Krustumských rouby hrušek, ni libernice těžké.
Ani u nás takové nevisí s vinného kře hrozny,
réva jakých Methymnejská Lesbojčanu dává.
Mareotec bílé, Thasian též má svoje vína —
jak ho plodí tučná ta, aneb ona krajina lehčí, —
Psithická lepší je hrozinka, jinak i Lagejské
jemné víno motá nohama, a jazyk tížívá,
Precký, purpurový též mest: ale jak oslavím tě
Rhaetické? proto mi sklepy hněvny nebuďte Falernské!
tamť Aminejský jest vinohrad; trvalá ale vína
jsou s pahorů Tmolských; na Chiu král vín je Phanejské,
Argitské menší nepřemůže podobně nižádné
ani tokem hojným ani dlouhou vytrvalostí.
Ani tě k oběti bohomilý, též na stole vzácný

nepřejdu, Rhodane, a kypící v hroznu, Bumaste.
A však počtu není, jak jest mnoho jmén a druhů vín
rozmanitých; lze dokonce není zahrnouti je počtem;
jejž věděti kdo by chtěl, týž poznati chtěl by, kolik zrn
písku Zefyr vějivý na Libycké rovni valívá,
neb když nejprudší do plachet moc Eura zalehne,
sčísti, kolik asi vln na Jonické břehy doráží.
Každá půda však každý plod nésti nemůže.
Vrby u vod se daří, a z hustých bahna močálů
olše, a na skalném jalový habr roste pahorku;
myrtí má mořský břeh rádo; pahorky na slunci
révolibý Bacchus miluje; tis větry severní.
Přehlédni světa kruh, nejzazší končiny lidstva,
k východu celty smědých Arabů a Gelóny barevné:
vlasti jejich stromy rozdělují. Drvem Indie černá
ebenovým a Sabej jediný má prut kadidelní.
Což vypravím o drvech libovonných, vypocujících
balzám? což o bobech napořád zeleného akanthu,
o stromech Aethiopů, hebkou se vlnou bělajících,
s jichž listí česají hebký šat národy Serské?
neb o lesích, jichž oceanu nese India bližší;
nejzazší světa kout, kdež tak vysoko stromu vršky
pnou se, že jich žádné hod šípky přenésti nemůže,
ačkoli váhavě tam lid na plece touly nebrává?
Media šťávy plodí hořké a příchuti dlouhé
jabloň, nad niž nic lepšího není k blahu lidstva;
tať kdykoliv čarodějná číši otrávila bába,
a ku slovům nebezouhonným zlé mísila bejlí,
k pomoci přijde, a jed černý z těla šťastně vyhání.
Strom ten jest vysoký, nejvíce vavřínu podobný,
a kdyby jedno jinou kolem od sebe vůni nešířil,
byl by vavřín; větrům žádným jeho list neupadne,

a květ dlouho trvá; tím Med občerstvuje zápach
úst si a dech, tím léčívá se i ouzkoprsý kmet.
Než ani přebohatá ona Médská země na háje,
ni spanilý Ganges ani Hermusa tok zlatobahný,
neumalí čest Italii, ani Baktra ni Indi,
ni Panchája celá s kadidelným chválena pískem.
Founící ohněm z nosu nepřeorávali býci
kraj ten, neosetý zuby ohromnými dračími,
z nich nevyrostla mužů sej s přilbicemi a kopími;
ji naplnil požitek bohatý, též Bacchova vláha
Massická, sad olívy a hojná stáda dobytka.
Odsud i kůň jak vojín pyšný se do půtky ponáší;
zde, Klitumne, ve posvátných tvých umyto proudech
stádo se čistě bělá, největší odtud i bývá
k oběti býk do chrámu voděn v Řím vítězoslavný.
Zde jaro věčně trvá, v zimavých též léto měsících,
dvakrát plod dává dobytek, strom ovoce dvakrát.
Tigři draví nejsou zde, ni líté lvů přeukrutných
plémě, ni jedovatý neklamá zde sbírače voněj,
nesmírnou nevrhá zde se had oklikou, ani týž pak
v šupinatých se kruzích nesbírá v tom země pásmu.
K tomu tolik měst výborných a děl uměle pracných,
tak mnoho pevností rukama na skály vyneslých,
a starodávných zdí a toků pod nimi tekoucích.
Či zmíním se moře hořeního a též doleního,
a z velikých ples, Lare, tě největšího, tě mořským,
Benatské jezero, dmoucí jekotem se a proudem?
či zmíním se o zálivu a spolu portu Lukrinském,
o hrůzném lomozu hněvivé té zátoky mořské,
s čím rozlitá vlna tam Julská se do dáli ozývá,
a proud Tyrrhenský se k Averna propasti přelívá?
Stříbro také v potokách ta ukázala země i žíly

vzácných rud kovových i stékala zlata bohactvím.
Tať mužný národ Marsů a plémě Sabelské
otužené v nehodách Ligury, též Volsky vyvedla
s dardami; též Decie, Marie, veliké i Kamilly,
a Scipiovce tuhé ve bojích; i tě Caesare, jenž teď
vítěz největší v nejzazších Asie koncích
odvracuješ od měst Římanských Inda plachého.
Zdráva rodičko mi buď obilí, Saturnova země,
matko reků; ját počnu věci tvé píle pradávné
vychvalovať; prameny svěcené otvíraje začnu
Askrejskou Římských po městech zpívati píseň.
Teď o polí povahách buď řeč: co za barvu a sílu
každé má a jaké věci nést je dle přírody schopno.
Země nepřístupná a především kopčiny skoupé,
hlína kdež hubená, a trní mezi hlázky vyrůstá,
Palladě háj tam s dlouhoživou bude bujnět olívou;
na znamení divoké v těch místech křoviny rostou
olejové a leží spadlých mnoho pod nimi bobků.
Kdež tučná ale prsť se těší sladkého ze vlhka,
a mnoho trávy živí, to rolí jest úrodoslibné;
půdu takou vídáme začasto po úvale nízkém
blíž pohoří; od skal zponenáhla temence tekoucí
dobrou hlínu na důl stahují, — stráň naproti slunci,
kdežto se zakřiveným nemilé kapradí pase rádlům,
ej taková hojných tam Bacchovi ke cti tekoucích
tobě podá hroznů, úrodné ponese révy;
zdeť nápoj bude růst, do zlatých jejž vlijeme číší,
až Tyrrhen slonové při obětnici foukne do kosti,
a hruď na sklonité složená bude dýmati míse.
Jestliže krav a telat hlídání tobě milejší,
neb ovčí příchov nebo kůzlata sadby hryzoucí,
háje hledej a podál se osaď u sytého Tarenta,

neb na luzích, nebohá jichž pozbyla Mantua ondy,
kdež u řeky travné se pasou labuté sněhobílé.
Stádům nescházej ani tráva potůčky ni čerstvé,
aby co uškubají za dlouhý den skoty píce,
při chladné rose noc krátká dala náhradu opět.
Tučná pod radlicí, skoro černá barvy dle země
a spolu též kyprá — to oráním nápodobí se —
nejlepšíť k obilí; od rovin žádných neuhlédáš
tak mnoho nákladu vézti domů voly volnonohými;
též odkud les rozhněvaný byl odvezl rolník,
a mnoho lét nepožitný háj posléze vyvrátil,
a s kořeny vnitřními také dávné byty ptáků
vyrval; — i ač ti opustili hnízda do dáli letíce
po pluhu tam začatém niva pěkně se zastkvěla čerstvá.
Neb lačné skřemení po pahorkovitém kraji ledva
nízké lýko vlčí, a včelkám rosmarin dává;
i draplavá opuka, černými zmijemi křída
též vyžraná, ničemuž leda zeměplazům přeje, jimžto
jídlo nesou sladké a duté za komůrky hodí se.
Země, která lehkou mhlu dýše a páru perútnou,
a pije vláhu ochotně a ji, chce-li, volně vypouští,
a stále v zelenou vlastní se trávu odívá,
a neruší železo rzí, prašivinou ani solní;
ej taková veselými ti révami obleče jilmy,
tať i olej ponese, což hned okusíš při orání,
tať i dobytku hoví, klikaté spolu radlici volná.
Hle takovou bohatá oře Kapua, blíže Vesevské
kraj hory, jejž Klanius i s Acerrami zlostně zatápí.

Též vypovím na jaký lze způsob poznati každou.
Ptáš-li se kyprá jest-li, či nad obyčej je-li hustá, —
neb obilím jedna přeje více, druhá zase vínu;
hustější je milá Cereři, a Lyaeovi řidší —;

místo dřív ohledej očima vlastníma a hlubší
jámu na něm dej pak vykopat, a všecku zaházej
tou hlínou zas, a vrch zašlapávaje nohama rovnej,
nezbude-liž vrch, jest řídká a dobytku i révě
půda bude vhodná: ale nechce-li více do jámy
hlína směstnati se, a plné-li přemůže dolíky,
z husté nivy tuhé očekávej hroudy a brázdy
mastné; oulehlé pak orej silnými bujáky.
Půda slaná a jaká že je hořká hned podobá se, —
nevděčná obilím, taková neukrotne oráním,
nezachová ani rod révám ani jabloni jméno —
tak se skoumati dá: Pletený hustého ze proutí
od lisu koš cední zpod očazené střechy sejmi;
veň z pole zlého něco přesypej, pak našlap a sladké
ze pramenů vody na to nalej, voda všecka prosákne,
a skutkem veliké projdou skrz košinu kapky;
zkoušku-li pak udělá tvá chuť, zjevná tomu smyslu
hořkosť odporná hned smutná stáhne ti ústa.
Země jaká tučná by byla, přiučíme se tímto
způsobem: i z ruky vyhozena se nerozsype nikdy,
a stlačena téměř jak smůla přilípne na prstech.
Trávu do výše pudí vlhká, sama nad obyčejno
bujnější. Ale úrodná nezdej se mi příliš,
byť sebe silnější při klasech se ukázala prvních!
Těžká svou vlastní váhou prozradí se mlčecky,
lehká též. Oko pak černou samo snadně rozezná,
barvu podobně jinou. Zavilou vyskoumati tíže
je studenosť; smrkoví a škodné ji tisy někdy
ohlašují a její stopu černý zjevuje břečtan.

Jak to pozorně vyšetřeno jest, zem pomni přede vším
vyvařovat a dolíky na velkých krájeti stráních,
a hrudy ohřbetěné mrazivému ukázati větru,

než veselý zakopáš rod rév. Kyprá k roli země
nejlepší; tuť větry i chladné deště proniknou,
též i kopáč silný vyžilé překopávaje lány.
Než muži, jichžto čilá bedlivosť neochabnula nikdá,
místo si vyhledají vhodné, kde by sadba stromům se
první připravila, a potom dala dáleji vésti,
náhle aby změněnou sazenička nezapřela matku.
Znamenají si na kůře také nebes úhly, a kam dřív
stála obrácena, a v kterakou stranu horko polední
snášela a kde hřbet se vrtěl proti točně severní,
zas ji sadí; návyk za mládí tak mnoho může!
Zdaž na stráni by, neb v poli lépe šla sázena réva,
dříve hledej. Vyměříš-li na záhony rovinu tučnou,
hustěji sázej; Bacch nelení ani při sadě hustém;
jest-li po kopce bocích, neb tarasených na pahorcích,
řádkům více povol. I při sadbě stromů se neméně
každý dle měřené sází do čtverhranu cesty;
tak jako před velikou bitvou, když před pluky vojska
rozšiřují se a rozstavují v poli zvídači strážní,
jsou řady rozměřeny a celé to bojiště se blýská
zbroje kovem daleko, hrozná než ještě se půtka
strhne a Mars v prostředku pochybný ve zbroji bloudí,
rozdělená každá buď cesta dle výměry stejné,
ne aby nad pohledem jen marné srdce se páslo,
než poněvadž by jinak všem stejně nepůjčila síly
země, a rozšířit se do prostory větve nemohly.
A snad jak hluboko měl bys kopat jámy se tážeš.
Já směle bych réví mělkým chtěl odevzdati důlkům:
strom ale, jak možná, vždy budiž v zem hlouběji zatknut,
zvlášť ale žaludový dub, jenž jak vysoko vzhůru
k obloze povětrné, tak v podzem hluboko sáhá.
A proto jej ani déšť ani vítr ni bouře nemůže

vyvrátit; nehnut zůstává i mnoho vnoučat
věk i sebe zletilejších svým stářím překonává;
a sem a tam šíří svých větví ramena mocná
vůkol a nesmírné zachovává pod nimi stíny.
Ať ale vinice tvá nekloní se k západu slunce!
Lísky také mezi révy nesázej, k sadbě nebrávej
proutky plané ani nestříhej k ní ze stromu vršky —
tak veliká k zemi láska! — tupým neporaň sazeničku
železem, a dle oliv stromoví lesního nesázej;
častoť oheň vypadl nepozorným z ruky pasákům,
jiskra pokradmo prvé pod kůrou ukryta tučnou,
jádro chytí dřeva a k vysokým vyšlehne oheň již
větvím a k nebi náramné dá praskoty a z toho zánět
rozmohlý vítěz větvím pak i vrškem ovládá,
až i celý obalí plamenem les, a k obloze černý
rozhuštěn dýmem smolným hrne mrákoty oblak,
zvlášť tehdáž, větrná lesní když bouře zalehne
vrchole a prudký roznáší zápaly vítr.
Jestliby tak, sazenička se nezotaví i řezána
nevrátí se, aniž oživit se ze země nemůže;
nezdařena s hořkým lupenem bude růsti oliva.
A však nepřemluviž raditel tebe nikdo nemoudrý,
by stuhlou jsi zemí při severní vánici hýbal;
záhony zima mrazem zamyká; a nedá hrozenému
růsti seménku, aniž k zemi se připnouti kořínkem.
Sadba vinic nejlíp se daří, s jara když za rudého
pták bílý se vrací, hrozný klikatému hadisku,
či v prvních podzimka chladech, než Sol se uchýlil
s prudkoběhým koňstvem na zimu, však léto již ušlo.
Neb jaro velmi křovím i všem prospěšno je hájům;
bujna je země jarem, a plodistvá semena žádá.
S úrodnými otec všemohoucí přívaly Aether

tehdáž v lůno padá veselé choti a k velikému
sám veliký připojen tělu vše živočišstvo ukájí.
Houština nezcestná se ozývá prozpěvy ptactva,
stáda také denní svoje opětují radovánky;
živná role vodí; teplým Zefyrům dychajícím
zvůr klín otvírá; všemu zbývá z potřeby vláha,
omlazena svěřují se novým bezpečlivě sluncím
poupata, a zdvihlých neleká již réva se bouřek
seveřicí mocnou sehnaných ni na obloze déšťů,
a hle pupence tlačí a vše lupení rozevíjí.
Rostoucího, tuším, na počátku že den světa první
nesvítal jinačí a jiný než jak jaro způsob
nezachoval: jaro byl, veliké jaro byltť všehomíra
den onen, a větrové zimního se zdrželi vání,
když první jest čerpalo světlo dobytče a zemské
plémě mužů ze tvrdé se prodíralo hlavami půdy,
a zvěř vpuštěna v les a na obloze utkvěly hvězdy.
Neb nečasů nesnáz věci outlé snést by nemohly,
mír takový kdyby řádně nešel mezi mrazem a vedrem,
a s láskou hovivé nebe se neujímalo země.

Též pamatuj jakovou na polích sazeničku umístíš,
dej k ní tuk mrvy a hlínou skrej kořeny hojnou,
žízníci buď hlázky, šeré či škořápky přikopni,
vláha padá mezi ně, z té později výpary jemné
vyjdou a zdvihnou sadu sílu, ba někde se našlo,
že svrchu jsou kamením anebo střepy navršenými
obtěženy; proti přívalným toť ohrada větrům,
i když léto psí štípá pukavé pole žízní.

Révy-li jsou sazeny, zbývá okopávati často
jich kořeny, a tvrdou dvojzubci prorážeti hlínu
či přeorávati půdu tuhou radlicí a do práce
na vinohrad snažné mezi řádky zaváděti volky;

pak lehké buď z rákosu hůlky, kolíčky i hladké,
jesenové též tyčky a silné vidle přichystej,
jichž pomocí by se vypnuly a pohrdávati větrem
zvykly a k nejvyšším se doplížily jilmu vrcholkům.
Však první sazeničku novou když léto vyvedlo,
šetřeno buď outlé, i kdyby se vyhnala vzhůru
bujněji réva, a na prosto si uvolnila uzdu,
dotknuta ještě kosíře nebuď ostřím, ale pouhou
uštipnuv výstřelky rukou, dole tak je ubírej.
Když valné ale rozsochy peň objavše přesáhly
jilmu vrchol, stříhej vlasy jim, ramenatky odřízej —
dřív se bojí železa — přísnou pak nad nimi kázní
vládni pořád, a skroť divokostí větve bující.
A však též ploty utkávej, všemu bráně dobytku,
zvláště dokud křehké je křoví; v zmar přišla by práce,
když by mimo mrazy urputné a pak úpaly slunce
lesní zubr aneb družná posmívala jim se
laň a je ovce, aneb mlsné chtěly spásti jalůvky;
tak tuze mráz s šedivou neublíží jim jinovatkou,
odražená tlících ani od skal tíhota vedra,
jak taková je stáda hubí, zubu ostře tvrdého
jed a na ohryzeném značená kmenu jizva po ráně.
Hle pro jinou vinu Bacchu na oltářích se nedáví
leč kozel, i starodávní hry to jeví divadelní,
po vsích jej a na rozcestích vtipu k odměně kladli
Theseovi synové, a při číších a radovánkách
na měkké mazaných po měchýřích skákali trávě.
Z Troje také vyslaní Ausonští bydlitelé s ním
hry provodí prostém při smíchu a při zpěvu selském,
a škaredé, dlabané z kory, na se krabošky majíce
a v písních veselých volají tebe, Bacche, a tobě
lehké zavěšují vysokých podobizny na sosnách.

S hojnějším všeliká však vinice roste požitkem
úvaly kotlinaté hluboké též rokle plní se,
kamkolivěk se hlavou čestnou bůh vůbec obrátil.
A proto prozpěvujem i my řádnou Bacchovi poctu
dle zvyku vlasti naší a koláče nosíme na mísách,
a přiveden k oltáři o roh i kozel bude státi,
a hruď liskovitých upečem ku pochoutce na rožních.
Při hlídání rév ale ještě jiná bude práce,
té pak nikdy se dost nedělá; třikráte za každý
i čtyřikráte za rok buď krájena půda a stále
dvouzubní lámána krací hruda, les lupení buď
odnímán. V kole tak se vrací roluíkova práce
a v kolejích stejných a vlastních rok se otáčí.
Ondyno již, pozdní lupení když vinice skládá
a mrazivý i lesům sráží Sever ozdobu chlubnou,
již tehdáž na příští rok rozšiřuje pilný
péče vinař, a křivým stíhá Saturna kosířem
révu neúrodnou, řeže jí a stříhaje šlechtí.
Dříve kopej na poli, svezených dřív spáliti pomni
oklesťků a dřív odnášej pod střechu tyčky,
poslední měj žeň. Stín dvakrát padne na révu
a dvakrát s houští trnovou sady tráva obléká,
práce tvrdá oboje. Chval statky druhého nemírné,
svého malého si hleď! Vysekávej trniny husté
i s břitkým lupením i sekávej u břehu říčný
rákos, též o vrbu sprostou měj péči pozornou.
Víno uvázáno; kře nepotřebují nože více;
pléše vinař nejvyšší odry že réva přemohla,
a posaváde kopá a zemí až do prachu hýbá,
ještě zralým hroznům nehodou času vyhrožováno.
A však olívy nepotřebují té píle a práce,
nečekají skřivené na kosíře, ni na krace držné,

jak jednou v poli utkvěly a změnu větru přemohly;
země pootvořená klikatými zuby pluhu vláhy
dost jim poskytuje a činí na požitky těhotné,
a proto saď si olívu pokojnou a tukodárnou.
I strom ovocný, jak dlužnou mile sílu pocítil
svému pni vlastní, ku hvězdám vzhůru se rychle
přirozenou pne mocí o naši mnoho nedbaje péči.
S nejmenší pílí z lesa zvláště užitky těžíme:
nehleděné se rdí krvavými hrozny jeřáby;
stříže se kozodětel, vysoký hvozd louče podává,
jimi krmí se oheň noční a světlo vylévá.
A proč lid meška pilnou vést péči o sadby?
Ze hruba dotknu se jen vrb a nízkých pak janofítů,
buďto dobytku dají lupení, nebo pastuchu chládek
poskytují, osením plot a medné pokrmy včelkám.
Hleďme jenom na Cytor, jak pušpanovím se vlnívá,
na smolné luhy Nárycké, pohleďme na pouště,
jichž posavád se nedotknula krace ni člověka píle.
Na vrchu Kavkaském lesy zelenají se nadarmo,
láme a odnáší jediná jich vichřice bujná;
jinší jinde dají užitek, lodi klády požitné
poskytují sosny, k stavením pak cedr a cypřiš.
Loukotě tam ke kolům strouhá, vhodný k vozu jinde
smyk rolník, shrbené na loď onde si borty obírá.
Na proutí vrby jsou bohaté, na stelivo jilmy;
myrt se hodí pevné na kopiště, i dřín je do války
dobrý, tis ohnouti se dá na oblouk Iturejský.
Lípa také lehká, hladivý i na soustruhu pušpan
krásiti volně se dá, železem též dloubati ostrým.
Vpuštěna prudkotokého do vod Pada olše co pírko
lehko plavá; a včelky kryjou své zárody nejvíc
v skulinatou koru neb vydutého i do břicha svídy.

Než mnedle což ku chvále povím daru Bacchova, vína?
Ačkoli Bacch mnoho příčiny dal k vině: předce ku vraždám
rozvzteklené Centaury skrotil, Phola rovněž i Rhoeta
a s velikou číší Lapithům hrozného Hyléa.
Ó přeblahoslavení, pokavád své výhody znáte
vesničané, sama hle válečných vzdálena svárů
spravedlivá lehký živobyt vám země podává!
Ať by palác vysoký nesypal každého za rána
nesmírné z pyšných vrat zástupy pozdravujících,
a měnivou klenuté neotvíraly dvéře se želvou,
ať by zlatem se nepyšnil šat, ni kovem Ephyrejským,
ať by jedem vlna Assyrským se nelíčila bílá,
a skořice klamavá s olejem se nemísila pouhým:
než klid bezpečný a mrav, jenž šáliti nezná,
rozličný všeho nadbyt a odpočinek v poli širém,
jeskyně a plesa obživená, chlady úvalu Tempe,
stád veselé bučení, příjemný v zástinu spánek
vám vyhoví. Zdeť výskoky, tam jsou brlohy zvířat,
trpělivá ve práci a málem ukojena mládež,
svátky boží a ctní kmetové; mezi nimi naposled
se světa miznoucí svoje šlápěje pravda vytiskla.
Nechť ale prostomilé mne zvláště přede všemi Músy,
jimž láskou vytržen nesmírnou oběti snáším,
rozněcují a mi cestu nebes a hvězdy ukáží,
rozličné tmy sluneční, též nesnáze měsíce,
odkud země třasot, a jakou se mocí moře nadme,
by prorazivši hráz opět na svém dně zasedlo,
proč zimní spěje tak se na rychlo pohroužiti slunce
v oceanu, a jaké líné noci pouto překáží,
jestliže bych té přiblížil se přírody částce,
mně studená ale krev v předsíních srdce překáží;
nechť mi se kraj líbí a potok dolinou se vinoucí;

miluji háj a pramen třeba neslaven! Ó pole kdež a
bystřina Sperchejské a na Tajgeta patě Lacenských
tance panen! ó kdož mne ku chladným Haema paloukům
doprovodí a v nesmírném skryje zástinu loubí?
Šťastný jest, komu dáno věcí vyskoumati původ,
a kdo strach veliký, kdo Osud i neuprositelný
pod nohy vrhnul a sám lakomým opovrhnul i peklem!
Šťastný jest i onen, kdož rolní byl bohy poznal,
Pána i Silvana kmeta, Nymf též veškery sestry!
Svazky liduvládné, ani králů purpury nehnou
jím, ani nevěrných násilné rozbroje bratrů,
aniže Dák spiklého od Istera postupující,
říš ani Říma, ni království zkažená; on i nezná
bol ani nouzi chudých, ani závist proti boháči.
Větve jaké ovoce a jakékoli půda požitky
volně přinesla, ty sobě trhá, ani práva železná,
nesmyslný ani trh, ni obecní desky neuzřel.
Dráždíť jedni slepé brody mořské vesly a pádí
v ostro mečů a derou se i na dvory a prahy králů;
ten tam městu hrozí zkázou, ubohým i Penátům,
by se napiv z kamene v Sarranském šarlatě pospal;
statky jiný hromadí, a na zahrabaném zlatě líhá;
ten trne na sněmu jak ohromen, tomu zas hubu tleskot
otvírá v lavicích — od dvou stran lidu i kmetstva
zdvihl se ples — radují se krví ach zbroceni bratrů
vyměňují s cizinou sladké domy a prahy otců,
a hledají jinačí pod jiným otčinu sluncem.

Rolník zakřivenou radlicí popluží přeorává,
tať roční jeho práce drží jak vlast, tak i outlá
vnoučata; tať i živí krav stádo i volky pomocné;
rok i neustává, a přináší ovoce hojné.
Ve stájích příchovky a Cereřiny snopy těžké,

tak že požitky je přemožena v poli brázda i sýpka.
Přijde zima: tře olej na lisech z bobků Sicyonských;
prasnici obveselí žaludem, les dá i ježovky,
rozličné se česá ovoce v podzimku, a u skal
výslunních jemné se vařívá víno ve hroznech,
o sladké se věsí rodiči k boku dítky hubičky;
kázeň a stud šetří jeho dům, s mléčnými se krávy
nakloňují vemeny, a na pastvině ku kratochvíli
půtku vedou rohama trkající kůzlata bujná;
a když svátky slaví, rozhoštěn volně po trávě
ohně kolem kde čeleď jeho s vínem nádoby věnčí,
kropě tebe vzývá, Lenée, a stáda střehoucí
terč chase ukládá ku střelným na stromu šípům;
obnažují stužené selskému tu zápasu oudy.

Ondy život takový starodávní vedli Sabíni,
tak Remus i s bratrem; mocná tak Etrúria rostla,
a světa královnou spanilá tak stala se Róma,
až jedinou obklíčila zdí hrady sedmery vůkol.
Dřív než Diktejský se ujal král žezla, i dříve
než rota bezbožná pobitými zhýřila junci,
tento zlatý věku mrav Saturnus i na světě trávil;
válečný se nedal tehdáž roh slýchati, tehdáž
položené na kovadlo tuhé nezadrnčely dýky.

Než velikou jsme posud nedokončili dráhu ku cíli,
čas jest, kouřící hlavy hřebců sprostiti uzdy.

III. NĚKTERÉ ZPĚVY DUCHOVNÍ.

Dies irae.

Hrůza pojme nás v tu chvíli,
až se svět rozpadne v díly,
dle Davida a Sibilly.

Jak se třásti budou lidé,
až je soudit Soudce přijde,
a los na ně přísný vyjde!

Trouba divné vydá hluky,
k trůnu Páně svými zvuky
vyzve všeho lidstva pluky.

Žasne smrť, lid z hrobů vstává,
odpovědi Soudci dává,
v bázni nález očekává.

Kniha tehdáž bude čtena,
v niž jest každému odměna
neb pokuta vyměřena.

Soudce na trůn až zasedne,
všecka tajemství prohledne,
strachuplný hříšník zbledne.

Kdož ohájí vinu moji,
ježto sám se dobrý bojí,
Sudímu že nedostojí?

Králi strašné velebnosti,
s věrným lidem do blahosti
veď mne, původe milosti!

Připomeň, Ježíši, sobě,
že jsem já tvé slabé robě,
nezatrať mne v oné době.

Hledal jsi mne do umdlení,
koupil za své umučení:
ať ta práce marna není!

Spravedlivý Soudce viny,
promiň všecky mé zločiny,
soudit buda zemské syny.

Ztížená lká duše vinou.
studem slzy z očí plynou,
tvé jen ať mne tresty minou!

Majdalenu jsi rozhřešil,
lotru odpustil, co zhřešil:
i mnes nadějí tou těšil.

Ač nehodno mé volání,
nedej pro své smilování
mi hynouti v plapolání!

Dobrých podíl rač mi přáti,
zlého nedej losu bráti,
na pravici kaž mi státi.

Nepočti mne k zlořečeným,
ku plamenům odsouzeným;
povolej mne k vyvoleným.

Z prachu vzdychám pozemského,
ze srdce skormouceného:
Šetři, Pane, cíle mého.

V přežalostnou onu dobu,
člověk až vykročiv z hrobu
ku přísnému soudu stane.

ó smiluj se nad ním, Pane,
dej, Ježíši laskavý,
duším odpočinutí.

Pange lingua.

Jevte ústa velebného
těla Páně tajemství,
i předrahé krve jeho,
jíž pro světa blaženství
vylil král a vládce všeho,
plod čistého panenství.

Nám jsa dán, a původ maje
z panny neposkvrněné,
zde na světě přebývaje
pásl ovce svěřené.
Símě slova rozsívaje
skonal v lásce nezměnné.

Na posledy když se svými
učedníky stoloval,
pokrmy je zákonnými
nejprvé nasycoval,
až i z lásky — k požívání
sebe samého jim dal.

Slovo tělem učiněné
činí z chleba tělo své;
víno v krev tu proměněné! —
Ač se zpouzí smyslové,
tajemství to velebené
víry pojmou zrakové.

Svátosti tak veleslavné
sklánějme se křesťané,
místo úcty starodávné
nový řád ať nastane!
A smyslů nedostatečnost
víra nech ať zastane.

Otci, Synu nebeskému
sláva i zvelebení!
Čest a chvála věčně Jemu,
buď i dobrořečení.
Duchu, oběma rovnému
stejné děj se uctění!

Na den narození Páně.

Jesu Redemptor omnium.

Ježíši Všespasiteli,
jejž světla přede stvořením,
rovného sobě oslavou,
Otec splodil svrchovaný!

Ty záři jasná Otcova,
ty čáko všech neustálá;
poslyš, jaké přinášejí
ti úctu tvoji sluhové.

O pomni jen, Stvořiteli,
žes tvář i tělo člověčí
čistého vzal narozený
ty z lůna panny přesvaté.

Dnešní to dosvědčuje den
ročním navrácený během,
že sám jsi z lůna Otcova
ku spáse člověka přišel.

I hvězdy, země, vod i tůň,
i všecko, což je pod nebem,
nové tě spásy původa
novým tě vítá prozpěvem.

I my, kterých obmyl pramen
z boku svatého rozlitý,
v ten tvého den narození
vzdáváme ti chvalozpěvy.

Buď tobě, Jesu rozmilý,
jenž z Panny nám jsi narozen,
s Otcem, svatým i též Duchem
čest, sláva na věky věků.

Na den Mlad'átek.

Audit tyrannus anxius.

Tyran zaslechá s úžasem,
králů že narodil se král,
jejž čekaného Israel
pozdvihne na trůn Davidův.

Tou ustrašen zprávou křičí:
„Stihá mne trůnu chvatitel,
mečů se chopte, drábové,
dětskou v kolébkách lejte krev!“

K čemuž ti zlost ta prospěje,
a vztek, Herodese krutý,
mnohým-li míníš jednoho
zabíti Krista vražděním?

Vítejte nám vy kvítkové,
jež na samém žití prahu
Kristův zavraždil stihatel,
jak bouřka kvítí růžové.

První tys oběť Kristovo
stádečko padlo bezvinné;
nyní ověnčené si hráš
před jeho trůnem palmami.

Buď tobě, Jesu rozmilý,
jenž z Panny nám jsi narozen,
s Otcem, svatým i též Duchem
čest, sláva na věky věků.

O zjevení Páně.

a) O nešporích.

Crudelis Herodes.

Lekáš-li se, Herodese,
božského krále příchodu?
O žezlo zemské nestojí
věčný vladař nebešťanů.

Za spatřenou mudrcové
hledíce hvězdou kráčejí,
našedše světlo, tím světlem
Boží mu službu vzdávají.

K Jordána čisté koupeli
Boží beránek pospíchá,
by hříchy námi spáchané
té lázně sejmul obmytím.

I vizme div nevídaný,
vodou nedávno nalitá
se rdí tu náhle nádoba
slovem ve víno změněná.

Ježíši, jenž jsi národům
zjevil se, čest a pochvalu
s Otcem i se svatým Duchem
vzdáváme tobě na věky.

b) O jitřní.

O sola magnarum urbium.

O Jedno ze slavných ty měst,
Betléme město největší;
neb vtěleného ty jsi vlast
všeho světa Spasitele.

Jejž hvězda, slunce jasnotu
krásou přemáhajíc, zemím
oznámila a věštila,
že v těle Bůh již přítomen.

Jak jej spatří mudrcové,
otvírají své poklady,
a v dar pokorně skládají
kadidlo, myrrhu a zlato.

Zlatem co krále jej daří,
vonným kadidlem za boha
jej uznají a myrrhovým
prachem mu hrob vyznačují.

Ježíši, jenž jsi národům
zjevil se, čest a pochvalu
s Otcem i se svatým Duchem
vzdáváme tobě na věky.

V neděli provodní.

O jitřní.

Aurora coelum purpurat.

Na nebi plane dennice,
v povětří rozlehá se ples;
z vítězství lid se raduje,
zuří peklo přemožené;

neb ten nejstatečnější král
z podzemní smrti jeskyně
svobodnou Otců rodinu
vyvádí na svět života.

Jehožto hrob spečetený
strážců četný ostříhal dav,
slaví teď vítěz vítězství,
smrt zamknuv do tmy hrobové.

Ustaňte pláče, slzení,
ostavte hoře, zármutek;
živ je smrti podmanitel,
anjel volá ozářený:

Věčná ty naše buď radosť,
beránku velikonoční,
k novému žití zrozené
zbav nás usmrcujících vin.

Buď Bohu Otci chvála, čest,
i synu, jenž ze hrobu vstal!
Též Duch svatý, Utěšitel
blahoslaven buď na věky.

Na den vstoupení Páně.

O jitřní.

Aeterne rex altissime.

Od věků králi nejvyšší
a věřících Spasiteli,
jemuž nejmocnějšímu smrť
se vítězovi poddala,

Již k jasným vstupuješ hvězdám,
kam na nebi i na zemi
odevzdaná povolala
tě vláda všeho stvoření,

Trojí by tvorstva bytnosti
nebešťanů, pozemčanů
i pekelníků před tebou
pokorně kolen skláněly.

Trnou vidouce anjelé
osud lidu obrácený:
hříšné tělo čisto tělem,
tělem Božím, mocným Bohem.

Ty buď naším potěšením,
a v nebi stálou odměnou,
jenž vládna světa oborem
radosť zemskou převyšuješ.

Prosíme tě úpěnlivě,
odpusť nám viny vezdejší,
a smysly vzhůru povýšuj
milostí svou svrchovanou.

A náhle pak až v oblacích
slavný zjevíš se soudce náš,
promina trest zasloužený
dej ztracenou nám korunu.

Ježíši, tobě sláva buď.
an vítěz v nebe se vracíš,
s Otcem i se Svatým Duchem
buď chválen na věky věku.

Svatodušní.

O nešporích.

Veni Creator Spiritus.

Zavítej duše tvořící,
a srdce naše navštíviv,
naplň milostí nebeskou,
které stvořil jsi, útroby.

Ještos nazván Utěšitel
a Boha nejvyššího dar.
živý pramen, oheň, milosť
a duchovní posilnění.

Ty sedmerým štědrý darem,
Otcovy prste pravice.
ty pravdo otcem slíbená
cizím učící jazykům,

osvětli mysli mrákotu,
našich do ňader lásku vlej,
a těla zemského mdlobu
vyšší posilni podstatou.

Zažeň od nás nepřítele,
stálý vyjednej nám pokoj,
a jestli sám nás povedeš,
vyhnem se všechněm úhonám.

Tebou, dej, bychom poznali
jak Otce rovněž i Syna,
a věřili, že od obou
ty od věčnosti pocházíš.

Buď Bohu Otci sláva, čest,
i Synu, jenž ze hrobu vstal,
též Duch Svatý, Utěšitel
blahoslaven buď na věky!

Hymnus postní.

(Z breviáře.)

O nešpořích.

Audi benigne conditor.

Slyš, ó Pane milostivý,
to lkání naše prosební,
ve čtverodesítidenním
jež postu Ti zasvěcujem.

Svatý ledví zpytateli,
Ty lidské síly mdlobu znáš,
již ale k Tobě vráceným
milost odpuštění podej!

Mnoho jsme sice hřešili;
promiň to ale kajícím,
ke jména Tvého oslavě
učiň lékařství zemdleným.

Dovol nám tělo kárati
odejmutím si pokrmů,
by pastvu nenalézalo
ve čtitrobách provinění.

Dej nejsvětější Trojice,
v bytnosti pouhá Jednoto,
by byly Tvým ku prospěchu
postního času oběti.

O jitřní.

O sol salutis, intimis.

Ježíši, slunce spasení,
vyjasni mysli mrákotu,
an po noci odehnané
budí se líbý světu den.

Dej v tomto čase příjemném,
slzí dej hojným potokem
a lásky vroucí obětí
dušem našim očistění.

Z jakého tekla pramene
neřesť, teď slzy potekou:
i bude metlou pokání
zetříno srdce kamenné.

Již den přichází, den to tvůj,
strojí se všecko k rozkvětu:
veselme se tvou pravicí
na cestu zas uvedeni.

Celé to světa ústrojí
velebné klaň se Trojici,
milostí tvou obnoveni
nové počněme prozpěvy.

Hymnus na neděli smrtedlnou.

Pange lingua gloriosi lauream certaminis.

Jazyku pěj vítězného
boje slávu důstojnou,
nad vyneslým kříže znakem
započínej chvalozpěv.
kterako Spasitel světa
obětí jsa zvítězil.

Slitovav se nad prvotních
vinou Tvůrce rodičů,
okusivších smrtícího
v požívání ovoce,

sám to dřevo poznamenal,
zlosť by dřeva zahnalo.

Tak to pro spasení světa
řádem jest uloženo,
lesť by zrádce zavilého
moudrostí se sklamala,
a lékárství odtud vyšlo,
škůdce odkud ranil nás.

Když tedy svatého času
lhůta se naplnila,
světa Tvůrce, jednorodný
poslán Syn jest od Otce,
aby z lůna panenského
tělo vzav na svět vyšel.

Nemluvňátko kvílí úzkých
do jeslí položeno,
oudy plénkou obalené
panna, matka svazuje.
Boží ruce, nohy tuhým
oviji povijanem.

Šestero když pětiletí
života již dokonal:
vše spasitel dobrovolně
k mučení odevzdaný,
na štěp kříže dal beránek
zdvihnouti se obětný.

Žlučí napojený žízní,
trním, hákem, oštěpem

jemné tělo probodáno,
již se prýští krev s vodou;
země, moře, hvězdy, světy
tím se proudem omyjí.

Strome věrný, mezi všemi
stromy nejspanilejší,
v lesích takový neroste
listím, květem, ovocem.
Sladké hřeby, sladké dříví
sladké břímě snášejí.

Nakloň větve, strome pěkný,
spusti tělo rozpiaté,
ohybuj se tuhota Tvá,
již ti dala příroda,
a věčného oudy krále
na štěpu tom kolébej.

Jediný ty byl jsi hoden
nésti lidu spasení,
a do přístavu zanésti
archu světům rozbitým,
archu krví obarvenou,
litou z těla beránka.

Nejsvětější neskonalá
Trojici buď oslava!
Otci, Synu i svatému
chvála Utěšiteli!
Jméno vždy Trojjediného
oslavuj vše stvoření!

Svoboda duše.

(Dle 1. listu sv. Petra.)

Všeliké tělo jest jako tráva,
Jako květ trávy, tak jeho sláva;
tráva usychá,
květ její spadá:
světa lesť lichá
duši okrádá.

Lenivou tělo nadané tíží
ku prachu země stále se níží;
rozum zacloní
a smysly mate,
k zemi pokloní
a drží spjaté.

Svoboda těla duši jen souží;
srdce lakotné nadarmo touží;
hladem se moří
při pastvě mnohé:
pokoj se boří
duši ubohé.

Poroba tuhá jest těla zvůle,
svobodu dává jen boží vůle.
Zákona služba
spásu dá duši,
tělesná tužba
blaženosť ruší.

Rozkoš pomijí, i světa sláva,
jen slovo Páně na věky stává!
Tělo padoucí
v prach se obrátí,
duše nemroucí
k Bohu se vrátí.

Jen těla prostá duše svobodna,
smyslů pak mine šalba podvodná.
Na zemi není
blahosti čisté;
ta k nalezení
u tebe, Kriste!

Píseň popeleční.

Ustaň hudbo a plesání,
dnešek budí k rozjímání;
na čele to znamení
zapudí vše mámení:
se vším, co mi chvíle krátí,
tělo mé se v prach obrátí.

Kdo jen po rozkoších touží,
křivdou kdo chudého souží,
mamon komu snu nedá,
kdo cti více vždy hledá:
hrozná toho smrť uchvátí,
neblažen se v prach obrátí.

Zlato, rozkoš, čest a sláva
duši stání nepodává,
světa zboží buď moje,
tím nezískám pokoje:
vše se v okamžení ztratí,
když se tělo v prach obrátí.

Na světě, co kvete, vadne,
uvadlé ku zemi padne;
tváře bledne panenská,
síla mře mládenecká.
Starce, dítě smrť zachvátí,
Z prachu vzatý v prach se vrátí.

Vseté símě v zemi tlívá,
jako mrtvé odpočívá:
co však zima zahladí,
jaro nové omladí.
Kam se Páně dech navrátí,
tam se v život smrť obrátí.

Těla zvůli kdož odpírá,
světa vábením umírá,
a svůj nesa tiše kříž,
kráčí, kam chce Pán Ježíš:
ten svou duši nezatratí,
Hospodin mu ji navrátí.

Přede lží kdo pravdu brání
a utištěného chrání,
kdo nuznému sděluje,
čím ho Bůh naděluje:
ten svou duši nezatratí,
Hospodin mu ji navrátí.

Boží pravdě, cnosti věrná,
ač ji tiskla zloba černá,
duše láskou živena,
nadějí ukojena,
s tělem spolu se neztratí;
Pán jí život nový vrátí.

Víra v Boží panování,
lásky se obětování,
po věčnosti toužení
není smyslů blouzení.
Z prachu tělo v prach se vrátí,
duše k nebi má se bráti.

Víra v Trojici Nejsvětější.

Hle vidím růsti bylinu,
praví mi svědek — oko prosté,
a oko nezná příčinu,
jak bylina ze země roste.
A což rozum tam vybádá,
kde světlo smyslů zapadá?

Kam ostří vtipu nevniká,
kdež věda tmou jest zahalena,
tam víra pouhá proniká,
zjevením Božím objasněna.
A církve stálé svědectví
jest pravdy pečeť nejjistší.

Trojosobný ač jeden Bůh
Trojice Nejsvětější sluje,
Otec i Syn i Svatý Duch
mne stvořiv, spasiv, posvěcuje.
Ját věřím tomu učení
dle Krista Pána zjevení.

Má víra z Boha původ má,
a Bůh jen jediný nebloudí;
svět jenom moudrost pyšnou zná:
ta k nevěře mne nepřiloudí.
Mne blaží slovo Boží jen,
a světlo víry můj jest den.

Dej, Pane, slunci proudy tvé
ať všecky osvěcuje lidi!
Ať tvou poznají cestu zde,
a slávu tvou na nebi vidí.
Tam od smyslu se zdvihne mrak
a Boha spatří ducha zrak.

Láska.

Kdybysi hory převalil,
a mluvil řečmi všelikými,
bez lásky nejsi Bohu mil,
s almužnami bohatými.
Kde nadýmá se hrdě dar,
tam lich se jeví lásky tvar.

Dobrotivá, trpělivá
je láska; křivd se nedopouští.
Přeje, není závistivá,
zlé jiným ráda vždy odpouští.
Nezpouzí se a nehněvá
a svého spurně nehledá.

Slyš zákona věčného hlas:
nade vše miluj Boha svého;
a živé víry na důkaz
jen dobře čiň, varuj se zlého.
Miluj bližního jak sebe;
jen láska vede do nebe.

Ten zákon Bohem tobě dán,
na věky zůstaň tobě přední,
dle něho bude Kristus Pán
souditi tebe v den poslední.
Co z lásky komu udělíš,
mně dal jsi, pravil Pán Ježíš.

Tři božské cnosti.

Tři věci jsou mi nejdražší;
tyť: víra, naděje a láska;
ta trojí cnosť mne oblaží,
ta navždy budiž moje částka!
Komu ten udělen je dar,
nepřijde na věky nazmar.

Marnosť světa.

Vždy tělo s duchem bojuje,
a vůli ke zlému nabádá;
svět k rozkošem povzbuzuje,
a duším zkázu ďábel žádá.
Postem se křesťan zapírej,
žádosti hříšné odpírej!

I buď má stezka drsnatá,
vím, že je brána nebes úzká;
mne není tajna rada ta,
že cesta rozkoše je kluzká.
Na světě marno pohodlí,
v něm ty má duše neprodli!

Klamná je světa svoboda,
kdo rozkoše zde vyhledává,
každá ho zmůže nehoda,
svou pozdě slepotu poznává.
Ve svědomí se ozve hlas:
nadarmo utratil jsi čas!

Poslední věci.

Na zemi člověk putuje,
a předce nedochází cíle,
až věkem pak docestuje,
nastává jemu nová chvíle.
Na věčnosť Pán nás předešel
a brány její otevřel.

Spravedlivý než umírá,
se svými laskavě se loučí,
pokojně v hrob se ubírá
a Bohu duši svou poroučí.
Přísný ho soudce neleká,
on církví smířen soud čeká!

A hrůzy den až nastane,
den soudný po skonání světa,
ze hrobu tělo povstane,
po nešlechetném bude veta.
Na hříšné skály padají,
propasti pekla zívají.

Přeblažen, komu zazní hlas
na oblacích zjevného Pána:
Ta říše, kdež nevládne čas,
od Otce světel vám jest dána.
Vy jste mne v chudých živili,
poklady u mne složili.

Ve svém království na nebi
dej, Pane, byt tvé církve synu,
kde tebe svatí velebí,
dej, ať ve bouři nezahynu!
Smiluj se, Kriste, nade mnou,
a spas mou duši ubohou!

Píseň o svatém Karlu Boromejském.

„Ustaň, Pane, ve svém hněvu,
zmírni trest uložený!
Hladu, moru dej ulevu,
spasiž lid usoužený!
Přijmi v oběť mé pokání,
dej mi umřít za lid svůj!
Smiř Tě lidu bědování,
odpusť jemu; lid je Tvůj!“

K nebi volal Karel svatý,
arcibiskup Boromej,
městem chodě, lanem spiatý: —
a Bůh shlédnuv na ten děj
dlouhotrapnou skrátil bídu,
posla trestu odvolal;
mor odvrátil zhoubný lidu,
a kajícím milosť dal.

Svatý Karle Boromejský,
v paměti nás také měj!
Vzývá Tě i národ Český,
Zaň se v nouzi přimlouvej!
Patronové české země
lidu svého slyšte hlas!
Modlete se za své plémě,
Hospodin ušetří nás!

Katolík.

Jsem křesťan, věrný katolík
a svatá církev má jest máti:
i vzdávám Bohu čest a dík,
že jejím synem smím se zváti.
Před celým světem k ní se znám,
a na jevo svou víru dám;
radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Co bylo Kristem zjeveno,
apoštoly co zvěstováno,
od svatých Otcův učeno,
a podnes v církvi zachováno;
to slovo jest pravidlo mé,
i heslo věčně vítězné.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Syn Boží církvi hlavu dal,
by zřeli k ní věřící stále,
a k domu svému základ vzal
na branám pekla vzdorné skále;
o sloup té skály podepřen
v pokušení stojím peven.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Pravé jest církve znamení,
že stálá jest a jednostejná,
v neobojetném učení
vždy veřejná a nikdy tejná.

Kde odpor jest a proměna,
tam blud svou stopu znamená.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Mrtva je v písmech litera,
ač moudrosť božská v nich se skládá,
co kryje kniha veškera,
má učitelka mi vykládá;
mne Svatým Duchem řízena,
nemylná učí církev má.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Ku Kristu Pánu já se znám,
i před světem se neostýchám,
svatým se křížem znamenám;
a jestli umdlen někdy vzdychám,
řku: Doufej duše má, neb víš
Syn Boží snášel také kříž.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Ať obklopen jsem soužením,
konám bez bázně dále cestu,
že nezbloudím, zajisté vím,
na pouti své k Božímu městu.
Po cestě stále bezpečné
matička církev vede mne.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Pán osvědčil své učení
před lidmi zázraky mnohými,
apoštolé vyvolení
se skvěli jeho znameními.
A církev jeho, věčný div,
do dneška stojí na odiv.
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Proroctví Páně v církvi mé
se splnilo a plní stále;
strom z hořčičného semene
se pne a šíří dál a dále,
a Kristův slib nepomine,
svět skoná, církev nezhyne!
Radostně vzdávám Bohu dík,
že křesťan jsem a katolík.

Obsah.

Drobné básně.

Stránka

I. Dětské.

Budíček 3
Budu se mýti 3
Oblékám se 3
Otče náš 4
Vzývání anděla strážce 5
Na procházce v poli 5
Kvítí 6
Počet živočichů 6
Díky Bohu 7
Holubička 7
Vlašťovička 8
Malé ptáče 8
Vrabec 9
Hlasy ptačí 9
Ptáčkové u stodoly 10
Člověk a skřivánek 10
Liduška a holubička 11
Jeníček u hnízda 11
Neškoď ptáčkům 12
Srdéčko 12
Ptáček v zimě 13
Sucho 13
Bouře 14
Mlsný pudlíček 14
Hoch a psík 15
Mopslík a Lešan 16

Stránka

Chlapec a housenka 16
Mravenec 17
Chlapec a hlemejžď 17
Hádej 18
Kanárek hádá 19
Veverka a opice 21
Kocourek a veverka 22
Myška 23
Včela a čmel 25
Borový stromeček 27
Fialka 31
Růže 31
Hra na koníčka 32
Králíček 33
Kolíbavá 35
Panenka 36
Pasačka 38
Hra na vojáky 39
Medvěd 41
Píseň o nedbalém žáku 42
Píseň letní 43
Píseň mlatců 45
Koleda 46
Pomláska 49
Kohoutí chlouba 50
Dvě hádanky 51
Hádanky prostonárodní 52
Mladý drátenik 53
Povodeň na moravském poli 55
Muchomůrka 56
Houby 57
Klekání 59
Modlitba večerní 60
Slavík 60
Otázka 61
Sláva Boží 63
S Pánem Bohem 65
Píseň ranní I., II. 65
Večerní I., II., III. 66

Stranka

Pohled k nebi 67
Láska Boží 67
Ptáci 68
Pán Bůh dobrý je 68
Bůh všudy přítomný 69
Anděl strážný 70
Nevinné dítky 71
Louka 71
Zahrádka dítek 72
Neškoďme stromům 73
Stromovní školka 74
Květnice 74
Fialka 75
Růže 75
Bílá holubička 77
Žežulice 77
Vrabci 78
Husička 78
Včelka 79
Pomsta 79
Sup a čáp 80
Medvěd a včely 81
Včeličky 82
Koňské barvy 83
Hodiny 83
Moje čeleď 84
Oči 84
Uši 85
Ústa 85
Ruce 85
Nohy 86
Píseň májová 86
Rolník 87
Nepýchej 87
Píseň pracovitých dívek 87
Zedníci 89
Hra na řemeslníky 89
Kolo 95
Šumaři 99

Stránka
Pastýřové u jeslí 105
Průpovídky pro školu 107
II. Pro věk dospělý.
Kantata P. Dytrichovi 115
Josefu Vorlovi 118
Žalozpěv u hrobu přítele 119
Modlitba v bitvě u Lipska 121
Píseň při svěcení školy 122
Přiletěla ondy 124
Frant. Palackému 126
Vesna 127
Veské radosti 129
Romance 130
Řeč k výroční slavnosti druhého s Olympa sestoupení Zevsa na den památný jeho pozemského narození dvacátý čtvrtý, dne 6. prosince 1824 131
List Jos. Jungmannovi ml. 135
Fantasie 136
Varito mé 141
Plavba v Podolí 141
České veršovství 143
Rým 148
Ohlas lyry starého veršovce 149
Lyra 153
Čtyry idylly Bionovy:
I. Žalozpěv nad Adónem 157
II. Erót zavilá šelma 161
III. Škola Erótova 162
IV. Částky roční 162
Z Q. Horacia Flakka:
1. Aequam memento 163
2. Diffugere nives 165
3. Nullus argento color 166
4. Quo, quo, scelesti, ruitis 167
5. Rectius vives 168
6. Angustam, amice 169
7. Maecenas atavis 170
8. Sic te Diva 172

9. O navis, referent 173
10. Musis amicus 174
Z „Hlasů vlastenců“ 175
Zpěv pastýřský 177
Ku příchodu JJ. MM. Františka a Karoliny do měst Pražských 178
Taroky, kámen mudrců 180
Battus (idylla) 195
Svatopluk vězeň 197
Kolébka národů Slovanských 215
Žalozpěv o smrti Jos. Černého 235
Má vlast 237
Elegie nad úmrtím Frant. I. 238
Ku příjezdu Ferdinanda I. a Marianny 240
Neshoda smyslů 242
Štědrovečerské poslání 244
Ku slavnosti korunování 1836 245
Zlaté rouno 246
Janu Holému 250

Nápisy:

Česká Aeneida 252
Panu N. V. 253
Učená nemoc 253
Oběť 254
Roznícení 254
Lakomcova samomluva 254
Měď do zástavy 255
Domluva a výmluva 255
Šepty z hrobu 1.—5. 255

V Boží Vodě:

Na studni 257
Na lázně 258
Na čtyrkmenný javor 258
Na glorietku 258
U sedadla 259
Vyhlídka 259
U většího můstku 260
Na břizu 260

Stránka

Před menším můstkem 260
Za ním 260
Na kaštan 261
V habří 261
Plané růže 262
Janu rytíři de Carro 268
Homerovy Iliady kniha I. (Metrický a prostonárodní překlad) 270
Homerovy Odyssey kn. I. (Překlad prostonárodní) . . 310
Homerovy Odyssey kn. II. část 324
Čechů nářek a útěcha 1843 328
Elpín 333
Jungmannovi 335
Poklona českého duchovenstva kardinalu Jos. Mezzofanti 336
Českému překladateli Odyssey 337
Sláva Karlova 1848 337
Český student buršovi 342
Kytka ód Horacia Flakka:
1. Caesaru Augustu 343
2. L. Sextiovi 345
3. Munaciu Plankovi 346
4. Taliarchovi 348
5. Leukonoi 349
6. K Virgiliovi 349
7. Na sebe 350
8 Na Fortunu 351
9. Hymnus na Dianu i Apollina 352
10. Chlapci 353
11. Po smrti Kleopatry 354
12. K Apollinovi 355
Výňatky z Virgilia:
a) Aeneidy kn. II. 356
b) Pastýřský zpěv V. 382
c) Rolnický zpěv II. 386
III. Některé zpěvy duchovní.
Dies irae 404
Pange lingua 406
Na den narození Páně 408
Na den Mladátek 409

O zjevení Páně:
a) O nešpořích 410
b) O jitřní 411
V neděli provodní 412
Na den vstoupení Páně 413
Svatodušní 415
Hymnus postní 416
Hymnus na neděli smrtedlnou 418
Svoboda duše 421
Píseň popeleční 422
Víra v Trojici Nejsvětější 424
Láska 425
Tři božské cnosti 426
Marnost světa 427
Poslední věci 427
Píseň o svatém Karlu Boromejském 429
Katolik 430

= Knihy české, =

nákladem kněhkupectví: **I. L. KOBER v Praze** vydané, jež dostati lze ve všech kněhkupectvích, jakož i u našich jednatelů:

Fotografická obrazárna.

Fotografie původních nákresův písní a básní českých, obrazův, staveb a j. v.

Cena každé fotografie 25 kr.

Číslo 1. **Nemoc a pomoc.** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 2. **Čeští kronikáři.** Kreslil J. Hellich.

Číslo 3. **Andulka.** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 4. **Příchod Čechů.** Kreslil A. Lhota.

Číslo 5. **Bětuška.** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 6. **Lenka.** (S beránkem.) Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 7. **Krok za soudce zvolen.** Kreslil J. Hellich.

Číslo 8. **Památce Havlíčkově.** Kreslil J. Scheiwl.

Číslo 9. **Lechtivá otázka.** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů

Číslo 10. **Cikánka** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 11. **Studýnka** Báseň Karla S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 12. **Přemysl a Libuša.** Kreslil A. Lhota.

Číslo 13. **Kolovrátek.** Báseň Karla S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 14. **Pachole u potoka.** Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

Číslo 15. **Záboj a Slávoj.** Kreslil J. Hellich.

Číslo 16. **Lenka.** (Obklopena jinochy.) Báseň K. S. Šnaidra. Kresba Em. z Friedbergů.

☞ Sbírka tato bude nepřetržitě vycházeti, a o obrazy **nejzdařilejší** postaráno jest nakladatelstvem.

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

Výbor prací čelnějších spisovatelův československých.

Pro redakci „**Národní bibliotéky**“ získány jsou síly v literatuře české *známé a oceněné*, jako pp. **Václav Nebeský**, hlavní redaktor části české, **Jiljí Vrat. Jahn**, **Václav Štulc**, **Fr. V. Jeřábek**, **Mat. Procházka** a mn. j.

Vychází „**Národní bibliotéka**“ ve lhůtách 14denních po sešitech pěti- až sedmiarchových formátu klasikův, z nichž každý prodává se za cenu 30 kr. r. m.

Od sešitu 51., kde počnou vydávati se spisy slovútného prostonárodního našeho *Frant. Pravdy*, bude sešit čtyrarchový *za jen 20 kr.*

Při 80. sešitu celého díla obdrží **jen odběratelé celé** „Národní bibliotéky“ za nepatrnou náhradu 80 kr. **překrásný velký obraz Dvořáčkův**

„Kde domov můj“

nově lithograficky provedený v ceně 3 zl. co prémii.

Obsah posud vydaných dílův:

Díl I. **Josefa Jungmanna Sebrané spisy veršem i prosou.** 1 zl. 20 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Díl II. **Karla Sudimira Šnaidra básně.** (S fotografickou podobiznou.) 70 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 20 kr.

Díl III. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek prvý: *Drobné povídky.* 1 zl. 60 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 30 kr.

Díl IV. **Boženy Němcove Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Babička.* 1 zl. 40 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl.

Díl V. **Dr. Jos. K. Chmelenského Vybrané spisy veršem i prosou.** 1 zl 60 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 20 kr.

Díl VI. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** (Druhé vydání.) Svazek pátý: *Drobné povídky.* 1 zl. 50 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou. 2 zl. 10 kr.

Díl VII. **Gustava Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek prvý: *Spisy dramatické a básně výpravné.* 1 zl. 80 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 50 kr.

Díl VIII. **Karla Al. Vinařického Sebrané spisy veršem i prosou.** 1 zl. 80 kr., váz skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 50 kr.

Světozor pro dům a školu.

Obrazy k názornému vyučování

s textem od **Pavla Jehličky.**

Sešit o 2—3 dvojitých tabulkách a $^1/_4$—$^3/_4$ archu textu 50 kr.

Jednotlivé oddíly lze za tutéž cenu odebirati.

Obsahovati bude „Světozor“: I. Obrazy krajin vedle geogr. ohledův pořádané (s 48 tabulkami). — II. Obrazy rostlin jedovatých i pěstovaných (60 tabul s 877 vyobrazeními). — III. Obrazy k počátkům názorného vyučování (60 tabul se 147 vyobrazenimi a 300 předměty). — IV. Přírodopis ptactva (60 tabul se 195 vyobrazeními). — V. Přírodopis plazů, ryb a nižších živočichův: měkkýšů, hmyzů, červů a hvězdýšů (60 tabul s 342 vyobrazeními). — VI. Nerostopis v obrazích obsahuje všechny technickz i vědecky důležité nerosty ve skvělých vyobrazeních barvotiskem a kromě toho hojné výkresy hlatí na 44 tabulkách. — VII. Rostlinstvo v obrazích (52 dvojitých malovaných tabul s 578 vyobrazeními). — VIII. Ssavci v obrazích.

Schoedlerova

Kniha přírody,

obsahující veškeré nauky přírodné,

zejména:

fysiku, astronomii, chemii, mineralogii, geologii, botaniku fysiologii a zoologii.

Věnována všem přátelům přirodozpytu, jakož i študujicim na školách gymnasialných, reálných a průmyslných k soukromému poučeni.

Dle 16. značně rozmnoženého a opraveného vydání pro čtenářstvo československé vzdělal

Jiljí V. Jahn a **Karel Starý.**

Druhé, opravené a rozmnožené vydání.

S 976 vyobrazeními a několika tabulkami.

Cena I. dílu 2 zl. 60 kr., váz v plátně 3 zl 40 kr. — II. dílu 3 zl., váz. v plátně 3 zl. 80 kr.

LIBRARY
JUL 0 5 1990
UNIVERSITY OF TORONTO